

Міністерство внутрішніх справ України
Харківський національний університет внутрішніх справ

АДМІНІСТРАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦІЇ
У ПИТАННЯХ ТА ВІДПОВІДЯХ
Навчальний посібник

За загальною редакцією
доктора юридичних наук, професора, академіка НАПрН України
О.М. Бандурки

Харків
2017

УДК 351.74(477)(075.8)
ББК 67.9(4УКР)301.163.1я73
А 31

Рекомендовано до друку

Вченою радою Харківського національного університету внутрішніх справ (протокол № 2 від 28 лютого 2017 р.)

Рецензенти: *Троян С.М.* — заступник Міністра внутрішніх справ України;

Сокуренко В.В. — ректор Харківського національного університету внутрішніх справ доктор юридичних наук, доцент;

Середа В.В. — начальник Головного управління Національної поліції у Львівській області, доктор юридичних наук, доцент.

Авторський колектив:

Бандурка О.М. (д-р юрид. наук, проф., академік НАПрН України, Заслуж. юрист України); **Безпалова О.І.** (д-р юрид. наук, проф.); **Джафарова О.В.** (д-р юрид. наук, проф.); **Князєв С.М.** (канд. юрид. наук); **Олефір В.І.** (д-р юрид. наук, проф., член-кор. НАПрН України); **Шатрава С.О.** (канд. юрид. наук, доц.); **Бугайчук К.Л.** (канд. юрид. наук, доц.); **Казанчук І.Д.** (канд. юрид. наук, доц.); **Денисюк Д.С.** (канд. юрид. наук, доц.); **Резанов С.А.** (канд. юрид. наук, доц.); **Панова О.О.** (канд. юрид. наук, доц.); **Іванцов В.О.** (канд. юрид. наук, доц.); **Руколайніна І.Д.** (канд. юрид. наук, доц.); **Селюков В.С.** (канд. юрид. наук); **Качинська М.О.** (канд. юрид. наук); **Романенко М.В.** (канд. юрид. наук); **Хряпинський А.П.** (канд. юрид. наук); **Чишко К.О.** (канд. юрид. наук).

Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях : навчальний посібник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України О. М. Бандурки ; [О. І. Безпалова, О.В. Джафарова, С.М. Князєв та ін.; передм. О. М. Бандурки] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. — Харків: ХНУВС, 2017. — 242 с.

У навчальному посібнику висвітлено основні положення законодавства України, що регулює адміністративну діяльність органів поліції; розкрито зміст та напрями адміністративної діяльності поліції; розглянуті особливості превентивної роботи поліції, у тому числі в частині налагодження взаємодії поліції та суспільства. Охарактеризовано специфіку організації підтримання публічної безпеки та порядку, захисту та дотримання прав і свобод людини в поліції, адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції, контролю і нагляду як основи забезпечення законності в органах поліції.

Навчальний посібник розраховано на курсантів, слухачів, ад'юнктів, аспірантів, докторантів, викладачів вищих навчальних закладів МВС України зі специфічними умовами навчання. Ознайомлення з матеріалами даного посібника також буде корисним курсантам та слухачам під час підготовки до атестації здобувача вищої освіти для отримання освітнього ступеню «бакалавр» і «магістр» та для працівників поліції, виконуючих обов'язки у сфері адміністративної діяльності поліції.

УДК 351.74(477)(075.8)

ББК 67.9(4УКР)301.163.1я73
IBSN

ЗМІСТ

ВСТУП.....	10
СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	12
1. Завдання та система дисципліни «Адміністративна діяльність поліції»	13
2. Взаємозв'язок дисципліни «Адміністративна діяльність поліції» з іншими дисциплінами, що вивчаються у вищих навчальних закладів Міністерства внутрішніх справ.....	14
3. Поняття і сутність адміністративної діяльності органів поліції.....	16
4. Правове регулювання адміністративної діяльності органів поліції....	17
5. Види адміністративної діяльності органів поліції.	20
6. Правове положення, завдання та функції Міністерства внутрішніх справ України.....	22
7. Правове положення, основні завдання та принципи діяльності Національної поліції як центрального органу виконавчої влади.	23
8. Система та повноваження поліції. Обов'язки поліцейських.....	26
9. Поняття форм адміністративної діяльності органів поліції та їх види.	28
10. Правові форми адміністративної діяльності органів поліції: видання актів управління, укладення угод, здійснення інших юридично значущих дій.....	29
11. Поняття актів управління та їх класифікація.	30
12. Організаційні форми адміністративної діяльності органів поліції, їх види.	30
13. Здійснення організаційних заходів органами поліції.....	31
14. Здійснення матеріально-технічних заходів органами поліції.	32
15. Поняття методів адміністративної діяльності органів поліції.....	32

16. Види методів адміністративної діяльності органів поліції.	33
17. Поняття, вимоги та види поліцейських заходів.	34
18. Превентивні поліцейські заходи.	37
19. Перевірка документів особи як превентивний поліцейський захід. .	39
20. Опитування особи як превентивний поліцейський захід.	44
21. Поверхнева перевірка як превентивний поліцейський захід.	47
22. Зупинення транспортного засобу як превентивний поліцейський захід.	50
23. Обмеження пересування особи чи транспортного засобу або фактичного володіння річчю як превентивний поліцейський захід.	51
24. Проникнення до житла чи іншого володіння особи як превентивний поліцейський захід.	56
25. Перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів поліції як превентивний поліцейський захід.	59
26. Поліцейське піклування як превентивний поліцейський захід.	62
Поліцейські заходи примусу.	63
28. Порядок застосування поліцейських заходів примусу.	65
29. Застосування фізичної сили поліцейськими.	67
30. Застосування спеціальних засобів поліцейськими.	68
31. Застосування вогнепальної зброї поліцейськими.	72
32. Поняття, зміст і види адміністративного нагляду органів поліції.	74
33. Здійснення органами поліції контролю за особами, щодо яких встановлено адміністративний нагляд.	76
34. Загальні правила адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі.	78
35. Організація здійснення адміністративного нагляду органом поліції.	80
36. Порядок підготовки матеріалів органом поліції щодо встановлення судами адміністративного нагляду.	83

37. Прийом на службу в органи поліції.	84
38. Призначення на посади, переміщення і просування по службі поліцейського.	86
39. Присвоєння, зниження та позбавлення спеціальних звань поліції. .	91
40. Атестування поліцейських.	94
41. Види відпусток, які надаються поліцейському. Підстави, порядок і строки надання відпусток поліцейському.	97
42. Види та підстави звільнення зі служби в поліції.	98
43. Правовий та соціальний захист поліцейського. Пенсійне забезпечення поліцейських.	100
44. Поняття, форми та способи забезпечення законності в адміністративній діяльності органів поліції.	105
45. Контрольна діяльність Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України за дотриманням законності в адміністративній діяльності органів поліції.	107
46. Внутрішньовідомчий контроль та форми його здійснення.	116
47. Судовий контроль за дотриманням законності в адміністративній діяльності органів поліції.	119
48. Контроль місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування та громадськості за дотриманням законності в адміністративній діяльності органів поліції.	120
49. Особливості адміністративної відповідальності поліцейського.	126
50. Службова дисципліна в діяльності працівників поліції.	128
51. Адміністративний нагляд органів поліції за особами, звільненими з місць позбавлення волі: поняття, підстави, строки, порядок встановлення та припинення.	131
Категорії осіб, щодо яких встановлено адміністративний нагляд. Види обмежень дій піднаглядних осіб.	134
53. Відповідальність за порушення особами, звільненими з місць позбавлення волі, правил та обмежень адміністративного нагляду. .	136

6

54. Поняття та зміст адміністративно-юрисдикційної діяльності органів поліції.	138
55. Поняття провадження в справах про адміністративні правопорушення.	139
56. Завдання та принципи провадження в справах про адміністративні правопорушення.	140
57. Особливості провадження в справах про адміністративні правопорушення в органах поліції.	141
58. Учасники адміністративно-юрисдикційного провадження, які беруть участь у справі.	142
59. Стадії провадження в справах про адміністративні правопорушення.	143
60. Обставини, за яких провадження в справі не може бути розпочато, а розпочате підлягає закриттю.	148
61. Докази в справі про адміністративні правопорушення.	149
62. Строки розгляду справ про адміністративні правопорушення.	150
63. Заходи забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення.	151
64. Строк накладання адміністративного стягнення.	151
65. Види постанов, які можуть виноситись по справам про адміністративні правопорушення.	152
66. Провадження зі звернень громадян в органах поліції.	153
67. Поняття та правове регулювання провадження із звернень громадян.	154
68. Види звернень: пропозиції (зауваження), заяви (клопотання), скарги.	155
69. Вимоги, які висувуються до звернень громадян, і наслідки недотримання таких вимог.	157
70. Права громадянина, який подав звернення.	158

7

71. Обов'язки поліції щодо розгляду звернень громадян. Реєстрація звернень громадян в органах поліціїі.....	159
72. Порядок та строки розгляду звернень громадян.	161
73. Порядок особистого прийому громадян в органах поліціїі.....	163
74. Порядок прийняття, реєстрації та ведення єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події.	165
75. Відповідальність за порушення законодавства про звернення громадян.	168
76. Дисциплінарне провадження в органах поліціїі.	169
77. Поняття та правове регулювання діяльності чергових частин органів поліціїі.	170
78. Призначення та основні завдання чергової служби органів поліціїі.	171
79. Система та структура чергових частин органів поліціїі.	172
80. Принципи діяльності чергових частин органів поліціїі.....	172
81. Основні функції чергових частин органів поліціїі.	173
82. Організація роботи чергової частини органу поліціїі.	174
83. Обов'язки та права чергового чергової частини органів поліціїі.....	176
84. Обов'язки чергового щодо прийняття та реєстрації заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події..	177
85. Обов'язки чергового щодо введення ступенів готовності та спеціальних оперативних планів.	178
86. Обов'язки чергового щодо розгляду обставин стосовно осіб, доставлених до органу поліціїі.	180
87. Дії оперативного чергового при масових заворушеннях (оперативний план «Хвиля»).	181
88. Дії оперативного чергового при нападі на орган поліціїі (оперативний план «Оборона адмінбудівлі»).	182

8

89. Дії оперативного чергового при отриманні інформації про захоплення заручників (оперативний план «Заручник»).	184
90. Дії оперативного чергового при групових порушення громадського порядку або хуліганстві зі зброєю.	184
91. Дії оперативного чергового при затриманні особи, яка чинить збройний опір (оперативний план «Грім»).	186
92. Поняття та основні завдання патрульної поліції.	187
93. Правові засади діяльності патрульної поліції.	188
94. Принципи та функції діяльності патрульної поліції.	189
95. Правове регулювання діяльності служби дільничних офіцерів поліції.	192
96. Основні завдання та функції служби дільничних офіцерів поліції.	193
97. Організація роботи старшого дільничного (дільничного) офіцера поліції на поліцейській дільниці.	194
98. Порядок призначення на посаду старшого дільничного (дільничного) офіцера поліції.	196
99. Поняття насильства в сім'ї та його види.	196
100. Особливості організації роботи дільничних офіцерів поліції в сільській місцевості.	197
101. Адміністративно-юрисдикційна діяльність дільничного офіцера поліції щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення.	199
102. Поняття та правове регулювання дозвільної системи.	200
103. Поняття та види об'єктів дозвільної системи.	201
104. Порядок видачі дозволів на придбання, зберігання, перевезення, виготовлення та використання предметів, засобів, які підпадають під дозвільну систему, відкриття та функціонування об'єктів дозвільної системи.	202
105. Діяльність органів поліції по забезпеченню дотримання правил дозвільної системи.	203

106. Особливості видачі дозволів підрозділами дозвільної системи на окремі види об'єктів дозвільної системи.....	204
107. Облік об'єктів дозвільної системи. Контроль за об'єктами дозвільної системи.	205
108. Відповідальність за порушення правил дозвільної системи.	209
109. Правове регулювання та основні завдання органів поліції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.....	210
110. Основні напрямки діяльності органів поліції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.	210
111. Повноваження Міністерства внутрішніх справ України у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.	212
112. Повноваження Національної поліції України у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.	213
113. Оформлення поліцейськими патрульної поліції матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі.....	214
114. Реєстрація, перереєстрація та облік автотранспортних засобів, оформлення і видача реєстраційних документів, номерних знаків на них.	215
115. Порядок допуску громадян до керування транспортними засобами та оформлення видачі посвідчень водія.....	217
116. Облік та аналіз дорожньо-транспортних пригод (ДТП).....	219
117. Відповідальність за порушення правил дорожнього руху, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху.....	220
118. Взаємодія поліції з органами виконавчої влади.....	222
119. Взаємодія поліції з органами місцевого самоврядування.	224
120. Взаємодія поліції з громадськими формуваннями з охорони громадського порядку та державного кордону у сфері забезпечення публічної безпеки та правопорядку.....	226
121. Взаємодія поліції з населенням території обслуговування.	228
Список рекомендованих нормативно-правових актів.....	232

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Адміністративна діяльність поліції» — одна з основних спеціальних дисциплін, яка вивчається у вищих навчальних закладах Міністерства внутрішніх справ. Навчальна дисципліна «Адміністративна діяльність поліції» відноситься до циклу дисциплін професійної та практичної підготовки, вивчення яких спрямоване на підготовку висококваліфікованих фахівців для роботи в органах поліції шляхом формування у них системи знань і умінь, необхідних для надання поліцейських послуг. Це визначає роль та місце даної спеціальної юридичної дисципліни у підготовці висококваліфікованих фахівців-юристів для подальшої служби в поліції.

Складовими мети цієї навчальної дисципліни є:

— *освітня (навчальна)* — сприяти становленню сучасного всебічно розвинутого висококваліфікованого фахівця-юриста для органів поліції, інших правоохоронних органів, здатного на достатньому рівні репрезентувати органи поліції у відносинах з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування та громадянами; аналізувати нормативно-правові акти та інші документи; виробляти навички самостійного аналізу адміністративно-правових явищ, уміння застосовувати отримані знання при оцінці конкретної ситуації; виробляти настанови на оволодіння професійними вміннями та навичками;

— *виховна* — формувати ціннісні орієнтири курсантів та слухачів відповідно до принципів гуманізму, демократії, соціальної справедливості, поваги до особистості; виховувати активну громадянську позицію; формувати у курсантів та слухачів високий рівень правової свідомості та правової культури, професійних та особистісних якостей.

Завдання вивчення дисципліни. Вивчення дисципліни спрямовується на формування у курсантів знань, вмінь та навичок, які відповідають професійно-кваліфікаційним характеристикам основних посад працівників Міністерства внутрішніх справ України та завданням, які ставляться перед органами поліції на конкретному етапі розвитку українського суспільства.

Після закінчення вивчення дисципліни курсанти та слухачі **повинні:**

1) знати:

— чинне законодавство України, норми якого регулюють адміністративну діяльність органів Національної поліції;

— специфіку адміністративно-юрисдикційної діяльності Національної поліції;

— порядок та особливості проведення дисциплінарного провадження в органах Національної поліції;

— особливості провадження у справах про адміністративні правопорушення в органах поліції та порядок реєстрації і розгляду звернень громадян, а також заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події;

– організацію та діяльність окремих органів та підрозділів Національної поліції: чергових частин органів поліції, патрульної поліції, підрозділів превентивної діяльності, підрозділів з контролю за обігом зброї у сфері дозвільної системи; служби дільничних офіцерів поліції, підрозділів поліції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху;

2) вмiти застосовувати в адміністративній діяльності органів поліції норми чинного законодавства, яке регулює:

– порядок прийняття управлінських рішень поліцейськими; напрямки діяльності органів поліції; правове положення та структуру органів поліції; права і обов'язки поліцейських; організацію діяльності органів і підрозділів поліції, форми їх взаємодії з іншими правоохоронними органами, населенням у сфері забезпечення публічного порядку і безпеки, профілактики адміністративних правопорушень;

– порядок здійснення процесуальних дій, складання процесуальних документів з метою забезпечення притягнення винних осіб до відповідальності;

– підстави, порядок і межі застосування поліцейських заходів: превентивних поліцейських заходів та поліцейських заходів примусу;

– порядок проходження служби: прийняття на службу, просування по службі, присвоєння та позбавлення спеціальних звань, проведення атестації, застосування заохочень щодо поліцейських, звільнення зі служби, тощо;

– підстави і порядок притягнення до дисциплінарної відповідальності;

– провадження у справах про адміністративні правопорушення в органах поліції;

– провадження зі звернень громадян;

– порядок реагування на заяви і повідомлення про вчинені кримінальні правопорушення та інші події та забезпечення оперативного інформування в органах і підрозділах поліції.

Під час підготовки запропонованого навчального посібника використано закони, підзаконні нормативно-правові акти з питань організації та практичного забезпечення публічної безпеки та порядку, протидії злочинності, внутрішньоорганізаційної діяльності органів та підрозділів поліції, а також наукову та навчальну літературу з адміністративної діяльності поліції. Особливу увагу приділено змінам до чинного законодавства, врахуванню особливостей сучасного етапу реформування правоохоронних органів в цілому та поліції зокрема.

Навчальний посібник розраховано на курсантів денної форми навчання, слухачів заочної форми навчання, ад'юнктів, аспірантів, докторантів, викладачів вищих навчальних закладів МВС України зі специфічними умовами навчання. Ознайомлення з матеріалами даного посібника також буде корисним курсантам та слухачам під час підготовки до атестації здобувача вищої освіти для отримання освітнього ступеню «бакалавр» і «магістр».

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

Скорочення	Повністю
ВП	Відділ поліції
ВРУ	Верховна Рада України
ГУНП	Головне управління Національної поліції
ДТП	Дорожньо-транспортна пригода
ЄО	Журнал Єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події
ЗМІ	Засоби масової інформації
ІТТ	Ізолятор тимчасового тримання
КЗД	Кімната для затриманих і доставлених осіб
КК України	Кримінальний кодекс України
КМУ	Кабінет Міністрів України
КПК України	Кримінальний процесуальний кодекс України
КУпАП	Кодекс України про адміністративні правопорушення
МВС України	Міністерство внутрішніх справ України
МНС України	Міністерство надзвичайних ситуацій України
НПУ	Національна поліція України
СБУ	Служба безпеки України
СОГ	Слідчо-оперативна група
ТЗ	Транспортний засіб

1. Завдання та система дисципліни «Адміністративна діяльність поліції»

«Адміністративна діяльність поліції» — це юридична дисципліна, заснована на законодавстві, що регламентує правоохоронну діяльність в цілому та правоохоронну діяльність поліції, її служб і підрозділів зокрема.

Предмет курсу «Адміністративна діяльність поліції» — управлінські відносини, що складаються у сфері організації та практичного здійснення забезпечення публічної безпеки та порядку, протидії злочинності, а також внутрішньоорганізаційної діяльності поліцейських органів та підрозділів. Це відносини, в яких проявляються нормотворча, правозастосовча та правоохоронна діяльність Національної поліції, характер, форми і методи їх здійснення.

Метою дисципліни «Адміністративна діяльність поліції» є формування у курсантів і слухачів комплексу теоретичних знань, практичних умінь і навичок, необхідних для виконання на високому професійному рівні службових обов'язків у сфері забезпечення публічного порядку та безпеки, а також протидії злочинності.

Система дисципліни «Адміністративна діяльність поліції» визначається її змістом, а в її основу покладено реально існуючу систему суспільних відносин, яка утворюється у сфері адміністративної діяльності поліції. Ці відносини поділяються на дві групи:

1) відносини, що є загальними для всіх видів і напрямів адміністративної діяльності поліції;

2) відносини, що є особливими для окремих її видів і напрямів.

Отже, питання, які стосуються адміністративної діяльності поліції в цілому, становлять загальну частину навчальної дисципліни, а питання, що стосуються окремих видів і напрямів адміністративної діяльності поліції, — особливу частину цієї дисципліни.

У Загальній частині курсу розкриваються сутність адміністративної діяльності поліції, її види та напрями. В цій частині розглядаються правове положення поліції, організаційна побудова її органів та підрозділів; завдання, основні функції, форми та методи діяльності поліції; порядок застосування поліцейських заходів, зміст та особливості адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції; поняття та способи забезпечення законності в адміністративній діяльності поліції; розгляд в органах поліції звернень громадян та організація їх особистого прийому; питання проходження служби в органах Національної поліції України.

Зміст Особливої частини становлять питання, які розглядають або розкривають окремі види і напрями адміністративної діяльності ОВС: служби превентивної діяльності поліції; дільничних офіцерів поліції, чергових частин,

здійснення органами поліції дозвільної системи, забезпечення підрозділами поліції безпеки дорожнього руху, протидії насильству в сім'ї, забезпечення публічної безпеки та порядку в надзвичайних ситуаціях, а також при проведенні масових заходів.

2. Взаємозв'язок дисципліни «Адміністративна діяльність поліції» з іншими дисциплінами, що вивчаються у вищих навчальних закладів Міністерства внутрішніх справ.

3 дисципліною «Конституційне право України». Норми Конституції України є основою для діяльності будь-якого державного органу, у т.ч. Національної поліції України. Отже, вивчаючи порядок та механізм здійснення адміністративної діяльності поліції, слід враховувати міжпредметні зв'язки з нормами Конституції України, що закріплюють основні права і свободи громадян та визначають діяльність органів держави.

Так, відповідно до Основного Закону органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Отже, норми Конституції допомагають, зокрема, розкрити зміст таких принципів адміністративної діяльності поліції як законність, забезпечення прав і свобод громадян та ін.

3 дисципліною «Адміністративне право України». Норми адміністративного права є основоположними для організації зовнішньої та внутрішньої діяльності Національної поліції. Зазначені норми права регулюють порядок здійснення управління в державі, структуру та повноваження органів виконавчої влади, до яких належить Національна поліція. В рамках курсу адміністративного права України вивчаються питання адміністративної відповідальності та застосування заходів державного примусу. Зазначені питання є основою для вивчення дій органів поліції в ситуаціях застосування поліцейських заходів та притягнення органами поліції особи до відповідальності. Крім того, знання з форм державного управління, що вивчаються в курсі адміністративного права, стануть в нагоді при вивченні поняття, змісту та видів форм адміністративної діяльності Національної поліції України.

3 дисципліною «Трудове право України». Як відомо, трудове право — одна з галузей в системі права України, що регулює трудові та інші тісно з ними пов'язані суспільні відносини, які виникають між роботодавцем та

працівником у процесі реалізації останнім його конституційного права на працю.

Норми трудового права є основою для вивчення в рамках дисципліни «Адміністративна діяльність поліції» правового статусу працівника поліції, порядку добору та проходження служби в органах поліції, порядку застосування до особового складу національної поліції заохочень та дисциплінарних стягнень.

3 дисципліною «Основи управління органами поліції». Курс «Основи управління органами поліції» передбачає послідовне вивчення загальнотеоретичних понять, сутності, принципів і змісту соціального управління, безпосередньої організації системи управління в Національній поліції, застосовуваних методів управління, утримання і здійснення самого процесу управління, його кадрового і документаційного забезпечення, а також основних положень наукової організації праці.

Зазначені знання можуть бути використані при вивченні питань внутрішньої діяльності органів поліції, порядку організації її роботи, застосування правових форм її адміністративної діяльності (видання актів управління), а також в рамках вивчення управлінської та іншої діяльності окремих її підрозділів (чергових частин, підрозділів патрульної поліції, тощо).

3 дисципліною «Тактико-спеціальна підготовка». Зазначена дисципліна присвячена навчанню працівників поліції діям в надзвичайних обставинах (при проведенні спеціальних операцій; припиненні окремих видів злочинів, затриманні озброєних злочинців; блокуванні ділянок місцевості). Основу тактико-спеціальної підготовки складають питання організації дій працівників в складі службових нарядів і груп при виконанні спеціальних операцій, тактичні способи застосування засобів індивідуального захисту, активної оборони, забезпечення проведення спеціальних операцій та ін. Курс «Адміністративна діяльність поліції» розглядає правову основу тактики дій служб і підрозділів поліції щодо забезпечення публічної безпеки та порядку у повсякденній діяльності та особливості здійснення адміністративної діяльності поліції під час проведення масових заходів і при введенні особливих режимів адміністративної діяльності. Отже, він багато в чому є правовою основою дисципліни «Тактико-спеціальна підготовка».

3 дисциплінами «Спеціальна фізична підготовка», «Вогнева підготовка». В рамках дисципліни «Вогнева підготовка» відпрацьовуються тактичні прийоми застосування вогнепальної зброї поряд з тренуванням в приготуванні для стрільби з різних положень.

Тактика затримання правопорушників вивчається в рамках дисципліни «Спеціальна фізична підготовка». Сюди можна віднести такі питання як прийоми затримання і супроводу правопорушників; удари і захист від ударів; прийоми обеззброєння правопорушників; зовнішній огляд і зв'язування

правопорушника; прийоми рукопашного бою із зброєю; дії поліцейського з використанням засобів активної оборони.

Натомість, саме курс «Адміністративна діяльність поліції» розглядає порядок застосування поліцією фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї, перш за все з позиції правомірності, доцільності та ефективності.

3. Поняття і сутність адміністративної діяльності органів поліції.

Адміністративна діяльність органів поліції — це урегульована нормами адміністративного права державно-владна, підзаконна, організаційно-розпорядча діяльність, спрямована на:

а) надання поліцейських послуг у сферах охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, забезпечення публічної безпеки і порядку, протидії злочинам та іншим правопорушенням, надання послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги;

б) впорядкування внутрішньосистемних поліцейських відносин та забезпечення чіткої організації і функціонування всієї системи підрозділів і служб Національної поліції України.

Ознаки адміністративної діяльності органів поліції полягають в тому, що вона:

1) **здебільшого урегульована нормами адміністративного права.** Предметом регулювання адміністративно-правових норм є суспільні відносини, пов'язані з функціонуванням органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, інших суб'єктів, уповноважених на здійснення функцій публічного управління. Ці норми права в більшості випадків мають імперативний характер;

2) **державно-владний характер.** Національна поліція реалізує надані їй повноваження від імені держави, як її представник. Здійснюючи адміністративну діяльність, поліцейські мають право давати обов'язкові для виконання приписи, вказівки та застосовувати, за необхідності, примусові заходи вилливу, які надані державою;

3) **організаційно-розпорядчий характер.** Організаційна сутність адміністративної діяльності поліції — у спільній цілеспрямованій скоординованій діяльності уповноважених осіб органів поліції щодо вирішення завдань у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку, а також функціонування системи органів поліції. Розпорядчий характер адміністративної діяльності полягає в тому, що уповноважені особи органів

поліції мають право видавати обов'язкові для виконання підпорядкованими органами та підрозділами, а також фізичними та юридичними особами приписи, вказівки та розпорядження;

4) **підзаконний характер.** Національна поліція, реалізуючи надані їй повноваження, діє виключно на підставі та в рамках чинних законів та Конституції України. Усі форми та методи адміністративної діяльності органів поліції мають здійснюватися з урахуванням вимог чинного законодавства та відповідати йому;

5) **соціальна спрямованість.** Поліція, здійснюючи адміністративну діяльність, перш за все надає у визначених законом сферах поліцейські послуги та допомогу особам, які її потребують. Діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб. Крім того, планування службової діяльності органів і підрозділів поліції здійснюється з урахуванням специфіки регіону та проблем територіальних громад.

4. Правове регулювання адміністративної діяльності органів поліції.

Адміністративна діяльність органів поліції України регулюється за допомогою численних нормативно-правових актів. Отже, розглянемо їх в залежності від юридичної сили останніх.

1. Конституція України. Конституція становить основу системи і змісту усіх джерел права в нашій державі. Крім цього, вона є базою для подальшого розвитку правоохоронного законодавства України, на основі її положень приймаються всі інші нормативні акти, що регулюють діяльність органів поліції України. При здійсненні адміністративної діяльності органи поліції керуються принципом верховенства права, закріпленим у статті 3 Конституції України, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Під час виконання своїх завдань органи поліції забезпечують дотримання прав і свобод людини, гарантованих розділом II Конституції України.

2. Законодавчі акти (кодекси, закони). Серед основних законів України, що регулюють зовнішню та внутрішню адміністративну діяльність органів поліції, насамперед слід зазначити:

– Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. (із змінами та доповненнями);

- Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р. (із змінами та доповненнями);
- Закон України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» від 01.12.1994 р. (із змінами та доповненнями);
- Закон України «Про звернення громадян» від 02.10.1996 р. (із змінами та доповненнями);
- Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. (із змінами та доповненнями);
- Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 р. (із змінами та доповненнями).

3. Акти Президента України. Президент України на виконання закріплених повноважень видає укази та розпорядження, спрямовані на удосконалення діяльності органів поліції, їх кадрового складу, а також у сфері забезпечення прав і свобод громадян правоохоронними органами держави. Серед прикладів таких актів варто виділити наступні:

- Указ Президента України «Про перелік посад, які можуть бути заміщені поліцейськими в державних органах, установах та організаціях» від 09.12.2015 р.;
- Указ Президента України «Про символіку Національної поліції України» від 09.12.2015 р.;
- Указ Президента України «Про День Національної поліції України» від 09.12.2015 р.

4. Акти Кабінету Міністрів України. Відповідно до Закону України «Про Кабінет Міністрів України» від 27.02.2014 р., до його основних завдань належить здійснення заходів щодо забезпечення обороноздатності та національної безпеки України, громадського порядку, боротьби із злочинністю, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

Кабінет Міністрів України спрямовує і координує роботу міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, які забезпечують проведення державної політики у відповідних сферах суспільного і державного життя, виконання Конституції та законів України, актів Президента України, додержання прав і свобод людини та громадянина.

До актів Кабінету Міністрів України, що регулюють адміністративну діяльність органів поліції, можна віднести:

- Правила дорожнього руху від 10.10.2001 р.;
- Положення про однострій поліцейських від 30.09.2015 р.;
- Положення про Міністерство внутрішніх справ України від 28.10.2015 р.;
- Положення про Національну поліцію України від 28.10.2015 р.;

– Положення про грошове забезпечення поліцейських, відряджених до державних органів, установ та організацій, від 04.11.2015 р.

5. Акти Міністерства внутрішніх справ та Національної поліції України. МВС розробляє проекти державних програм з питань забезпечення публічної безпеки і порядку, протидії злочинності, безпеки дорожнього руху, охорони державного кордону, захисту об'єктів і території на випадок виникнення надзвичайних ситуацій, а також з питань міграції.

Накази МВС, прийняті в межах повноважень, передбачених законом, обов'язкові для виконання центральними органами виконавчої влади, їх територіальними органами, місцевими державними адміністраціями, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями незалежно від форми власності та громадянами, в тому числі Національною поліцією України. Отже, слід зазначити наступні накази МВС України та Національної поліції України:

– Положення про порядок роботи зі зверненнями громадян і організації їх особистого прийому в системі Міністерства внутрішніх справ України від 10.10.2004 р.;

– Інструкцію з організації діяльності чергових частин і підрозділів внутрішніх справ України, направлену на захист інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, від 29.04.2009 р.;

– Положення про патрульну службу МВС від 02.07.2015 р.;

– Положення про Департамент патрульної поліції від 06.11.2015 р.;

– Положення про Департамент карного розшуку Національної поліції України від 14.11.2015;

– Інструкцію з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції від 06.11.2015 р.;

– Інструкцію з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі, від 07.11.2015 р.;

– Інструкцію про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, від 09.11.2015 р.;

– Інструкцію з організації контролю за виконанням документів у Національній поліції України від 13.06.2016 р.;

– Інструкцію з автоматизованого обліку адміністративних правопорушень від 04.07.2016 р.;

– Порядок організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку від 10.08.2016 р.

6. Міжнародні нормативно-правові акти. Відповідно до статті 9 Конституції України, чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Згідно з положеннями Закону України «Про Національну поліцію», у своїй діяльності вона керується міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а під час виконання своїх завдань поліція забезпечує дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяє їх реалізації.

Засновуючись на вищевикладеному, до міжнародних нормативно-правових актів, які регулюють адміністративну діяльність Національної поліції України, слід віднести:

- Загальну декларацію прав людини від 10.12.1948 р.;
- Декларацію про ліквідацію усіх форм расової дискримінації від 20.11.1963 р.;
- Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966 р.;
- Декларацію про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів покарання від 09.12.1975 р.;
- Кодекс поведінки посадових осіб при підтриманні правопорядку від 17.12.1979 р.;
- Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку, прийняті Резолюцією ООН від 07.09.1990 р.;
- Європейський Кодекс поліцейської етики від 19.09.2001 р.

5. Види адміністративної діяльності органів поліції.

Адміністративну діяльність органів поліції в залежності від напряму реалізації поліцейських повноважень можна поділити на наступні види:

1) **зовнішня адміністративна діяльність** спрямована на надання поліцейських послуг у сферах охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, забезпечення публічної безпеки і порядку, протидії злочинам та іншим правопорушенням, надання послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

В рамках зовнішньої адміністративної діяльності органи поліції вживають заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, тощо, регулюють дорожній рух та

21

здійснюють контроль за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками, вживають заходів для запобігання та припинення насильства в сім'ї, здійснюють провадження у справах про адміністративні правопорушення, приймають рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечують їх виконання, застосовують превентивні та примусові поліцейські заходи і т.ін.

В рамках зовнішньої адміністративної діяльності можна виділити її наступні напрями:

- забезпечення публічної безпеки та порядку;
- здійснення превентивної та профілактичної діяльності;
- здійснення дозвільної системи;
- забезпечення безпеки дорожнього руху;
- адміністративно-юрисдикційна діяльність;
- забезпечення діяльності спеціальних установ (ізолятори тимчасового тримання, приймальники-розподільники);

2) **внутрішня адміністративна діяльність** стосується впорядкування внутрішньосистемних поліцейських відносин та забезпечення чіткої організації і функціонування всієї системи підрозділів і служб поліції України.

В її рамках здійснюються розподіл функціональних обов'язків, визначення структури штатів, планування і контроль роботи поліції, підбір та розстановка кадрів, організація професійної освіти, діловодство, тощо. Слід зазначити, що внутрішня адміністративна діяльність охоплює усі служби та підрозділи поліції, в т.ч. кримінальну поліцію, органи досудового розслідування.

В рамках внутрішньої адміністративної діяльності можна виділити її наступні напрями:

- здійснення кадрової роботи;
- організація внутрішнього документообігу;
- організація інформаційно-аналітичної роботи;
- здійснення організаційних заходів;
- організація матеріально-технічних дій.

Внутрішня адміністративна діяльність має допоміжне значення і покликана забезпечити належну організацію роботи органів поліції щодо виконання покладених на неї завдань, направлених назовні. Навпаки, зовнішня адміністративна діяльність є основною, так як в процесі її здійснення практично реалізуються завдання та функції, що визначають призначення поліції. Вона виходить за рамки внутрішньоорганізаційних відносин і поширюється на громадян, а також на невідповідні органи та установи.

6. Правове положення, завдання та функції Міністерства внутрішніх справ України.

Міністерство внутрішніх справ України (МВС України) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України.

Основними завданнями МВС України є забезпечення формування державної політики у сферах:

1) охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку, а також надання поліцейських послуг;

2) захисту державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні;

3) цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності;

4) міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів.

МВС України відповідно до покладених на нього завдань:

1) розробляє проекти державних програм з питань забезпечення публічної безпеки і порядку, протидії злочинності, безпеки дорожнього руху, охорони державного кордону, захисту об'єктів і територій на випадок виникнення надзвичайних ситуацій, а також з питань міграції;

2) організує та забезпечує проведення судової експертизи в кримінальному та виконавчому провадженнях, адміністративних, цивільних та господарських справах, справах про адміністративні правопорушення;

3) забезпечує належне функціонування єдиної інформаційно-телекомунікаційної системи МВС, формує та підтримує в актуальному стані інформаційні ресурси, що входять до єдиної інформаційно-телекомунікаційної системи МВС;

4) забезпечує у випадках, передбачених законом, ліцензування окремих видів господарської діяльності;

5) організує діяльність Головного центру з надання сервісних послуг МВС та територіальних центрів з надання сервісних послуг МВС;

6) вживає заходів щодо забезпечення силами і засобами Національної гвардії охорони ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання державної власності, важливих державних об'єктів, спеціальних вантажів і органів державної влади;

дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій в Україні;

7) організує та забезпечує високу бойову і мобілізаційну готовність та мобілізацію Національної гвардії;

8) забезпечує в межах повноважень, передбачених законом, ефективне використання сил і засобів Національної гвардії під час проведення антитерористичних операцій;

9) організує розроблення нових видів засобів спеціальної техніки, озброєння, засобів зв'язку, технічних засобів захисту інформації, спеціальних технічних засобів для оперативної діяльності, спеціального транспорту, пожежної та бронетанкової техніки, спеціальних засобів самозахисту та активної оборони, засобів індивідуального бронезахисту, криміналістичної та комп'ютерної техніки, програмного забезпечення, форменого одягу, тощо;

10) проводить моніторинг стану публічної безпеки та правопорядку в державі; вивчає, аналізує і узагальнює результати та ефективність реалізації центральними органами виконавчої влади, діяльність яких спрямовує і координує Міністр, державної політики у відповідних сферах.

МВС України очолює Міністр, який призначається на посаду за поданням Прем'єр-міністра України і звільняється з посади Верховною Радою України.

Міністр має першого заступника, заступників та заступника Міністра — керівника апарату, які призначаються на посаду та звільняються з посади Кабінетом Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України відповідно до пропозицій Міністра.

МВС в межах повноважень, передбачених законом, видає накази, здійснює організацію і контроль за їх виконанням.

Накази МВС, прийняті в межах повноважень, передбачених законом, обов'язкові для виконання центральними органами виконавчої влади, їх територіальними органами, місцевими державними адміністраціями, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями незалежно від форми власності та громадянами.

7. Правове положення, основні завдання та принципи діяльності Національної поліції як центрального органу виконавчої влади.

Національна поліція України — це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

Діяльність поліції спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України згідно із законом.

Завданнями поліції є надання поліцейських послуг у сферах:

- забезпечення публічної безпеки і порядку;
- охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;
- протидії злочинності;
- надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Принципи діяльності Національної поліції встановлені законом України «Про Національну поліцію»:

1. *Верховенство права.* Відповідно до цього принципу людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Принцип верховенства права застосовується з урахуванням практики Європейського суду з прав людини.

2. *Дотримання прав і свобод людини.* Обмеження прав і свобод людини допускається виключно на підставах та в порядку, визначених Конституцією і законами України, за нагальної необхідності і в обсязі, необхідному для виконання завдань поліції.

Здійснення заходів, що обмежують права та свободи людини, має бути негайно припинене, якщо мета застосування таких заходів досягнута або немає необхідності подальшого їх застосування.

Поліцейським за будь-яких обставин заборонено сприяти, здійснювати, підбурювати або терпимо ставитися до будь-яких форм катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання.

У разі виявлення таких дій кожен поліцейський зобов'язаний негайно вжити всіх можливих заходів щодо їх припинення та обов'язково доповісти безпосередньому керівництву про факти катування та наміри їх застосування. У разі приховування фактів катування або інших видів неналежного поводження поліцейськими керівник органу протягом доби з моменту отримання відомостей про такі факти зобов'язаний ініціювати проведення службового розслідування та притягнення винних до відповідальності.

У діяльності поліції забороняються будь-які привілеї чи обмеження за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовною або іншими ознаками.

3. *Законність.* Поліція діє виключно на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України. Поліцейському заборонено виконувати злочинні чи явно незаконні розпорядження та накази. Накази, розпорядження та доручення вищих органів, керівників, посадових та

службових осіб, службова, політична, економічна або інша доцільність не можуть бути підставою для порушення поліцейським Конституції та законів України.

4. *Відкритість та прозорість.* Поліція забезпечує постійне інформування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також громадськості про свою діяльність у сфері охорони та захисту прав і свобод людини, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку. Вона також забезпечує доступ до публічної інформації, володільцем якої вона є, у порядку та відповідно до вимог, визначених законом.

Нормативно-правові акти, що регламентують діяльність поліції, обов'язково оприлюднюються на веб-порталі центрального органу управління поліції. Нормативно-правові акти з обмеженим доступом оприлюднюються у випадках та в порядку, визначених законом.

5. *Політична нейтральність.* Національна поліція забезпечує захист прав та свобод людини незалежно від політичних переконань та партійної належності. У своїй діяльності вона є незалежною від рішень, заяв чи позицій політичних партій та громадських об'єднань.

В органах і підрозділах поліції заборонено використовувати будь-які предмети, на яких зображена символіка політичних партій, та провадити політичну діяльність. Поліцейським заборонено висловлювати особисте ставлення до діяльності політичних партій під час виконання службових повноважень, а також використовувати службові повноваження у політичних цілях.

5. *Взаємодія з населенням на засадах партнерства.* Діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб.

Рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції. Оцінка рівня довіри населення до поліції проводиться незалежними соціологічними службами в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

6. *Безперервність.* Поліція забезпечує безперервне та цілодобове виконання своїх завдань. Кожен має право в будь-який час звернутися за допомогою до поліції або поліцейського.

Поліція не має права відмовити в розгляді або відкласти розгляд звернень стосовно забезпечення прав і свобод людини, юридичних осіб, інтересів суспільства та держави від протиправних посягань з посиланням на вихідний, святковий чи неробочий день або закінчення робочого дня.

8. Система та повноваження поліції. Обов'язки поліцейських.

Систему поліції складають центральний орган управління поліцією та територіальні органи поліції.

Структуру центрального органу управління поліції та територіальних органів поліції затверджує керівник поліції за погодженням з Міністром внутрішніх справ України.

Керівник поліції призначається на посаду та звільняється з посади Кабінетом Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України відповідно до пропозицій Міністра внутрішніх справ України.

Керівники територіальних органів поліції призначаються на посади та звільняються з посад керівником поліції за погодженням з Міністром внутрішніх справ України. Заступників керівників територіальних органів поліції призначає на посади та звільняє з посад керівник територіального органу поліції.

У складі поліції функціонують: 1) кримінальна поліція; 2) патрульна поліція; 3) органи досудового розслідування; 4) поліція охорони; 5) спеціальна поліція; 6) поліція особливого призначення.

Основні повноваження поліції:

- здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень;

- вживає заходів з метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень;

- припиняє виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення;

- здійснює досудове розслідування кримінальних правопорушень у межах визначеної підслідності;

- здійснює провадження у справах про адміністративні правопорушення, приймає рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечує їх виконання;

- розшукує осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду, ухиляються від виконання кримінального покарання, пропали безвісти, та інших осіб у випадках, визначених законом;

- доставляє у випадках і порядку, визначених законом, затриманих осіб, підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення, та осіб, які вчинили адміністративне правопорушення;

- вживає заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях;

- регулює дорожній рух та здійснює контроль за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі;

- вживає всіх можливих заходів для надання невідкладної, зокрема, домедичної і медичної, допомоги особам, які постраждали внаслідок кримінальних чи адміністративних правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їхнього життя чи здоров'я;

- вживає заходів для запобігання та припинення насильства в сім'ї;

- здійснює на договірних засадах охорону фізичних осіб та об'єктів права приватної і комунальної власності;

- здійснює контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ;

- здійснює оперативно-розшукову діяльність відповідно до закону.

Відповідно до положень Закону України «Про Національну поліцію», поліцейський зобов'язаний:

- неухильно дотримуватися положень Конституції України, законів України та інших нормативно-правових актів, що регламентують діяльність поліції, та Присяги поліцейського;

- професійно виконувати свої службові обов'язки відповідно до вимог нормативно-правових актів, посадових (функціональних) обов'язків, наказів керівництва;

- поважати і не порушувати прав і свобод людини;

- надавати невідкладну, зокрема, домедичну і медичну, допомогу особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, небезпечному для їхнього життя чи здоров'я;

- зберігати інформацію з обмеженим доступом, яка стала йому відома у зв'язку з виконанням службових обов'язків;

- інформувати безпосереднього керівника про обставини, що унеможливають його подальшу службу в поліції або перебування на займаній посаді.

Поліцейський на всій території України незалежно від посади, яку він займає, місцезнаходження і часу доби в разі звернення до нього будь-якої особи із заявою чи повідомленням про події, що загрожують особистій чи публічній безпеці, або в разі безпосереднього виявлення таких подій зобов'язаний вжити необхідних заходів з метою рятування людей, надання допомоги особам, які її потребують, і повідомити про це найближчий орган поліції.

Звертаючись до особи (або у разі звернення особи до поліцейського), поліцейський зобов'язаний назвати своє прізвище, посаду, спеціальне звання

та пред'явити на її вимогу службове посвідчення, надавши можливість ознайомитися з викладеною в ньому інформацією, не випускаючи його з рук.

9. Поняття форм адміністративної діяльності органів поліції та їх види.

Форма адміністративної діяльності поліції — це сукупність однорідних за своєю правовою природою та характером груп адміністративних дій, які провадяться з метою забезпечення публічної безпеки і порядку.

Прийнято поділяти форми адміністративної діяльності на: а) безпосередньо організаційні, тобто ті, що не спричиняють правових наслідків, б) суто правові, які спричиняють юридичні наслідки.

До безпосередньо організаційних заходів слід віднести роз'яснювальну роботу серед населення, правову пропаганду, організаційну допомогу громадським формуванням, взаємодію із засобами масової інформації. Сюди ж належать і видача адресних довідок, надання допомоги потерпілим, інформація родичів про затримання або доставлення в органи поліції їх близьких. Важливе значення відіграє узагальнення й розповсюдження передового досвіду, проведення різних зборів, семінарів, нарад, конференцій.

Всі ці дії безпосередньо не породжують правових наслідків, але вони здійснюються на підставі законів і тому впливають на організацію і здійснення охорони публічного порядку.

До правових форм адміністративної діяльності поліції належать дії, що породжують правові наслідки:

- видання актів управління;
- укладення угод;
- здійснення інших юридично значущих адміністративних дій (наприклад, складання протоколів про адміністративне правопорушення, застосування табельної зброї, спеціальних засобів).

До форми адміністративної діяльності поліції також належить адміністративний договір.

Що стосується інших юридично значимих дій, до них належать такі дії, які, згідно з чинним законодавством, безпосередньо створюють нові юридичні положення, змінюють існуючі правові відносини або виступають необхідною умовою настання правових наслідків: прийняття присяги, службове атестування, тощо. Працівник поліції, який прийняв присягу, зобов'язаний її дотримуватись. Він має право на одержання табельної вогнепальної зброї, набуває прав та виконує обов'язки згідно із Законом України «Про Національну поліцію». Службове атестування є також дією, яка тягне за собою відповідні наслідки. У результаті службового атестування атестаційна комісія зобов'язана

прийняти рішення, яке обов'язково враховується керівником поліції при проходженні служби окремим працівником.

10. Правові форми адміністративної діяльності органів поліції: видання актів управління, укладення угод, здійснення інших юридично значущих дій.

Форми адміністративної діяльності органів поліції визначають як зовнішнє вираження однорідних за своїм характером і правовою природою юридичних дій і видання актів, за допомогою яких забезпечується виконання завдань та функцій, покладених на них. При цьому, застосування органами поліції тієї чи іншої форми визначається його компетенцією, яка передбачена в нормативно-правових актах, що регламентують діяльність відповідного підрозділу. Тому принципово важливим є саме чітке законодавче закріплення форм реалізації органами та підрозділами поліції своєї компетенції. Наявні взаємозв'язки і взаємозалежності між формами та іншими складовими діяльності органів поліції, як правило, передбачені й до певної міри регламентовані адміністративно-правовими нормами.

До правових форм адміністративної діяльності поліції відносяться дії, що породжують правові наслідки:

- видання актів управління;
- укладення угод;
- здійснення інших юридично значущих адміністративних дій (наприклад, складання протоколів про адміністративне правопорушення, застосування табельної зброї, спеціальних засобів).

Адміністративні акти приймаються в кожному конкретному випадку застосування до правопорушників адміністративних стягнень. За їх допомогою вищі органи та посадові особи керують підлеглими підрозділами та працівниками поліції, планують роботу, застосовують заходи заохочення, накладають дисциплінарні стягнення.

Укладення угод в діяльності органів поліції здійснюється у сферах: надання охоронних послуг на контрактних засадах (поліція охорони); надання освітніх послуг в системі вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання.

Що стосується здійснення інших юридично значущих адміністративних дій, то до них відносять: складання протоколу про адміністративне правопорушення, рапорт по застосуванню табельної зброї, спеціальних засобів.

11. Поняття актів управління та їх класифікація.

Акти управління — це правова форма виконавчо-розпорядчої діяльності поліції. Вони приймаються в процесі виконавчо-розпорядчої діяльності на підставі закону і є односторонніми владними приписами, які спрямовані на встановлення, зміну й припинення конкретних правових відносин або містять обов'язкові для підпорядкованих по службі осіб і органів (підрозділів) поліції правила (норми) організації забезпечення публічної безпеки та порядку.

Адміністративні акти приймаються в кожному конкретному випадку застосування до правопорушників адміністративних стягнень. За їх допомогою вищі органи та посадові особи керують підлеглими підрозділами та працівниками поліції, планують роботу, застосовують заходи заохочення, накладають дисциплінарні стягнення.

Класифікація актів управління:

а) за сферою застосування: внутрішні — звернені до підлеглих за службою апаратів та співробітників. Видаються з питань розстановки кадрів, проходження служби, регулювання виконання службових обов'язків, тощо; зовнішні — спрямовані за межі апарату поліції, адресовані громадянам, організаціям, підприємствам, установам (питання паспортної, дозвільної системи);

б) за юридичними ознаками: індивідуальні — наприклад, накази про призначення на посаду, дозвіл на виготовлення печаток і штампів, винесення постанови про накладення штрафу; нормативні — адресуються тільки співробітникам поліції (встановлення особливого розпорядку і режиму роботи);

в) за формою видання: письмові та усні;

г) за назвою: статuti, настанови, інструкції, постанови, дозволи, плани.

Окремою формою адміністративної діяльності поліції є укладення договорів.

12. Організаційні форми адміністративної діяльності органів поліції, їх види.

Крім адміністративної діяльності, поліція уповноважена здійснювати управлінські дії, які детально не урегульовані нормами адміністративного права. Ця діяльність також має свої форми, які є формами управління. До них відноситься проведення організаційних заходів.

До організаційних заходів належать, перш за все, заходи, які здійснюються усередині апарату поліції. Ними є заходи, передбачені у планах роботи окремого органу на відповідний період. Це також інструктажі працівників, вивчення документів, що регламентують діяльність органу,

навчання його особового складу, стажування молодих спеціалістів, збирання та обробка інформації, що характеризує роботу та її результати, контроль за виконанням прийнятих рішень.

Організаційні заходи можуть також здійснюватись і поза межами поліції (зовнішньоорганізаційна діяльність). Це роз'яснювальна робота серед населення, заходи пропаганди, агітації, надання допомоги загонам сприяння поліції та іншим організаціям, які беруть участь в підтриманні публічної безпеки та порядку. Так, зокрема, поліція проводить профілактично-роз'яснювальну роботу серед населення з метою формування у свідомості громадян, особливо молоді, правової культури, негативного ставлення до суспільно небезпечних явищ.

13. Здійснення організаційних заходів органами поліції.

Під організаційними заходами поліції розуміються врегульовані технічними нормами дії щодо створення нормальних умов для роботи апарату управління. Це одержання та обробка інформації, облік діловодства, адресно-довідкова робота. Ці дії виконуються переважно допоміжним складом службовців.

Сутність організаційних заходів органів та підрозділів Національної поліції характеризується спрямованістю на проведення роботи з населенням. Вона полягає в мобілізації населення на забезпечення публічної безпеки та порядку шляхом роз'яснення правових актів, проведення звітів перед населенням.

Також поліція, крім загальної профілактичної роботи серед населення, здійснює профілактичні заходи щодо осіб, схильних до вчинення правопорушень, та осіб, які перебувають на профілактичних обліках в органах поліції, з метою попередження вчинення ними злочинів та інших правопорушень з широким залученням до цієї роботи населення та громадських помічників.

Окрім цього, поліція здійснює інформаційно-аналітичну діяльність. Поліція в рамках інформаційно-аналітичної діяльності:

- 1) формує бази (банки) даних, що входять до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України;
- 2) користується базами (банками) даних Міністерства внутрішніх справ України та інших органів державної влади;
- 3) здійснює інформаційно-пошукову та інформаційно-аналітичну роботу;

4) здійснює інформаційну взаємодію з іншими органами державної влади України, органами правопорядку іноземних держав та міжнародними організаціями.

14. Здійснення матеріально-технічних заходів органами поліції.

Ще однією групою форм управління є матеріально-технічні дії (або матеріальні дії). Під матеріально-технічними діями розуміються врегульовані технічними нормами дії щодо створення нормальних умов для роботи апарату управління. Це — одержання та обробка інформації, облік, діловодство, адресно-довідкова робота. Такі дії є допоміжними по відношенню до завдань щодо забезпечення публічної безпеки та порядку, для здійснення яких і створені органи поліції.

Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію», діяльність установ забезпечення у переважній своїй більшості пов'язана з виконанням матеріально-технічних дій (операцій). Вони мають чимале значення в управлінській практиці, оскільки створюють умови для належного функціонування органів поліції.

Фінансування і матеріально-технічне забезпечення поліції здійснюються за рахунок коштів Державного бюджету України, а також інших джерел, не заборонених законом.

Майно поліції є державною власністю і належить їй на праві оперативного управління. Органи поліції здійснюють володіння, користування та розпорядження майном.

Комунальні та приватні підприємства можуть виділяти органам та підрозділам поліції кошти, транспорт та інші матеріально-технічні засоби, необхідні для виконання повноважень поліції.

15. Поняття методів адміністративної діяльності органів поліції.

Адміністративна діяльність поліції здійснюється шляхом цілеспрямованого впливу суб'єкта діяльності на її об'єкт. Вплив суб'єкта адміністративної діяльності на волю об'єкта здійснюється за допомогою різноманітних методів. Проблему методів будь-якої діяльності можна розглядати з точки зору співвідношення більш загальних понять — мети цієї діяльності та засобів її досягнення.

У загальноприйнятному розумінні термін «метод» означає спосіб чи прийом здійснення чого-небудь. Виходячи з цього, під методами будь-якої

діяльності слід розуміти способи, прийоми, засоби, які використовуються для досягнення поставленої мети і становлять зміст цієї діяльності.

Методами адміністративної діяльності поліції є передбачені адміністративно-правовими нормами засоби, прийоми і способи, за допомогою яких поліція здійснює вплив на суспільні відносини з метою реалізації своїх правоохоронних завдань та функцій.

Найвагомішими серед зазначених методів є переконання та примус, які визнаються також універсальними і всеохоплюючими методами державного управління в цілому. Вони найширше застосовуються в усіх сферах управлінської діяльності, в тому числі у сфері протидії правопорушенням, і становлять систему засобів впливу держави (в особі її відповідних органів та посадових осіб) на свідомість і поведінку людей, є необхідною умовою нормального функціонування суспільства, будь-якого державного або громадського об'єднання, всього процесу управління.

Адміністративний примус — це застосування відповідними суб'єктами до осіб, які не перебувають в їх підпорядкуванні, незалежно від волі і бажання останніх передбачених адміністративно-правовими нормами заходів впливу морального, майнового, особистісного та іншого характеру з метою охорони суспільних відносин, що виникають у сфері державного управління, шляхом попередження і припинення правопорушень, покарання за їх вчинення. Таке визначення характерне також для адміністративного примусу, який використовується в правоохоронній діяльності поліції. Поліція широко використовує заходи адміністративного примусу. Але їх застосування не є самоціллю, воно доповнює проведення виховних і організаційних заходів та здійснюється на засадах гласності і суворого додержання вимог законодавства, охорони прав громадян, підприємств та організацій.

16. Види методів адміністративної діяльності органів поліції.

До основних методів адміністративної діяльності поліції відносять переконання та примус, які визнаються універсальними і всеохоплюючими методами державного управління в цілому. Вони найширше застосовуються в усіх сферах управлінської діяльності, в тому числі у сфері протидії правопорушенням, і становлять систему засобів впливу держави (в особі її відповідальних органів та посадових осіб) на свідомість і поведінку людей, є необхідною умовою нормального функціонування суспільства, будь-якого державного або громадського об'єднання, всього процесу управління.

Основним (визначальним) методом діяльності поліції щодо забезпечення правопорядку є метод переконання. Сутність його полягає у

впливі на свідомість та поведінку людей з метою формування у них правильних переконань, розуміння необхідності добровільно і сумлінно виконувати вимоги закону та інших правових норм, а зміст становить комплекс різноманітних конкретних заходів і засобів такого впливу.

В практичній діяльності поліції цей метод реалізується в різних формах (превентивні поліцейські заходи): а) правове виховання; б) постійне інформування населення про стан правопорядку і боротьби із злочинністю; в) агітаційно-роз'яснювальна робота серед населення; г) критика антигромадських проявів; д) застосування заходів заохочення; е) робота з правопорушниками, особами з так званих груп ризику; є) поширення і популяризація передового досвіду в боротьбі з порушеннями громадського порядку.

Щодо правоохоронної діяльності органів поліції, то найчастіше для виконання покладених на них завдань та функцій вони застосовують примус, врегульований нормами адміністративного права, тобто адміністративний примус.

Адміністративний примус займає важливе місце в правозастосовчій системі України, за допомогою його застосування реалізуються найважливіші правоохоронні функції органів поліції. Адміністративний примус є насамперед самостійним різновидом державного (правового) примусу. Правовий примус виявляється перш за все у різних формах відповідальності: кримінальній, адміністративній, дисциплінарній і майновій, яку несуть громадяни, посадові і юридичні особи, що допустили правопорушення, а також у застосуванні уповноваженими державними органами та посадовими особами інших заходів примусового впливу щодо осіб, які добровільно не виконують вимоги правових норм.

Проте, вид державного примусу не визначається тим, порушення норм якої галузі права є підставою для його застосування. Досить часто заходами одного виду державного примусу охороняються відносини, врегульовані нормами багатьох галузей права, тобто вид примусу можна визначити залежно від того, якою галуззю права регулюються підстави і порядок застосування його заходів. Останнє характерне, зокрема, для заходів адміністративного примусу, якими охороняються найрізноманітніші суспільні відносини, що виникають у сфері державного управління.

17. Поняття, вимоги та види поліцейських заходів.

Поліцейський захід — це дія або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи людини та

застосовується поліцейськими відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень.

Метою поліцейського заходу є оперативне вирішення питань, ситуації на місці шляхом використання чітко визначених законом засобів, спрямоване на негайне настання фактичного результату щодо охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

До ознак поліцейського заходу слід віднести:

1) застосовується лише поліцейським;
2) їх реалізація можлива виключно у межах та на підставі правових норм, що визначені законом України «Про Національну поліцію» або іншими нормативно-правовими актами;

3) здійснюються у формі певних інтелектуально-вольових (вербальних) дій та фізичних (невербальних) дій; їх застосування не потребує видання адміністративного акта, що, однак, не виключає можливості їх реалізації на підставі та на виконання такого акта;

4) спрямований на настання фактичного результату, а не на настання правових наслідків;

5) повинен мати обов'язкове процесуальне оформлення, а у випадку вчинення поліцейського заходу з порушенням правових норм, визначених законом України «Про Національну поліцію» (або Кодексом України про адміністративні правопорушення, Кримінальним процесуальним кодексом України та іншими законами), вони можуть бути оскаржені у судовому або позасудовому порядку шляхом звернення громадян до відповідних інституцій;

6) можуть мати примусовий або превентивний характер.

Підставами для застосування поліцейського заходу є юридичні та фактичні передумови. До юридичних передумов застосування поліцейського заходу слід віднести:

1) закріплення на рівні Закону України «Про Національну поліцію» (або Кодексом України про адміністративні правопорушення, Кримінальним процесуальним кодексом України та іншими законами) покладених на поліцію повноважень щодо застосування певних поліцейських заходів;

2) законодавчо закріплені вимоги, порядок та процедура вчинення та оформлення поліцейських заходів;

3) законодавчо закріплені умови, за яких може застосовуватися той чи інший поліцейський захід.

Фактичні передумови застосування поліцейських заходів також мають своє нормативне закріплення та визначаються із врахуванням покладених на поліцію повноважень.

Тільки за наявності фактичних та юридичних умов поліцейські можуть вчиняти відповідні дії або комплекс дій превентивного або примусового

характеру, що обмежує певні права і свободи людини, із дотриманням нормативно закріплених вимог до їх вчинення.

Поліцейський захід застосовується виключно для виконання повноважень поліції. Повноваження поліції поділяються на основні, додаткові та у сфері інформаційно-аналітичного забезпечення. Основні повноваження поліції визначені статтею 23 Закону України «Про Національну поліцію». Стаття 24 вказаного закону свідчить, що на поліцію можуть бути покладені також додаткові повноваження, які закріплюються виключно законом. Поліцейський захід повинен бути законним, необхідним, пропорційним та ефективним.

Поліцейський захід є законним, коли він був вчинений на підставі та у межах закону, що впливає з ч. 2 ст. 6 та ч. 2 ст. 19 Конституції України. Відповідно, їх вчинення всупереч закону так чи інакше може порушити права та обов'язки інших осіб, що зумовить настання відповідних правових наслідків.

Обраний поліцейський захід є необхідним, якщо для виконання повноважень поліції неможливо застосувати інший захід або його застосування буде неефективним, а також якщо такий захід заподіє найменшу шкоду як адресату заходу, так і іншим особам.

Застосований поліцейський захід є пропорційним, якщо шкода, заподіяна охороною законом правам і свободам людини або інтересам суспільства чи держави, не перевищує блага, для захисту якого він застосований, або створеної загрози заподіяння шкоди. Обраний поліцейський захід є ефективним, якщо його застосування забезпечує виконання повноважень поліції. Поліцейський захід припиняється, якщо досягнуто мети його застосування, якщо неможливість досягнення мети заходу є очевидною або якщо немає необхідності у подальшому застосуванні такого заходу.

Поліція для забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, протидії злочинності та в межах визначених законом послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги, вживає заходів реагування, які передбачені Кодексом України про адміністративні правопорушення та Кримінальним процесуальним кодексом України, на підставі та в порядку, визначених законом.

Поліцейські заходи можна умовно класифікувати на: охоронні, регулятивні та інформаційні.

Також поліцейські заходи можуть бути передбачені: 1) Законом України «Про Національну поліцію»; 2) Кодексом України про адміністративні правопорушення; 3) Кримінальним процесуальним кодексом України; 4) іншими законами.

До поліцейських заходів, які визначені Законом України «Про Національну поліцію», належать заходи превентивного та примусового характеру, які перелічені в статтях 31–46 Закону України «Про Національну поліцію».

До заходів реагування, які передбачені Кодексом України про адміністративні правопорушення, належать заходи забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення (Глава 20), такі як: 1) адміністративне затримання (ст. 261); 2) особистий огляд і огляд речей (ст. 264); 3) вилучення речей і документів (ст. 265); 4) тимчасове вилучення посвідчення водія (ст. 265-1); 5) тимчасове затримання транспортних засобів (ст. 265-2); 6) відсторонення осіб від керування транспортними засобами, річковими і маломірними суднами та огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції (ст. 266).

Порядок, підстави та процедура застосування останніх регламентуються Кодексом України про адміністративні правопорушення.

До заходів забезпечення кримінального провадження відповідно до ч. 2 статті 131 КПК України належать: 1) виклик слідчим, прокурором, судовий виклик і привід; 2) накладення грошового стягнення; 3) тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом; 4) відсторонення від посади; 5) тимчасовий доступ до речей і документів; 6) тимчасове вилучення майна; 7) арешт майна; 8) затримання особи; 9) запобіжні заходи. Порядок, підстави та процедура застосування останніх регламентуються КПК України.

Поліція для виконання покладених на неї завдань може застосовувати інші заходи, визначені окремими законами, наприклад, Законом України «Про дорожній рух» в частині регулювання дорожнього руху та проїзду перехресть, а також в частині надання документів дозвільного характеру, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху.

Якщо поліцейського неможливо ідентифікувати за зовнішніми ознаками, він зобов'язаний пред'явити особі документ, що посвідчує його повноваження.

18. Превентивні поліцейські заходи.

Превентивні поліцейські заходи — це дія або комплекс дій, що обмежують певні права і свободи людини, використання яких не завжди пов'язане з протиправною поведінкою конкретних осіб, застосовуються відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень із дотриманням встановлених законом вимог.

Поліція може застосовувати такі превентивні заходи:

- 1) перевірка документів особи;

- 2) опитування особи;
- 3) поверхнева перевірка і огляд;
- 4) зупинення транспортного засобу;
- 5) вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території;
- 6) обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю;
- 7) проникнення до житла чи іншого володіння особи;
- 8) перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ;
- 9) застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису;
- 10) перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб;
- 11) поліцейське піклування.

Застосування превентивних заходів поліцією не є самоціллю, воно доповнює проведення виховних, інформаційних та роз'яснювальних заходів і здійснюється на засадах законності, необхідності, пропорційності, ефективності та дотримання прав і свобод людини.

Превентивні поліцейські заходи передбачають у встановлених законом випадках застосування обмежень певних прав і свобод до людей та організацій, і в цьому виявляється їх примусовий характер, хоча правопорушення при цьому відсутні. Тобто ці заходи мають чітку профілактичну спрямованість, орієнтовані на захист інтересів публічної безпеки та порядку, на недопущення вчинення правопорушень. Сутність профілактичного впливу превентивних поліцейських заходів полягає, по-перше, в тому, щоб не допустити протиправної поведінки з боку конкретних осіб, які до такої поведінки схильні, а по-друге, в усуненні причин, які сприяють вчиненню правопорушень, і створенні умов, які виключають протиправну поведінку.

На відміну від заходів поліцейського примусу, які є реакцією на протиправні діяння людини, превентивні поліцейські заходи використовуються для попередження, профілактики правопорушень, а також для забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Застосуванням превентивних поліцейських заходів в ряді випадків забезпечується виявлення правопорушень, завдяки чому також здійснюється профілактичний вплив. Превентивні поліцейські заходи не містять у собі елементу покарання особи, до якої вони застосовуються, до того ж їх використання часто зовсім не пов'язане з протиправною поведінкою конкретних осіб. Превентивні поліцейські заходи, не маючи карального

характеру, не потребують встановлення вини порушника як обов'язкової умови застосування, а також інших обов'язкових ознак протиправного діяння.

Застосовуючи превентивні поліцейські заходи, поліцейські створюють тим самим необхідні умови для неухильного дотримання законів, виявлення і припинення різних правопорушень, відвертають можливі посягання на інтереси суспільства і держави, які охороняються правом.

Підставами для застосування превентивних поліцейських заходів можуть бути реальне припущення про намір особи вчинити правопорушення (поверхнева перевірка, зупинення транспортного заходу), виникнення обставин, що загрожують публічній безпеці та порядку (вимога залишити місце і обмеження доступу на визначену територію, обмеження пересування особи чи транспортного засобу або фактичного володіння річчю), тощо.

Для одних випадків підстави об'єктивно не залежать від суб'єкта і його поведінки. Так, використання поліцейським транспортних засобів підприємств, установ, організацій має місце при виникненні необхідності переслідування злочинця.

Для застосування інших превентивних поліцейських заходів такі підстави виникають у зв'язку з настанням умов, що хоча і не є результатом вчинення конкретного правопорушення особою, але безпосередньо можуть бути пов'язані з її попередньою антигромадською поведінкою, що вказує на можливість вчинення нею правопорушень, наприклад, систематичне порушення публічної безпеки і порядку.

19. Перевірка документів особи як превентивний поліцейський захід.

Поліцейському надано право вимагати пред'явлення особою двох видів документів: 1) тих, що посвідчують особу; 2) документів, що підтверджують відповідне право особи. При цьому, поліцейський може вимагати як один документ, так і певну їх сукупність залежно від обставин застосування коментованого поліцейського заходу.

Відповідно до положень Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» від 20.11.2012 р. № 5492:

1) документами, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України, є:

а) паспорт громадянина України; б) паспорт громадянина України для виїзду за кордон; в) дипломатичний паспорт України; г) службовий паспорт України; г) посвідчення особи моряка; д) посвідчення члена екіпажу;

е) посвідчення особи на повернення в Україну; є) тимчасове посвідчення громадянина України;

2) документи, що посвідчують особу та підтверджують її спеціальний статус:

а) посвідчення водія; б) посвідчення особи без громадянства для виїзду за кордон; в) посвідка на постійне проживання; г) посвідка на тимчасове проживання; ґ) картка мігранта; д) посвідчення біженця; е) проїзний документ біженця.

Документами, що підтверджують відповідне право особи, можуть бути: посвідчення водія; дозвіл на носіння, зберігання вогнепальної зброї; рецепт лікаря на наркотичні засоби; дозвіл на перевезення небезпечних вантажів, тощо.

Поліцейський наділений правом вимагати у особи відповідні документи відповідно до ст. 32 Закону України «Про Національну поліцію» у таких випадках:

1) якщо особа володіє зовнішніми ознаками, схожими на зовнішні ознаки особи, яка перебуває в розшуку, або безвісно зниклої особи.

Згідно із статтею 281 Кримінального процесуального кодексу, особою, яка перебуває в розшуку, є підозрюваний, місцезнаходження якого невідомо, у зв'язку з чим прокурором або слідчим його оголошено у розшук. Про оголошення розшуку виноситься окрема постанова, якщо досудове розслідування не зупиняється, або вказується в постанові про зупинення досудового розслідування, якщо таке рішення приймається, відомості про це вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Безвісно відсутність — засвідчений у судовому порядку факт довготривалої відсутності фізичної особи в місці свого проживання, якщо не вдалося встановити місце її перебування.

Відповідно до ст. 43 Цивільного кодексу України, фізична особа може бути визнана безвісно відсутньою за таких умов: 1) якщо вона відсутня у місці свого постійного проживання протягом року; 2) якщо протягом одного року в місці, де особа постійно або переважно проживає, немає відомостей про її місцеперебування. День одержання останніх відомостей може бути підтверджено пред'явленням останнього листа відсутньої особи або іншим способом.

Безвісно зниклою може бути також визнано особу за заявою до органів поліції. Зокрема, протягом 24 годин після подання заяви, повідомлення за фактом безвісного зникнення дитини, якщо за цей час не буде встановлено місця її знаходження, а також у разі безвісного зникнення дорослої особи за обставин, що свідчать про можливість учинення стосовно неї кримінального правопорушення, здійснюється обов'язкове внесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР) відомостей про вказане кримінальне

правопорушення і його попередню кваліфікацію як умисного вбивства та вживаються всі передбачені Кримінальним процесуальним кодексом України заходи для всебічного, повного і неупередженого дослідження обставин кримінального провадження.

Сукупність володіння особою зовнішніх ознак, які вказують на те, що ця особа може перебувати у розшуку або бути безвісно зниклою, означає, що, по-перше, ознак має бути кілька, незалежно від того, які саме зовнішні ознаки — схожість обличчя, одягу, наявність особливих прикмет на тілі, тощо; по-друге, ці ознаки мають бути зовнішніми, тобто видимими, очевидними, по-третє, вони мають бути в єдності, по-четверте, вони повинні вказувати, тобто бути інформацією (фактичними даними) про те, що відповідна особа може перебувати у розшуку або бути безвісно зниклою.

У разі наявності підстав, передбачених у описаному випадку, поліцейський має право вимагати пред'явити документи, які посвідчують особу, з метою порівняння відомостей про особу, яка перебуває у розшуку або є безвісно зниклою, з інформацією, відображеною у відповідних документах. Підтвердження статусу особи як такої, що перебуває у розшуку або безвісно зниклою, може бути підставою для застосування інших поліцейських заходів (наприклад, обмеження пересування особи (ст. 37 Закону України «Про Національну поліцію»), поліцейське піклування (ст. 41 Закону України «Про Національну поліцію»), тощо);

2) якщо існує достатньо підстав вважати, що особа вчинила або має намір вчинити правопорушення.

Закон у межах окремого випадку описує підстави для застосування перевірки документів особи як такі, що мають бути достатніми для того, аби вважати, що певна особа вчинила або має намір вчинити правопорушення.

До переліку «достатніх підстав», що вказують на те, що особа вчинила або має намір вчинити правопорушення, необхідно віднести: 1) наявність інформації, яку надано у встановленому порядку до поліції (поліцейському) у формі звернення (повідомлення); 2) наявність інформації, яка є результатом об'єктивної оцінки поліцейським слідів на особі, речі, транспортному засобі; 3) застання поліцейським особи при вчиненні правопорушення; 4) самостійне виявлення поліцейським ознак правопорушення при законній реалізації інших поліцейських заходів; 5) наявність фактичних даних, отриманих внаслідок реалізації оперативно-розшукових заходів.

Якщо особа вчинила правопорушення, то перевірка документів застосовується з метою встановлення особи для забезпечення належного документування відповідного факту (події), наприклад, складення протоколу про адміністративне правопорушення;

3) якщо особа перебуває на території чи об'єкті із спеціальним режимом або в місці здійснення спеціального поліцейського контролю.

Перевірка документів у осіб, які перебувають на території чи об'єкті зі спеціальним режимом, обумовлена необхідністю забезпечення охорони та пропускнуго режиму на відповідних об'єктах. Наприклад, згідно з Інструкцією з організації охорони та пропускнуго режиму на об'єктах Міністерства внутрішніх справ України, затвердженою Наказом МВС України від 15.07.2014 р. № 675, відповідними територіями чи об'єктами зі спеціальним режимом є території, адміністративні приміщення апарату МВС України, склади з бойовими припасами та матеріальними цінностями. Спеціальний поліцейський контроль може здійснюватися під час введення надзвичайного стану відповідно до положень Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану» від 16.03.2000 р. № 1550-III; проведення спортивних заходів, тощо;

4) якщо в особи є зброя, боєприпаси, наркотичні засоби та інші речі, обіг яких обмежений чи заборонений або для зберігання, використання чи перевезення яких потрібен дозвіл, якщо встановити такі права іншим чином неможливо.

Переліком видів майна, що не може без особливого дозволу перебувати у власності громадян, громадських об'єднань, міжнародних організацій та юридичних осіб інших держав на території України, затвердженим постановою Верховної Ради України від 17.06.1992 р. № 2471-XII, визначено однойменний перелік, до якого віднесені: 1) зброя, боєприпаси (крім мисливської і пневматичної зброї і боєприпасів до неї, а також спортивної зброї і боєприпасів до неї, що придбаваються громадськими об'єднаннями з дозволу органів внутрішніх справ), бойова і спеціальна військова техніка, ракетно-космічні комплекси; 2) вибухові речовини й засоби вибуху, всі види ракетного палива, а також спеціальні матеріали та обладнання для його виробництва; 3) бойові отруйні речовини; 4) наркотичні, психотропні, сильнодіючі отруйні лікарські засоби (за винятком отримуваних громадянами за призначенням лікаря); 5) протиградові установки; 6) державні еталони одиниць фізичних величин; 7) спеціальні технічні засоби негласного отримання інформації; 8) електрошокові пристрої та спеціальні засоби, що застосовуються правоохоронними органами, крім газових пістолетів і револьверів та патронів до них, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії.

Як наслідок, поліцейський з метою встановлення правомірності зберігання, використання чи перевезення речей, обіг яких обмежений або заборонений, має право вимагати пред'явлення відповідних документів, а саме: дозволу на зберігання і носіння вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї; дозволу на зберігання (носіння) газових пістолетів (револьверів); дозволу на право ввезення (вивезення) чи на право транзиту наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів наркотичних засобів і психотропних речовин; рецепту лікаря для відпуску наркотичних засобів та психотропних речовин, тощо.

Необхідно також пам'ятати, що неотримання дозволів щодо використання, зберігання чи перевезення зазначених речей є підставою для притягнення відповідної особи до відповідальності — як адміністративної (ст.ст. 190–193, 195, 195-2, 195-4 та ін.), так і кримінальної (ст.ст. 307, 308, 309, 311 КК України та ін.);

5) якщо особа перебуває в місці вчинення правопорушення або дорожньо-транспортної пригоди, іншої надзвичайної події.

Під місцем вчинення правопорушення слід розуміти територію, яка пов'язана з розвитком правопорушення або містить сліди вчинення того чи іншого правопорушення. Застосування перевірки документів, що посвідчують особу, на місці вчинення правопорушення сприяє виявленню особи-порушника, а також свідків вчинення відповідного правопорушення.

Згідно з п. 1.10 Правил дорожнього руху, затверджених постановою Кабінету Міністрів України № 1306 від 10.10.2001 р., дорожньо-транспортною пригодою (ДТП) є подія, що сталася під час руху транспортного засобу, внаслідок якої загинули або поранені люди чи завдані матеріальні збитки. Перевірка документів особи на місці ДТП сприяє встановленню учасників та свідків (очевидців) відповідної події.

Надзвичайна подія — це порушення нормальних умов життя і діяльності людей на об'єкті або території, спричинене аварією, катастрофою, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, великою пожежею, застосуванням засобів ураження, що призвели або можуть призвести до людських і матеріальних втрат;

6) якщо зовнішні ознаки особи чи транспортного засобу або дії особи дають достатні підстави вважати, що особа причетна до вчинення правопорушення, транспортний засіб може бути знаряддям чи об'єктом вчинення правопорушення.

У даному випадку застосування описуваного поліцейського заходу до підстав його застосування віднесено наявність зовнішніх ознак особи чи транспортного засобу, а також дії особи, які дають підстави вважати, що особа або транспортний засіб можуть мати відношення до певного правопорушення.

Як уявляється, зовнішніми ознаками особи, які свідчать про її причетність до вчинення правопорушення, можуть бути сліди на тілі чи одязі (поранення, бруд, плями червоного кольору, одяг може мати механічні пошкодження, тощо). Діями особи, які вказують на її причетність до вчинення правопорушення, можуть бути: схвильованість особи; намагання особи уникнути зустрічі з поліцейськими (втеча від поліцейських); викидування особою будь-яких предметів, речовин, тощо.

Об'єктом правопорушення транспортний засіб може бути у випадку незаконного ним заволодіння (ст. 289 Кримінального кодексу України), а може виступати і засобом для перевезення викрадених речей (ст. 185 Кримінального

кодексу України), наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 307 КК України). Знаряддям вчинення правопорушення транспортний засіб може виступати у разі його використання з метою вбивства людини (ст. 115 КК України), знищення чи пошкодження чужого майна (ст. 194 КК України), тощо.

Зовнішніми ознаками, які вказують на причетність транспортного засобу до вчинення правопорушення у якості знаряддя чи об'єкта правопорушення, можуть бути: механічні пошкодження транспортного засобу; наявність у салоні або багажнику транспортного засобу речей, предметів, сумішей або слідів, які вони можуть залишити, якщо їх обіг заборонено або обмежено; сліди пошкоджень, сліди червоного кольору у салоні та багажнику транспортного засобу та ін.

Відмова особи надати поліцейському на його вимогу документи тягне за собою відповідальність за ст. 185 КУпАП, а саме за злісну непокору законній вимозі або розпорядженню поліцейського. Разом з тим, відсутність документів, що посвідчують особу, не передбачає відповідальності для особи. Натомість, згідно із ст. 260 КУпАП у контексті забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, у тому числі з метою встановлення особи, допускаються адміністративне затримання особи, особистий огляд, огляд речей і вилучення речей та документів та інші заходи, що складають ті чи інші форми прояву поліцейських заходів (поверхнева перевірка, обмеження пересування особи або фактичного володіння річчю).

20. Опитування особи як превентивний поліцейський захід.

Опитування особи може бути здійснено поліцейським тільки за наявності для того законних підстав. В статті 33 Закону України «Про Національну поліцію» вказується на відповідні підстави як такі, що мають бути достатніми для того, аби вважати, що певна особа володіє інформацією, необхідною для виконання поліцейських повноважень.

У законі не вказується, яка саме сукупність підстав може бути визнана достатньою для опитування особи. Передусім законодавець у конструкції частини 1 статті 33 закону вживає словосполучення в множині — «...існує достатньо підстав вважати...», а значить, мова повинна йти не про одиничні підстави (повідомлення, відомості, докази), а про їх сукупність.

Також визначення достатності підстав для опитування особи пов'язане з їх оцінкою з точки зору достатності та залежить від внутрішнього переконання поліцейського. Отже, достатньою уявляється певна сукупність підстав, яка при її оцінці приводить поліцейського до єдиного висновку — про необхідність опитування особи, під час якого буде досягнута його мета як складова

реалізації поліцейських повноважень. Звичайно, не можна вимагати від поліцейського отримання таких підстав для проведення опитування особи, які з достовірністю будуть установлювати можливість досягнення її мети, достатнім є високий ступінь достовірності.

Опитування може бути проведене у будь-якому місці. Разом з тим, поліцейський може запросити особу до поліцейського приміщення. Запрошення особи до поліцейського приміщення з метою опитування не кореспондується з обов'язком особи прослідувати такому запрошенню. Отже, особа може перебувати у приміщенні органу поліції виключно добровільно, тобто вона не може вважатися такою, що доставлена як порушник (ст. 259 КУпАП), піддана адміністративному затриманню (ст.ст. 261–263 КУпАП), а тим більше — затриманою у розумінні Кримінального процесуального кодексу України (ст.ст. 207–211).

Законом не визначено форму надання та закріплення особою інформації в процесі застосування даного поліцейського заходу. Як уявляється, відповідна інформація може бути подана як в усній, так і письмовій формі. Усна форма отримання інформації може бути більш ефективною для забезпечення виконання низки повноважень поліції, наприклад, для можливості максимально оперативного реагування на правопорушення, у тому числі забезпечення переслідування правопорушника по «гарячих слідах».

Разом з тим, більш поширеною формою надання та фіксування повідомлюваної під час опитування особою інформації є письмова форма, яка може знайти своє вираження у складенні пояснення чи рапорту.

Опитування особи як поліцейський захід необхідно відрізнити від допиту як слідчої дії. Найважливіша відмінність між зазначеними категоріями полягає в цілях проведення. Допит — це слідча дія, спрямована на отримання (збирання доказів) або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні. Допит проводиться слідчим або прокурором під час досудового розслідування та оформлюється виключно протоколом допиту. Щоб допитати особу, їй потрібно надати певний статус (підозрюваний, свідок і т.д.), а опитати особу можна і без такої дії. Більше того, потерпілий підлягає кримінальній відповідальності за завідомо неправдиве показання (стаття 384 Кримінального кодексу України), а свідок — також за відмову від давання показань (стаття 385 Кримінального кодексу України). В той час як надання особою інформації під час опитування є добровільним.

Допит визнається доказом, водночас, опитування не є доказом у суді, а провести його може широке коло осіб, оформивши відповідну дію документом на великий рахунок за власним розсудом.

Статтею 63 Конституції України передбачено, що особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом. Крім того,

законом закріплена пряма заборона щодо розголошення таємниці сповіді, лікарської таємниці, професійної таємниці захисника, таємниці нарадчої кімнати, тощо. В свою чергу, нормами чинного законодавства передбачена виключно добровільна форма надання особою інформації незалежно від того, стосується остання її особисто, членів її сім'ї чи близьких родичів або не має жодного відношення до них. Відповідно, особа може відмовитися від надання інформації поліцейському на власний розсуд. При цьому, останнім не може бути вжито жодних примусових заходів з метою забезпечення реалізації описуваного поліцейського заходу.

Для проведення опитування неповнолітніх установлюються певні особливості, а саме: таке опитування може бути проведене лише за участю батьків (одного з них), іншого законного представника або педагога. Для застосування відповідних особливостей необхідно враховувати лише вік особи, яка опитується. Згідно із ст. 6 Сімейного кодексу України, неповнолітньою вважається дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років.

Як законні представники, до участі в допиті можуть бути залучені батьки (усиновлювачі), а в разі їх відсутності — опікуни чи піклувальники особи, інші повнолітні близькі родичі чи члени сім'ї, а також представники органів опіки і піклування, установ і організацій, під опікою чи піклуванням яких перебуває неповнолітній.

Батьки та інші законні представники, як правило, мають авторитет і довіру неповнолітнього, можуть сприяти встановленню контакту з дитиною, отриманню правдивих показань, а також захисту його прав і законних інтересів. Разом із тим, якщо є підстави вважати, що батьки або інші законні представники зацікавлені у наданні неповнолітнім неправдивої інформації, справляють на нього негативний вплив чи їх інтереси суперечать інтересам особи, яку вони представляють, поліцейським такий законний представник може бути змінений іншим.

Закон чітко не регламентує права й обов'язки педагога. Уявляється, що він виступає у даному випадку як спеціаліст. Педагог повинен займатися вихованням і навчанням неповнолітніх такого ж віку, що і дитина, яка підлягає опитуванню. Завдання педагога — допомогти поліцейському встановити психологічний контакт, виробити правильну тактику проведення опитування, сформулювати запитання з урахуванням дитячої психіки або індивідуальних особливостей психіки неповнолітнього.

Перед проведенням опитування поліцейський зобов'язаний роз'яснити особі підстави застосування коментованого поліцейського заходу, а також мету застосування поліцейського заходу — «виконання поліцейських повноважень». Крім того, передбачено виключення із зазначеного правила, яке полягає у тому, що поліцейський може не повідомляти про підстави та мету застосування поліцейського заходу, якщо це перешкодить виконанню поліцією повноважень.

Наприклад, поліцейський може провести опитування осіб на певній місцевості з метою забезпечення належної реалізації такого повноваження як «здійснення супроводження транспортних засобів». При цьому, поліцейський має право не повідомляти дійсної мети застосування відповідного заходу, адже це може негативно позначитися на реалізації поліцейського повноваження через витік відповідної інформації.

Крім того, поліцейський зобов'язаний повідомити та роз'яснити зміст статті 63 Конституції України, частини 2 ст. 32 Закону України «Про Національну поліцію», відповідно до яких особа може за будь-яких обставин відмовитися надавати поліцейському будь-яку інформацію, тощо.

21. Поверхнева перевірка як превентивний поліцейський захід.

Поверхнева перевірка як превентивний поліцейський захід включає три форми вираження: 1) здійснення візуального огляду особи, 2) проведення по поверхні вбрання особи рукою, спеціальним приладом або засобом; 3) візуальний огляд речі або транспортного засобу.

Під візуальним оглядом особи, транспортного засобу або речі необхідно розуміти такий їх спосіб перевірки, який здійснюється за допомогою органів зору, з метою аналізу та оцінки ризиків щодо можливої виявлення ознак їх причетності до вчинення правопорушення та/або отримання інформації, необхідної для виконання поліцейських повноважень (безконтактна поверхнева перевірка).

Поверхнева перевірка, що пов'язана з проведенням рукою по поверхні вбрання особи, є контактною, а значить, має проводитися поліцейським однієї статі з оглядуваною особою. У невідкладних випадках поверхневу перевірку особи може здійснити будь-який поліцейський лише з використанням спеціального приладу або засобу. Очевидно, що перелік відповідних приладів або засобів має бути визначений Міністерством внутрішніх справ. При цьому, відповідні технічні засоби повинні мати свідоцтво про реєстрацію та свідоцтво про його повірку.

Для здійснення поверхневої перевірки поліцейський може зупиняти осіб. При цьому, підставами для зупинення особи та, відповідно, її поверхневої перевірки є достатність вважати, що особа має при собі річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб.

Перелік видів майна, що не може перебувати у власності громадян, громадських об'єднань, міжнародних організацій та юридичних осіб інших

держав на території України, затверджений постановою Верховної Ради України від 17.06.1992 р. № 2471.

Підставами, які у своїй сукупності складають основу для прийняття рішення про необхідність зупинення та поверхневої перевірки особи, необхідно назвати: 1) наявність інформації, яку надано у встановленому порядку до поліції (поліцейському) у формі звернення (повідомлення); 2) наявність інформації, яка є результатом об'єктивної оцінки поліцейським слідів на особі, речі, транспортному засобі; 3) застання поліцейським особи при вчиненні правопорушення; 4) самостійне виявлення поліцейським ознак правопорушення при законній реалізації інших поліцейських заходів; 5) наявність фактичних даних, отриманих внаслідок реалізації оперативно-розшукових заходів.

Отже, зупинення особи є складовою поверхневої перевірки, адже остання, крім візуального огляду, навряд чи можлива без зупинення особи. Особа, зупинена для проведення поверхневої перевірки, не може вважатися такою, що піддана адміністративному затриманню чи є затриманою у розумінні Кримінального процесуального кодексу України, адже поверхнева перевірка не може тривати більше, ніж декілька хвилин. При цьому, у разі виявлення слідів вчинення правопорушення, залежно від його виду, особа може бути піддана адміністративному затриманню (ст.ст. 261–263 КУпАП) або затриманою згідно із ст. 208 Кримінального процесуального кодексу України.

Як уявляється, перш ніж приступити до поверхневої перевірки, особі пропонується добровільно пред'явити наявні у неї при собі речі та документи, їх вміст, а також вміст транспортного засобу. В свою чергу, поліцейський має право вимагати відкрити кришку багажника та/або двері салону транспортного засобу.

При проведенні поверхневої перевірки необхідно забезпечити безпеку особи, збереження її здоров'я, дотримання честі та гідності. Ні в якому разі не можна розголошувати відомості, що стали відомі поліцейському при проведенні поверхневої перевірки.

Поверхнева перевірка речі або транспортного засобу полягає лише у візуальному оглядові речі та/або транспортного засобу або візуальному оглядові салону та багажника транспортного засобу.

Чинним законодавством передбачено вичерпний перелік підстав для проведення поверхневої перевірки речі або транспортного засобу, а саме:

1) якщо існує достатньо підстав вважати, що в транспортному засобі знаходиться правопорушник або особа, свобода якої обмежується в незаконний спосіб;

2) якщо існує достатньо підстав вважати, що в транспортному засобі знаходиться річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб;

3) якщо існує достатньо підстав вважати, що річ або транспортний засіб є знаряддям вчинення правопорушення та/або знаходиться в тому місці, де може бути скоєно кримінальне правопорушення, для запобігання якого необхідно провести поверхневу перевірку.

Невиконання особою вимог поліцейського тягне за собою відповідальність за ст. 185 КУпАП, а саме за злісну непокору законній вимозі або розпорядженню поліцейського.

При виявленні в ході поверхневої перевірки будь-яких слідів правопорушення поліцейський забезпечує їх схоронність та огляд відповідно до вимог статті 237 Кримінального процесуального кодексу України.

Так, відповідно до статті 237 КПК України, з метою виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення слідчий, прокурор проводять огляд місцевості, приміщення, речей та документів.

Огляд житла чи іншого володіння особи здійснюється згідно з правилами КПК України, передбаченими для обшуку житла чи іншого володіння особи.

Для участі в огляді можуть бути запрошені потерпілий, підозрюваний, захисник, законний представник та інші учасники кримінального провадження. З метою одержання допомоги з питань, що потребують спеціальних знань, слідчий, прокурор для участі в огляді може запросити спеціалістів.

Особи, у присутності яких здійснюється огляд, при проведенні цієї слідчої (розшукової) дії мають право робити заяви, що підлягають занесенню до протоколу огляду.

При проведенні огляду дозволяється вилучення лише речей і документів, які мають значення для кримінального провадження, та речей, вилучених з обігу. Усі вилучені речі і документи підлягають негайному огляду і опечатуванню із завірнням підписами осіб, які брали участь у проведенні огляду. У разі якщо огляд речей і документів на місці здійснити неможливо або їх огляд пов'язаний з ускладненнями, вони тимчасово опечатуються і зберігаються у такому вигляді доти, доки не буде здійснено їх остаточні огляд і опечатування.

Слідчий, прокурор має право заборонити будь-якій особі залишити місце огляду до його закінчення та вчинювати будь-які дії, що заважають проведенню огляду. Невиконання цих вимог тягне за собою передбачену законом відповідальність.

При огляді слідчий, прокурор або за їх дорученням залучений спеціаліст має право проводити вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, складати плани і схеми, виготовляти графічні зображення оглянутого місця чи окремих речей, виготовляти відбитки та зліпки, оглядати і вилучати речі і документи, які мають значення для кримінального

провадження. Предмети, які вилучені законом з обігу, підлягають вилученню незалежно від їх відношення до кримінального провадження. Вилучені речі та документи, що не відносяться до предметів, які вилучені законом з обігу, вважаються тимчасово вилученим майном.

22. Зупинення транспортного засобу як превентивний поліцейський захід.

Діяльність учасників дорожнього руху спрямована на реалізацію насущної суспільної потреби в просторовому переміщенні людей, предметів, засобів і продуктів їх праці в межах свободи пересування, в тому числі за допомогою транспортного засобу. При цьому, як уявляється, основним критерієм, що визначає якість задоволення вказаної вище потреби, є витрати часу. Натомість, будь-яка зупинка пов'язана з певною втратою часу, тобто обмеженням свободи водіїв щодо реалізації їхнього права на вільне пересування у визначений проміжок часу, що, в свою чергу, зумовлює закріплення вичерпного переліку підстав зупинки транспортного засобу.

Отже, поліцейський може зупиняти транспортні засоби у разі:

- 1) якщо водій порушив Правила дорожнього руху;
- 2) якщо є очевидні ознаки, що свідчать про технічну несправність транспортного засобу;
- 3) якщо є інформація, що свідчить про причетність водія або пасажирів транспортного засобу до вчинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення, або якщо є інформація, що свідчить про те, що транспортний засіб чи вантаж можуть бути об'єктом чи знаряддям учинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення;
- 4) якщо транспортний засіб перебуває в розшуку;
- 5) якщо необхідно здійснити опитування водія чи пасажирів про обставини вчинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення, свідками якого вони є або могли бути;
- 6) якщо необхідно залучити водія транспортного засобу до надання допомоги іншим учасникам дорожнього руху чи поліцейським або як свідка під час оформлення протоколів про адміністративні правопорушення чи матеріалів дорожньо-транспортних пригод;
- 7) якщо уповноважений орган державної влади прийняв рішення про обмеження чи заборону руху;
- 8) якщо спосіб закріплення вантажу на транспортному засобі створює небезпеку для інших учасників дорожнього руху;

9) порушення порядку визначення і використання на транспортному засобі спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв.

Поліцейський зобов'язаний поінформувати водія про конкретну причину зупинення ним транспортного засобу з детальним описом підстави зупинки, визначеної у коментованій статті.

У разі прийняття поліцейським рішення про зупинку транспортного засобу останній повинен врахувати всі його наслідки (причину зупинки, дорожні умови, інтенсивність руху, освітлення або видимість ділянки дороги, можливий досвід водія).

Сигнал про зупинку транспортного засобу подається працівником поліції у зрозумілій для водіїв формі (сигналів), за допомогою свистка чи рукою. При цьому, рукою вказується безпосередньо на транспортний засіб, який зупиняється, та на пропонуване місце зупинки.

Зупинка транспортного засобу правопорушника для припинення порушень правил дорожнього руху під час руху патрульним автомобілем повинна здійснюватись з використанням спеціальних звукових та світлових пристроїв з дотриманням заходів безпеки.

Місце для зупинки транспортного засобу поліцейський повинен вказувати так, щоб після повної зупинки останній знаходився попереду патрульного автомобіля (автобуса, мотоцикла) чи поста на відстані до 20 метрів.

23. Обмеження пересування особи чи транспортного засобу або фактичного володіння річчю як превентивний поліцейський захід.

Відповідно до ст. 37 Закону України «Про Національну поліцію», поліція уповноважена затримувати особу на підставах, у порядку та на строки, визначені Конституцією України, Кримінальним процесуальним кодексом України та Кодексом України про адміністративні правопорушення, а також іншими законами України.

Згідно із ст. 260 КУпАП, у випадках, прямо передбачених законами України, з метою припинення адміністративних правопорушень, коли вичерпано інші заходи впливу, встановлення особи, складення протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості складення його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та виконання постанов по справах про адміністративні правопорушення допускаються адміністративне затримання особи, особистий огляд, огляд речей і вилучення речей та документів, у тому числі посвідчення водія, тимчасове затримання

транспортного засобу, відсторонення водіїв від керування транспортними засобами, річковими і маломірними суднами та огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, а також щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

Адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, відповідно ст. 262 КУпАП може провадитися Національною поліцією: при вчиненні дрібного хуліганства, вчиненні насильства в сім'ї, порушенні порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій, при поширюванні неправдивих чуток, вчиненні злісної непокори законному розпорядженню чи вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, а також військовослужбовця чи образи їх, публічних закликів до невиконання вимог поліцейського, при прояві неповаги до суду, вчиненні незаконного доступу до інформації в автоматизованих системах, порушенні правил про валютні операції, правил обігу наркотичних засобів або психотропних речовин, незаконному продажу товарів або інших предметів, дрібній спекуляції, торгівлі з рук у невстановлених місцях, при розпиванні спиртних напоїв у громадських місцях чи появи у громадських місцях у п'яному вигляді, що ображає людську гідність і громадську мораль, у випадках, коли є підстави вважати, що особа займається проституцією, при порушенні правил дорожнього руху, правил полювання, рибальства і охорони рибних запасів та інших порушеннях законодавства про охорону і використання тваринного світу, при порушенні правил перебування іноземців та осіб без громадянства в Україні і транзитного проїзду через територію України, а також в інших випадках, прямо передбачених законами України.

Дуже слушним є законодавче закріплення відліку часу утримання затриманої фізичної особи в спеціально відведених для цього приміщеннях, яке рахується з моменту її фактичного затримання.

Згідно із ст. 263 КУпАП, адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, може тривати не більш як **три** години.

Осіб, які незаконно перетнули або зробили спробу незаконно перетнути державний кордон України, порушили порядок в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї, порушили прикордонний режим, режим в пунктах пропуску через державний кордон України або режимні правила у контрольних пунктах в'їзду — виїзду, вчинили злісну непокору законному розпорядженню або вимозі військовослужбовця чи працівника Державної прикордонної служби України або члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, а також іноземців та осіб без громадянства, які порушили правила перебування в Україні або транзитного проїзду через територію України, може бути затримано на строк до трьох годин для складення протоколу, а в необхідних випадках для встановлення особи і

з'ясування обставин правопорушення — **до трьох діб** з повідомленням про це письмово прокурора протягом двадцяти чотирьох годин з моменту затримання.

Осіб, які порушили правила обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, може бути затримано на строк до трьох годин для складення протоколу, а в необхідних випадках для встановлення особи, проведення медичного огляду, з'ясування обставин придбання вилучених наркотичних засобів і психотропних речовин та їх дослідження — **до трьох діб** з повідомленням про це письмово прокурора протягом двадцяти чотирьох годин з моменту затримання.

Варто зазначити, що з метою складення протоколу про адміністративне правопорушення в разі неможливості скласти його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, порушника може бути доставлено до штабу громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону чи громадського пункту з охорони громадського порядку поліцейським. Але перебування доставленої особи у штабі громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону чи громадському пункті з охорони громадського порядку, приміщенні виконавчого органу сільської, селищної ради не може тривати більш **як одну годину**, якщо не встановлено інше.

Відповідно до ч. 2 статті 261 КУпАП, про місце перебування особи, затриманої за вчинення адміністративного правопорушення, негайно повідомляється її родичам, а на її прохання — також власнику відповідного підприємства, установи, організації або уповноваженому ним органу.

Про це в протоколі про адміністративне затримання робиться відповідний запис, зазначаються число, місяць, рік та час, кого повідомлено і в який спосіб.

За неможливості поінформувати родичів та в разі відмови затриманої особи надати інформацію для їх повідомлення про це робиться відповідний запис затриманою особою та посадовою особою, яка склала протокол про адміністративне затримання, із зазначенням поважних причин.

Про затримання неповнолітнього обов'язково повідомляють його батьків або осіб, які їх замінюють. У протоколі про адміністративне затримання зазначаються час, дата повідомлення, кого повідомлено і в який спосіб.

У разі якщо затриманий потребує медичної допомоги, посадова особа органу поліції викликає швидку медичну допомогу. У протоколі про адміністративне правопорушення зазначаються час надання медичної допомоги, номер бригади швидкої медичної допомоги, прізвище та ініціали лікаря, до якого закладу охорони здоров'я направлено затриманого.

Речі і документи, що є знаряддям або безпосереднім об'єктом правопорушення, виявлені під час затримання, особистого огляду або огляду речей, вилучаються поліцейськими. Вилучені речі і документи зберігаються до

розгляду справи про адміністративне правопорушення у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України за погодженням із Державною судовою адміністрацією України, а після розгляду справи, залежно від результатів її розгляду, їх у встановленому порядку конфіскують, або повертають володільцеві, або знищують, а при оплатному вилученні речей — реалізують.

При вчиненні порушень, передбачених статтями 174, 190–195-4 КУпАП, поліцейський, а при вчиненні правопорушень, передбачених статтями 191, 195 КУпАП, також посадова особа прикордонної служби має право вилучити нагородну, вогнепальну мисливську, пневматичну зброю калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду та холодну зброю, бойові припаси і спеціальні засоби самооборони.

У разі наявності підстав вважати, що водієм вчинено порушення, передбачені частинами першою, другою, третьою, четвертою, шостою і сьомою статті 121, частиною третьою статті 122 (в частині порушення правил зупинки, стоянки, що створюють перешкоди дорожньому руху або загрозу безпеці руху), статтями 122-5, 124, 126, частинами першою, другою, третьою і четвертою статті 130, статтями 132-1, 206-1 КУпАП, працівник уповноваженого підрозділу, що забезпечує безпеку дорожнього руху, тимчасово затримує транспортний засіб шляхом блокування або доставляє його для зберігання на спеціальний майданчик чи стоянку, що дозволяється виключно у випадку (якщо розміщення затриманого транспортного засобу суттєво перешкоджає дорожньому руху), в тому числі за допомогою спеціального автомобіля — евакуатора. Про тимчасове затримання робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення.

Після тимчасового затримання транспортного засобу працівник відповідного уповноваженого підрозділу поліції зобов'язаний надати особі можливість повідомити про тимчасове затримання транспортного засобу та своє місцезнаходження іншу особу за власним вибором і вжити заходів щодо повернення автомобіля до місця постійної дислокації, а також забороняє експлуатацію транспортного засобу до усунення несправностей, виявлених у процесі його огляду, або до демонтажу спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв.

Транспортний засіб може бути тимчасово затриманий на строк до вирішення справи про адміністративне правопорушення, але не більше трьох днів з моменту такого затримання. Після закінчення триденного строку тимчасового затримання транспортного засобу особа має право звернутися за отриманням тимчасово затриманого транспортного засобу. Таке звернення особи є обов'язковим для його виконання незалежно від стадії вирішення справи про адміністративне правопорушення.

Порядок тимчасового затримання та зберігання транспортних засобів на спеціальних майданчиках та стоянках визначається Кабінетом Міністрів України.

В той же час особа, яка керує транспортними засобами і щодо якої є підстави вважати, що вона перебуває у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, підлягає відстороненню від керування цим транспортним засобом та оглядові на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції. Огляд водія на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують його увагу та швидкість реакції, проводиться з використанням спеціальних технічних засобів поліцейським у присутності двох свідків.

У разі незгоди водія на проведення огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують його увагу та швидкість реакції, поліцейським з використанням спеціальних технічних засобів або в разі незгоди з його результатами огляд проводиться в закладах охорони здоров'я. Перелік закладів охорони здоров'я, яким надається право проведення огляду особи на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції, затверджується управліннями охорони здоров'я місцевих державних адміністрацій. Проведення огляду осіб на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, в інших закладах забороняється.

Огляд осіб на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, здійснюється в закладах охорони здоров'я не пізніше двох годин з моменту встановлення підстав для його здійснення. Огляд у закладі охорони здоров'я та складення висновку за результатами огляду проводяться в присутності поліцейського. Кожний випадок огляду осіб на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, у закладі охорони здоров'я реєструється в порядку, визначеному спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі охорони здоров'я.

Огляд особи на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції, проведений з порушенням вимог цієї статті, вважається недійсним.

Направлення особи для огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду здійснюються в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

У разі відсторонення особи від керування транспортним засобом можливість керування цим транспортним засобом надається уповноваженій нею особі, яка має посвідчення водія відповідної категорії та може бути допущена до керування транспортним засобом.

24. Проникнення до житла чи іншого володіння особи як превентивний поліцейський захід.

Стаття 30 Конституції України гарантує кожному недоторканність житла чи іншого володіння особи. Так, згідно із цією статтею не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим рішенням суду. У невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, можливий інший, встановлений законом, порядок проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду і обшуку.

Відповідно до ст. 8 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. (Конвенція), кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції. Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб.

З метою належного дотримання вимог, закріплених у Конвенції, необхідно враховувати правові позиції Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ), сформульовані ним у рішеннях «Ратушна проти України», «Поліщук проти України», «Васильчук проти України», «Головань проти України», «Смирнов проти Росії».

Так, ч. 1 ст. 233 КПК закріплює, що ніхто не має права проникнути до житла чи іншого володіння особи з будь-якою метою, інакше як лише за добровільною згодою особи, яка ними володіє, або на підставі ухвали слідчого судді, крім випадків, установлених ч. 3 даної статті.

Поняття житла, іншого володіння особи на сьогодні визначене у ч. 2 ст. 233 КПК, де вказано, що під житлом особи розуміється будь-яке

приміщення, яке знаходиться у постійному чи тимчасовому володінні особи, незалежно від його призначення і правового статусу, та пристосоване для постійного або тимчасового проживання в ньому фізичних осіб, а також усі складові частини такого приміщення. Не є житлом приміщення, спеціально призначені для утримання осіб, права яких обмежені за законом. Під іншим володінням особи розуміються транспортний засіб, земельна ділянка, гараж, інші будівлі чи приміщення побутового, службового, господарського, виробничого та іншого призначення, тощо, які знаходяться у володінні особи.

З'ясовуючи зміст наведених термінів, слід враховувати, що постановою Пленуму Верховного Суду України від 28 березня 2008 року № 2 «Про деякі питання застосування судами України законодавства при дачі дозволів на тимчасове обмеження окремих конституційних прав і свобод людини і громадянина під час здійснення оперативно-розшукової діяльності, дізнання і досудового слідства» звертає увагу суддів на те, що згідно з практикою ЄСПЛ вжите у п. 1 ст. 8 Конвенції поняття «житло» охоплює не лише житло фізичних осіб, воно може поширюватися на офісні приміщення, які належать фізичним особам, а також офіси юридичних осіб, їх філії та інші приміщення (рішення ЄСПЛ у справах «Німець проти Німеччини» від 16 грудня 1992 року, «Бук проти Німеччини» від 28 квітня 2005 року).

Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 р. надає визначення надзвичайної ситуації. Це обстановка на окремій території чи суб'єкті господарювання на ній або водному об'єкті, яка характеризується порушенням нормальних умов життєдіяльності населення, спричинена катастрофою, аварією, пожежею, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, застосуванням засобів ураження або іншою небезпечною подією, що призвела (може призвести) до виникнення загрози життю або здоров'ю населення, великої кількості загиблих і постраждалих, завдання значних матеріальних збитків, а також до неможливості проживання населення на такій території чи об'єкті, провадження на ній господарської діяльності.

В той же час звернення до ч. 3 ст. 233 КПК України надає можливість прослідкувати, що слідчий, прокурор має право до постановлення ухвали слідчого судді увійти до житла чи іншого володіння особи лише у невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна. В даному випадку немає обмеження надзвичайною ситуацією, що є виправданим. Але врятування життя людей та майна як невідкладний випадок полягає в тому, що загроза життю чи здоров'ю повинна бути реальною — крики про допомогу, постріли, погрози нападників.

Реалізація положення закону щодо проникнення до житла чи іншого володіння особи без вмотивованого рішення суду лише в невідкладних випадках, пов'язаних із безпосереднім переслідуванням осіб, підозрюваних у вчиненні злочину, вимагає однозначного розуміння поняття «безпосереднє

переслідування». Слід підтримати вчених, які стверджують, що безпосереднє переслідування означає слідування за особою безперервно протягом певного часу, без втрати переслідувачем переслідуваного з поля зору. Не є втратою з поля зору випадки, коли переслідуваний тимчасово ховається у якомусь укритті, у тому числі й у житлі чи іншому володінні особи, але переслідувач знає, що він там перебуває, а переслідуваний усвідомлює, що переслідування його не закінчилося.

Проникнення поліцейського до житла чи іншого володіння особи не може обмежувати її права користуватися власним майном. Категорія власності посідає особливе місце в суспільній свідомості й загалом у суспільному житті. Право власності є базисом та гарантією існування й розвитку громадянського суспільства. Право громадянина на власність як важливий атрибут правової держави і демократичного суспільства закріплено в Конституції України, в якій встановлено форми власності (статті 13, 41, 142 та 143 Конституції України), закріплено рівність усіх суб'єктів права власності (статті 1 та 13 Конституції України), гарантії права власності та обов'язки власників (статті 13 і 41 Конституції України). Крім того, стаття 41 Конституції України передбачає, що кожен має право володіти, користуватися, розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним.

Важливим аспектом застосування законодавства про захист права власності є межі допустимого (розумного) втручання держави у справи власника. Якщо звернутися до українського законодавства, то право власності визначається через класичну формулу: власник може володіти, користуватися і розпоряджатися майном у межах, передбачених законом. А оскільки закон є продуктом перш за все державної діяльності, можна тлумачити цей принцип як можливість використання майна на свій розсуд у межах, передбачених державою, або в межах, передбачених державою й закріплених у законі.

В законодавстві використовується наступне визначення: право власності — це право особи на річ (майно), яке вона реалізує відповідно до закону за своєю волею, незалежно від волі інших осіб (стаття 316 Цивільного кодексу України). А отже, до об'єктів права власності віднесено не тільки речі, що є предметами матеріального світу, щодо яких можуть виникати цивільні права та обов'язки (стаття 179 ЦКУ), але й майно, що визначається як особливий об'єкт права власності, до якого відносять окрему річ, сукупність речей, а також майнові права та обов'язки (стаття 190 ЦКУ). Але в той же час розуміння об'єктів права власності в українському законодавстві залишається дещо вузьким, що позначається на ефективності захисту права власності в Україні.

Потрібно зазначити, що Європейський суд самостійно оцінює визначення терміну «майно», при цьому оцінка може розходитися з визначеннями й оцінками, що зазвичай застосовуються у внутрішньому (національному) праві. Цей метод «автономного» тлумачення широко застосовується Європейським судом. Так, у справі Беелер проти Італії від 5 січня 2000 року суд зазначив, що поняття «майно» у статті 1 Першого протоколу має автономне значення, яке не обмежується власністю на фізичні речі. Воно є незалежним від формальної класифікації в національному праві: деякі інші права та інтереси, що складають активи, можуть розглядатися як право власності та, таким чином, як «майно» в цілях даного положення.

Визначальними критеріями для оцінки майна є економічна цінність, тобто грошова його оцінка, виходячи з об'єктивних чинників, а також ознака реальності майна — майно має бути наявним, оскільки Європейська конвенція не захищає майбутні права.

У випадку проникнення до житла чи іншого володіння особи як превентивного поліцейського заходу обов'язково складається протокол.

Відповідно до ст. 104 Кримінального процесуального кодексу України від 13.04.2012 р., протокол складається з: 1) вступної частини; 2) описової частини; 3) заключної частини.

25. Перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів поліції як превентивний поліцейський захід.

Поліція в порядку, визначеному Міністерством внутрішніх справ України, може оглядати за участю адміністрації (керівництва) юридичних осіб, фізичних осіб (у тому числі фізичних осіб — підприємців) чи їх уповноважених представників приміщення, де знаходяться зброя, спеціальні засоби, боєприпаси, вибухові речовини та матеріали, інші предмети, матеріали і речовини, щодо зберігання і використання яких визначено спеціальні правила або порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ, а також безпосередньо оглядати місця їх зберігання з метою перевірки дотримання правил поведіння з ними та правил їх використання.

Крім того, поліція може оглядати зброю, спеціальні засоби, боєприпаси, що знаходяться у фізичних та юридичних осіб, інші предмети, матеріали і речовини, щодо зберігання та використання яких визначено спеціальні правила чи порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ, з метою перевірки дотримання правил поведіння з ними та правил їх використання.

Так, об'єкти дозвільної системи інспекторами уповноваженого підрозділу (управління, відділ, сектор) з контролю за обігом зброї у сфері дозвільної системи та дільничними офіцерами поліції обстежуються щокварталу, а об'єкти, де зберігається велика кількість зброї (20 чи більше одиниць), і базові склади вибухових матеріалів і речовин — щомісяця.

Керівники територіального органу Національної поліції повинні не менше одного разу на рік особисто брати участь у перевірці об'єктів дозвільної системи.

На підприємствах, в установах і організаціях, де виготовляються, ремонтуються, зберігаються та використовуються предмети, матеріали і речовини, на які поширюється дозвільна система, перевіряються:

– наявність відповідних дозволів на виготовлення, ремонт, придбання, зберігання, охорону, перевезення та використання підконтрольних предметів, матеріалів і речовин, відкриття та функціонування підприємств, майстерень та лабораторій (також відповідних паспортів на бази, сховища, склади вибухових матеріалів, піротехнічні майстерні, тощо); строк дії цих документів; погодження укладання трудових договорів на виконання робіт, пов'язаних з виготовленням, придбанням, зберіганням, обліком, охороною, перевезенням і використанням спеціально визначених предметів, матеріалів і речовин; дотримання пропускнуго режиму;

– облік підконтрольних предметів, матеріалів і речовин, порядок видачі, приймання зброї, бойових припасів до неї, пристроїв, патронів до них, вибухових матеріалів і речовин; їх списання після використання, повернення в місце постійного зберігання; правильність ведення відповідної службової документації;

– придатність приміщень, в яких розміщені об'єкти дозвільної системи, до зберігання зброї, бойових припасів до неї, пристроїв, патронів до них, вибухових матеріалів і речовин, а саме: міцність дверей, стін, стелі, підлоги, металевих сейфів, шаф, надійність замків, справність охоронної протипожежної сигналізації;

– стан технічного устаткування (складів, баз, сховищ); наявність охорони, постових вишок, блок-постів, сторожових собак, засобів пожежогасіння, зв'язку з найближчими постами охорони і органами поліції;

– стан охорони об'єктів, укомплектованість особовим складом, придатність його для охорони об'єктів та знання своїх посадових обов'язків, тривалість збору за сигналом «Тривога», порядок зміни і підміни, відповідність розміщення сил дислокації постів, а також планів оборони цих об'єктів в органах поліції та проведення навчання з відпрацюванням взаємодії всіх видів нарядів;

– обладнання та технічний стан транспорту, що здійснює перевезення предметів, матеріалів і речовин, на які поширюється дозвільна система.

На всіх об'єктах дозвільної системи обов'язково перевіряється організація внутрішнього контролю за схоронністю предметів, матеріалів і речовин, на які поширюється дозвільна система.

У разі виявлення під час обстеження об'єктів дозвільної системи порушень складаються відповідні акти, в яких докладно описується суть виявлених недоліків, указується строк їх усунення. Один примірник акта залишається на об'єкті дозвільної системи, а другий після доповіді керівнику територіального органу поліції підшивається до облікової справи на цей об'єкт.

У разі виявлення під час перевірки порушень порядку виготовлення, ремонту, придбання, зберігання, обліку, охорони, перевезення і використання спеціально визначених предметів, матеріалів і речовин, відкриття та функціонування підприємств, майстерень і лабораторій, на які поширюється дозвільна система, особи, які допустили порушення, притягаються до відповідальності в порядку, встановленому законами України.

Якщо на об'єкті під час обстеження не виявлені порушення, складається рапорт на ім'я керівника територіального органу поліції, у якому вказуються дата перевірки, найменування об'єкта та результати перевірки.

Акти і рапорти про перевірки об'єктів дозвільної системи доповідаються керівнику територіального органу поліції, який приймає відповідні рішення щодо проведеної перевірки, після чого вони підшиваються до облікових справ на ці об'єкти.

Контроль за зберіганням вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв, що належать громадянам, здійснюється уповноваженим підрозділом (управління, відділ, сектор) з контролю за обігом зброї у сфері дозвільної системи Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України відповідно до законодавства. Перевірка порядку зберігання зброї громадянами проводиться дільничними офіцером поліції не рідше одного разу на три роки. Про результати перевірки складається рапорт, який підшивається до особової справи власника зброї, пристрою. Вимоги поліцейського щодо забезпечення схоронності вогнепальної зброї та бойових припасів до неї, а також пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв, патронів до них є обов'язковими для її власників. При оформленні завдання дільничному офіцеру поліції допускається його заповнення як на кожного власника окремо, так і на групу власників за списком.

У свою чергу, поліція відповідно до порядку, визначеного Міністерством внутрішніх справ України, вилучає зброю, спеціальні засоби, боєприпаси, вибухові речовини та матеріали, інші предмети, матеріали і речовини, щодо зберігання і використання яких визначено спеціальні правила чи порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ, а також опечатує і закриває об'єкти, де вони зберігаються чи використовуються (у тому числі стрілецькі тири, стрільбища невійськового призначення, мисливські стенди,

підприємства і майстерні з виготовлення та ремонту зброї, спеціальних засобів, боеприпасів, магазини, у яких здійснюється їх продаж, піротехнічні майстерні, пункти вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування) у випадку виявлення порушення правил поводження з ними та правил їх використання, що загрожують громадській безпеці, до усунення таких порушень.

В той же час поліція інформує відповідний орган Міністерства внутрішніх справ України в одноденний строк про кожен факт виявленого порушення правил зберігання і використання зброї, спеціальних засобів, боеприпасів, вибухових речовин та матеріалів, інших предметів, матеріалів і речовин, щодо зберігання і використання яких визначено спеціальні правила чи порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ.

26. Поліцейське піклування як превентивний поліцейський захід.

Поліцейське піклування може здійснюватися щодо:

- 1) неповнолітньої особи віком до 16 років, яка залишилася без догляду;
- 2) особи, яка підозрюється у втечі з психіатричного закладу чи спеціалізованого лікувального закладу, де вона утримувалася на підставі судового рішення;
- 3) особи, яка має ознаки вираженого психічного розладу і створює реальну небезпеку оточуючим або собі;
- 4) особи, яка перебуває у публічному місці і внаслідок сп'яніння втратила здатність самостійно пересуватися чи створює реальну небезпеку оточуючим або собі.

Поліцейське піклування має наслідком щодо неповнолітньої особи віком до 16 років, яка залишилася без догляду, — передання батькам або усиновителям, опікунам, піклувальникам, органам опіки та піклування.

Стосовно особи, яка підозрюється у втечі з психіатричного закладу чи спеціалізованого лікувального закладу, де вона утримувалася на підставі судового рішення та особи, яка має ознаки вираженого психічного розладу і створює реальну небезпеку оточуючим або собі, поліцейський повинен передати їх відповідному закладу.

Ведучи мову про особу, яка перебуває у публічному місці і внаслідок сп'яніння втратила здатність самостійно пересуватися чи створює реальну небезпеку оточуючим або собі, то поліцейський повинен передати її у спеціальний лікувальний заклад чи до місця проживання.

Поліцейський зобов'язаний негайно повідомити особі зрозумілою для неї мовою підставу застосування поліцейського заходу, а також роз'яснити

право отримувати медичну допомогу, давати пояснення, оскаржувати дії поліцейського, негайно повідомити інших осіб про її місце перебування.

Повідомлення про права і їх роз'яснення поліцейським може не проводитися у випадку, коли є достатні підстави вважати, що особа не може усвідомлювати свої дії і керувати ними.

У свою чергу, поліцейський уповноважений вилучити у особи зброю чи інші предмети, якими особа може завдати шкоди оточуючим чи собі, незалежно від того, чи заборонені вони в обігу.

В той же час поліцейському заборонено здійснювати обшук особи, щодо якої здійснюється поліцейське піклування.

Про застосування поліцейського піклування складається протокол, в якому зазначаються: місце, дата і точний час (година і хвилини) застосування поліцейського заходу; підстави застосування; опис вилученої зброї чи інших предметів; клопотання, заяви чи скарги особи, якщо такі надходили, наявність чи відсутність видимих тілесних ушкоджень.

Протокол підписується поліцейським і особою. Копія протоколу негайно під розпис вручається особі. Протокол може не надаватися особі для підписання, а його копія — вручатися особі у випадку, коли є достатні підстави вважати, що вона не може усвідомлювати свої дії і керувати ними. У такому випадку протокол надається батькам або усиновителям, опікунам, піклувальникам, органам опіки та піклування.

Про кожне застосування поліцейського заходу поліцейський одразу повідомляє за допомогою технічних засобів відповідального поліцейського в підрозділі поліції. У разі наявності достатніх підстав вважати, що передання особи тривало довше, ніж це необхідно, відповідальний поліцейський в підрозділі поліції зобов'язаний провести перевірку для вирішення питання про відповідальність винуватих у цьому осіб.

Поліцейський зобов'язаний надати особі можливість негайно повідомити про своє місце перебування близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб за вибором цієї особи.

Поліцейський зобов'язаний негайно повідомити батьків або усиновителів, опікунів, піклувальників, орган опіки та піклування про місце перебування неповнолітньої особи.

Поліцейські заходи примусу.

У виняткових випадках, коли необхідно припинити протиправні дії, небезпечні для життя та здоров'я поліцейського або інших осіб, у тому числі й тоді, коли були використані й не дали бажаних результатів усі інші форми попереднього впливу на поведінку правопорушника, поліція може

застосовувати примусові заходи. Заходи примусу характеризуються, насамперед, тим, що їх застосування зумовлюється реальною протиправною ситуацією й починається в момент, коли вона досягла певного розвитку, тобто коли використання превентивних заходів стає неефективним або зовсім марним.

Застосування примусу не є самоціллю, він є наслідком певної поведінки різних соціальних суб'єктів, яка відхиляється від вимог правових норм, становить загрозу відносинам, що цими нормами регулюються й охороняються, і застосовується з метою усунення такої поведінки. Відповідно, головне призначення заходів примусу полягає в тому, щоб вчасно відреагувати на ті чи інші антисуспільні діяння, змусити певних осіб виконувати вимоги правових норм, припинити правопорушення й тим самим не допустити настання їх шкідливих наслідків. Водночас, примус завжди є правовим — поліцейські примусові заходи є винятковими заходами адміністративного примусу, що безпосередньо припиняють наявні правопорушення або об'єктивно протиправні діяння.

Отже, за допомогою примусових заходів поліцейський під час виконання повноважень, визначених ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію», здатен самостійно та оперативно вирішити конфліктну ситуацію й примусово припинити правопорушення.

До поліцейських заходів примусу Законом України «Про Національну поліцію» віднесено: 1) фізичний вплив (силу); 2) застосування спеціальних засобів; 3) застосування вогнепальної зброї.

Фізичний вплив передбачає застосування будь-якої фізичної сили, а також спеціальних прийомів боротьби з метою припинення протиправних дій правопорушників.

Спеціальні засоби як поліцейські заходи примусу — це сукупність пристроїв, приладів і предметів, спеціально виготовлених, конструктивно призначених і технічно придатних для захисту людей від ураження різними предметами (у тому числі від зброї), тимчасового (відворотного) ураження людини (правопорушника, супротивника), пригнічення чи обмеження волі людини (психологічної чи фізичної) шляхом здійснення впливу на неї чи на предмети, що її оточують, із чітким регулюванням підстав і правил застосування таких засобів та службових тварин.

Перелік спеціальних засобів складають: 1) гумові та пластикові кийки; 2) електрошокові пристрої контактної та контактної-дистанційної дії; 3) засоби обмеження рухомості (кайданки, сітки для зв'язування, тощо); 4) засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії; 5) засоби примусової зупинки транспорту; 6) спеціальні маркувальні та фарбувальні засоби; 7) службові собаки та службові коні; 8) пристрої, гранати та боеприпаси світлозвукової дії; 9) засоби акустичного та мікрохвильового впливу;

10) пристрої, гранати, боєприпаси та малогабаритні підривні пристрої для руйнування перешкод і примусового відчинення приміщень; 11) пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії; 12) засоби, споряджені безпечними димоутворюючими препаратами; 13) водомети, бронемашини та інші спеціальні транспортні засоби.

Підстави та порядок застосування спеціальних засобів установлено ст. 45 Закону України «Про Національну поліцію», а також Правилами застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку, затвердженими постановою Ради Міністрів УРСР від 27.02.1991 р. № 49.

Вогнепальна зброя може застосовуватися поліцейськими як крайній захід у чітко визначених випадках і межах, передбачених ст. 46 цього закону.

Особливістю застосування фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї фактично є те, що вони спрямовані безпосередньо на особу правопорушника, здатні завдати певної фізичної шкоди і навіть позбавити його життя, на підставі чого забороняється застосування поліцейським примусових заходів, не визначених Законом України «Про Національну поліцію». Можливість заподіяння шкоди здоров'ю порушника має бути мінімальною.

Поліцейський зобов'язаний негайно зупинити застосування певного виду заходу примусу в момент досягнення очікуваного результату (мети).

Мету застосування поліцейських заходів примусу можна вважати досягнутою якщо: а) перервано, припинено протиправне діяння, яке має ознаки адміністративного чи кримінального правопорушення; б) створено умови для подальшого притягнення винних осіб до відповідальності; в) усунуто шкідливі наслідки правопорушення; г) унеможливлено вчинення нових правопорушень; д) відновлено попередній правовий стан суспільних відносин.

28. Порядок застосування поліцейських заходів примусу.

Застосуванню фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї має передувати попередження про намір їх застосувати. Поліцейський попереджує особу, проти якої збирається застосувати примусовий захід, коли вважає, що обстановка дозволяє це зробити без шкоди для досягнення мети його застосування.

Попередження має бути зроблено голосом, а за значної відстані або в разі звернення до великої групи людей — через гучномовні установки, підсилювачі звуку й у кожному випадку бажано рідною мовою осіб, проти яких ці засоби застосовуватимуть, та українською й російською мовами не менше 2

разів з наданням часу, достатнього для припинення правопорушення. Попередження поліцейського починається зі слів: «Поліція! Іменем Закону!».

Кількість часу, яку можна визнати достатньою для виконання особою законної вимоги поліцейського, останній визначає самостійно, виходячи з оцінки складності ситуації, що склалася, особи правопорушника (його фізичного та емоційного стану, намірів, поведінки) та характеру правопорушення. Без попередження поліцейські заходи примусу можуть застосовувати тільки у випадках, коли зволікання може спричинити посягання на життя та здоров'я особи чи та/або поліцейського або інші тяжкі наслідки (загибель людей, вибух, пожежу, катастрофу на залізничному транспорті, тощо), або коли в ситуації, що склалася, таке попередження є невиправданим чи неможливим. У таких випадках особа (порушник) не може усвідомлювати, що її протиправні дії можуть бути припинені з нанесенням їй шкоди аж до заподіяння смерті.

Вид, час початку та інтенсивність застосування заходів примусу визначаються поліцейським особисто з урахуванням конкретної ситуації (ускладнення оперативної обстановки, наявності великого скупчення людей, ДТП, тощо), характеру правопорушення та індивідуальних особливостей особи, яка вчинила правопорушення. Рішення про застосування заходу примусу ухвалює посадова особа (поліцейський), відповідальна за забезпечення публічної безпеки і порядку, або керівник конкретної операції. Поліцейські, які діють індивідуально, ухвалюють такі рішення самостійно.

У разі, коли з якихось причин у результаті застосування фізичної сили, спеціальних засобів чи вогнепальної зброї уникнути заподіяння тілесних ушкоджень не вдалося, ст. 18 Закону України «Про Національну поліцію» зобов'язує поліцейського надавати невідкладну допомогу особам, які постраждали в результаті застосування заходів примусу.

Стаття 12 Закону України «Про екстрену медичну допомогу» від 05.07.2012 р. № 5081 відносить поліцейських до переліку осіб, які хоч і не мають медичної освіти, але за своїми службовими обов'язками повинні надавати домедичну допомогу людині у невідкладному стані.

Така допомога може бути виражена в припиненні впливу пошкоджуючих факторів на потерпілого, в зупинці кровотечі, перенесенні потерпілого з небезпечної зони, виклику бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги для надання допомоги відповідно до положень Закону України «Про екстрену медичну допомогу». За потреби поліцейський повинен особисто (транспортом) доставити постраждалу особу до найближчого закладу охорони здоров'я (незалежно від форми власності та підпорядкування), де їй може бути надано необхідну професійну медичну допомогу відповідно до її стану.

Закон України «Про Національну поліцію» забороняє застосовувати фізичну силу, спеціальні засоби та вогнепальну зброю до певних категорій

осіб, зокрема: 1) до жінок з явними ознаками вагітності; 2) малолітніх осіб; 3) осіб з явними ознаками обмежених можливостей або старості.

Жінками з явними ознаками вагітності вважаються особи, які візуально можуть бути визнані вагітними (за об'єктивними ознаками сприймаються поліцейським як вагітні).

Малолітньою особою є дитина до досягнення нею 14 років (п. 11 ст. 3 КПК України, ч. 2 ст. 6 Сімейного кодексу України).

Ознаками обмежених можливостей можуть бути виражені ознаки інвалідності, якими визнаються такі каліцтва чи вроджені вади, з огляду на які особа не може створювати небезпеку життю чи здоров'ю поліцейського або інших осіб.

До осіб з ознаками старості можна віднести осіб, яких поліцейський може сприймати як неспроможних внаслідок вікових змін створювати небезпеку для життя та здоров'я поліцейського або інших осіб. Віковій категорії старості відповідають типові ознаки стану здоров'я людини, які визнаються соціальною нормою.

Стосовно перелічених категорій осіб Закон України «Про Національну поліцію» дозволяє застосовувати заходи примусу лише у випадках:

- учинення ними збройного (із застосуванням зброї) або групового (тобто якщо нападників двоє й більше) нападу;
- учинення збройного опору поліцейському, що загрожує життю та здоров'ю інших осіб або поліцейських, якщо відбити такий напад або опір іншими способами і засобами неможливо.

29. Застосування фізичної сили поліцейськими.

Під заходами застосування фізичної сили слід розуміти дії поліцейського, що виявляються в застосуванні мускульної сили та механічного впливу на будь-який орган, частину тіла або весь організм правопорушника без допомоги спеціальних засобів і вогнепальної зброї, щоб припинити правопорушення, затримати порушника та відвести небезпеку, що загрожує життю і здоров'ю громадян.

До спеціальних прийомів боротьби (рукопашного бою) слід віднести кидки, удари, захвати, прийоми, звільнення від них, прийоми обшуку та конвоювання, блоки, відходи з лінії атаки, тощо. Вид засобу фізичного впливу та інтенсивність його застосування кожний поліцейський визначає самостійно, виходячи з оцінки обстановки, що склалася.

Фізична сила застосовується у разі крайньої необхідності, коли вичерпано інші заходи впливу на правопорушника, якщо застосування інших

поліцейських заходів не забезпечує виконання поліцейським повноважень, покладених на нього, а також з метою:

- забезпечення особистої безпеки або/та безпеки інших осіб;
- припинення адміністративного правопорушення — протиправної, винної (умисної або необережної) дії чи бездіяльності, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законодавством передбачено відповідальність (ст. 9 КУпАП), або кримінального правопорушення — вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину (ст. 2 КК України);
- затримання особи, яка вчинила правопорушення.

Особливості застосування фізичної сили (вид прийому, тактика його застосування, інтенсивність впливу) залежать від низки обставин, які потребують належної оцінки під час контакту з правопорушником або особою, яка, за припущенням, може ним виявитися. До переліку останніх уявляється за можливе віднести: характер правопорушення; обставини, що склалися під час правопорушення (кількість правопорушників або можливість збільшення їх кількості, наявність у порушників зброї або підручних засобів, особливості місцевості з огляду на можливість втечі правопорушників); фізичний стан правопорушника (вік, стать, стан здоров'я, наявність ознак інвалідності, вагітності, антропометричні дані: зріст, вага, розвиток мускулатури; ступінь володіння навичками рукопашного бою; психічний стан, тощо).

Про підстави, обставини та наслідки застосування фізичної сили поліцейський повинен негайно довести до відома безпосереднього керівника письмовим рапортом. У рапорті працівник поліції вказує: коли, де, за яких обставин, щодо кого було застосовано фізичну силу, до яких наслідків це призвело, яку необхідну, зокрема, домедичну, допомогу надано потерпілому, де перебуває потерпілий (або транспортний засіб), наявність свідків та їх дані, а також зазначає дату складання рапорту й ставить особистий підпис. На підставі цього рапорту проводиться службове розслідування стосовно правомірності дій поліцейського.

30. Застосування спеціальних засобів поліцейськими.

Поліцейський для забезпечення публічної безпеки і порядку застосовує поліцейські засоби, визначені виключно ст. 42 Закону України «Про Національну поліцію». При цьому, не є спеціальними засоби індивідуального захисту: шоломи, бронезилети та інше спеціальне екіпування.

Поліцейський уповноважений застосовувати спеціальні засоби тільки у разі, якщо він пройшов відповідну спеціальну підготовку. Зокрема, Наказом

МВС України від 16.02.2016 р. № 105 затверджено положення, яким визначено порядок і умови проходження первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції, з метою набуття ними спеціальних навичок, необхідних для виконання повноважень поліції, у тому числі щодо застосування спеціальних засобів; Наказом МВС України від 26.01.2016 р. № 50 затверджено Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України, яке визначає порядок планування, проведення та обліку занять, здійснення контролю знань, умінь та навичок осіб молодшого, середнього та вищого складу Національної поліції України у системі службової підготовки як заходи, спрямовані на закріплення та оновлення необхідних знань, умінь та навичок працівників поліції, у тому числі щодо застосування спеціальних засобів.

Згідно із ст. 45 Закону України «Про Національну поліцію», спеціальні засоби можуть бути застосовані за наявності хоча б однієї з умов, передбачених для кожного з них у межах індивідуального переліку, а саме:

1) **кайданки та інші засоби обмеження рухомості** застосовуються: а) до особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення та чинить опір поліцейському або намагається втекти; б) під час затримання особи; в) під час конвоювання (доставляння) затриманого або заарештованого; г) якщо особа своїми небезпечними діями може завдати шкоду собі і оточуючим; ґ) проведення процесуальних дій з особами у випадках, коли вони можуть створити реальну небезпеку оточуючим або собі;

2) **гумові та пластикові кийки** застосовуються для: а) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною; б) затримання особи, яка вчинила правопорушення і чинить злісну непокору законній вимозі поліцейського; в) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень;

3) **засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії**, застосовуються для: а) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною; б) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень;

4) **засоби примусової зупинки транспорту** застосовуються для примусової зупинки транспортного засобу, водій якого не виконав законні вимоги поліцейського щодо зупинки транспортного засобу, або якщо дії водія транспортного засобу створюють загрозу життю чи здоров'ю людини;

5) **пристрої, гранати, боєприпаси та малогабаритні підірвні пристрої для руйнування перешкод і примусового відчинення приміщень** застосовуються для: а) затримання особи; б) звільнення особи, незаконно позбавленої свободи, яка знаходиться у приміщенні;

6) **електрошокові пристрої контактної та контактної-дистанційної дії** застосовуються для: а) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або

об'єкт, що перебуває під охороною; б) відбиття нападу тварини, що загрожує життю і здоров'ю особи чи поліцейського;

7) **спеціальні маркувальні та фарбувальні засоби** застосовуються для: а) маркування особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення; б) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень з метою подальшого виявлення осіб та затримання, а також контролю за переміщенням речей;

8) **пристрої, гранати та боєприпаси світлозвукової дії, засоби акустичного та мікрохвильового впливу** застосовуються для: а) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною; б) затримання особи, яка чинить збройний опір, або з метою примусити таку особу залишити територію (транспортний засіб, будівлю, споруду, земельну ділянку), де перебуває така особа; в) звільнення особи, незаконно позбавленої свободи, яка знаходиться у приміщенні;

9) **водомети, бронемашини та інші спеціальні транспортні засоби** застосовуються для: а) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень; б) відбиття групового нападу, що загрожує життю та здоров'ю людей; в) примусової зупинки транспортного засобу, водій якого не виконав законні вимоги поліцейського зупинитися; г) затримання озброєної особи, яка підозрюється у вчиненні злочину;

10) **пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії**, застосовуються для: а) захисту від нападу, що загрожує життю та здоров'ю людей, у тому числі поліцейського; б) відбиття збройного нападу на об'єкти, що перебувають під охороною, конвої, житлові та нежитлові приміщення, а також для звільнення їх у разі захоплення; в) затримання особи, яка підозрюється у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочину і яка намагається втекти; г) затримання особи, яка чинить збройний опір або намагається втекти з-під варти; г) затримання озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї та інших предметів, що загрожують життю чи здоров'ю людей, у тому числі поліцейського; д) подання сигналу тривоги або виклику допоміжних сил; е) знешкодження тварини, яка загрожує життю чи здоров'ю людей, у тому числі поліцейського; е) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень; ж) відбиття групового нападу, що загрожує життю чи здоров'ю людей;

11) **засоби, споряджені безпечними димоутворювальними препаратами**, застосовуються для: а) забезпечення маскуванню дій поліцейських, спрямованих на затримання особи, яка чинить збройний опір, або для того, щоб примусити таку особу залишити територію (транспортний засіб, будівлю, споруду, земельну ділянку), на якій вона перебуває; б) звільнення особи, незаконно позбавленої свободи;

12) **службовий собака** застосовується під час: а) патрулювання; б) переслідування та затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення; в) під час конвоювання (доставлення) затриманої або заарештованої особи; г) для відбиття нападу на особу та/або поліцейського;

13) **службовий кінь** застосовується під час: а) патрулювання; б) переслідування та затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення.

Поліції (поліцейському) заборонено:

1) наносити удари гумовими (пластиковими) кийками по голові, шиї, ключичній ділянці, статевих органах, попереку (куприку) і в живіт;

2) під час застосування засобів, споряджених речовинами сльозогінної та дратівної дії, здійснювати прицільну стрільбу по людях, розкидання і відстрілювання гранат у натовп, повторне застосування їх у межах зони ураження в період дії цих речовин;

3) відстрілювати патрони, споряджені гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, з порушенням визначених технічними характеристиками вимог щодо відстані від особи та стрільби в окремі частини голови і тіла людини;

4) застосовувати водомети при температурі повітря нижче +10°C;

5) застосовувати засоби примусової зупинки транспорту для примусової зупинки мотоциклів, мотоколясок, моторолерів, мопедів, транспортного засобу, що здійснює пасажирські перевезення, а також застосовувати такі засоби на гірських шляхах або ділянках шляхів з обмеженою видимістю, залізничних переїздах, мостах, шляхопроводах, естакадах, у тунелях;

6) застосовувати кайданки більше ніж 2 години безперервного використання або без послаблення їх тиску.

Застосування малогабаритного підривного пристрою для відкриття приміщень є виправданим, якщо шкода, заподіяна охоронюваним законом правам та інтересам, є меншою, ніж шкода, яку вдалося відвернути.

Про підстави, обставини та наслідки застосування спеціального засобу поліцейський повинен негайно повідомити свого керівника письмовим рапортом. У рапорті працівник поліції вказує: коли, де, за яких обставин, щодо кого було застосовано відповідний вид спеціального засобу, до яких наслідків це призвело, яку необхідну, зокрема, домедичну, допомогу надано потерпілому, де перебуває потерпілий (або транспортний засіб), наявність свідків та їх дані, а також зазначає дату складання рапорту й ставить особистий підпис. На підставі цього рапорту проводиться службове розслідування стосовно правомірності дій поліцейського.

У разі завдання особі поранення або каліцтва внаслідок застосування до неї спеціального засобу керівник такого поліцейського зобов'язаний негайно

повідомити про це відповідного прокурора. На підставі ст. 26 Закону України від 14.10.2014 р. № 1697-VII «Про прокуратуру» прокурор здійснює нагляд за додержанням законів при застосуванні заходів примусового характеру, тим самим він встановлює правомірність і законність їх застосування. У випадку допущеного порушення з боку поліцейського прокурор має право вимагати від посадових чи службових осіб надання пояснень щодо порушення, вимагати усунення порушень та причин і умов, що їм сприяли, та притягнення винних до передбаченої законом відповідальності.

31. Застосування вогнепальної зброї поліцейськими.

Відповідно до Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю, затвердженої Наказом МВС України від 17.02.2016 р. № 70, вогнепальна зброя закріплюється за поліцейським, який склав Присягу на вірність Українському народові, завершив навчання у закладі (установі) та/або пройшов первинну професійну підготовку і направлений для подальшого проходження служби, а також склав заліки із знання матеріальної частини зброї, порядку і правил її застосування, заходів безпеки при поводженні з нею, виконав норматив з вогневої підготовки та вправу зі стрільби.

Поліцейський уповноважується у виняткових випадках застосовувати вогнепальну зброю:

- 1) для відбиття нападу на поліцейського або членів його сім'ї, у випадку загрози їхньому життю чи здоров'ю;
- 2) для захисту осіб від нападу, що загрожує їхньому життю чи здоров'ю;
- 3) для звільнення заручників або осіб, яких незаконно позбавлено волі;
- 4) для відбиття нападу на об'єкти, що перебувають під охороною, конвої, житлові та нежитлові приміщення, а також звільнення таких об'єктів у разі їх захоплення;
- 5) для затримання особи, яку застали під час вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину і яка намагається втекти;
- 6) для затримання особи, яка чинить збройний опір, намагається втекти з-під варти, а також озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї та інших предметів, що загрожують життю і здоров'ю людей та/або поліцейського;
- 7) для зупинки транспортного засобу шляхом його пошкодження, якщо водій своїми діями створює загрозу життю чи здоров'ю людей та/або поліцейського.

Поліцейський уповноважений застосовувати вогнепальну зброю тільки після попередження про необхідність припинення протиправних дій і намір застосування зброї. В свою чергу, без попередження застосування вогнепальної зброї допускається:

1) при спробі особи, яку затримує поліцейський із вогнепальною зброєю в руках, наблизитися до нього, скоротивши визначену ним відстань, чи доторкнутися до зброї;

2) у разі збройного нападу, а також у разі раптового нападу із застосуванням бойової техніки, транспортних засобів або інших засобів, що загрожують життю чи здоров'ю людей;

3) якщо особа, затримана або заарештована за вчинення особливо тяжкого чи тяжкого злочину, втікає із застосуванням транспортного засобу;

4) якщо особа чинить збройний опір;

5) для припинення спроби заволодіти вогнепальною зброєю.

Поліцейський уповноважений застосовувати вогнепальну зброю тільки з метою заподіяння особі такої шкоди, яка є необхідною і достатньою в такій обстановці, для негайного відвернення чи припинення збройного нападу. У разі спричинення шкоди, явно незрівнянної з небезпекою нападу або обставинами захисту (наприклад, застосування вогнепальної зброї у випадках нападу на працівника поліції з боку старої тяжкохворої людини або особи, яка перебуває в стані сильного алкогольного сп'яніння, що робить нереальним здійснення загрози), поліцейський має вирішувати службові завдання ненасильницьким шляхом або використовувати фізичний вплив та спеціальні засоби.

Правомірним затримання працівниками поліції особи, яка вчинила злочин, буде за умови виконання службових обов'язків відповідно до вимог Закону України «Про Національну поліцію», тобто поліцейський уповноважений застосовувати вогнепальну зброю у разі збройного нападу, якщо його відвернення чи припинення неможливо досягти іншими засобами (ч. 8 ст. 46).

Поліцейський може взяти до рук вогнепальну зброю і привести її у готовність, якщо вважає, що в обстановці, що склалася, можуть виникнути підстави для її застосування.

Під час затримання осіб, щодо яких у поліцейського виникла підозра у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину, а також під час перевірки документів у таких осіб поліцейський може привести в готовність вогнепальну зброю та попередити особу про можливість її застосування. При цьому, спроба особи, яку затримує поліцейський із вогнепальною зброєю в руках, наблизитися до нього, скоротивши визначену поліцейським відстань, чи доторкнутися до зброї є підставою для застосування вогнепальної зброї поліцейським.

Частина 9 ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію» забороняє застосовувати вогнепальну зброю в місцях, де може бути завдано шкоди іншим особам, а також у вогненебезпечних та вибухонебезпечних місцях, крім випадків необхідності відбиття нападу або крайньої необхідності. При цьому, закон не надає визначення місць, де може бути завдано шкоди іншим особам, тому в практичній діяльності поліцейський повинен керуватися правилом:

«Необхідно утримуватися від застосування вогнепальної зброї, якщо від цього можуть постраждати сторонні особи».

Про будь-який випадок застосування зброї поліцейський зобов'язаний повідомити свого керівника у письмовій формі. Як уявляється, таке повідомлення має бути викладено у формі рапорту, у якому зазначається: коли, де, за яких обставин (що було підставою), щодо кого було застосовано вогнепальну зброю, до яких наслідків це призвело, яку необхідну, зокрема, домедичну, допомогу надано потерпілому, де перебуває потерпілий (або транспортний засіб), наявність свідків та їх дані, а також зазначає дату складання рапорту й ставить особистий підпис. На підставі цього рапорту проводиться службове розслідування стосовно правомірності дій поліцейського. В свою чергу, Законом України «Про Національну поліцію» окремим формулюванням передбачено, що про активне застосування вогнепальної зброї керівник має бути повідомлений негайно. З викладеного випливає, що про будь-який випадок застосування вогнепальної зброї поліцейський має повідомити свого керівника негайно усно (за допомогою засобів зв'язку) та письмово, склавши рапорт.

У свою чергу, керівник органу поліції, працівник якого застосував вогнепальну зброю, зобов'язаний проінформувати про даний випадок центральний орган управління поліцією та прокурора за територіальністю відповідної події. Зокрема, згідно із ст. 26 Закону України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 р. № 1697, прокурор здійснює нагляд за додержанням законів при застосуванні заходів примусового характеру, тим самим встановлює правомірність і законність їх застосування.

У ч. 13 ст. 46 Закон України «Про Національну поліцію» надає право поліцейським використовувати зброю для подання сигналу тривоги або виклику допоміжних сил, а також для знешкодження тварини, яка загрожує життю і здоров'ю поліцейському та іншим особам. Закон не називає випадків, в яких допомога може викликатися пострілом зі зброї. Виклик допомоги може здійснюватися на законних підставах у випадках, коли кому-небудь загрожує небезпека, під час припинення злочинних дій та затримання злочинців. При цьому, постріли з вогнепальної зброї для подання сигналу тривоги здійснюються в безпечному для оточуючих напрямі.

32. Поняття, зміст і види адміністративного нагляду органів поліції.

У широкому розумінні нагляд визначають як сукупність безперервних дій зі спостереження за додержанням законності у відповідних суспільних відносинах, які здійснюються компетентними на те органами із застосуванням

наданих їм законодавчими актами повноважень і спрямовані на попередження, виявлення і припинення порушень, а також притягнення порушників до відповідальності, однак, без втручання в оперативну та господарську діяльність піднаглядних об'єктів.

Що ж стосується адміністративного нагляду, здійснення якого відноситься до компетенції органів поліції, його можна визначити як систематичний нагляд за точним і неухильним дотриманням посадовими особами та громадянами правил, що регулюють публічний порядок і публічну безпеку, з метою попередження і припинення порушень цих правил, а також виявлення порушників і притягнення їх до встановленої законом кримінальної чи адміністративної відповідальності або вжиття до них заходів суспільного впливу.

Поліція у своїй діяльності застосовує різноманітні методи адміністративного нагляду, найважливішими серед них, безперечно, є: безпосереднє спостереження в громадських місцях за виконанням громадянами та посадовими особами загальнообов'язкових правил; періодичні перевірки виконання органами, посадовими особами та громадянами встановлених правил; виявлення порушень у ході перевірки скарг, заяв, пропозицій та іншої інформації про правопорушників.

Адміністративний нагляд, що здійснюється поліцією, можна поділити на загальний та спеціальний.

Загальний адміністративний нагляд полягає у здійсненні нагляду за дотриманням загальнообов'язкових правил, до яких можна віднести правила перебування іноземців на території України, дотримання правил дозвільної системи, паспортної системи, тощо.

В свою чергу, спеціальний адміністративний нагляд поліції, який можна вважати примусовим заходом, полягає у здійсненні нагляду за поведінкою певної категорії громадян. Він встановлюється за звільненими з місць позбавлення волі відповідно до Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» від 01.12.1994 р.

Згідно зі статтею 1 вищезазначеного закону, адміністративний нагляд являє собою систему тимчасових примусових профілактичних заходів спостереження і контролю за поведінкою окремих осіб, звільнених з місць позбавлення волі, що здійснюються органами поліції.

Метою встановлення адміністративного нагляду є запобігання вчиненню злочинів окремими особами, звільненими з місць позбавлення волі, і здійснення виховного впливу на них.

Адміністративний нагляд може бути встановлено лише стосовно трьох категорій повнолітніх осіб:

- 1) засуджених до позбавлення волі за тяжкі, особливо тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини,

якщо під час відбування покарання їх поведінка свідчила, що вони вперто не бажають стати на шлях виправлення і залишаються небезпечними для суспільства;

2) засуджених до позбавлення волі за тяжкі, особливо тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини, якщо вони після відбування покарання або умовно-дострокового звільнення від відбування покарання, незважаючи на попередження органів поліції, систематично порушують публічний порядок і права інших громадян, вчиняють інші правопорушення;

3) засуджених до позбавлення волі за один із злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

Адміністративний нагляд також може бути встановлений щодо осіб, які вчинили злочин у неповнолітньому віці і досягли 18 років до моменту або після звільнення з місць позбавлення волі.

Але у будь-якому випадку при встановленні адміністративного нагляду необхідна наявність наступних обов'язкових умов:

- 1) факту повноліття особи;
- 2) факту звільнення особи з місць позбавлення волі;
- 3) незнятої або непогашеної судимості.

33. Здійснення органами поліції контролю за особами, щодо яких встановлено адміністративний нагляд.

В усіх передбачених законом випадках адміністративний нагляд встановлюється в судовому засіданні одноосібно суддею районного або міського суду за місцем дислокації виправно-трудової установи або за місцем проживання особи, щодо якої він встановлюється.

Працівники поліції здійснюють систематичний контроль за поведінкою осіб, щодо яких встановлено адміністративний нагляд, запобігають порушенням ними громадського порядку та прав інших громадян та у разі необхідності припиняють їх, а також у випадках уникнення такою особою адміністративного нагляду проводять їх розшук.

Встановлення адміністративного нагляду передбачає взяття особи на облік в органах поліції; такі особи фотографуються, а в разі необхідності у них беруть відбитки пальців. Безпосереднє здійснення контролю за додержанням піднаглядним правил адміністративного нагляду і встановлених обмежень здійснюється, як правило, дільничним офіцером поліції. Періодичність, час і способи перевірок визначаються з урахуванням інформації, особистості

піднаглядного, його поведінки та способу життя. У цьому напрямі працівники поліції мають право здійснювати наступні заходи:

- запитувати відомості про поведінку піднаглядного від адміністрації підприємства, установи за місцем його роботи і мешкання;

- порушувати клопотання перед службою зайнятості населення про трудове та побутове влаштування піднаглядного, а також перед державними установами і організаціями про встановлення індивідуального або колективного шефства;

- викликати піднаглядного до органу поліції з метою проведення виховної бесіди;

- вимагати від піднаглядного усні та письмові пояснення з питань, пов'язаних з виконанням правил і обмежень адміністративного нагляду, тощо.

Запит щодо пропозицій до встановлення обмежень дій піднаглядного надходить з установ виконання покарань. У разі отримання такого запиту начальник територіального відділу поліції або його заступник дає доручення дільничному офіцеру поліції надіслати до установ виконання покарань повідомлення з пропозиціями відносно обмежень дій під час встановлення адміністративного нагляду не пізніше 10 днів. Отримавши повідомлення про звільнення від відбування покарання особи, щодо якої встановлено адміністративний нагляд, дільничний офіцер поліції забезпечує спостереження та контроль за своєчасним прибуттям такої особи до обраного місця проживання, своєчасністю реєстрації в органі поліції та поведінкою, він проводить з нею бесіду і попереджує про відповідальність за порушення громадського порядку та прав інших громадян.

Під час отримання постанови про встановлення адміністративного нагляду дільничний офіцер поліції оформлює на нього справу адміністративного нагляду, яка підлягає обов'язковому фіксуванню в журналі реєстрації справ адміністративного нагляду. Контроль за веденням справи адміністративного нагляду здійснює начальник сектору дільничних офіцерів поліції, а в разі його відсутності — працівник, який відповідає за організацію роботи дільничних офіцерів поліції з раніше засудженими особами. Копія постанови судді про встановлення адміністративного нагляду щодо піднаглядної особи у обов'язковому порядку під підпис у журналі реєстрації справ адміністративного нагляду передається начальнику відділу (відділення) карного розшуку.

Адміністративний нагляд здійснюється за місцем реєстрації піднаглядного, інколи, за письмовою заявою піднаглядного, начальник територіального органу поліції може дозволити йому тимчасове проживання або перебування в іншому місці лише у межах території, яку обслуговує відділ поліції. Контроль за особами, щодо яких встановлено адміністративний нагляд,

включає в себе здійснення поліцією безпосереднього контролю за дотриманням піднаглядними правил адміністративного нагляду та встановлених судом обмежень, до яких відноситься: заборона виходу з будинку у визначений час; заборона перебування у визначених місцях, виїзду чи обмеження часу виїзду в особистих справах за межі району, а також виявлення злочинних зв'язків і намірів піднаглядних та ужиття заходів до попередження і припинення вчинюваних ними злочинів. Про результати перевірок працівниками поліції робиться відповідна відмітка в листку контролю за додержанням встановлених обмежень піднаглядним.

У випадку, коли піднаглядному встановлюються обмеження у вигляді явки до поліції для реєстрації, то за письмовою вказівкою начальника територіального органу поліції таку реєстрацію здійснюють працівник сектору дільничних офіцерів поліції, дільничний офіцер, оперуповноважений карного розшуку або черговий, про що робиться відмітка в спеціальному реєстраційному листку. Якщо піднаглядний мешкає на значній відстані від міськрайвідділу, то йому з дозволу начальника органу поліції може встановлюватися явка для реєстрації в службове приміщення дільничного офіцера, про що робиться відповідна відмітка в реєстраційному листку.

34. Загальні правила адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі.

Статтю 10 Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» встановлено перелік обмежень дій піднаглядних, які за постановою суду можуть бути застосовані частково або у повному обсязі. Обмеження можуть встановлюватися з урахуванням особи та поведінки піднаглядного, характеру вчинених ним злочинів, способу його життя, сімейного стану, кола знайомих, тощо. Слід наголосити на тому, що інші обмеження, крім зазначених у законі, встановлюватися не можуть, тобто визначений перелік є вичерпним.

До таких обмежень відносяться:

- а) заборона виходу з будинку (квартири) у визначений час, який не може перевищувати восьми годин на добу;
- б) заборона перебування у визначених місцях району (міста);
- в) заборона виїзду чи обмеження часу виїзду в особистих справах за межі району (міста);
- г) реєстрація в поліції від одного до чотирьох разів на місяць.

Визначені законом обмеження дій піднаглядних породжують певні правила здійснення адміністративного нагляду поліцією.

Так, заборона виходу з будинку (квартири) у визначений час полягає в тому, що піднаглядний зобов'язаний у встановлений йому час знаходитися безвідлучно у будинку (квартирі) за місцем реєстрації. Час такої заборони повинен вибиратись таким чином, щоб виключити вільне пересування особи в найбільш сприятливі для скоєння правопорушення години доби і, навпаки, створити додаткові можливості для позитивного впливу на піднаглядну особу членів сім'ї, рідних, представників громадськості.

Заборона перебування у визначених місцях району (міста) повинна ґрунтуватися на особливостях антигромадської поведінки піднаглядного в минулому або ж одержаній інформації про можливу кримінальну поведінку в майбутньому. Так, піднаглядним, які зловживають спиртними напоями, забороняється відвідувати кафе, ресторани, бари та ін., особам з насильницькою антигромадською установкою, крім вказаних об'єктів, забороняється перебування на пляжах, стадіонах, інших місцях, де найбільш часто виникають конфліктні ситуації, кишеньковим злодіям та шахраям — на залізничних, автобусних, річкових та морських вокзалах, тощо.

Питання про виїзд піднаглядного з місця постійного проживання за межі району (міста) в особистих справах вирішується з письмового дозволу начальника органу поліції на підставі письмової заяви піднаглядного на термін, який не перевищує 10 діб, з урахуванням часу перебування його у дорозі. У такому ж порядку вирішується питання про тривале перебування в лікувальних закладах охорони здоров'я. Видача піднаглядному дозволу на виїзд в особистих справах здійснюється у виняткових випадках, при цьому враховуються причина виїзду, а також дані, що характеризують його поведінку в період перебування під адміністративним наглядом. У разі дозволу на тимчасовий виїзд до іншої місцевості піднаглядному вручається під підпис маршрутний листок. Після прибуття піднаглядного на територію обслуговування іншого органу поліції він обов'язково реєструється у другому розділі журналу реєстрації справ адміністративного нагляду піднаглядних, інформація про його прибуття доводиться протягом доби до дільничного офіцера поліції, на території обслуговування якого буде тимчасово проживати дана особа. На маршрутному листку піднаглядного здійснюється відповідний запис про прибуття і вибуття, що засвідчується печаткою (штампом) органу поліції. Дільничний офіцер поліції протягом строку тимчасового перебування піднаглядного здійснює контроль за його поведінкою та способом життя і встановлює йому дні явки для проведення індивідуально-профілактичної роботи, а після закінчення цього строку вносить до маршрутного листа запис про його поведінку за місцем тимчасового проживання, а у разі виявлення правопорушень з боку піднаглядного інформує орган поліції за місцем його проживання. При поверненні піднаглядного на постійне місце проживання (перебування) дільничний офіцер поліції продовжує здійснювати за ним

адміністративний нагляд та робить запис у маршрутному листку про прибуття особи і долучає його до справи адміністративного нагляду.

У разі, якщо піднаглядному судом встановлені обмеження дій у вигляді реєстрації в поліції, то за письмовим рішенням начальника органу поліції така реєстрація здійснюється працівником сектору дільничних офіцерів поліції, дільничним офіцером поліції, працівником карного розшуку або черговим органу поліції, про що здійснюється запис у реєстраційному листку. Час явок встановлюється з таким розрахунком, щоб це не впливало на роботу і навчання піднаглядного. У разі, якщо піднаглядний мешкає на значній відстані від органу поліції, з письмового дозволу начальника органу поліції йому може встановлюватися явка для реєстрації в службове приміщення дільничного офіцера, про що здійснюється запис у реєстраційному листку.

При зміні особою, яка перебуває під адміністративним наглядом, постійного місця проживання дільничний офіцер повідомляє про це територіальний відділ поліції за новим місцем проживання піднаглядного. Орган поліції за новим місцем проживанням піднаглядного зобов'язаний у триденний термін запитати, а орган поліції за попереднім місцем проживання — вислати на таку особу справу адміністративного нагляду. У випадку відсутності більше 10 днів запиту на пересилку матеріалів дільничний офіцер вживає заходів щодо встановлення його місцезнаходження. При від'їзді піднаглядного на інше постійне місце проживання йому видається контрольний листок, в якому вказуються дата від'їзду, адреса нового місця проживання і строк явки на реєстрацію. Орган поліції, який пересилає справу адміністративного нагляду, у триденний строк письмово повідомляє про зміну піднаглядним постійного місця проживання адресні бюро Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя.

35. Організація здійснення адміністративного нагляду органом поліції.

Постанова судді про встановлення адміністративного нагляду, а також характеристика на піднаглядну особу спеціальним відділом направляються до територіального органу поліції за обраним нею місцем проживання в день звільнення. Строк адміністративного нагляду для цих осіб починається від дня їх звільнення і попередження про необхідність прибуття у встановлений триденний термін до обраного місця проживання та про відповідальність за недотримання правил адміністративного нагляду.

Адміністративний нагляд здійснюється, як правило, за місцем реєстрації піднаглядного, а у випадку, коли останній з поважної причини не може проживати за місцем своєї реєстрації, начальник територіального органу

поліції за письмовою заявою піднаглядного може дозволити тимчасове проживання в іншому місці в межах території, яку обслуговує орган поліції.

Особи, щодо яких встановлено адміністративний нагляд, беруться на облік в органах поліції, фотографуються, за необхідності у них беруть відбитки пальців. Оскільки адміністративний нагляд становить систему тимчасових примусових профілактичних заходів зі спостереження та контролю за поведінкою зазначених осіб, він передбачає певні обов'язки піднаглядних та обмеження для них, у забезпеченні виконання яких поліцією й полягає зміст цього нагляду.

У першу чергу, закон визначає обов'язки піднаглядних щодо дотримання законослухняного способу життя, дотримання публічного порядку і прав громадян. Із цією метою піднаглядні особи зобов'язані: прибути у визначений строк в обране ними місце проживання і зареєструватися в органі поліції; з'являтися за викликом органу поліції в указаний строк і давати усні та письмові пояснення з питань, пов'язаних з виконанням правил адміністративного нагляду; повідомляти працівників поліції, які здійснюють адміністративний нагляд, про зміну місця роботи чи проживання, а також про виїзд за межі району або міста у службових справах; у разі від'їзду в особистих справах з дозволу начальника територіального органу поліції в інший населений пункт та перебування там більше доби зареєструватися в місцевому органі поліції.

Піднаглядний також повинен дотримуватись ряду обмежень, установлених щодо нього постановою судді. Це можуть бути: заборона виходу з будинку, квартири у визначений час, що не може перевищувати восьми годин на добу; заборона знаходження у визначених місцях району (міста); заборона виїзду чи обмеження часу виїзду в особистих справах за межі району (міста); обов'язок з'являтися в поліцію від одного до чотирьох разів на місяць для реєстрації, тощо.

До обов'язків працівників поліції входить систематичне здійснення контролю за поведінкою піднаглядного, запобігання порушенням ним громадського порядку і прав інших громадян та припинення їх, проведення розшуку осіб, які уникають адміністративного нагляду. При здійсненні адміністративного нагляду працівники поліції мають право:

- запитувати відомості про поведінку піднаглядного від адміністрації підприємства, установи за місцем його роботи і мешкання;
- порушувати клопотання перед службою зайнятості населення про трудове та побутове влаштування піднаглядного, а також перед державними, кооперативними установами і організаціями про встановлення індивідуального або колективного шефства;

– викликати піднаглядного до органу поліції з метою проведення виховної бесіди;

– вимагати від піднаглядного усні та письмові пояснення з питань, пов'язаних з виконанням правил і обмежень адміністративного нагляду, тощо.

Контроль за додержанням піднаглядним правил адміністративного нагляду і встановлених судом обмежень дій піднаглядного здійснюється дільничними офіцерами поліції у взаємодії з працівниками карного розшуку та іншими службами і підрозділами поліції із суворим дотриманням прав особи на повагу до її приватного та сімейного життя, недоторканості житла і таємниці листування. При цьому, будь-яке втручання у право особи може бути здійснене лише на підставі закону та у випадках обґрунтованої необхідності захисту національної та громадської безпеки або економічного добробуту країни.

При отриманні повідомлення про звільнення від відбування покарання особи, щодо якої встановлено адміністративний нагляд, дільничний офіцер поліції забезпечує спостереження та контроль за її своєчасним прибуттям до обраного місця проживання, своєчасністю реєстрації в органі поліції та поведінкою, проводить з нею бесіду і попереджує її про відповідальність за порушення громадського порядку та прав інших громадян. Після отримання постанови про встановлення адміністративного нагляду дільничний офіцер поліції оформлює на неї справу адміністративного нагляду, яка обов'язково фіксується в першій частині журналу реєстрації справ адміністративного нагляду, що зберігається у секторі дільничних офіцерів поліції. Начальник сектору дільничних офіцерів поліції контролює ведення справи адміністративного нагляду, а в разі його відсутності контроль здійснюється працівником, який відповідає за організацію роботи дільничних офіцерів поліції з раніше судимими особами. Копія постанови судді про встановлення адміністративного нагляду щодо піднаглядної особи передається також начальнику відділу (відділення) карного розшуку під підпис у журналі реєстрації справ адміністративного нагляду.

Дільничні офіцери поліції та працівники карного розшуку зобов'язані проводити індивідуально-попереджувальну роботу з піднаглядним з метою запобігання випадкам ухилення його від адміністративного нагляду. У разі отримання відомостей про наміри піднаглядного ухилитися від адміністративного нагляду або вчинити правопорушення викладають начальнику територіального органу поліції пропозиції щодо посилення контролю за поведінкою і способом життя такої особи.

36. Порядок підготовки матеріалів органом поліції щодо встановлення судами адміністративного нагляду.

Органом поліції готуються матеріали про необхідність встановлення адміністративного нагляду щодо раніше судимих осіб, які засуджені до позбавлення волі за тяжкі, особливо тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини, якщо вони після відбування покарання або умовно-дострокового звільнення від відбування покарання, незважаючи на попередження органів поліції, систематично порушують громадський порядок і права інших громадян, вчиняють інші правопорушення.

Підставою для встановлення адміністративного нагляду щодо вказаних осіб є матеріали територіальних органів поліції про те, що особа, звільнена з місць позбавлення волі, незважаючи на попередження поліції, систематично (три і більше правопорушень протягом року) порушувала публічний порядок і права інших громадян або вчиняла інші правопорушення. При цьому, слід зауважити, що вказані особи за допущені ними порушення публічного порядку повинні бути піддані заходам адміністративного або громадського впливу. З метою своєчасного отримання та реагування на інформацію про вчинення правопорушення особою, яка підпадає під дію закону, дільничний офіцер поліції зобов'язаний систематично контролювати її поведінку за місцем проживання (перебування) й роботи, не рідше одного разу на місяць перевіряти особу за довідковими картотеками правопорушників, використовувати інформацію чергових частин органів поліції, тощо.

У разі встановлення факту порушення громадського порядку або прав інших громадян, учинення інших правопорушень цією особою, дільничний офіцер поліції вносить письмове попередження особи, стосовно якої може бути встановлено адміністративний нагляд.

У випадку, коли особа, яка підлягає взяттю під адміністративний нагляд, незважаючи на письмове попередження про припинення антигромадського способу життя, продовжує порушувати публічний порядок, учиняє інші умисні правопорушення, за які чинним законодавством встановлена адміністративна відповідальність, дільничний офіцер поліції вживає заходів щодо притягнення її до відповідальності і доповідає рапортом начальнику територіального органу поліції про доцільність встановлення адміністративного нагляду.

При оформленні відповідного рапорту до нього обов'язково додається:

- 1) копія вироку суду про попереднє засудження до позбавлення волі;
- 2) довідка про перевірку на наявність судимостей;
- 3) характеристика особи та матеріали, які свідчать про вчинені особою правопорушення і накладені стягнення:

4) засвідчені копії протоколів та постанов про притягнення до адміністративної відповідальності;

5) письмове попередження, винесене цій особі, стосовно якої може бути встановлено адміністративний нагляд;

6) пояснення правопорушника;

7) пояснення громадян, що характеризують її поведінку;

8) пропозиції щодо застосування обмежень дій піднаглядному;

9) інші матеріали.

Начальник органу поліції, розглянувши ці матеріали, приймає рішення щодо підготовки подання про встановлення стосовно цієї особи адміністративного нагляду з визначенням обмежень, які пропонується встановити піднаглядному, підписує його та разом з матеріалами, що свідчать про необхідність встановлення за нею адміністративного нагляду, направляє до суду.

Для вирішення питання про встановлення адміністративного нагляду на судове засідання викликається особа, щодо якої внесено подання про встановлення адміністративного нагляду, і, за її клопотанням, захисник, а також представник органу поліції, начальник якого виніс подання.

Розгляд питання про встановлення адміністративного нагляду судом проводиться в десятиденний термін за місцем проживання особи, щодо якої порушено клопотання про встановлення адміністративного нагляду. Після розгляду справи суддя одноособово виносить постанову про встановлення адміністративного нагляду, яку оголошує особі, щодо якої встановлено адміністративний нагляд, разом з одночасним роз'ясненням піднаглядному правил адміністративного нагляду, про встановлені обмеження, його обов'язки і відповідальність за порушення правил і обмежень нагляду.

Адміністративний нагляд встановлюється на термін від одного до двох років і не може перевищувати термінів, передбачених законом для погашення або зняття судимості.

37. Прийом на службу в органи поліції.

Служба в поліції є державною службою особливого характеру, яка є професійною діяльністю поліцейських з виконання покладених на поліцію повноважень. Час проходження служби в поліції зараховується до страхового стажу, стажу роботи за спеціальністю, а також до стажу державної служби.

На службу в поліції можуть бути прийняті громадяни України віком від 18 років, які мають повну загальну середню освіту, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та

соціального походження, майнового стану, місця проживання, які володіють українською мовою.

Вимоги щодо рівня фізичної підготовки для поліцейських та кандидатів, які вступають на службу в поліції, затверджує Міністерство внутрішніх справ України.

Незалежно від професійних та особистих якостей, рівня фізичної підготовки та стану здоров'я на службу в поліції не можуть бути прийняті особи, які:

- визнані недієздатними або обмежено дієздатними;
- засуджені за умисне вчинення тяжкого та особливо тяжкого злочину, у тому числі судимість яких погашена чи знята у визначеному законом порядку;
- мають непогашену або незняту судимість за вчинення злочину, крім реабілітованих;
- щодо яких було припинено кримінальне провадження з nereабілітуючих підстав;
- до яких були застосовані заходи адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією;
- відмовляються від процедури спеціальної перевірки під час прийняття на службу в поліції або від процедури оформлення допуску до державної таємниці, якщо для виконання нею службових обов'язків потрібен такий допуск;
- мають захворювання, що перешкоджає проходженню служби в поліції;
- втратили громадянство України та/або мають громадянство (підданство) іноземної держави, особи без громадянства;
- надали завідомо неправдиву інформацію під час прийняття на службу в поліції;
- відмовляються від взяття на себе зобов'язань дотримуватися обмежень та/або від складання Присяги поліцейського, визначених законом;
- звільнені або мають бути звільнені з посад на підставі Закону України «Про очищення влади».

Громадяни України, які виявили бажання вступити на службу в поліції, з метою визначення стану їхнього здоров'я зобов'язані пройти медичні обстеження, а також перевірку рівня фізичної підготовки, психофізіологічне обстеження, обстеження на предмет виявлення алкогольної, наркотичної та токсичної залежності в порядку, визначеному Міністерством внутрішніх справ України.

Громадяни України, які виявили бажання вступити на службу в поліції, за їхньою згодою проходять тестування на поліграфі.

Відповідно до порядку, встановленого законом, щодо осіб, які претендують на службу в поліції, проводиться спеціальна перевірка, порядок

проведення якої визначається законом та іншими нормативно-правовими актами.

Особа, яка вступає на службу в поліції, складає Присягу на вірність Українському народові такого змісту:

«Я, (прізвище, ім'я та по батькові), усвідомлюючи свою високу відповідальність, урочисто присягаю вірно служити Українському народові, дотримуватися Конституції та законів України, втілювати їх у життя, поважати та охороняти права і свободи людини, честь держави, з гідністю нести високе звання поліцейського та сумлінно виконувати свої службові обов'язки».

Поліцейський не може під час проходження служби займатися іншою оплачуваною діяльністю, крім науково-педагогічної, наукової або творчої.

38. Призначення на посади, переміщення і просування по службі поліцейського.

Призначення на посади поліцейських здійснюють посадові особи органів (закладів, установ) поліції відповідно до номенклатури посад, яку затверджує Міністерство внутрішніх справ України. У разі проведення конкурсу для визначення кандидата для призначення на відповідну посаду призначення на посади поліцейських здійснюють посадові особи органів (закладів, установ) поліції згідно з номенклатурою посад, яку затверджує Міністерство внутрішніх справ України, та відповідно до результатів конкурсу.

Призначення на посади курсантів (слухачів) вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, здійснюють керівники таких закладів. Накази про зарахування поліцейських курсантами, слухачами денної форми навчання до вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, є підставою для звільнення таких осіб зі штатних посад, які вони займають в органах (закладах, установах) поліції. Випускники вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, після закінчення навчання призначаються на посади в органах (закладах, установах) поліції.

Для забезпечення *прозорого добору (конкурсу) та просування по службі* поліцейських на підставі об'єктивного оцінювання професійного рівня та особистих якостей кожного поліцейського, відповідності їх посаді, визначення перспективи службового використання в органах поліції утворюються *постійні поліцейські комісії*.

Основними повноваженнями поліцейської комісії є:

1) проведення відбору (конкурсу) на службу в органи (заклади, установи) поліції, крім прийому на навчання до вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських;

2) проведення конкурсу для призначення на вакантну посаду.

Поліцейські комісії територіальних органів поліції діють на постійній основі. Максимальний строк повноважень члена поліцейської комісії становить три роки. Член поліцейської комісії повинен бути відведений, якщо є інформація про конфлікт інтересів або обставини, що викликають сумнів у його безсторонності.

Поліцейська комісія проводить голосування за відсутності особи, щодо якої приймається рішення, і запрошених осіб. Рішення поліцейської комісії викладаються в письмовій формі.

З метою добору осіб, здатних професійно виконувати повноваження поліції та посадові обов'язки за відповідною вакантною посадою, проводиться **конкурс на службу в поліції та/або на зайняття вакантної посади**. Проведення конкурсу здійснюється з урахуванням рівня професійної компетентності, особистих якостей і досягнень кандидатів на прийняття на службу та зайняття вакантної посади. Конкурс на службу в поліції *обов'язково проводиться* серед осіб, які вперше приймаються на службу в поліції з призначенням на посади молодшого складу поліції.

Рішення про оголошення конкурсу приймає керівник органу поліції, якому надано право приймати громадян на службу в поліції та/або призначати на відповідну вакантну посаду. Конкурс проводиться відповідною поліцейською комісією.

Інформація (оголошення) про вакантні посади в поліції і про проведення конкурсу оприлюднюється на офіційному веб-порталі центрального органу управління поліції, відповідного територіального органу (закладу, установи) поліції.

Особа, яка бажає взяти участь у конкурсі, подає у визначеному порядку до поліцейської комісії необхідні документи. Служба персоналу (кадрового забезпечення) органу поліції, де проходить конкурс, проводить перевірку документів на відповідність загальним вимогам та інформує про це поліцейську комісію. Кандидати, які пройшли перевірку, проходять тестування, співбесіду та інші види оцінювання.

Рішення поліцейської комісії оформлюється протоколом. Інформація про переможців конкурсу оприлюднюється не пізніше наступного дня після підписання протоколу засідання поліцейської комісії.

Призначення на посаду поліцейського здійснюється **безстроково** (до виходу на пенсію або у відставку), за умови успішного виконання службових обов'язків. **Строкове призначення** здійснюється в разі заміщення посади поліцейського на період відсутності особи, за якою відповідно до закону

зберігається посада поліцейського, та посад, призначенню на які передусе укладення контракту.

Контракт про проходження служби в поліції — це письмовий договір, що укладається між громадянином України та державою, від імені якої виступає поліція, для визначення правових відносин між сторонами.

Контракт про проходження служби в поліції укладається:

1) з особами молодшого складу поліції, які вперше прийняті на службу в поліції, — одноразово строком на два роки без права продовження;

2) з громадянами, які зараховані до вищого навчального закладу із специфічними умовами навчання, який здійснює підготовку поліцейських, — на час навчання;

3) із заступниками керівників територіальних органів поліції в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, районах, містах, районах у містах, науково-дослідних установ, вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, та керівниками структурних підрозділів зазначених органів, закладів та установ — на термін три роки з правом продовження контракту на той самий термін;

4) із заступниками керівника поліції та керівниками територіальних органів поліції в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, науково-дослідних установ, ректорами (керівниками) вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, та прирівняними до них керівниками — строком на чотири роки з правом продовження контракту одноразово строком до чотирьох років;

5) з керівником поліції — строком на п'ять років з правом продовження контракту одноразово строком до п'яти років.

Переміщення поліцейських здійснюється:

1) на вищу посаду — у порядку просування по службі;

2) на рівнозначні посади:

— для більш ефективної служби, виходячи з інтересів служби;

— за ініціативою поліцейського;

— у зв'язку зі скороченням штатів або проведенням реорганізації;

— у разі необхідності проведення кадрової заміни в місцевостях з особливими природними, географічними, геологічними, кліматичними, екологічними умовами;

— за станом здоров'я — на підставі рішення медичної комісії;

— з меншим обсягом роботи з урахуванням професійних і особистих якостей — на підставі висновку атестації;

— у разі звільнення з посади на підставі рішення місцевої ради про прийняття резолюції недовіри;

3) на посади, нижчі ніж та, на якій перебував поліцейський:

- у зв'язку зі скороченням штатів або реорганізацією в разі неможливості призначення на рівнозначну посаду;
- за станом здоров'я — на підставі рішення медичної комісії;
- через службову невідповідність — на підставі висновку атестації з урахуванням професійних і особистих якостей;
- за ініціативою поліцейського;
- як виконання накладеного дисциплінарного стягнення — звільнення з посади відповідно до Дисциплінарного статуту Національної поліції України;
- у разі звільнення з посади на підставі рішення місцевої ради про прийняття резолюції недовіри;

4) у зв'язку із зарахуванням на навчання до вищого навчального закладу із специфічними умовами навчання, який здійснює підготовку поліцейських, на денну форму навчання, а також у разі призначення на посаду після закінчення навчання.

Посада вважається вищою, якщо за цією посадою штатом (штатним розписом) передбачене вище спеціальне звання поліції.

Випускники вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, призначаються на відповідні вакантні посади безпосередньо після закінчення навчання в цих навчальних закладах.

Не допускається переміщення поліцейських жіночої статі за ініціативою керівника відповідного органу (установи, закладу) поліції на посади, нижчі ніж та, яку вони займали, з мотивів, пов'язаних із вагітністю, наявністю дітей віком до трьох років (до шести років — за медичними показниками), або у зв'язку з тим, що вони є самотніми матерями та мають дітей віком до чотирнадцяти років чи дітей-інвалідів.

Переведення поліцейського може здійснюватися за його ініціативою, ініціативою прямих керівників (начальників), керівників інших органів (закладів, установ) поліції, які порушили питання про переміщення.

Не допускається переміщення поліцейських на вищі посади протягом шести місяців з дня притягнення до адміністративної чи дисциплінарної відповідальності.

Зарахування поліцейських наказами по особовому складу ***в розпорядження органів поліції*** для подальшого проходження служби під керівництвом посадових осіб, уповноважених призначати на посади поліцейських, допускається у разі:

1) звільнення поліцейського з посади у зв'язку з виконанням дисциплінарного стягнення або виконанням висновку поліцейської комісії про невідповідність займаній посаді, якщо до кінця визначеного строку виконання дисциплінарного стягнення або протягом десяти днів з дня ухвалення висновку

про службову невідповідність не вирішено питання про подальше проходження ним служби;

2) повернення поліцейських, які відповідно до закону були відряджені (прикомандировані) до Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, інших органів державної влади (закладів, установ) або органів місцевого самоврядування на час виконання відповідних повноважень на постійній основі із залишенням їх на службі в поліції;

3) застосування до поліцейського тримання під вартою як запобіжного заходу;

4) якщо поліцейський відсутній за місцем проходження служби та за місцем проживання і більше десяти днів близьким родичам невідомо, де він перебуває, — до повернення поліцейського (у разі неприйняття іншого рішення про подальше проходження ним служби в поліції) або до дня набрання законної сили рішенням суду про визнання його безвісно відсутнім чи оголошення померлим;

5) скорочення штатних посад, що займають поліцейські, які перебувають у відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку (шестирічного віку — за медичними показниками), якщо немає можливості перемістити таких осіб на вакантні посади, — до закінчення відпустки по догляду за дитиною.

У разі здійснення реорганізації, внаслідок якої на підставі відповідного наказу скорочуються посади в органі чи окремому підрозділі органу (закладу, установи) поліції, поліцейський, посада якого буде скорочена, має бути персонально письмово попереджений про можливе наступне звільнення зі служби в поліції за два місяці до такого звільнення.

Поліцейський, посада якого скорочена, може бути призначений за його згодою з урахуванням досвіду роботи, освітнього рівня, стану здоров'я, ставлення до виконання службових обов'язків на іншу посаду в будь-якому органі (закладі, установі) поліції до закінчення двомісячного строку з дня його персонального попередження про можливе подальше звільнення зі служби в поліції відповідно до частини першої цієї статті.

Перебування поліцейського, посада якого скорочена, на лікарняному, у відрядженні чи у відпустці не є перешкодою для його призначення на іншу посаду або звільнення зі служби в поліції, за умови його персонального у письмовій формі попередження у встановлений законом строк.

Переважне право на залишення на службі в поліції при реорганізації надається поліцейським з більш високими кваліфікацією та досягненнями у службовій діяльності.

У зв'язку зі службовою необхідністю на поліцейського, який займає штатну посаду, може бути покладено **тимчасове виконання** обов'язків за іншою посадою, а саме:

- 1) вакантною — за його згодою;
- 2) невакантною — у разі тимчасової відсутності або внаслідок усунення чи відсторонення від посади поліцейського, який займає таку посаду, незалежно від його згоди.

Поліцейський, щодо якого проводиться службове розслідування, може бути **відсторонений від виконання службових обов'язків** у порядку, визначеному Дисциплінарним статутом Національної поліції України. Поліцейський, який є керівником органу (підрозділу) поліції, відстороняється від виконання службових обов'язків у разі прийняття відповідною місцевою радою резолюції недовіри. Поліцейський, щодо якого здійснюється кримінальне провадження, може бути відсторонений від посади в порядку, визначеному Кримінальним процесуальним кодексом України.

Відсторонення поліцейського від виконання службових обов'язків є тимчасовим недопущенням поліцейського до виконання обов'язків за займаною посадою.

За особою, відстороненою від виконання службових обов'язків (посади), зберігаються всі види грошового забезпечення, які були їй визначені до відсторонення, крім премії.

На період відсторонення від виконання службових обов'язків (посади) у поліцейського вилучається службове посвідчення, спеціальний нагрудний знак і табельна вогнепальна зброя. Службове посвідчення та спеціальний нагрудний знак поліцейського, відстороненого від виконання службових обов'язків (посади), зберігаються в його безпосереднього керівника. Табельна вогнепальна зброя поліцейського, відстороненого від виконання службових обов'язків (посади), зберігається в черговій частині органу (закладу, установи), де проходить службу поліцейський.

39. Присвоєння, зниження та позбавлення спеціальних звань поліції.

Порядок присвоєння, зниження та позбавлення спеціальних звань поліції визначено розділом VII Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 р. № 580 та Наказом МВС України від 12.03.2016 р. № 177 «Про затвердження Порядку присвоєння спеціальних звань поліції та позбавлення спеціальних звань».

Види спеціальних звань поліцейських:

- 1) спеціальні звання молодшого складу (рядовий поліції; капрал поліції; сержант поліції; старший сержант поліції);

2) спеціальні звання середнього складу (молодший лейтенант поліції; лейтенант поліції; старший лейтенант поліції; капітан поліції; майор поліції; підполковник поліції; полковник поліції);

3) спеціальні звання вищого складу поліції (генерал поліції третього рангу; генерал поліції другого рангу; генерал поліції першого рангу).

Первинні звання молодшого складу поліції присвоюються керівниками органів поліції, керівниками навчальних закладів, які здійснюють підготовку поліцейських, та науково-дослідних установ поліції, які приймають рішення про прийняття на службу в поліції, одночасно з рішенням про прийняття на службу та призначення на посаду. Первинні спеціальні звання середнього складу поліції присвоює керівник поліції в порядку, визначеному Міністерством внутрішніх справ України. Первинні спеціальні звання вищого складу поліції присвоюються Президентом України.

Громадянам, уперше прийнятим на службу в поліції, присвоюється звання рядового поліції, якщо відсутні підстави для присвоєння іншого спеціального звання.

Установлюються такі **строки вислуги в спеціальних званнях поліції**:

- капрал поліції — 1 рік;
- сержант поліції — 3 роки;
- молодший лейтенант поліції — 1 рік;
- лейтенант поліції — 2 роки;
- старший лейтенант поліції — 3 роки;
- капітан поліції — 4 роки;
- майор поліції — 4 роки;
- підполковник поліції — 5 років.

Строки вислуги в званнях рядового поліції, старшого сержанта поліції та полковника поліції, генерала поліції третього рангу, генерала поліції другого рангу не встановлюються.

Поліцейським, пониженим у спеціальному званні на один ступінь, строк вислуги для присвоєння чергового спеціального звання починає обраховуватися з дня видання наказу по особовому складу про пониження в попередньому спеціальному званні на один ступінь.

Поліцейським, поновленим у спеціальному званні у зв'язку із скасуванням як незаконного наказу про присвоєння спеціального звання, до вислуги років для отримання чергового спеціального звання зараховується строк вислуги у спеціальному званні, що було їм присвоєно внаслідок видання незаконного наказу, а також строк вислуги в наявному спеціальному званні до видання незаконного наказу.

Чергові спеціальні звання поліції до полковника поліції включно слухачам (у тому числі аспірантам (ад'юнктам) і докторантам) вищих навчальних закладів із специфічними умовами, які здійснюють підготовку

поліцейських, *присвоюються* під час навчання після закінчення встановленого строку вислуги у спеціальному званні в разі відповідності чергового спеціального звання званню, передбаченому останньою штатною посадою, яку вони займали перед вступом до навчального закладу, аспірантури (ад'юнктури) чи докторантури без урахування наступних змін (підвищення чи пониження), внесених до штату за цією посадою.

Для присвоєння спеціального звання «полковник поліції», а також первинних спеціальних звань середнього складу поліції, чергових спеціальних звань, за сукупністю строків перебування в спеціальному званні, у порядку переатестування, зарахування на службу в поліції до Департаменту кадрового забезпечення Національної поліції України надсилається подання про присвоєння спеціального звання поліції. У разі несвоєчасного подання матеріалів про присвоєння чергового спеціального звання особам середнього складу до Департаменту кадрового забезпечення Національної поліції України надсилається аргументована інформація про причини порушення термінів подання та заходи реагування до осіб, які таке порушення допустили.

Достроково спеціальні звання можуть бути присвоєні в порядку заохочення після закінчення не менше половини визначеного строку вислуги в спеціальному званні (у разі дострокового присвоєння спеціального звання посмертно — незалежно від строку вислуги в попередньому спеціальному званні та займаній штатній посаді) у разі відповідності спеціального звання, що присвоюється, спеціальному званню, передбаченому займаною штатною посадою.

Чергові спеціальні звання поліції *на один ступінь вище* від спеціального звання, передбаченого займаною штатною посадою, можуть присвоюватися в порядку заохочення після закінчення не менше ніж півтора строку вислуги у попередньому спеціальному званні.

Підстави та порядок застосування заохочення у вигляді дострокового присвоєння спеціального звання та присвоєння спеціального звання на один ступінь вище від звання, передбаченого займаною штатною посадою, визначаються Дисциплінарним статутом Національної поліції України.

Поліцейським, які звільняються зі служби за віком або через хворобу, мають вислугу 25 років і більше в календарному обчисленні, після закінчення визначеного строку вислуги в наявному спеціальному званні за поданням прямих начальників може бути присвоєно чергове спеціальне звання поліції на один ступінь вище від спеціального звання, передбаченого займаною посадою, до підполковника поліції включно.

Поліцейський може бути понижений у спеціальному званні на один ступінь унаслідок застосування відповідного дисциплінарного стягнення на підставах і в порядку, визначених Дисциплінарним статутом Національної поліції України.

Поліцейські можуть бути позбавлені спеціального звання за вчинення кримінального правопорушення на підставі вироку суду, що набрав законної сили. У даному випадку кадрові підрозділи органів та підрозділів поліції протягом десяти діб з моменту отримання належним чином завіреної копії вироку суду, що набрав законної сили, про позбавлення спеціального звання осіб молодшого складу готують відповідний наказ по особовому складу. Для підготовки проекту наказу про позбавлення спеціального звання осіб середнього складу кадрові підрозділи органів чи підрозділів поліції в десятиденний строк надсилають до Департаменту кадрового забезпечення Національної поліції України подання про позбавлення спеціального звання та завірену належним чином копію вироку суду, що набрав законної сили.

Наказ про присвоєння спеціального звання поліції, виданий з порушенням вимог, установлених Законом України «Про Національну поліцію», має бути скасований незалежно від часу, що пройшов з моменту його видання, наказом керівника органу поліції, який видав такий наказ (його наступника), наказом вищого керівника або на підставі рішення суду.

40. Атестація поліцейських.

Загальні засади атестації поліцейських визначені у ст. 57 Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 р. № 580. Відповідно до даного нормативно-правового акта, атестація поліцейських проводиться з метою оцінки їхніх ділових, професійних, особистих якостей, освітнього та кваліфікаційного рівнів, фізичної підготовки на підставі глибокого і всебічного вивчення, визначення відповідності посадам, а також перспектив їхньої службової кар'єри.

Підставами проведення атестації поліцейських є:

- 1) призначення на вищу посаду, якщо заміщення цієї посади здійснюється без проведення конкурсу;
- 2) вирішення питання про переміщення на нижчу посаду через службу невідповідність;
- 3) вирішення питання про звільнення зі служби в поліції через службу невідповідність.

Рішення про проведення атестації приймають керівник поліції, керівники органів (закладів, установ) поліції стосовно осіб, які призначаються на посади їх наказами.

Атестація проводиться атестаційними комісіями органів (закладів, установ) поліції, що створюються їх керівниками. Компетенція та повноваження атестаційних комісій визначаються Наказом МВС України «Про затвердження

Інструкції про порядок проведення атестування поліцейських» від 17.11.2015 р. № 1465.

У Національній поліції України створюються такі **атестаційні комісії**:

1) центральні атестаційні комісії, повноваженнями яких є проведення атестування всіх поліцейських;

2) атестаційні комісії органів поліції, повноваженнями яких є проведення атестування поліцейських відповідних органів поліції.

До атестаційних комісій можуть бути включені працівники підрозділів кадрового забезпечення, Департаменту внутрішньої безпеки Національної поліції України, практичної психології та інші працівники апарату Національної поліції України чи органу поліції, а також за згодою народні депутати України, працівники МВС, громадських, правозахисних організацій, представники проектів міжнародної технічної допомоги, громадськості та засобів масової інформації. Член атестаційної комісії повинен бути відведений, якщо є інформація про конфлікт інтересів або обставини, що викликають сумнів у його безсторонності.

Організаційні заходи з підготовки та проведення атестування передбачають:

1) створення атестаційних комісій;

2) складання списків поліцейських, які підлягають атестуванню;

3) визначення дати, часу і місця проведення засідання комісії;

4) розміщення на офіційному веб-сайті МВС, Національної поліції України чи відповідних органів поліції оголошень про набір до атестаційної комісії;

5) доведення до поліцейських інформації про проведення атестування, у тому числі шляхом розміщення на офіційному веб-сайті МВС, Національної поліції України чи відповідного органу поліції інформації про час та місце проведення атестування.

Атестаційні листи на поліцейських складають безпосередні керівники за умови спільної служби в одному підрозділі з ним не менше 3 місяців. Якщо на час складання атестаційного листа керівник не має тримісячного строку спільної служби з поліцейським, який атестується, то такий лист складається заступником керівника або прямим керівником, який має строк спільної служби понад 3 місяці.

Не підлягають атестуванню поліцейські жіночої статі під час перебування у відпустках у зв'язку з вагітністю, пологами і для догляду за дитиною.

Прямі керівники зобов'язані всебічно розглянути зміст атестаційного листа, з'ясувати відповідність викладених у ньому даних дійсному стану справ у службовій діяльності поліцейського, який атестується, та внести до відповідного розділу атестаційного листа **один з таких висновків**:

- 1) займаній посаді відповідає;
- 2) займаній посаді відповідає, заслуговує призначення на вищу посаду;
- 3) займаній посаді не відповідає, підлягає переміщенню на нижчу посаду через службову невідповідність;
- 4) займаній посаді не відповідає, підлягає звільненню зі служби в поліції через службову невідповідність.

Атестаційний лист після розгляду прямими керівниками передається на розгляд до атестаційної комісії.

З метою визначення теоретичної та практичної підготовленості, компетентності, здатності якісно та ефективно реалізовувати на службі свої потенційні можливості атестаційна комісія проводить *тестування* поліцейського, який проходить атестування. Кожен поліцейський проходить тестування на знання законодавчої бази (професійний тест) та тестування на загальні здібності та навички протягом одного дня.

Атестаційна комісія при прийнятті рішення розглядає атестаційний лист та інші матеріали, які були зібрані на поліцейського, який проходить атестування. За рішенням атестаційної комісії поліцейські, які проходять атестування, проходять співбесіду з відповідною атестаційною комісією. Якщо поліцейський, який атестується, не з'явився на співбесіду з атестаційною комісією, то комісія приймає рішення без проведення співбесіди, про що робиться відповідний запис у протоколі засідання атестаційної комісії.

Поліцейські, які проходять атестування, за їхньою згодою проходять *тестування на поліграфі*.

Атестаційні комісії на підставі всебічного розгляду всіх матеріалів, які були зібрані на поліцейського, під час проведення атестування шляхом відкритого голосування **приймають один з таких висновків:**

- 1) займаній посаді відповідає;
- 2) займаній посаді відповідає, заслуговує призначення на вищу посаду;
- 3) займаній посаді не відповідає, підлягає переміщенню на нижчу посаду через службову невідповідність;
- 4) займаній посаді не відповідає, підлягає звільненню зі служби в поліції через службову невідповідність.

Атестаційна комісія проводить розгляд матеріалів за відсутності особи, щодо якої приймається рішення. Голосування проводиться за відсутності особи, щодо якої приймається рішення, і запрошених осіб. Усі рішення атестаційної комісії оформлюються протоколом.

Поліцейський, який атестувався, ознайомлюється з висновком атестування, зазначає дату та підпис. Якщо протягом 5 робочих днів поліцейський, який проходив атестування, не ознайомлюється без поважних причин, що підтверджується документально, з висновком атестування, його

результати оприлюднюються на офіційному веб-сайті МВС, Національної поліції України чи відповідного органу поліції.

Проведення атестування стосовно штатних негласних працівників поліції здійснюється з дотриманням законодавства про державну таємницю.

Поліцейський, щодо якого атестаційною комісією прийнято висновок про невідповідність займаній посаді, за умови набрання ним загалом за професійний тест та тест на загальні здібності та навички 60 балів і більше **має право** протягом 5 робочих днів з дня ознайомлення або оприлюднення на офіційному веб-сайті МВС, Національної поліції України чи відповідного органу поліції результатів атестування **подати скаргу на висновок відповідної атестаційної комісії**. Одночасно з подачею скарги поліцейський зобов'язаний повідомити про її подання керівника відповідного органу поліції.

У Національній поліції України створюються такі апеляційні атестаційні комісії: 1) центральні апеляційні атестаційні комісії; 2) апеляційні атестаційні комісії північного регіону; 3) апеляційні атестаційні комісії східного регіону; 4) апеляційні атестаційні комісії південного регіону; 5) апеляційні атестаційні комісії західного регіону.

Апеляційна атестаційна комісія на підставі всебічного розгляду всіх матеріалів, які були зібрані на поліцейського, шляхом відкритого голосування приймає рішення про відхилення скарги поліцейського або скасовує висновок відповідної атестаційної комісії та приймає новий висновок.

41. Види відпусток, які надаються поліцейському.

Підстави, порядок і строки надання відпусток поліцейському.

Поліцейським надаються *щорічні чергові оплачувані відпустки* в порядку та тривалістю, що визначені статтями 92 та 93 Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 р. № 580.

Поліцейському надаються також *додаткові відпустки* у зв'язку з навчанням, творчі відпустки, соціальні відпустки, відпустки без збереження заробітної плати (грошового забезпечення) та інші види відпусток відповідно до законодавства про відпустки.

Тривалість відпусток поліцейського обчислюється подобою. Святкові та неробочі дні до тривалості відпусток не включаються.

Тривалість щорічної основної оплачуваної відпустки поліцейського становить тридцять календарних днів, якщо законом не визначено більшої тривалості відпустки.

За кожний повний календарний рік служби в поліції після досягнення п'ятирічного стажу служби поліцейському надається один календарний день

додаткової оплачуваної відпустки, але не більш як п'ятнадцять календарних днів.

Тривалість чергової відпустки у році вступу на службу в поліції обчислюється пропорційно з дня вступу до кінця року з розрахунку однієї дванадцятої частини відпустки за кожен повний місяць служби.

Відпустка тривалістю менше 10 діб за бажанням особи рядового або керівного складу може бути надана одночасно з черговою відпусткою в наступному році.

Поліцейським дозволяється, за бажанням, використовувати відпустку частинами. Одна частина відпустки має бути не менше 10 діб.

Чергова відпустка надається поліцейському, як правило, до кінця календарного року.

Поліцейським, які захворіли під час чергової відпустки, після одужання відпустка продовжується на кількість невикористаних днів. Продовження відпустки здійснюється керівником, який надав її, на підставі відповідного документа, засвідченого у визначеному законом чи іншим нормативно-правовим актом порядку.

Поліцейським у рік звільнення за власним бажанням, за віком, через хворобу чи скорочення штату в році звільнення, за їх бажанням, надається чергова відпустка, тривалість якої обчислюється пропорційно з розрахунку однієї дванадцятої частини відпустки за кожний повний місяць служби в році звільнення.

При звільненні поліцейського проводиться відрахування з грошового забезпечення надмірно нарахованої частини чергової відпустки за час невідпрацьованої частини календарного року.

За невикористану в році звільнення відпустку поліцейським, які звільняються з поліції, виплачується грошова компенсація відповідно до закону.

Відкликання поліцейського із чергової відпустки, як правило, забороняється. У разі крайньої необхідності відкликання із чергової відпустки може бути дозволено керівнику територіального органу поліції.

За бажанням поліцейського невикористана частина відпустки може бути приєднана до чергової відпустки на наступний рік.

42. Види та підстави звільнення зі служби в поліції.

Поліцейські, які мають спеціальні звання молодшого складу поліції, перебувають на службі до досягнення ними 55-річного віку.

Особи, які мають спеціальні звання середнього і вищого складу поліції, залежно від присвоєних їм спеціальних звань перебувають на службі до досягнення ними такого віку:

- 1) до підполковників поліції включно — 55 років;
- 2) полковники, генерали поліції — 60 років.

Поліцейські, які досягли граничного віку перебування на службі в поліції, мають бути звільнені зі служби.

У разі необхідності керівники, уповноважені призначати на посади поліцейських, можуть залишити на службі поліцейських за їхнім клопотанням понад граничний вік перебування на службі в поліції, але не більше ніж на 5 років, виключно у разі, якщо такий поліцейський має високу професійну підготовку і досвід практичної роботи на займаній посаді та визнаний придатним за станом здоров'я для проходження служби.

У виняткових випадках керівник поліції може повторно продовжити таким особам строк служби до п'яти років.

Поліцейські, які перебувають на службі понад граничний вік перебування на службі в поліції, за їхнім клопотанням або за ініціативою керівника, уповноваженого призначати їх на посаду, можуть бути звільнені зі служби до закінчення строку, на який їм продовжено службу, з підстав, визначених Законом України «Про Національну поліцію».

Відповідно до статті 77 Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 р. № 580, поліцейський звільняється зі служби в поліції, а служба в поліції припиняється:

- у зв'язку із закінченням строку контракту;
- через хворобу — за рішенням медичної комісії про непридатність до служби в поліції;
- за віком — у разі досягнення встановленого для нього Законом України «Про Національну поліцію» граничного віку перебування на службі в поліції;
- у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів;
- через службову невідповідність;
- у зв'язку із реалізацією дисциплінарного стягнення у вигляді звільнення зі служби, накладеного відповідно до Дисциплінарного статуту Національної поліції України;
- за власним бажанням;
- у зв'язку з переходом у встановленому порядку на роботу до інших міністерств і відомств (організацій);
- у зв'язку з безпосереднім підпорядкуванням близькій особі;

– у разі набрання законної сили рішенням суду щодо притягнення до відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, або кримінального правопорушення;

– у зв'язку з набуттям громадянства або підданства іншої держави.

Днем звільнення зі служби в поліції вважається день видання наказу про звільнення або дата, зазначена в наказі про звільнення. День звільнення вважається останнім днем служби.

43. Правовий та соціальний захист поліцейського. Пенсійне забезпечення поліцейських.

Розподіл службового часу поліцейських визначається розпорядком дня, який затверджує керівник відповідного органу (закладу, установи) поліції. Для поліцейських установлюється п'ятиденний робочий тиждень з двома вихідними днями, а для курсантів (слухачів) вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які готують поліцейських, — шестиденний робочий тиждень з одним вихідним днем.

Особливий характер служби в поліції містить такі спеціальні умови для певних категорій поліцейських: службу у святкові та вихідні дні; службу позмінно; службу з нерівномірним графіком; службу в нічний час. Вихідні, святкові та неробочі дні є днями відпочинку для всіх поліцейських, крім залучених до виконання службових обов'язків. Поліцейським, які виконували службові обов'язки у вихідні, святкові та неробочі дні, крім поліцейських, які працюють у змінному режимі, відповідний час для відпочинку в порядку компенсації надається протягом двох наступних місяців.

Поліцейським надаються щорічні чергові оплачувані *відпустки* в порядку та тривалістю, що визначені Законом України «Про Національну поліцію». Поліцейському надаються також додаткові відпустки у зв'язку з навчанням, творчі відпустки, соціальні відпустки, відпустки без збереження заробітної плати (грошового забезпечення) та інші види відпусток відповідно до законодавства про відпустки.

Поліцейські отримують *грошове забезпечення*, розмір якого визначається залежно від посади, спеціального звання, строку служби в поліції, інтенсивності та умов служби, кваліфікації, наявності наукового ступеня або вченого звання. За поліцейськими, які тимчасово проходять службу за межами України, зберігається виплата грошового забезпечення в національній валюті та виплачується винагорода в іноземній валюті за нормами і в порядку, що визначаються Кабінетом Міністрів України. Поліцейські, відряджені до інших органів державної влади, установ, організацій та прикомандировані відповідно до Закону України «Про Національну поліцію», отримують грошове

забезпечення, враховуючи посадовий оклад за посадою, яку вони займають в органі, установі чи організації, до якої вони відряджені, а також інші види грошового забезпечення, визначені цим законом.

Поліцейським гарантується **безоплатне медичне забезпечення** в закладах охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України. У разі відсутності за місцем проходження служби, місцем проживання або тимчасового перебування поліцейських закладу охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України чи відповідних відділень або спеціального медичного обладнання, необхідного для надання медичної допомоги, а також у невідкладних випадках, медична допомога надається державними або комунальними закладами охорони здоров'я.

У разі відсутності спеціального медичного обладнання, медичних фахівців або спеціалізованих відділень у закладах охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України, а також в інших державних та комунальних закладах охорони здоров'я, за наявності медичних показань, визначених закладом охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України, та відповідних бюджетних асигнувань поліцейський може бути направлений за висновком відповідного закладу охорони здоров'я на обстеження або лікування до приватного закладу охорони здоров'я або іноземного медичного закладу.

Члени сімей поліцейських (дружина (чоловік), діти до 18 років, а в разі їх навчання у вищих навчальних закладах — до 23 років), а також члени сімей поліцейських, які загинули (померли), пропали безвісти, стали інвалідами під час проходження служби в поліції (у тому числі під час участі в міжнародних миротворчих операціях), *мають право на безоплатне медичне обслуговування* в закладах Міністерства внутрішніх справ України.

Поліцейські та члени їхніх сімей (дружина (чоловік), діти до 18 років, а в разі їх навчання у вищих навчальних закладах — до 23 років) *мають право на пільгове реабілітаційне, санаторно-курортне лікування, оздоровлення та відпочинок* у медичних реабілітаційних центрах, санаторіях, будинках відпочинку, пансіонатах та оздоровчих закладах Міністерства внутрішніх справ України.

Члени сімей поліцейських, які загинули (померли) під час проходження служби в поліції, *мають право на безоплатне санаторно-курортне лікування та оздоровлення* один раз на два роки. До таких членів сімей належать: дружина (чоловік), якщо вона (він) не одружилися вдруге, діти до 18 років, а в разі їх навчання у вищих навчальних закладах — до 23 років, а також діти — інваліди з дитинства (незалежно від віку).

Громадяни України з числа колишніх поліцейських, які були звільнені зі служби за станом здоров'я, за віком, у зв'язку із скороченням штату, та члени їхніх сімей (дружина (чоловік), діти до 18 років, а в разі їх навчання у вищих

навчальних закладах — до 23 років) мають право на медичне забезпечення в закладах охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України.

Поліцейські зобов'язані щороку проходити комплексний медичний огляд (диспансеризацію), а за необхідності — цільові медичні огляди, психофізіологічні обстеження і тестування в порядку, визначеному Міністром внутрішніх справ України.

Житлове забезпечення поліцейських. Поліцейські забезпечуються житлом на підставах і в порядку, визначених житловим законодавством. Поліцейським, які згідно із законом визнані такими, що потребують поліпшення житлових умов, житлова площа надається в першочерговому порядку.

Особам, які звільнені зі служби в поліції і визнані інвалідами I групи внаслідок поранення, контузії, каліцтва, одержаних під час виконання службових обов'язків під час служби в поліції, або захворювання, одержаного під час проходження служби в поліції, і які згідно із законом визнані такими, що потребують поліпшення житлових умов, житлові приміщення надаються позачергово.

Членам сім'ї (дружині (чоловіку), дітям) поліцейського, який загинув під час виконання службових обов'язків, які згідно із законом визнані такими, що потребують поліпшення житлових умов та на момент загибелі поліцейського перебували на обліку осіб, які потребують поліпшення житлових умов, у відповідному населеному пункті, житлове приміщення надається в позачерговому порядку.

Поліцейські, які перебувають на обліку громадян, що потребують поліпшення житлових умов, під час звільнення зі служби в поліції за станом здоров'я, за віком, у зв'язку із скороченням штату залишаються на цьому обліку до одержання житла з державного житлового фонду до настання визначених законом підстав для зняття із зазначеного обліку.

Керівники органів поліції мають право виплачувати поліцейським, які не мають власного житла в населеному пункті, де вони проходять службу, і винаймають житло на підставі договору житлового найму, компенсацію за найм у розмірі і порядку, що визначаються Кабінетом Міністрів України.

Одноразова грошова допомога в разі загибелі (смерті), визначення втрати працездатності поліцейського є соціальною виплатою, гарантованою допомогою з боку держави, яка призначається і виплачується особам, які за Законом України «Про Національну поліцію» мають право на її отримання, у разі:

1) загибелі поліцейського, що настала внаслідок протиправних дій третіх осіб, або під час учинення дій, спрямованих на рятування життя людей або усунення загрози їхньому життю, чи в ході участі в антитерористичній операції, під час захисту незалежності, суверенітету та територіальної

цілісності України, або смерті працівника поліції внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого за зазначених обставин;

2) смерті поліцейського, що настала під час проходження ним служби в поліції;

3) визначення поліцейському інвалідності, що настала внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого під час виконання ним службових обов'язків, пов'язаних із виконанням повноважень та основних завдань поліції, чи участі в антитерористичній операції, захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, протягом шести місяців після звільнення його з поліції внаслідок причин, зазначених у цьому пункті;

4) визначення поліцейському інвалідності внаслідок захворювання, пов'язаного з проходженням ним служби в поліції, протягом шести місяців після звільнення його з поліції внаслідок причин, зазначених у цьому пункті;

5) отримання поліцейським поранення (контузії, травми або каліцтва) під час виконання ним службових обов'язків, пов'язаних із здійсненням повноважень та основних завдань поліції, чи участі в антитерористичній операції, захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, наслідком якого є часткова втрата працездатності без визначення йому інвалідності;

6) отримання поліцейським поранення (контузії, травми або каліцтва), пов'язаного із проходженням служби в поліції, наслідком якого є часткова втрата працездатності без визначення йому інвалідності.

Розміри одноразової грошової допомоги поліцейським, а в разі їх загибелі (смерті) — особам, які мають право на її отримання, визначаються, виходячи з розміру прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому прийнято рішення про виплату.

Особи, які мають право на отримання одноразової грошової допомоги, можуть реалізувати його протягом трьох років з дня виникнення в них такого права.

Призначення і виплата одноразової грошової допомоги не здійснюються, якщо загибель (смерть), поранення (контузія, травма або каліцтво), інвалідність, часткова втрата працездатності без визначення інвалідності поліцейського є наслідком:

а) учинення ним діяння, яке є кримінальним або адміністративним правопорушенням;

б) учинення ним дій у стані алкогольного, наркотичного чи токсичного сп'яніння;

в) навмисного спричинення собі тілесного ушкодження, іншої шкоди своєму здоров'ю або самогубства (крім випадку доведення особи до самогубства, який доведений судом);

г) подання особою свідомо неправдивої інформації про призначення і виплату одноразової грошової допомоги.

Пенсійне забезпечення поліцейських та виплата одноразової грошової допомоги після звільнення їх зі служби в поліції здійснюються в порядку та на умовах, визначених Законом України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб».

Умови прийому на навчання дітей поліцейських. Особа, у якої один із батьків є поліцейським та має вислугу в календарному обчисленні 20 років і більше, особа, у якої один із батьків є громадянином, звільненим з поліції за віком, за станом здоров'я чи у зв'язку із скороченням штату або проведенням організаційних заходів, вислуга років у календарному обчисленні якого становить 20 років і більше, особа, у якої один із батьків є поліцейським, який став інвалідом унаслідок захворювання, пов'язаного з проходженням служби, *користується переважним правом зарахування* до ліцеїв системи Міністерства внутрішніх справ України, до вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, за умови успішного складання іспитів та відповідності іншим вимогам і правилам прийому до цих навчальних закладів протягом трьох років після здобуття необхідного для вступу рівня загальної середньої освіти.

Особа, у якої один із батьків (усиновлювачів) був поліцейським, який загинув чи визнаний судом безвісно відсутньою особою під час виконання ним службових обов'язків, протягом трьох років після здобуття відповідної загальної середньої освіти *має право вступу поза конкурсом* за особистим вибором спеціальності до державних і комунальних вищих та професійно-технічних навчальних закладів України для навчання за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів.

Для захисту своїх прав та законних інтересів працівники поліції можуть утворювати **професійні об'єднання та професійні спілки** відповідно до Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності». Професійні спілки поліції здійснюють свої повноваження із урахуванням обмежень, що накладаються на працівників поліції Законом України «Про Національну поліцію». Професійним спілкам працівників поліції та їх членам заборонено організувати страйки або брати в них участь. У разі створення в Центральному органі управління поліції Колегії до її персонального складу має бути включений представник всеукраїнського об'єднання профспілок працівників поліції, обраний зазначеним об'єднанням.

44. Поняття, форми та способи забезпечення законності в адміністративній діяльності органів поліції.

В загальному розумінні **законність** визначається як правовий режим, обов'язкова вимога точного та неухильного дотримання, виконання і застосування суб'єктами права вимог законів та заснованих на них інших правових актів в усіх сферах життєдіяльності суспільства, за допомогою якого забезпечуються реалізація прав та виконання обов'язків. Тобто це реалізовані правові норми в системі суспільних відносин, у яких діяльність суб'єктів права є правомірною.

Характеризуючи зміст поняття «законність», слід виділити такі його основні елементи як: 1) загальнообов'язковість права (є право, значить, існує і законність, тобто такий порядок, при якому учасники суспільних відносин повинні суворо дотримуватись і виконувати норми права); 2) ідея законності (рівність усіх перед законом, вища сила закону, невідворотність юридичної відповідальності за правопорушення та ін.), тобто розпорядження, які містяться у законах та підзаконних актах, неухильно дотримуються тими, кому вони адресовані, — державними органами, посадовими особами, громадянами (формування у суспільстві правосвідомості про доцільність і необхідність реально правомірної поведінки усіх учасників суспільних відносин, при якій не залишилось би місця свавіллю, фактично досягалася дійсна реалізація суб'єктивних прав); 3) самі закони та підзаконні правові акти за своїм змістом є демократичними; 4) у державі ефективно діє система контролю за точним виконанням законів.

Результатом законності є встановлення та зміцнення правопорядку в державі.

В Законі України «Про Національну поліцію» (ст. 8) законність визначена одним із головних принципів організації та діяльності органів поліції.

Принцип законності в поліцейській діяльності — це основні ідеї, положення, які виражають зміст законності, у свою чергу, вимоги законності — це правові приписи, дотримання і виконання яких в процесі адміністративної діяльності робить поведінку (дію) працівника поліції законною.

Принцип законності виражається як в правоохоронному характері самої діяльності поліції, так і в тому, що поліція діє виключно на підставі, у межах повноважень та у спосіб, визначені Конституцією та законами України, що вимагає чіткого і неухильного дотримання поліцейськими законодавства України. Так, у своїй діяльності поліція керується Конституцією України, міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, Законом України «Про Національну поліцію» та іншими законами України, актами Президента України та постановами

Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, а також виданими відповідно до них актами Міністерства внутрішніх справ України, іншими нормативно-правовими актами.

Крім того, поліцейському заборонено виконувати злочинні чи явно незаконні розпорядження та накази. У свою чергу, накази, розпорядження і доручення вищих органів, керівників, посадових та службових осіб, службова, політична, економічна або інша доцільність не можуть бути підставою для порушення поліцейським Конституції та законів України.

Таким чином, **забезпечення законності в діяльності поліції** — це формування такого адміністративно-правового режиму у суспільстві, за яким поліція в процесі виконання функцій забезпечення прав і свобод громадян, підтримання публічної безпеки і порядку, протидії злочинності зобов'язана, з одного боку, реалізувати свою діяльність на основі норм чинного законодавства, а з іншого — здійснювати контроль та нагляд за діяльністю посадових осіб та громадян щодо виконання загальнообов'язкових правил з метою забезпечення правопорядку у державі.

Забезпечення законності в адміністративній діяльності поліції знаходить своє зовнішнє відображення в:

- припиненні порушень норм законів та підзаконних нормативних актів;
- застосуванні заходів щодо ліквідації причин та умов їх виникнення;
- відновленні порушених прав та законних інтересів громадян та юридичних осіб;
- покаранні осіб, винних у порушенні законності;
- у дотриманні працівниками поліції дисципліни і законності.

Найважливішими формами реалізації законності в діяльності поліції є:

- здійснення контрольної-наглядової діяльності щодо виконання посадовими особами та громадянами вимог законів, інших нормативних актів, які регулюють сферу забезпечення публічної безпеки і порядку;
- точне виконання і дотримання поліцейськими норм чинного законодавства України (особливо з питань використання поліцейських заходів);
- дотримання службової дисципліни.

В правовій науці способами (або організаційно-правовими методами) забезпечення законності в поліцейській діяльності прийнято називати види діяльності структурних підрозділів поліції, практичні прийоми, форми роботи, операції, які використовуються ними для забезпечення законності.

До основних способів забезпечення законності в адміністративній діяльності органів поліції відносяться:

- контроль;
- нагляд;

— звернення громадян до державних органів із скаргами на незаконні дії (бездіяльність) поліцейських.

45. Контрольна діяльність Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України за дотриманням законності в адміністративній діяльності органів поліції.

Право вищого (парламентського) контролю за законністю діяльності Національної поліції належить Верховній Раді України — єдиному законодавчому органу державної влади. Верховна Рада України безпосередньо або через комітети і комісії (тимчасові контрольні, ревізійні) здійснює парламентський контроль за забезпеченням органами поліції в своїй діяльності конституційних прав, свобод і обов'язків громадян України, дотриманням вимог нормативних актів, які вона приймає, а також діями посадових осіб, яких вона обирає, призначає або затверджує.

У Розділі II Закону України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» визначено контрольні повноваження Верховної Ради України та її окремих суб'єктів. Так, суб'єктами парламентського контролю за діяльністю органів поліції є: Верховна Рада України, депутатські об'єднання, комітети Верховної Ради України, слідчі комісії, Рахункова палата — як колективні суб'єкти контролю, а також народні депутати, Голова Верховної Ради України та його заступники, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини — як індивідуальні суб'єкти.

Спеціальні повноваження суб'єктів парламентського контролю визначено у Законах України «Про комітети Верховної Ради України», «Про Регламент Верховної Ради України», «Про Рахункову палату», «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», «Про статус народного депутата України», низці інших законодавчих актів, які регламентують окремі його види.

Так, Рахункова палата від імені Верховної Ради України здійснює контроль за надходженням коштів до Державного бюджету України та їх використанням. Повноваження, покладені на Рахункову палату, здійснюються через провадження заходів державного зовнішнього фінансового контролю, який забезпечується шляхом здійснення фінансового аудиту, аудиту ефективності, експертизи, аналізу та інших контрольних заходів. Зокрема, фінансовий аудит в органах поліції полягає у перевірці, аналізі та оцінці правильності ведення, повноти обліку і достовірності звітності щодо надходжень і витрат бюджету, встановлення фактичного стану справ щодо

цільового використання бюджетних коштів, дотримання законодавства при здійсненні операцій з бюджетними коштами.

Правовою підставою здійснення Верховною Радою України контрольної функції за дотриманням законності у правоохоронній сфері є Конституція України і Регламент Верховної Ради України. Конституцією України встановлені норми прямої дії, а Регламентом — процедурні питання законотворчої діяльності Верховної Ради України, формування державних органів, процедура розгляду інших питань, віднесених до її повноважень, порядок здійснення нею контрольних функцій.

Для суб'єктів парламентського контролю за діяльністю поліції характерними є наступні загальні повноваження: затвердження загальної структури та визначення функцій Міністерства внутрішніх справ України (п. 22 ст. 85 Конституції України); прийняття законодавчих актів правоохоронного спрямування та законів, які визначають правовий статус поліції (наприклад, Закони України «Про Національну поліцію», «Про оперативно-розшукову діяльність», тощо); затвердження загальнодержавних правоохоронних програм, а також програм реформування правоохоронних органів; визначення організації і діяльності органів виконавчої влади, основ державної служби, основ правового і соціального захисту поліцейських.

Також виключно в законодавчому порядку визначаються основи національної безпеки країни, складовою частиною якої є дотримання правопорядку, правовий режим воєнного і надзвичайного стану, надзвичайної екологічної ситуації, діяння, які є злочинами, адміністративними правопорушеннями, та відповідальність за них, встановлюються спеціальні звання, оголошується загальна чи часткова мобілізація, тощо. Крім того, за пропозицією не менше як однієї третини народних депутатів від її конституційного складу Верховна Рада України може розглядати питання про відповідальність Кабінету Міністрів України, а конституційною більшістю — приймати резолюцію недовіри йому, в тому числі і Міністру внутрішніх справ України як члену Кабінету Міністрів України. Верховна Рада України може заслуховувати на засіданні міністрів, зокрема, Міністра внутрішніх справ, який звітує про результати діяльності підпорядкованого міністерства, доповідь керівника центрального органу Національної поліції. Як і переважна більшість інших суб'єктів контролю за діяльністю поліції, свою контрольну діяльність Верховна Рада України не розповсюджує на їх оперативно-розшукову роботу, досудове розслідування, але особливість парламентського контролю полягає у тому, що виявлення недоліків під час здійснення зазначених форм (напрямів) діяльності правоохоронних органів є підставою внесення змін та доповнень до відповідних законодавчих актів, прийняття нових законодавчих актів або скасування чинних.

Для парламентського контролю характерні спеціальні форми реагування на порушення законності в діяльності поліції: прийняття, зміна чи скасування законодавчого акта, який регламентує їх діяльність; заслуховування на засіданнях комітетів або сесійних засіданнях інформації з актуальних питань правоохоронної діяльності, дотримання органами поліції конституційних гарантій та законності в ході забезпечення прав і свобод людини; діяльність тимчасових слідчих комісій (парламентське розслідування); парламентське подання; депутатський запит; депутатське звернення.

Комітети Верховної Ради України на постійній основі здійснюють функції: 1) законопроектну; 2) організаційну; 3) контрольну. Згідно із Законом України «Про Комітети Верховної Ради України», функція їх контролю полягає в: аналізі практики застосування законодавчих актів у діяльності державних органів, їх посадових осіб з питань, віднесених до предметів відання комітетів, підготовці та поданні відповідних висновків та рекомендацій на розгляд Верховної Ради України; направленні матеріалів для відповідного реагування в межах, установлених законом, державним органам, їх посадовим особам; контролі за реалізацією норм законів України в діяльності органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій; контролі за виконанням Державного бюджету України в частині, що віднесена до предметів їх відання, для забезпечення доцільності, економності та ефективності використання державних коштів у порядку, встановленому законом; погодженні питань, проведенні консультацій щодо призначення на посади та звільнення з посад керівників відповідних державних органів, створенні і ліквідації спеціальних державних органів, що віднесені до предметів відання комітетів, здійсненні інших погоджень і консультацій, тощо. Органи поліції зобов'язані виконувати вимоги комітетів, надавати їм необхідні матеріали і документи, розглядати в обов'язковому порядку рекомендації комітетів і повідомляти в установлений строк.

Робочим органом Верховної Ради України щодо правоохоронної діяльності є Комітет з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності. Зокрема, предметами його відання є: кримінальне законодавство; кримінально-процесуальне законодавство; законодавство про адміністративні правопорушення; виконання кримінальних покарань та організація і діяльність органів та установ виконання покарань; організація та діяльність органів прокуратури, органів внутрішніх справ, податкової міліції (в частині оперативно-розшукової діяльності), інших правоохоронних органів; оперативно-розшукова діяльність; органи досудового розслідування; боротьба з організованою злочинністю; запобігання злочинам та здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі; організація охорони громадського порядку і громадської безпеки; державний захист учасників кримінального судочинства та державний захист суддів, працівників

правоохоронних органів; соціальний захист працівників правоохоронних органів та членів їх сімей.

Комітет з питань запобігання і протидії корупції приймає рішення щодо: формування та реалізації антикорупційної політики; проведення антикорупційної експертизи законопроектів, поданих суб'єктами права законодавчої ініціативи; запобігання і протидії корупції; запобігання та врегулювання конфлікту інтересів; правил етичної поведінки на публічній службі; фінансового контролю стосовно осіб, уповноважених на виконання функцій держави; відповідальності за вчинення корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією; правового регулювання діяльності Національного антикорупційного бюро та Національного агентства з питань протидії корупції; діяльності органів поліції в частині їх повноважень у сфері запобігання та протидії корупції; державного захисту осіб, які надають допомогу в запобіганні і протидії корупції.

Отже, Верховна Рада України, з одного боку, здійснює законодавче забезпечення функціонування органів поліції, а з іншого — забезпечує контроль за дотриманням й правильним використанням норм прийнятих нею законодавчих актів усіма працівниками поліції в процесі здійснення правоохоронної діяльності.

Відповідно до статті 101 Конституції України, парламентський контроль за додержанням прав та свобод людини і громадянина на території України і в межах її юрисдикції на постійній основі здійснює також Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. Окрім Основного Закону України, у своїй діяльності він керується Законом України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» від 23.12.1997 року, іншими законами України, чинними міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Уповноважений здійснює свою діяльність незалежно від інших державних органів та посадових осіб. До сфери діяльності Уповноваженого Верховної Ради з прав людини віднесені: захист прав і свобод людини і громадянина, запобігання їх порушенню або сприяння їх поновленню, сприяння приведенню законодавства України про права і свободи людини і громадянина у відповідність з Конституцією України, міжнародними стандартами у цій галузі, запобігання будь-яким формам дискримінації щодо реалізації людиною своїх прав і свобод, тощо.

Діяльність Уповноваженого доповнює існуючі засоби захисту конституційних прав і свобод людини, не відмінняє їх і не тягне перегляду компетенції державних органів, які забезпечують захист і поновлення порушених прав і свобод.

В процесі здійснення парламентського контролю Уповноважений має право:

1) невідкладного прийому керівниками центрального органу Національної поліції та територіальних органів (підрозділів) Національної поліції, їх посадовими та службовими особами;

2) звертатися до Конституційного Суду України з поданням, зокрема, про відповідність Конституції України законів України та інших правових актів Верховної Ради України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, які стосуються прав і свобод людини і громадянина;

3) безперешкодно відвідувати органи державної влади (органи (підрозділи) поліції), органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації незалежно від форми власності, бути присутнім на їх засіданнях;

4) на ознайомлення з документами, у тому числі і секретними (таємними), та отримання їх копій в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, об'єднаннях громадян, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форми власності, органах прокуратури, включаючи справи, які знаходяться в судах;

5) вимагати від посадових і службових осіб органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності сприяння проведенню перевірок діяльності підконтрольних і підпорядкованих їм підприємств, установ, організацій, виділення спеціалістів для участі у проведенні перевірок, експертиз і надання відповідних висновків;

6) запрошувати посадових і службових осіб, громадян України, іноземців та осіб без громадянства для отримання від них усних або письмових пояснень щодо обставин, які перевіряються по справі;

7) направляти у відповідні органи акти реагування у разі виявлення порушень прав і свобод людини і громадянина для вжиття цими органами заходів;

8) відвідувати без попереднього повідомлення про час і мету відвідування місця, в яких особи примусово тримаються за судовим рішенням або рішенням адміністративного органу відповідно до закону, в тому числі ізолятори тимчасового тримання, кімнати для затриманих та доставлених чергових частин органів Національної поліції, пункти тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, слідчі ізолятори, кримінально-виконавчі установи, приймальники-розподільники для дітей, загальноосвітні школи та професійні училища соціальної реабілітації, центри медико-соціальної реабілітації дітей, спеціальні виховні установи, військові частини, гауптвахти, дисциплінарні батальйони, спеціальні приймальники для тримання осіб, підданих адміністративному арешту, міські, районні управління та відділи, відділення, пункти органів Національної поліції, спеціалізовані автомобілі, приміщення (кімнати) для тримання підсудних

(засуджених) у судах, заклади примусового лікування; опитувати осіб, які там перебувають, отримувати інформацію щодо умов їх тримання;

9) бути присутнім на засіданнях судів усіх інстанцій, у тому числі на закритих судових засіданнях, за умови згоди суб'єкта права, в інтересах якого судовий розгляд оголошено закритим;

10) звертатися до суду із заявою про захист прав і свобод людини і громадянина, які за станом здоров'я чи з інших поважних причин не можуть цього зробити самостійно, а також особисто або через свого представника брати участь у судовому процесі у випадках та порядку, встановлених законом;

11) перевіряти стан додержання встановлених прав і свобод людини і громадянина відповідними державними органами, в тому числі і тими, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, тощо.

Органи Національної поліції, їх посадові та службові особи, до яких звернувся Уповноважений, зобов'язані співпрацювати з ним і надавати йому необхідну допомогу, зокрема: забезпечувати доступ до матеріалів і документів, у тому числі на засадах, зазначених нормативними актами про охорону державної та службової таємниць; надавати інформацію і пояснення стосовно фактичної і правової підстави своїх дій та рішень. Відмова посадових і службових осіб органів поліції від співпраці, а також умисне приховування або надання неправдивих даних, будь-яке незаконне втручання в діяльність Уповноваженого з метою протидії тягнуть за собою відповідальність згідно з чинним законодавством.

Актами реагування Уповноваженого щодо порушень положень Конституції України, законів України, міжнародних договорів України стосовно прав і свобод людини і громадянина є конституційне подання Уповноваженого та подання Уповноваженого до органів державної влади (органів поліції), органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та їх посадових і службових осіб.

Впродовж першого кварталу кожного року Уповноважений представляє Верховній Раді України щорічну доповідь про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні та про виявлені недоліки в законодавстві щодо захисту прав і свобод людини і громадянина.

Інший вид державного контролю за законністю діяльності Національної поліції — **контроль з боку Президента України або президентський контроль**.

Згідно із ст. 102 Конституції України, Президент України є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина. Це обумовлює наявність у Президента України широкого кола контролюючих функцій за законністю діяльності органів виконавчої влади, в тому числі і органів Національної поліції, їх посадових осіб.

Президент України на основі та на виконання Конституції і законів України видає укази та розпорядження, які стосуються питань функціонування поліції (наприклад, Указ Президента України від 09.12.2015 р. № 692/2015 «Про символіку Національної поліції України»), забезпечення публічної безпеки і порядку, боротьби зі злочинністю та зміцнення законності в поліцейській діяльності, які є обов'язковими до виконання на території України. Президент України здійснює оперативне керівництво органами виконавчої влади, Кабінетом Міністрів України, міністерствами та відомствами. Крім того, він: забезпечує національну безпеку України; приймає рішення про введення в Україні або в її окремих місцевостях правового режиму воєнного чи надзвичайного стану, проведення загальної чи часткової мобілізації, оголошення окремих місцевостей зонами надзвичайної екологічної ситуації; присвоює спеціальні звання поліції вищого складу поліції.

Відповідно до ст. 107 Конституції України, Президент України є Головою Ради національної безпеки і оборони України, яка координує і контролює діяльність органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони. До її складу входить (окрім Прем'єр-міністра України, Голови Служби безпеки України, Міністра закордонних справ України) і Міністр внутрішніх справ України. Рішення Ради національної безпеки і оборони України вводяться в дію указами Президента України (РНБО України). Про свою діяльність Рада національної безпеки і оборони України інформує громадськість, у тому числі і через засоби масової інформації.

Згідно з Конституцією України і Законами України «Про основи національної безпеки України», «Про Раду Національної безпеки і оборони України», функціями Ради Національної безпеки і оборони України є координація і здійснення контролю за діяльністю органів виконавчої влади, в тому числі і поліції, у сфері національної безпеки і оборони у мирний час, в умовах воєнного або надзвичайного стану та при виникненні кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці України. До повноважень РНБО України щодо забезпечення дисципліни та законності в діяльності поліції необхідно віднести такі: залучення контрольних, інспекційних та наглядових органів, що функціонують у системі виконавчої влади, до здійснення контролю за своєчасністю та якістю виконання прийнятих Радою національної безпеки і оборони України рішень, введених в дію указами Президента України з питань діяльності поліції; здійснення поточного контролю за діяльністю органів виконавчої влади у сфері національної безпеки; розроблення та розгляд на своїх засіданнях питань, які відповідно до Конституції та законів України належать до сфери національної безпеки України; координація та контроль за діяльністю органів виконавчої влади з протидії корупції, забезпечення громадської безпеки та боротьби із злочинністю з питань національної безпеки і оборони, координація та контроль за діяльністю органів виконавчої влади по

відбиттю збройної агресії, організації захисту населення та забезпеченню його життєдіяльності, охороні життя, здоров'я, конституційних прав, свобод і законних інтересів громадян, підтриманню публічного порядку в умовах воєнного і надзвичайного стану та при виникненні кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці України.

Кабінет Міністрів України здійснює постійний контроль за законністю адміністративної діяльності органів поліції, дотриманням та виконанням працівниками поліції положень Конституції України і інших актів законодавства України, вживає заходів щодо усунення недоліків у роботі органів поліції.

Відповідно до Закону України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави», Кабінет Міністрів України у сфері контролю за законністю правоохоронної діяльності:

- розробляє і вносить на розгляд Верховної Ради України проекти законів з питань правоохоронної діяльності, що потребують законодавчого врегулювання, і в межах своєї компетенції приймає відповідні рішення;

- визначає згідно із законодавством потреби у витратах на правоохоронну діяльність, боротьбу зі злочинністю, тероризмом, охоронну діяльність, тощо;

- забезпечує виконання затвердженого Верховною Радою України Державного бюджету України, у тому числі виділення в повному обсязі бюджетних асигнувань на правоохоронну діяльність;

- доповідає і звітує перед Верховною Радою України про виконання Державного бюджету України у сфері правоохоронної діяльності;

- організовує розробку і затверджує державне замовлення на випуск продукції військового призначення, здійснює контроль за його виконанням, а також за створенням, збереженням і розвитком мобілізаційних потужностей, створенням, утриманням і своєчасним оновленням матеріальних цінностей мобілізаційного резерву, за підготовкою і утриманням транспортних та інших засобів, які в разі введення воєнного чи надзвичайного стану відповідно до законодавства України мають бути передані до Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів;

- контролює дотримання законодавства при здійсненні господарської діяльності у правоохоронних органах;

- здійснює контроль за дотриманням у правоохоронних органах земельного, податкового, господарського, трудового, житлового законодавства, законодавства з охорони довкілля;

- вносить на розгляд Президента України пропозиції щодо вдосконалення організаційної структури правоохоронних органів держави.

Основні завдання, функції та повноваження Кабінету Міністрів України, у тому числі і щодо контрольної діяльності стосовно поліції, визначені у ст. 116

Конституції України та конкретизовані у Законі України «Про Кабінет Міністрів України». Так, діяльність Кабінету Міністрів України спрямовується на забезпечення державного суверенітету України, здійснення внутрішньої і зовнішньої політики держави шляхом виконання Конституції та законів України, актів Президента України, а також Програми діяльності Кабінету Міністрів України, схваленої Верховною Радою України, вирішення питань державного управління, зокрема, у сфері законності, забезпечення прав і свобод людини та громадянина, запобігання і протидії корупції, розв'язання інших завдань внутрішньої і зовнішньої політики, забезпечення обороноздатності та національної безпеки України, громадського порядку, боротьби із злочинністю, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, координації роботи міністерств і інших органів виконавчої влади. В межах своєї компетенції Кабінет Міністрів України видає постанови і розпорядження, які є обов'язковими до виконання, у тому числі і працівниками органів (підрозділів) Національної поліції.

Кабінет Міністрів України спрямовує і координує роботу міністерств (у тому числі і Міністерства внутрішніх справ України) та інших центральних органів виконавчої влади, які забезпечують проведення державної політики у відповідних сферах суспільного і державного життя, виконання Конституції та законів України, актів Президента України, додержання прав і свобод людини та громадянина, здійснює контроль за їх діяльністю. У цьому напрямку Міністр внутрішніх справ та керівник центрального управління Національної поліції відповідальні перед Кабінетом Міністрів України, підзвітні і підконтрольні йому. Кабінет Міністрів України може скасовувати акти Міністерства внутрішніх справ України та центрального управління Національної поліції повністю чи в окремі частині.

Крім цього, діяльність поліції спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України згідно із Законом України «Про Національну поліцію». Кабінет Міністрів України розробляє і здійснює заходи, пов'язані з кадровим забезпеченням органів поліції (зокрема, керівник поліції призначається на посаду та звільняється з посади Кабінетом Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України відповідно до пропозицій Міністра внутрішніх справ України), а також здійснює заходи, спрямовані на вдосконалення системи органів поліції з метою підвищення ефективності їх діяльності та оптимізації витрат, пов'язаних з утриманням апарату управління, утворює, реорганізовує і ліквідує міністерства та інші центральні органи виконавчої влади відповідно до закону в межах коштів, передбачених у Державному бюджеті України на утримання органів виконавчої влади, затверджує положення про зазначені органи. Так, Кабінет Міністрів України за поданням Міністра внутрішніх справ України на підставі пропозицій керівника поліції утворює, ліквідує та реорганізовує територіальні органи поліції.

Але основне завдання Кабінету Міністрів України щодо здійснення контролю за адміністративною діяльністю поліції лежить насамперед в нормотворчому характері його діяльності, що полягає у виданні та перевірці виконання винесених ним постанов з питань організації та функціонування поліції (зокрема, Кабінет Міністрів України затверджує зразки предметів однострою поліцейських), забезпечення публічної безпеки і порядку, боротьби із злочинністю, тощо.

Виконавчу владу в областях і районах, містах Києві та Севастополі здійснюють місцеві державні адміністрації, які на регіональному рівні постійно взаємодіють з територіальними органами Національної поліції, приймають (у тому числі і спільні) рішення з питань забезпечення правопорядку в регіонах, тим самим теж здійснюють функцію контролю за законністю діяльності поліції.

46. Внутрішньовідомчий контроль та форми його здійснення.

Внутрішньовідомчий (відомчий) контроль за законністю адміністративної діяльності органів поліції передбачає контроль самої посадової особи (керівника) органу (підрозділу) поліції за управлінськими рішеннями чи поведінкою підпорядкованих йому осіб, внутрішнє усвідомлення ними необхідності дотримання норм Конституції, законів і підзаконних правових актів України, норм міжнародного права щодо забезпечення прав і свобод людини в поліцейській діяльності.

Основними цілями відомчого контролю є спрямування діяльності поліції на виконання поставлених завдань методом перевірки її фактичного стану, управління процесом удосконалення поліцейської діяльності шляхом своєчасного виявлення і усунення відхилень, недоліків та їх причин.

Організація внутрішньовідомчого контролю залежить від повноважень суб'єкта контролю. Головним суб'єктом внутрішньовідомчого контролю за діяльністю Національної поліції України відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» є керівник центрального органу управління Національної поліції, який: очолює поліцію та здійснює керівництво її діяльністю, забезпечує виконання покладених на поліцію завдань; у межах компетенції організовує та контролює виконання поліцейськими Конституції та законів України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, наказів міністерств, а також наказів і доручень Міністра внутрішніх справ України з питань, що належать до сфери діяльності поліції; вносить на розгляд Міністра внутрішніх справ України пропозиції щодо забезпечення формування державної політики у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони та захисту прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, протидії злочинності,

надання поліцейських послуг; звітує перед Міністром внутрішніх справ України про виконання покладених на поліцію завдань і повноважень; приймає правові акти, що стосуються діяльності поліції (підписує накази поліції); скасовує повністю чи в окремі частині акти територіальних органів поліції; у межах повноважень надає доручення, обов'язкові для виконання поліцейськими, державними службовцями і працівниками поліції; затверджує положення про самостійні структурні підрозділи апарату поліції; приймає на службу та звільняє зі служби, призначає та звільняє з посад поліцейських відповідно до положень цього закону; призначає на посади та звільняє з посад у порядку, визначеному законом та іншими нормативно-правовими актами про державну службу, державних службовців апарату центрального органу управління поліції; приймає на роботу та звільняє з роботи в порядку, визначеному законодавством про працю, працівників центрального органу управління поліції; приймає у визначеному порядку рішення про заохочення та притягнення до дисциплінарної відповідальності поліцейських; приймає у визначеному законодавством про державну службу порядку рішення про заохочення та притягнення до дисциплінарної відповідальності державних службовців апарату центрального органу управління поліції; приймає у визначеному трудовим законодавством порядку рішення про заохочення та притягнення до дисциплінарної відповідальності працівників поліції; присвоює спеціальні звання поліції; забезпечує дотримання визначеного Міністром внутрішніх справ України порядку обміну інформацією між Міністерством внутрішніх справ України і поліцією; приймає у визначеному порядку рішення про розподіл бюджетних коштів, розпорядником яких є поліція, та ін.

Суб'єктами відомчого контролю в поліції виступають також:

1) керівники (заступники) територіальних органів Національної поліції, безпосередні керівники служб (підрозділів) поліції. Вважається, що контроль керівника підрозділу — це універсальна форма внутрішнього контролю, що має всеохоплюючий характер та поширюється на усі напрямки діяльності поліцейських (підлеглих) у межах виконання останніми службових обов'язків. Керівник має право здійснювати попередній, поточний, наступний контроль діяльності підлеглих, застосовуючи при цьому різноманітні методи перевірки (вивчення звітів, особиста перевірка (спостереження, інспектування, тощо));

2) спеціально створені підрозділи поліції та їх співробітники (штаби; служба персоналу (кадрового забезпечення); внутрішня безпека; контрольно-ревізійні підрозділи з контролю за фінансово-господарською діяльністю, тощо);

3) підрозділи поліції, які поряд зі своїми основними функціями здійснюють ще й контрольні, (наприклад, чергові частини, інспекції).

Міністр внутрішніх справ України здійснює відомчий контроль за діяльністю поліції в межах своєї компетенції. Окремо він забезпечує нормативно-правове регулювання діяльності поліції, погоджує та подає на

розгляд Кабінету Міністрів розроблені поліцією та МВС України проекти законів, актів Кабінету Міністрів України з питань діяльності поліції. Здійснює контроль за забезпеченням законності правових актів поліції, що дозволяє виявити та попередити порушення на початковій стадії їх створення. Особливе значення надається контролю за дотриманням прав людини в роботі підрозділів поліції у відповідності до міжнародних стандартів у галузі правоохоронної діяльності. Загалом до основних повноважень Міністра внутрішніх справ України у відносинах з поліцією віднесено:

1) формування державної політики у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони та захисту прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, а також надання поліцейських послуг та контроль її реалізації поліцією;

2) затвердження стратегічних програм діяльності та визначення пріоритетних напрямів, планів роботи поліції, шляхів виконання покладених на неї завдань;

4) забезпечення виконання міжнародних договорів України, що належать до сфер діяльності поліції;

5) забезпечення ведення та використання баз (банків) даних, визначення порядку обміну інформацією між МВС України, поліцією та іншими центральними органами виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України;

6) прийняття рішення про розподіл бюджетних коштів, головним розпорядником яких є Міністерство внутрішніх справ України, та ін.

Між тим, перший заступник Міністра внутрішніх справ — начальник поліції та керівники усіх рівнів поліції забезпечують систематичний відомчий контроль за діяльністю органів, служб, підрозділів та працівників поліції. Так, керівник поліції за погодженням з Міністром внутрішніх справ України затверджує структуру центрального органу управління поліції та кошторис поліції. За поданням Міністра внутрішніх справ України та на підставі пропозицій керівника поліції утворюються, ліквідовуються та реорганізуються територіальні органи поліції. Їх структуру теж затверджує керівник поліції за погодженням з Міністром внутрішніх справ України. Крім цього, керівники територіальних органів поліції призначаються на посади та звільняються з посад керівником поліції за погодженням з Міністром внутрішніх справ України.

Практикою управлінської діяльності в органах поліції напрацьовано різні форми внутрішнього контролю, які застосовуються окремо або у сукупності з іншими. Зокрема, відомчий контроль за законністю діяльності поліцейських здійснюється у формі:

1) перевірки (предметні або цільові; вибіркові; планові (комплексні і контрольні); позапланові; інспекційні; виїзні (контроль об'єктів на місці

розташування)). Підсумки перевірки оформлюються у формі акта перевірки, довідки, доповідної записки. За їх допомогою до відома перевірених та інших осіб доводиться характер виявлених недоліків та порушень, їх причини, коло винних осіб, дається загальна оцінка роботи органів та їх керівників по загальних і конкретних питаннях. Після закінчення перевірки керівник комісії спільно з керівником перевіреного органу проводить обговорення її результатів у підрозділі, організує розробку заходів щодо усунення виявлених недоліків, поновлення порушеного режиму законності, подальшого вдосконалення службової діяльності;

- 2) заслуховування та вивчення звітів;
- 3) проведення нарад;
- 4) надання дозволів або згоди на вчинення певних дій.

Форми внутрішньовідомчого контролю визначаються та застосовуються із врахуванням особливостей об'єкта контролю в поліції і стосуються, зокрема, питань: перевірки кандидата при прийнятті на службу в поліцію; призначення та звільнення з посад поліцейських; атестування поліцейських, що проводиться з метою оцінки їхніх ділових, професійних, особистих якостей, освітнього та кваліфікаційного рівнів, фізичної підготовки на підставі глибокого і всебічного вивчення, визначення відповідності посадам, а також перспектив їхньої службової кар'єри; поведінки поліцейського (проведення службового розслідування); стану оперативно-службової, господарської, санітарної, протипожежної видів діяльності; зовнішньоадміністративної і внутрішньоорганізаційної діяльності органів, служб та підрозділів поліції, тощо.

47. Судовий контроль за дотриманням законності в адміністративній діяльності органів поліції.

Згідно зі ст. 55 Конституції України, кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Закріпивши в Основному Законі України право громадян на судовий захист, держава зобов'язана гарантувати його реалізацію у системі засобів захисту прав і свобод громадян від незаконних дій уповноважених державних органів, у тому числі й органів поліції.

Відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 року, правосуддя в Україні здійснюється виключно судами та відповідно до визначених законом процедур судочинства. Здійснюючи правосуддя, суди є незалежними від будь-якого незаконного впливу і діють на основі Конституції і законів України та на засадах верховенства права.

Систему судоустрою складають: 1) місцеві суди (загальні, господарські, адміністративні); 2) апеляційні суди; 3) Верховний Суд. Для розгляду окремих категорій справ в системі судоустрою діють вищі спеціалізовані суди (Вищий суд з питань інтелектуальної власності; Вищий антикорупційний суд).

Основний зміст **судового контролю** як способу забезпечення законності діяльності органів поліції полягає у здійсненні судом правової оцінки дій та рішень, прийнятих посадовими особами органів та підрозділів поліції. Якщо при цьому встановлюється порушення законності, судовий орган вживає відповідних заходів щодо їх усунення і, у деяких випадках, притягає винних осіб до відповідальності.

Судовий контроль за законністю адміністративної діяльності органів поліції здійснюється у різних формах. Так, контроль, який здійснюється відповідно норм адміністративного та кримінального судочинства, може бути прямим і опосередкованим, що передбачає безпосереднє вирішення справ по скаргах від громадян, винесення окремих ухвал, тощо. Наприклад, поліцейський звільняється зі служби в поліції, а служба в поліції припиняється у разі набрання законної сили рішенням суду щодо притягнення поліцейського до відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, або кримінального правопорушення. Рішення органу суду є остаточним і підлягає обов'язковому виконанню. У ст. 303 КПК України визначено порядок оскарження бездіяльності слідчого та прокурора, яка може полягати у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР) після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення.

48. Контроль місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування та громадськості за дотриманням законності в адміністративній діяльності органів поліції.

Важливе місце у системі забезпечення законності діяльності поліції посідає контроль з боку органів місцевого самоврядування та громадськості. Громадський контроль є формою реалізації демократії і способом залучення населення до управління суспільством і державою. Він розглядається як інструмент громадської оцінки ступеня виконання органами поліції їх завдань та функцій.

Характерною рисою громадського контролю є запобігання порушенням у сфері державного управління за допомогою засобів суспільного впливу. Тобто основні відмінності громадського контролю від будь-якого іншого виду контролю лежать у суб'єктно-об'єктній сфері і полягають у тому, що:

по-перше, він здійснюється саме громадськістю (організованою та неорганізованою), а не від імені держави;

по-друге, контрольні повноваження громадськості не мають юридично-владного змісту, а рішення за результатами перевірок мають, як правило, рекомендаційний характер;

по-третє, у процесі його здійснення контролюється виконання органами поліції завдань, пов'язаних із наданням поліцейських послуг у сфері захисту прав і свобод громадян, узгодження потреб та інтересів населення.

Громадський контроль здійснюється органами місцевого самоврядування, трудовими колективами, професійними спілками, громадськими об'єднаннями (молодіжними й іншими громадськими організаціями), органами самоорганізації населення, засобами масової інформації та окремими громадянами.

Названі суб'єкти громадського контролю можуть оцінювати діяльність поліції як за власною ініціативою, так і за дорученням органів виконавчої влади з широкого кола питань, у тому числі й неправового характеру. Основною особливістю діяльності суб'єктів громадського контролю є те, що їх основним завданням внаслідок неможливості самостійного застосування примусових заходів є інформування компетентних державних органів про виявлені порушення з боку поліцейських, надання загальної оцінки поліцейської діяльності та доцільності прийнятих посадовими особами поліції управлінських рішень, реалізація принципу прозорості та відкритості діяльність поліції для пересічних громадян.

Контрольні повноваження органів місцевого самоврядування та громадськості за діяльністю поліції регламентовані Конституцією України, Законами України «Про Національну поліцію», «Про звернення громадян», «Про місцеве самоврядування», «Про місцеві державні адміністрації», «Про громадські об'єднання», «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави», «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації», тощо, а також підзаконними (у тому числі і відомчими) та іншими нормативно-правовими актами (зокрема, Наказом МВС України «Про затвердження Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події» від 06.11.2015 р. № 1377).

Законом України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» встановлено, що громадський контроль входить до системи цивільного контролю над правоохоронними органами держави. Законом визначено, що цивільний контроль правоохоронної діяльності має забезпечувати: дотримання

законності; попередження і недопущення порушень конституційних прав і свобод, захист законних інтересів громадян України, які перебувають на службі у правоохоронних органах.

Предметом цивільного контролю у правоохоронній сфері є: обґрунтованість рішень державних органів з питань правоохоронної діяльності з точки зору відповідності їх засадам внутрішньої і зовнішньої політики, міжнародним зобов'язанням України за укладеними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України; дотримання вимог Конституції і законів України щодо прав і свобод громадян, які перебувають на службі в правоохоронних органах; формування, затвердження і використання визначених законом про Державний бюджет України видатків на потреби правоохоронної діяльності.

Основні форми здійснення громадського контролю за діяльністю поліції.

1. *Звіт про поліцейську діяльність.* З метою інформування громадськості про діяльність поліції керівник поліції та керівники територіальних органів поліції раз на рік готують та опубліковують на офіційних веб-порталах органів поліції звіт про діяльність поліції. Щорічний звіт про діяльність поліції та територіальних органів поліції повинен містити аналіз ситуації зі злочинністю в країні чи регіоні відповідно, інформацію про заходи, які вживалися поліцією, та результати цих заходів, а також інформацію про виконання пріоритетів, поставлених перед поліцією та територіальними органами поліції відповідними поліцейськими комісіями. Керівники територіальних органів поліції зобов'язані регулярно оприлюднювати статистичні та аналітичні дані про вжиті заходи щодо виявлення, запобігання та припинення порушень публічного порядку на офіційних веб-порталах органів, які вони очолюють.

2. *Прийняття резолюції недовіри керівникам органів поліції.* Новелою прийнятого Закону України «Про Національну поліцію» є введення такої форми громадського контролю за діяльністю поліції як прийняття резолюції недовіри керівникам органів поліції. Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Київська та Севастопольська міські ради, обласні, районні та міські ради мають право за результатами оцінки діяльності органу поліції на території відповідної області, району або міста своїм рішенням прийняти резолюцію недовіри керівникові відповідного територіального органу (підрозділу) поліції, що є підставою для звільнення його із займаної посади. Рішення про прийняття резолюції недовіри керівнику органу (підрозділу) поліції може бути прийнято не раніше, ніж через один рік після його призначення на посаду.

Рішення про прийняття резолюції недовіри керівнику органу (підрозділу) поліції вважається прийнятим, якщо за нього проголосувало не менше двох третин від складу депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Київської та Севастопольської міських рад, обласних, районних та міських рад.

У рішенні про прийняття резолюції недовіри керівнику органу (підрозділу) поліції мають бути зазначені мотиви для його прийняття з посиланням на обставини, що їх обґрунтовують. Завірена належним чином копія рішення про прийняття резолюції недовіри керівнику органу (підрозділу) поліції невідкладно надсилається кур'єром або поштовою кореспонденцією з повідомленням про отримання керівнику органу поліції, до повноважень якого належить право призначення та звільнення з посади керівника органу (підрозділу) поліції, щодо якого відповідний орган прийняв резолюцію недовіри.

Керівник органу Національної поліції, до повноважень якого належить право призначення на посаду та звільнення з посади керівника органу (підрозділу) поліції, щодо якого прийнято резолюцію недовіри, з моменту надходження до очолюваного ним органу завіреної належним чином копії рішення відповідної місцевої ради про прийняття резолюції недовіри зобов'язаний негайно своїм наказом звільнити з посади такого керівника або відсторонити його від виконання службових обов'язків та призначити службу перевірку для вивчення обставин, що слугували мотивами для прийняття місцевою радою такого рішення. Про прийняте рішення відповідна місцева рада інформується в одноденний строк.

Службова перевірка для вивчення обставин, що слугували мотивами для прийняття місцевою радою резолюції недовіри керівнику органу (підрозділу) поліції, проводиться в десятиденний строк.

За результатами проведеної службової перевірки керівник органу поліції, до повноважень якого належить право на призначення та звільнення з посади керівника органу (підрозділу) поліції, щодо якого прийнято резолюцію недовіри, зобов'язаний протягом трьох робочих днів з дня закінчення перевірки прийняти рішення про подальше перебування такого керівника на займаній посаді.

Про прийняте рішення стосовно подальшого перебування керівника, щодо якого прийнято резолюцію недовіри, на займаній посаді письмово інформується місцева рада, яка прийняла резолюцію недовіри.

У разі прийняття рішення про залишення керівника органу (підрозділу) поліції, щодо якого прийнято резолюцію недовіри, на займаній посаді відповідний керівник органу поліції повинен письмово поінформувати відповідну місцеву раду про причини прийняття такого рішення та надати копії матеріалів проведеної перевірки. Матеріали, що містять інформацію з обмеженим доступом, надаються на підставах і в порядку, визначених законом.

Місцева рада, яка прийняла резолюцію недовіри, протягом одного місяця з дня отримання рішення про залишення на посаді керівника органу (підрозділу) поліції, щодо якого прийнято резолюцію недовіри, та копій матеріалів проведеної перевірки має право повторно розглянути питання про прийняття резолюції недовіри керівнику органу (підрозділу) поліції.

У разі, якщо при повторному розгляді за рішення про прийняття резолюції недовіри керівнику органу поліції проголосувало не менше трьох четвертей від складу відповідної місцевої ради, таке рішення вважається остаточним і підлягає обов'язковому виконанню у триденний строк з дня прийняття. У разі, якщо керівник органу поліції, до повноважень якого належить право на призначення на посаду та звільнення з посади керівника органу поліції, щодо якого прийнято резолюцію недовіри, протягом чотирнадцяти днів з дня отримання відповідного рішення очолюваним органом не видав наказу про звільнення такого керівника або не надіслав до відповідної місцевої ради інформацію щодо залишення на посаді такого керівника разом із матеріалами проведеної перевірки, рішення місцевої ради про прийняття резолюції недовіри набуває статус остаточного і підлягає обов'язковому виконанню у триденний строк з моменту прийняття.

3. Взаємодія між керівниками територіальних органів поліції та представниками органів місцевого самоврядування.

В Україні в умовах розвитку процесу децентралізації влади велике значення надається контрольній діяльності органів місцевого самоврядування. На підставі Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 року їх повноваження мають організаційний характер і спрямовані на заслуховування повідомлень керівників територіальних органів поліції про поліцейську діяльність щодо забезпечення публічної безпеки і порядку на відповідній території.

Керівники територіальних органів поліції повинні не менше одного разу на два місяці проводити відкриті зустрічі з представниками органів місцевого самоврядування на рівнях областей, районів, міст та сіл з метою налагодження ефективної співпраці між поліцією та органами місцевого самоврядування, населенням. На таких зустрічах обговорюється діяльність поліції, визначаються поточні проблеми та обираються найефективніші способи їх вирішення. Керівники територіальних органів поліції з метою підвищення авторитету та довіри населення до поліції систематично інформують громадськість про стан правопорядку, заходи, які вживаються щодо попередження правопорушень.

4. Підготовка та виконання поліцією і громадськістю спільних проєктів, програм і заходів для задоволення потреб населення та покращення ефективності виконання поліцією покладених на неї завдань. Поліція взаємодіє з громадськістю шляхом підготовки та виконання спільних проєктів, програм та заходів для задоволення потреб населення та покращення ефективності виконання поліцією покладених на неї завдань. Співпраця між поліцією та громадськістю спрямована на виявлення та усунення проблем, пов'язаних із виконанням покладених на поліцію завдань,

сприяння застосуванню сучасних форм і методів для підвищення результативності та ефективності здійснення поліцейської діяльності.

Наприклад, відповідно до Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» від 22.06.2000 року № 1835-III, можуть створюватися громадські формування за підтримки місцевих органів влади та територіальних органів поліції з метою сприяння органам поліції у реалізації поліцейських обов'язків щодо забезпечення публічної безпеки і порядку, виявлення правопорушників та профілактики правопорушень.

Крім того, поліція повинна надавати підтримку програмам правового виховання, пропагувати правові знання в освітніх закладах, засобах масової інформації, у видавничій діяльності. У цьому напрямку велике значення надається взаємодії із засобами масової інформації (ЗМІ) та використанню їх можливостей. До ЗМІ або мас-медіа відносяться: друковані періодичні видання (газети, журнали, тощо) і електронні носії інформації (радіо, телебачення, Інтернет-видання).

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» від 23.09.1997 року, ЗМІ України мають право висвітлювати усі аспекти діяльності органів державної влади, у тому числі і органів поліції. При цьому, органи державної влади зобов'язані надавати засобам масової інформації повну інформацію про свою діяльність через відповідні інформаційні служби, забезпечувати журналістам вільний доступ до неї, крім випадків, передбачених Законом України «Про державну таємницю», не чинити на них будь-якого тиску і не втручатися в їх виробничий процес. Мас-медіа можуть проводити власне дослідження і аналіз діяльності поліцейських, давати їй оцінку, коментувати.

В цілому контрольна діяльність представників мас-медіа включає в себе:

- у встановленому порядку можуть запитувати та безоплатно отримувати від правоохоронних органів відкриту інформацію, документи і матеріали з питань, віднесених до їхньої компетенції;
- поширення отриманої інформації через пресу, радіо, телебачення, засоби глобальної інформаційної мережі Інтернет та в інший спосіб, дотримуючись вимог законодавства щодо збереження державної таємниці;
- опублікування офіційних відповідей правоохоронних органів на матеріали, що були оприлюднені раніше.

За погодженням з поліцією засоби масової інформації можуть акредитувати своїх журналістів при її органах з метою: оперативного висвітлення у засобах масової інформації результатів розкриття та розслідування злочинів; інформування населення і громадськості про зміни у

криміногенній обстановці; формування громадської думки про діяльність поліції; висвітлення проблем діяльності поліції.

Отже, засоби масової інформації, висвітлюючи проблеми у правоохоронній сфері на основі об'єктивної інформації про діяльність поліції, з одного боку, формують громадську думку та сприяють зміцненню довіри суспільства до поліції, а з іншого — забезпечують принципи прозорості та відкритості діяльності поліції, недопущення з боку поліцейських порушень законодавства, свавілля і бюрократизму.

5. Контроль за діяльністю поліції може здійснюватися і у формі залучення *представників громадськості до спільного розгляду скарг громадян*, поданих згідно з вимогами Закону України «Про звернення громадян», на дії чи бездіяльність поліцейських та до перевірки інформації про належне виконання покладених на них обов'язків відповідно до законів та інших нормативно-правових актів України.

Також з метою залучення громадян до участі в управлінні державними справами, надання можливості для їх вільного доступу до інформації про поліцейську діяльність, а також забезпечення гласності, відкритості та прозорості діяльності органів поліції *проводяться консультації з громадськістю*. Така форма співпраці поліції з громадськістю спрямована на налагодження системного діалогу поліції з громадськістю, підвищення якості підготовки рішень з важливих правоохоронних питань з урахуванням громадської думки, створення умов для участі громадян у розробленні проєктів нормативних актів з питань організації та діяльності поліції.

6. Особливе місце займає й така форма громадського контролю як участь представників громадськості, які рекомендовані Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини, у складі постійної поліцейської комісії апарату центрального органу управління поліції та територіальних органів поліції. Мета такої участі — забезпечення прозорого добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських на підставі об'єктивного оцінювання професійного рівня та особистих якостей кожного поліцейського, відповідності їх посаді, визначення перспективи службового використання в органах поліції.

49. Особливості адміністративної відповідальності поліцейського.

У ст. 23 Кодексу України про адміністративні правопорушення вказано, що мірою адміністративної відповідальності є адміністративне стягнення, яке застосовується з метою перевиховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, і запобігання вчиненню нових правопорушень.

Адміністративна відповідальність поліцейського — це необхідний елемент його адміністративно-правового статусу, який він набуває з моменту зарахування на службу в органи Національної поліції України та видання наказу про призначення його на посаду, тобто з моменту юридичного встановлення можливості застосування до нього заходів відповідальності.

Відповідальність поліцейських за вчинення адміністративних проступків регламентована Законом України «Про Національну поліцію», Кодексом України про адміністративні правопорушення, Дисциплінарним Статутом Національної поліції України, антикорупційним законодавством, тощо.

Працівники поліції поряд з іншими громадянами є спеціальними суб'єктами адміністративних правопорушень, адже неправомірна поведінка поліцейського не тільки викликає негативний суспільний резонанс, але й підриває основи правової держави, перешкоджає побудові громадянського суспільства, реалізації принципу рівності всіх перед законом. Особливості їх адміністративної відповідальності передбачені ст. 15 КпАП України.

Адміністративна відповідальність поліцейських — це спеціальна діяльність відповідних органів, яка полягає у застосуванні спеціально уповноваженими органами до працівників поліції, які вчинили адміністративні правопорушення, адміністративно-правових приписів в установленому порядку адміністративних стягнень, які передбачають для цих осіб обтяжливі наслідки особистого, майнового чи морального характеру.

Процедурні питання реалізації адміністративної відповідальності працівників поліції регулюються загальними для всіх службовців правилами провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Специфічним для адміністративної відповідальності поліцейських за скоєння адміністративних правопорушень є:

- до поліцейських не можуть бути застосовані такі види адміністративних стягнень як громадські та виправні роботи, адміністративний арешт;

- органи (посадові особи), яким надано право розглядати справи про адміністративні правопорушення, скоєні поліцейськими, можуть замість накладення адміністративного стягнення передати матеріали відповідним керівникам органів (підрозділів) поліції задля вирішення питання про притягнення винних до дисциплінарної відповідальності;

- відповідальність за адміністративні правопорушення настає за Дисциплінарним статутом і лише в чітко визначених законом випадках може застосовуватися на загальних підставах, якщо уповноважена особа не передасть матеріали справи до відповідного керівника правопорушника.

Отже, особливістю адміністративної відповідальності поліцейських є її дисциплінарно-адміністративний характер. Іншими словами, поліцейські за

адміністративні проступки несуть відповідальність за Дисциплінарним Статутом Національної поліції України (до них застосовуються такі дисциплінарні стягнення як: зауваження, догана, сувора догана, попередження про неповну службову відповідність, пониження в спеціальному званні на один ступінь, звільнення з посади, звільнення із служби в поліції), а за окремо визначені — на загальних підставах (як звичайні громадяни) несуть адміністративну відповідальність, так і у відповідності з вимогами ст.ст. 14, 15 КУпАП та іншими нормативними актами як спеціальні суб'єкти (посадові особи) за вчинення адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією.

Наприклад, за вчинення дрібного хуліганства поліцейський буде відповідати тільки за Дисциплінарним статутом. У свою чергу, за порушення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, до нього може бути застосовано попередження, штраф, оплатне вилучення транспортного засобу, позбавлення права керування транспортним засобом. Але після повідомлення керівництва підрозділу (органу) поліції про порушення правил дорожнього руху його підлеглим, поряд з адміністративною відповідальністю для працівника поліції настає й дисциплінарна відповідальність (але вже за порушення відомчих наказів щодо дотримання транспортної дисципліни).

50. Службова дисципліна в діяльності працівників поліції.

Дисципліна в органах поліції — це суворе і точне виконання поліцейськими згідно з порядком і правилами, установленими законодавством України, присягою, статутами, відомчими нормативними актами Міністерства внутрішніх справ України та Національної поліції України, наказами керівників структурних органів поліції, що видаються в межах їх повноважень, службових обов'язків, реалізація ними своїх повноважень та додержання обмежень по посаді в процесі своєї службової діяльності.

В юридичній практиці та за законодавством України службова дисципліна — це постійне та безумовне виконання поліцейськими обов'язків, які визначені Законом України «Про Національну поліцію», дотримання поліцейськими та працівниками поліції Конституції і інших законів України, актів Президента України і Кабінету Міністрів України, наказів керівників органів і підрозділів Національної поліції та інших нормативно-правових актів Міністерства внутрішніх справ України, а також Присяги працівника поліції.

Службова дисципліна ґрунтується на створенні необхідних організаційних та соціально-економічних умов для чесного, неупередженого і гідного виконання обов'язків поліцейського, повазі до честі та гідності

поліцейського, вихованні сумлінного ставлення до виконання обов'язків поліцейського шляхом зваженого застосування методів переконання, заохочення та примусу.

Крім основних обов'язків поліцейського, визначених ст. 18 Закону України «Про Національну поліцію», службова дисципліна зобов'язує поліцейського:

1) бути вірним Присязі поліцейського, мужньо і вправно служити суспільству та державі;

2) знати закони, інші нормативно-правові акти, що визначають повноваження поліції, а також свої посадові (функціональні) обов'язки;

3) безумовно виконувати накази керівників, видані в межах наданих їм повноважень;

4) вживати заходів до негайного усунення причин та умов, що ускладнюють виконання обов'язків поліцейського, і негайно інформувати про це безпосереднього керівника;

5) утримуватися від дій, що перешкоджають іншим поліцейським виконувати їх обов'язки, а також підривають авторитет Національної поліції України;

6) знати і виконувати заходи безпеки під час несення служби та дотримуватися правил внутрішнього розпорядку;

7) підтримувати рівень підготовки (кваліфікації), необхідний для виконання службових повноважень;

8) утримувати в постійній готовності до застосування зброю та спеціальні засоби, а також берегти службове майно;

9) поважати честь та гідність інших поліцейських і працівників поліції, надавати їм допомогу та утримувати від вчинення правопорушень;

10) дотримуватися правил носіння однострою та знаків розрізнення;

11) сприяти керівникові в організації дотримання службової дисципліни, інформувати його про виявлені порушення.

Загалом службова дисципліна в органах поліції досягається:

– створенням належних умов проходження служби працівниками поліції;

– набуттям високого рівня професіоналізму;

– забезпеченням гласності і об'єктивності під час проведення оцінки результатів службової діяльності;

– дотриманням законності і статутного порядку;

– повсякденною вимогливістю керівників до підлеглих, постійною турботою про них, виявленням поваги до їх особистої гідності;

– вихованням в поліцейських високих моральних і ділових якостей;

– дотриманням стандартів етичної поведінки, доброчесності та запобіганням конфлікту інтересів у професійній діяльності працівників поліції;

– забезпеченням соціальної справедливості і високого рівня соціально-правового захисту;

– умілим поєднанням і правильним застосуванням заходів переконання, примусу, дисциплінарного та громадського впливу;

– належним виконанням умов контракту про проходження служби.

Особливості службової дисципліни в органах та підрозділах поліції:

1) вона є необхідною умовою ефективного функціонування органів та підрозділів поліції, виконання поставлених перед їх персоналом завдань, функцій та обов'язків, реалізації наданих прав;

2) передбачає дотримання вимог, які містяться у законодавчих та підзаконних правових актах, а також наказах керівників усіх рівнів, з питань їх службової та позаслужбової діяльності. В переважній більшості таких вимог закріплені загальні обов'язки поліцейських щодо дотримання службової дисципліни;

3) поширюється на широке коло суспільних відносин в органах поліції, а саме як на внутрішньоорганізаційні, так і на зовнішньо-правоохоронні відносини, як на колективні відносини (колективна дисципліна), так і на індивідуальні (індивідуальна дисципліна);

4) регулюється як матеріальними, так і процесуальними нормами;

5) наявність специфічних заходів її забезпечення;

6) службова дисципліна в органах поліції передбачає особливі форми зв'язків і стосунків між керівниками та підлеглими (стосунки координації та субординації);

7) у зв'язку з тим, що вимоги дисципліни містяться в різних за юридичною силою та спрямуванням правових актах, їх порушення є підставою притягнення особи не лише до дисциплінарної, а й до інших видів юридичної відповідальності.

Відповідно до частини 2 статті 19 Закону України «Про Національну поліцію», підстави й порядок притягнення поліцейських до дисциплінарної відповідальності, а також види заохочень і дисциплінарних стягнень, порядок їх застосування та оскарження визначаються Дисциплінарним статутом Національної поліції України, який затверджується законом. Держава відшкодовує шкоду, завдану фізичній або юридичній особі рішеннями, дією чи бездіяльністю органу або підрозділу поліції, поліцейським під час здійснення ними своїх повноважень.

51. Адміністративний нагляд органів поліції за особами, звільненими з місць позбавлення волі: поняття, підстави, строки, порядок встановлення та припинення.

Згідно із ст.ст. 1, 2 Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі», **адміністративний нагляд** — це система тимчасових примусових профілактичних заходів спостереження і контролю за поведінкою окремих осіб, звільнених з місць позбавлення волі, що здійснюються органами поліції. Встановлюється він з метою запобігання вчиненню злочинів окремими особами, звільненими з місць позбавлення волі, і здійснення виховного впливу на них. Цей вид нагляду не є суто адміністративним, оскільки він встановлюється, продовжується і припиняється судом, і тільки суд притягує до відповідальності піднаглядних, які порушили правила нагляду.

Підставами для встановлення адміністративного нагляду в місцях позбавлення волі є:

– вирок суду, який набрав законної сили, щодо осіб, котрі були засуджені до позбавлення волі за один із злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;

– подання та матеріали установи виконання покарань до суду щодо засуджених до позбавлення волі за тяжкі, особливо тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини, якщо під час відбування покарання їх поведінка свідчила, що вони вперто не бажають стати на шлях виправлення, внаслідок чого вони залишаються небезпечними для суспільства;

– матеріали органів поліції щодо засуджених до позбавлення волі за тяжкі, особливо тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини, якщо вони після відбування покарання або умовно-дострокового звільнення від відбування покарання, незважаючи на попередження органів поліції, систематично порушують громадський порядок і права інших громадян, вчиняють інші правопорушення.

У процесі підготовки матеріалів для встановлення адміністративного нагляду за особами, які підлягають звільненню, беруть участь структурні підрозділи установи виконання покарань (УВП). Начальник УВП, розглянувши матеріали комісії про доцільність встановлення адміністративного нагляду щодо конкретної особи, дає доручення про підготовку подання, у якому мають бути визначені обмеження з урахуванням пропозицій начальника відділу поліції, на територію обслуговування якого має прийти піднаглядний, та обґрунтування доцільності таких заходів. Подання підписується начальником установи та передається разом з матеріалами до відділу по контролю за

виконанням судових рішень. Разом з поданням до суду надсилаються копія вироку суду та матеріали, що свідчать про необхідність встановлення адміністративного нагляду за відповідною особою.

У судове засідання викликається особа, щодо якої винесено подання про встановлення адміністративного нагляду, а за її клопотанням — і захисник. Крім цього, обов'язкова присутність представника УВП, начальник якої виніс подання.

Розгляд питання починається доповіддю про зміст подання та матеріалів, що надійшли разом з ним, після чого заслуховуються пояснення осіб, які з'явилися у судове засідання. Після розгляду справи суддя виходить до нарадчої кімнати для прийняття рішення, після чого повертається в зал засідань і оголошує постанову про встановлення адміністративного нагляду та обмежень, які встановлюються щодо поведінки піднаглядного. Також особі, щодо якої встановлено адміністративний нагляд, під підпис роз'яснюється її обов'язок вести законслухняний спосіб життя і не порушувати публічний порядок. При цьому, кожний піднаглядний зобов'язаний дотримуватися таких правил:

а) прибути у визначений установою виконання покарань термін в обране ним місце проживання і зареєструватися в органі (відділі, відділенні) поліції;

б) з'являтися за викликом органу поліції (дільничного офіцера поліції) у вказаний термін і давати усні та письмові пояснення з питань, пов'язаних з виконанням правил адміністративного нагляду;

в) письмово повідомляти працівників поліції, які здійснюють адміністративний нагляд, про зміну місця роботи чи проживання, а також про виїзд за межі району (міста) у службових справах;

г) у разі від'їзду в особистих справах з дозволу поліції (дільничного офіцера поліції) в інший населений пункт та перебування там більше доби зареєструватися в місцевому територіальному підрозділі поліції.

Адміністрація УВП не пізніше трьох діб після винесення суддею постанови про встановлення адміністративного нагляду повідомляє про це відділ поліції за обраним піднаглядним місцем проживання. Крім того, постанову судді про встановлення адміністративного нагляду, характеристику на піднаглядну особу, а також довідку про оголошення особі, яка звільняється з місць позбавлення волі, постанови суду про встановлення адміністративного нагляду, відділ контролю за виконанням судових рішень направляє до відділу поліції за обраним нею місцем проживання в день її звільнення.

Безпосередня організація здійснення адміністративного нагляду за певною категорією осіб, звільнених з місць позбавлення волі, покладається на підрозділи Національної поліції України і, насамперед, на підрозділи превентивної діяльності поліції. Працівники поліції (дільничні офіцери поліції,

підрозділи карного розшуку, патрульної поліції, чергові чергових частин відділів (відділень) поліції) здійснюють перевірку дотримання правил і встановлених судом обмежень піднаглядними, документуючи факти порушення ними норм законодавства, а також проводять виховну та профілактичну роботу з піднаглядними особами.

Адміністративний нагляд встановлюється терміном від одного року до двох років і не може перевищувати термінів, передбачених законом для погашення або зняття судимості. У разі, коли є підстава вважати, що особа, щодо якої встановлено адміністративний нагляд, залишається небезпечною для суспільства, адміністративний нагляд за поданням відповідного органу поліції може бути продовжено у визначеному порядку кожного разу ще на шість місяців, але не більше терміну, передбаченого законом для погашення або зняття судимості. Термін адміністративного нагляду починається з дня оголошення особі постанови судді про встановлення адміністративного нагляду.

Адміністративний нагляд *припиняється* постановою судді за поданням керівника територіального органу (підрозділу) Національної поліції:

а) у разі погашення або зняття судимості з особи, яка перебуває під наглядом;

б) достроково, якщо піднаглядний перестав бути небезпечним для суспільства і позитивно характеризується за місцем роботи і проживання.

Піднаглядний може сам подати клопотання про зняття нагляду у разі погашення або зняття судимості.

В інших випадках адміністративний нагляд *автоматично припиняється*:

а) після закінчення терміну, на який його встановлено, якщо органом внутрішніх справ не подано клопотання про продовження нагляду або суддя відмовив у продовженні нагляду;

б) у разі засудження піднаглядного до позбавлення волі і направлення його до місця відбування покарання;

в) у разі смерті піднаглядного.

Після припинення адміністративного нагляду працівники поліції продовжують здійснювати індивідуально-профілактичну роботу з особами до закінчення передбаченого законом строку погашення судимості або її зняття.

Категорії осіб, щодо яких встановлено адміністративний нагляд. Види обмежень дій піднаглядних осіб.

Відповідно до Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі», адміністративний нагляд за матеріалами установ виконання покарань (УВП) встановлюється щодо повнолітніх осіб:

– засуджених до позбавлення волі за тяжкі, особливо тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини, якщо під час відбування покарання їх поведінка свідчила, що вони вперто не бажають стати на шлях виправлення і залишаються небезпечними для суспільства;

– засуджених до позбавлення волі за тяжкі, особливо тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини, якщо вони після відбування покарання або умовно-дострокового звільнення від відбування покарання, незважаючи на попередження поліції, систематично порушують публічний порядок і права інших громадян, вчиняють інші правопорушення;

– засуджених до позбавлення волі за один із злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

Адміністративний нагляд встановлюється:

– щодо осіб першої та третьої категорії осіб, зазначених у ст. 3 Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі», в судовому засіданні одноособово суддею районного, районного у місті, міського і міськрайонного суду за місцезнаходженням установи виконання покарань за поданням начальника установи виконання покарань;

– щодо осіб другої категорії осіб — в судовому засіданні одноособово суддею районного, районного у місті, міського, міськрайонного суду за місцем проживання особи, звільненої з місць позбавлення волі, за поданням керівника органу поліції.

Ст. 10 Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» *встановлено перелік обмежень дій піднаглядних*, які за постановою суду можуть бути застосовані частково або у повному обсязі:

а) заборона виходу з будинку (квартири) у визначений час, який не може перевищувати восьми годин на добу;

б) заборона перебування у визначених місцях району (міста);

в) заборона виїзду чи обмеження часу виїзду в особистих справах за межі району (міста);

г) реєстрація в поліції від одного до чотирьох разів на місяць.

Заборона виходити з будинку (квартири) поза визначеним часом, який не може перевищувати восьми годин на добу, — обмеження, суть якого полягає в тому, що піднаглядний зобов'язаний у встановлений йому час знаходитися безвідлучно у будинку (квартирі) за місцем реєстрації. Час такої заборони повинен вибиратись таким чином, щоб виключити вільне пересування особи в найбільш сприятливі для скоєння правопорушення години доби і, навпаки, створити додаткові можливості для позитивного впливу на піднаглядну особу членів сім'ї, рідних, представників громадськості. Заборону залишати будинок (квартиру) для піднаглядного слід встановлювати на час, вільний від роботи чи навчання в закладі освіти, і не включати час, необхідний для поїздки і повернення з роботи чи навчання.

Час заборони виходу не повинен перевищувати 8 годин на добу, при цьому необхідно враховувати змінність роботи піднаглядного або час навчання.

Заборона знаходиться в певних місцях району (міста). Рішення про заборону піднаглядному знаходитися в певних місцях району (міста) повинно ґрунтуватися на особливостях антигромадської поведінки піднаглядного в минулому або ж одержаній інформації про можливу кримінальну поведінку в майбутньому. Так, піднаглядним, які зловживають спиртними напоями, забороняється відвідувати кафе, ресторани, бари та інші місця, де реалізуються спиртні напої на розлив. Особам з насильницькою антигромадською установкою, крім вказаних об'єктів, забороняється перебування на пляжах, стадіонах, інших місцях, де найбільш часто виникають конфліктні ситуації. Разом з тим, вирішуючи питання про застосування до піднаглядного обмеження у відвідуванні визначеною місця, неприпустимо забороняти відвідування магазину, ринків, а також користуватися громадським транспортом. Зазначене обмеження значно зменшує можливість піднаглядної особи здійснювати негативний вплив на інших осіб, схильних до вчинення правопорушень, підтримувати старі і встановлювати нові злочинні зв'язки.

Заборона виїзду чи обмеження часу виїзду в особистих справах за межі району (міста). Питання про виїзд піднаглядного з місця постійного проживання за межі району (міста) в особистих справах вирішується з письмового дозволу начальника відділу поліції на підставі письмової заяви піднаглядного на термін, який не перевищує 10 діб, з урахуванням часу перебування його у дорозі.

У разі дозволу на тимчасовий виїзд до іншої місцевості про виїзд піднаглядного дільничний офіцер поліції письмово повідомляє відділ поліції, на територію обслуговування якого цей піднаглядний має прибути. Після прибуття піднаглядного на територію обслуговування іншого відділу (відділення) поліції він повинен звернутися до чергової частини, де черговий відділу поліції реєструє прибулого у другому розділі журналу реєстрації справ

адміністративного нагляду і піднаглядних та протягом доби інформує про його прибуття дільничного офіцера поліції, на території обслуговування якого буде тимчасово проживати дана особа.

На маршрутному листку піднаглядного дільничним офіцером поліції здійснюється відповідний запис про прибуття і вибуття, що засвідчується печаткою відділу поліції. Дільничний офіцер поліції протягом строку тимчасового перебування піднаглядного здійснює стосовно нього індивідуально-профілактичну роботу. У разі виявлення правопорушень з боку піднаглядного дільничний інформує відділ поліції за місцем його проживання.

Реєстрація в поліції від одного до чотирьох разів на місяць. У разі, якщо піднаглядному судом встановлені обмеження дій у вигляді реєстрації у відділі поліції, то за письмовим рішенням начальника відділу поліції така реєстрація здійснюється дільничним офіцером поліції або черговим відділу поліції, про що здійснюється запис у реєстраційному листку.

Час явок устанавлюється з таким розрахунком, щоб це не впливало на роботу і навчання піднаглядного. Якщо піднаглядний мешкає на значній відстані від відділу поліції, то йому з письмового дозволу начальника відділу поліції може встановлюватися явка для реєстрації в службове приміщення дільничного офіцера поліції, про що здійснюється запис у реєстраційному листку. Під час реєстрації з піднаглядним проводиться бесіда профілактичного характеру.

Заборонено встановлювати обмеження, які не зазначені у постанові судді про встановлення адміністративного нагляду.

53. Відповідальність за порушення особами, звільненими з місць позбавлення волі, правил та обмежень адміністративного нагляду.

За порушення встановлених законодавством правил та обмежень адміністративного нагляду особи, звільнені з місць позбавлення волі, несуть адміністративну та кримінальну відповідальність.

Адміністративна відповідальність піднаглядних осіб за порушення правил та обмежень адміністративного нагляду передбачена ст. 187 КУпАП.

Диспозицією ч. 1 статті 187 КУпАП визначено, які саме порушення правил адміністративного нагляду тягнуть адміністративну відповідальність. Це:

1) неявка за викликом до органу поліції у вказаний термін і ненадання усних чи письмових пояснень з питань, пов'язаних з виконанням правил адміністративного нагляду;

2) неповідомлення працівників органу (підрозділу) поліції, які здійснюють адміністративний нагляд, про зміну місця роботи чи проживання або про виїзд за межі району (міста) у службових справах;

3) порушення заборони виходу з будинку (квартири) у визначений час, який не може перевищувати восьми годин на добу;

4) порушення заборони перебування у визначених місцях району (міста);

5) nereєстрація в територіальному органі (відділі, відділенні) поліції.

Кваліфікуючою обставиною визначено повторність вчинення порушення правил адміністративного нагляду протягом одного року після накладення адміністративного стягнення.

Доказування факту умисного порушення піднаглядним правил нагляду покладається на відділ територіального органу Національної поліції. Доказами в таких випадках можуть бути будь-які фактичні дані, на підставі яких поліція встановлює наявність або відсутність у діях піднаглядного складу порушення, його винуватість та інші обставини, які мають значення для вирішення справи. Ці дані встановлюються протоколом про порушення правил нагляду, поясненням свідків, самого піднаглядного, іншими доказами.

По кожному випадку виявленого порушення правил адміністративного нагляду працівник поліції складає протокол встановленої форми (ст.ст. 254–256 КУпАП). Протокол про порушення правил адміністративного нагляду направляється до суду за місцем проживання піднаглядної особи. До протоколу додається копія постанови про встановлення адміністративного нагляду та про встановлення обмежень, якщо нагляд встановлювався з ініціативи установи виконання покарань для того, щоб суддя при розгляді справи пересвідчився, що це є піднаглядна особа, щодо якої встановлені конкретні обмеження.

Частиною першою ст. 187 КУпАП передбачено санкцію у виді штрафу від трьох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Якщо особа протягом року після накладення адміністративного стягнення порушила правила адміністративного нагляду, до неї застосовуються штраф від десяти до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти відсотків заробітку, а в разі, якщо за обставинами справи з урахуванням особи порушника застосування цих заходів буде визнано недостатнім, — адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

Кримінальна відповідальність піднаглядної особи за порушення правил адміністративного нагляду передбачена ст. 395 КК України і настає у разі:

– самовільного залишення піднаглядним місця проживання з метою ухилення від нагляду;

– неприбуття без поважних причин у визначений строк до обраного місця проживання особи, щодо якої встановлено адміністративний нагляд у разі звільнення з місць позбавлення волі.

Ст. 395 КК передбачено покарання у вигляді арешту на строк до шести місяців.

54. Поняття та зміст адміністративно-юрисдикційної діяльності органів поліції.

Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції є однією з важливих складових частин адміністративної діяльності в цілому. У процесі її здійснення уповноваженими посадовими особами органів та підрозділів поліції реалізується визначений законодавством значний обсяг їх повноважень по боротьбі з правопорушеннями.

Зміст адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції виражається у виявленні правопорушень, збиранні та перевірці доказів, оформленні необхідних адміністративно-процесуальних документів, розгляді підвідомчих справ та винесенні по них відповідних постанов, направленні окремих справ для розгляду по підвідомчості, а також у виконавчому провадженні по таких справах.

Характерною ознакою адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції є те, що в її системі значна кількість посадових осіб має адміністративно-юрисдикційні повноваження (ст. 222 КУпАП).

Таким чином, ***адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції — це врегульована нормами адміністративного права (законом та іншими нормативними актами) діяльність уповноваженого структурного підрозділу поліції, посадової особи щодо вирішення індивідуальних адміністративних справ (спорів), пов'язаних з адміністративно-правовими відносинами громадянина або недержавної організації з державним органом (його посадовою особою) при здійсненні цим органом публічної (виконавчої) влади.***

Справи про адміністративні правопорушення, які розглядає поліція:

- щодо порушення публічного порядку;
- щодо порушення правил паспортної системи;
- щодо порушення правил дорожнього руху;
- щодо правил, які забезпечують безпеку руху транспорту;
- щодо правил користування засобами транспорту;
- щодо правил, спрямованих на забезпечення схоронності вантажів на транспорті;

– незаконне виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилка наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту у невеликих розмірах;

– незаконне придбання бензину або інших паливно-мастильних матеріалів.

55. Поняття провадження в справах про адміністративні правопорушення.

Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів поліції здійснюється в регламентованих законом процесуальній формі і порядку. Іншими словами, формою реалізації адміністративно-юрисдикційних повноважень органів поліції є здійснюване ними провадження у справах про адміністративні правопорушення. Це провадження можна визначити як сукупність здійснюваних компетентними суб'єктами на основі закону процесуальних дій щодо вирішення справ про адміністративні правопорушення. Провадження в справах про адміністративні правопорушення є найважливішою складовою частиною правозастосовчої діяльності уповноважених на це органів, до числа яких відносяться і органи поліції.

Існує нерозривний зв'язок між поняттями адміністративно-юрисдикційної діяльності та провадження у справах про адміністративні правопорушення. Провадження є способом і формою здійснення адміністративної юрисдикції органів поліції. Тільки в межах такого провадження і з його допомогою компетентні посадові особи органів поліції можуть реалізовувати свої юрисдикційні повноваження, застосовувати до правопорушників заходи адміністративного примусу, особливо адміністративні стягнення.

***Провадження в справах про адміністративні правопорушення, підвідомчі органам поліції** — це комплекс взаємозалежних і взаємообумовлених процесуальних дій, спрямованих на своєчасне, всебічне, повне й об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, розгляд його в точній відповідності із законодавством, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин і умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, яке здійснюється спеціально уповноваженими посадовими особами органів поліції з метою охорони прав і законних інтересів громадян, охорони власності, виконання задач по охороні публічної безпеки і порядку.*

56. Завдання та принципи провадження в справах про адміністративні правопорушення.

Ст. 245 КУпАП визначені **завдання провадження у справах про адміністративні правопорушення**: своєчасне, всебічне, повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її в точній відповідності із законом, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин і умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі додержання законів, зміцнення законності.

Принципи провадження у справах про адміністративні правопорушення, у тому числі підвідомчі органам поліції, безпосередньо випливають із вказаних задач і закріплені в численних правових нормах. Найважливішими з них є: 1) забезпечення законності; 2) досягнення об'єктивної істини; 3) право на захист; 4) презумпція невинуватості; 5) рівність громадян перед законом; 6) гласність провадження, широка участь громадськості; 7) оперативність.

Характеристика принципів провадження в справах про адміністративні правопорушення:

1) принцип законності є провідним принципом. Він означає неухильне виконання вимог закону всіма учасниками адміністративно-процесуальної діяльності. Зазначений принцип обумовлює захист прав громадян, а також особливу морально-політичну і юридичну відповідальність органу внутрішніх справ (посадової особи) за належне здійснення усіх процесуальних дій;

2) досягнення об'єктивної істини по справі — найважливіший принцип провадження у справах про адміністративні правопорушення. Даний принцип ставить за обов'язок органу внутрішніх справ (посадовій особі), що розглядає справу, досліджувати всі обставини у їх взаємозв'язку, саме в тому вигляді, у якому вони існували в дійсності, і на цій основі виключити однобічний, упереджений підхід до вибору рішення;

3) принцип права на захист реалізується наданням особі, яка притягається до відповідальності, необхідних правових можливостей для доведення своєї невинуватості або обставин, що пом'якшують відповідальність. Ця особа користується широкими правами на всіх стадіях провадження. Згідно із ст. 268 КУпАП, вона може знайомитися з усіма матеріалами справи, давати пояснення, подавати докази, заявляти клопотання, оскаржити постанову, при розгляді справи користуватися юридичною допомогою захисника і т.д. Коли йдеться про право на захист, перш за все мається на увазі особа, яка притягається до відповідальності, проте, в процесі може брати участь й інший громадянин, безпосередньо зацікавлений у справедливому вирішенні справи, потерпілий. Якщо в протоколі

про адміністративне правопорушення вказано потерпілого, то з моменту складання протоколу ця особа набуває процесуальних прав, передбачених ст. 269 КУпАП. Як і особа, що притягається до адміністративної відповідальності, потерпілий має право знайомитися з матеріалами справи, заявляти клопотання, подавати скаргу;

4) презумпція невинуватості полягає у тому, що особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, вважається невинною доти, поки її винуватість не буде доведена у встановленому законом порядку. Даний принцип припускає також, що тягар доведення лежить на обвинувачі. Особа, яка притягається до відповідальності, не зобов'язана доводити свою невинуватість, хоча і має на це право. З цього принципу випливає і таке важливе положення: усякий сумнів тлумачиться на користь особи, яка притягається до відповідальності. Воно відноситься до тих випадків, коли сумнів не було усунуто у ході розгляду справи. Зазначена обставина є однією з підстав винесення постанови про закриття справи;

5) принцип рівності громадян прямо закріплений у ст. 248 КУпАП України. Відповідно до нього, всі громадяни рівні перед законом і органом, який розглядає справу, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мови та інших обставин;

6) провадження в справах про адміністративні правопорушення здійснюється гласно, відкрито, громадяни можуть бути присутні при розгляді справ посадовими особами поліції й іншими органами; хід і результати процесу висвітлюються засобами масової інформації. Гласність забезпечується громадським контролем діяльності суб'єктів примусу;

7) оперативність провадження у справі про адміністративне правопорушення виявляється насамперед у встановленні стислих строків, передбачених для розгляду справ. Наприклад, справи про дрібне хуліганство розглядаються протягом доби, про торгівлю з рук у невстановлених місцях — трьох діб.

57. Особливості провадження в справах про адміністративні правопорушення в органах поліції.

Стадії провадження — порівняно самостійні частини провадження, які поряд з його загальними завданнями мають властиві тільки їм завдання, документи та інші особливості. Кожна стадія становить відносно відокремлену, виділену в часі і логічно пов'язану сукупність процесуальних дій, спрямовану на досягнення певної мети і вирішення відповідних завдань, що

функціонально співвідносяться з ними, яка відрізняється власним колом суб'єктів і одержує закріплення у відповідних процесуальних актах.

Виділяються чотири стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення:

- 1) порушення справи про адміністративне правопорушення;
- 2) розгляд справи;
- 3) оскарження та опротестування постанови і перегляд справи;
- 4) виконання постанови про накладення адміністративних стягнень.

На першій стадії з'ясовуються факт вчинення, обставини правопорушення, дані про правопорушника і складається адміністративний протокол.

На другій стадії відповідний суб'єкт розглядає матеріал і приймає постанову, яку на третій стадії може бути або оскаржено громадянином, або опротестовано прокурором, або переглянуто з ініціативи вищого органу.

Третя стадія є факультативною, необов'язковою, вона закінчується ухваленням рішення про скасування, зміну або залишення постанови без змін.

Четверта стадія — виконання постанови — починається відразу ж після її прийняття або після розгляду скарги (протесту).

58. Учасники адміністративно-юрисдикційного провадження, які беруть участь у справі.

У ст.ст. 269–274 КУпАП України вичерпно дано перелік всіх учасників адміністративно-юрисдикційного провадження по справі — особа, яка притягується до адміністративної відповідальності, потерпілий, законні представники, адвокат, свідок, експерт і перекладач.

Головною фігурою в провадженні є особа, яка притягується до адміністративної відповідальності. В ст. 268 КУпАП визначено, що ця особа має право знайомитися з матеріалами справи, давати пояснення, подавати докази, заявляти клопотання, користуватися при розгляді справи юридичною допомогою адвоката, виступати рідною мовою і користуватися послугами перекладача, якщо не володіє мовою, якою ведеться провадження, оскаржити постанову по справі.

Потерпілому, тобто особі, якій адміністративним правопорушенням заподіяно моральну, фізичну або майнову шкоду, надається право знайомитися з матеріалами справи, заявляти клопотання, оскаржувати постанову по справі. Потерпілого може бути також опитано як свідка по справі.

Законні представники (батьки, усиновителі, опікуни, піклувальники) представляють інтереси особи, що притягується до адміністративної відповідальності, чи потерпілого, які є неповнолітніми або через свої фізичні чи

психічні вади не можуть самі здійснювати свої права. Вони мають право знайомитися з матеріалами справи, заявляти клопотання, від імені особи, інтереси якої вони представляють, оскаржувати рішення у справі.

Адвокат чи інший фахівець у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи, може знайомитися з матеріалами справи, заявляти клопотання, за дорученням особи, яка його запросила, і від її імені приносити скарги на рішення у справі. Його повноваження на участь у розгляді справи посвідчуються відповідним документом, який підтверджує право на надання правової допомоги.

Свідком у справі про адміністративне правопорушення може бути викликана будь-яка особа, про яку є дані, що їй відомі які-небудь обставини, що підлягають встановленню по даній справі. Свідок зобов'язаний з'явитися в зазначений час на виклик уповноваженої особи, яка розглядає справу, дати правдиві пояснення, повідомити все відоме йому у справі і відповісти на поставлені запитання.

Експерт призначається особою, яка розглядає справу, у разі, коли виникає потреба в спеціальних знаннях. Він зобов'язаний з'явитися на виклик і дати об'єктивний висновок у поставлених перед ним питаннях. Експерт має право знайомитися з матеріалами справи, що стосуються предмета експертизи, заявляти клопотання про надання йому додаткових матеріалів, необхідних для дачі висновку, ставити особі, яка притягується до відповідальності, потерпілому, свідкам запитання, що стосуються предмета експертизи, бути присутнім при розгляді справи.

Перекладач, який також призначається в разі необхідності слідчим, зобов'язаний з'явитися на виклик останнього і зробити повний і точний доручений йому переклад.

59. Стадії провадження в справах про адміністративні правопорушення.

Провадження в справах про адміністративні правопорушення поділяється на такі стадії:

1) стадія порушення справи і попереднього з'ясування її обставин. Єдиною фактичною підставою порушення провадження є наявність в діянні особи складу адміністративного проступку. Проте, самої лише фактичної підстави недостатньо для того, щоб провадження у справі розпочалося. Для цього необхідна ще й формальна, процесуальна підстава, тобто інформація про правопорушення. Іншими словами, крім підстави для порушення справи про адміністративний проступок має бути ще й привід. Такими підставами слід визнати: звернення (письмові або усні) громадян;

повідомлення посадових осіб органів державної влади і місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій; повідомлення засобів масової інформації; повідомлення об'єднань громадян; безпосереднє виявлення проступку уповноваженою посадовою особою.

Найважливішим документом, який складається на стадії порушення справи і попереднього з'ясування її обставин, є *протокол* про адміністративний проступок. Ще до складення протоколу може бути виконано ряд процесуальних дій — опитування свідків, потерпілих, застосовано заходи забезпечення провадження, тощо. Отже, протокол можна вважати процесуальним документом, який фіксує закінчення стадії порушення справи і попереднього з'ясування її обставин.

Протокол є єдиною формалізованою підставою для подальшого провадження у справі про адміністративне правопорушення. Від того, наскільки грамотно його складено, залежить правильність розгляду справи по суті і обґрунтованість прийнятого рішення. Перелік відомостей, які мають бути відображені в протоколі про адміністративне правопорушення, вказані у ст. 256 КУпАП і деталізовані в Наказі МВС України від 06.11.2015 р. № 1376 «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції»; Наказі МВС України від 06.11.2015 р. № 1377 «Про затвердження Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події», а також в Наказі МВС України від 07.11.2015 р. № 1395 «Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі».

Важливе значення для закріплення доказів і правильного вирішення справи часто мають різні матеріали, які додаються до протоколу.

КУпАП України (ст. 258) передбачає ряд винятків із загального правила, коли протокол про адміністративне правопорушення може не складатися. Це допускається у випадках вчинення незначних порушень загальнообов'язкових правил, за які попередження може фіксуватися, а штраф — стягуватися на місці вчинення проступку;

2) розгляд справ про адміністративні правопорушення і винесення постанови — центральна стадія провадження в справах про них, на ній вирішуються найважливіші завдання цього провадження. Головна мета діяльності суб'єктів юрисдикції на цій стадії полягає у встановленні фактичних обставин справи і юридичній оцінці діяння особи, тобто у вирішенні справи по суті.

Зазначена стадія, як свідчить аналіз відповідних положень КУпАП України, включає три етапи: 1) підготовку справи до розгляду; 2) розгляд справи; 3) прийняття по ній постанови.

Для розгляду справи передбачено ряд обов'язкових правил. Це перш за все дотримання положень щодо місця і строків її розгляду. Згідно із статтею 278, орган (посадова особа) *при підготовці до розгляду справи* про адміністративне правопорушення вирішує такі питання:

- 1) чи належить до його компетенції розгляд даної справи;
- 2) чи правильно складено протокол та інші матеріали справи про адміністративне правопорушення;
- 3) чи сповіщено осіб, які беруть участь у розгляді справи, про час і місце її розгляду;
- 4) чи витребувано необхідні додаткові матеріали;
- 5) чи підлягають задоволенню клопотання особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілого, їх законних представників і адвоката.

В разі встановлення неповноти матеріалів, поданих до розгляду, мають бути витребувані додаткові відомості та матеріали або справу повернуто за місцем складення протоколу чи інших матеріалів для усунення недоліків.

За загальним правилом (ст. 276 КУпАП), справи про адміністративні правопорушення розглядаються за місцем їх вчинення. Із цього загального правила існує декілька винятків, коли справи можуть розглядатися за місцем обліку транспортних засобів або за місцем проживання порушників.

Після завершення підготовчого етапу починається слухання справи. Відповідний порядок визначений статтею 279 КУпАП України. Розгляд розпочинається з представлення посадової особи, яка вирішує справу. Після цього посадова особа, що розглядає справу, оголошує, яка справа підлягає розгляду та хто притягається до адміністративної відповідальності. Всім учасникам провадження роз'яснюються їх права та обов'язки. Далі оголошується протокол про адміністративне правопорушення.

Стаття 280 КУпАП визначає перелік обставин, що підлягають з'ясуванню при розгляді справи. Це входить до обов'язків посадової особи, яка повинна з'ясувати, чи було вчинено адміністративне правопорушення, чи винна дана особа у його вчиненні, чи підлягає вона адміністративній відповідальності. Обов'язково встановлюється, чи є обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність, чи заподіяно майнову шкоду, чи є підстави для передачі матеріалів про правопорушення на розгляд трудового колективу, а також інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи.

Стадія розгляду справи закінчується прийняттям постанови у справі про адміністративне правопорушення (Глава 23 КУпАП України).

Стаття 283 КУпАП визначає зміст постанови. Вона повинна містити: найменування органу (посадової особи), який виніс постанову, дату розгляду справи; відомості про особу, щодо якої розглядається справа; викладення

обставин, установлених при розгляді справи; зазначення нормативного акта, який передбачає відповідальність за дане адміністративне правопорушення; прийняте по справі рішення. Статтею 284 КУпАП України визначені види постанов:

- про накладення адміністративного стягнення;
- про застосування заходів впливу, передбачених статтею 24-1;
- про закриття справи;

3) оскарження або опротестування. Стаття 287 КУпАП України встановлює, що постанову по справі про адміністративне правопорушення може бути оскаржено особою, щодо якої її винесено. Постанова, яка винесена поліцією (посадовою особою), може бути оскаржена у вищий орган (вищій посадовій особі) або в районний (міський) суд, рішення якого є остаточним (п. 3 ч. 1 ст. 288 КУпАП). Постанову про одночасне накладення основного і додаткового адміністративних стягнень може бути оскаржено за вибором особи, щодо якої її винесено, чи потерпілого в порядку, встановленому для оскарження основного або додаткового стягнення.

Скаргу на постанову по справі про адміністративне правопорушення може бути подано протягом десяти днів з дня винесення постанови. В разі пропуску зазначеного строку з поважних причин цей строк за заявою особи, щодо якої винесено постанову, може бути поновлено органом (посадовою особою), правомочним розглядати скаргу (стаття 289 КУпАП).

Постанову по справі про адміністративне правопорушення може бути опротестовано прокурором, що зупиняє виконання постанови до розгляду протесту. Подання у встановлений строк скарги зупиняє виконання постанови про накладення адміністративного стягнення до розгляду скарги за певними виключеннями, перелік яких наданий у частині 1 статті 291 КУпАП.

Скарга, що надійшла, протягом трьох діб надсилається разом із справою органу (посадовій особі), правомочному відповідно до цієї статті її розглядати. Статтею 292 КУпАП України встановлено, що скарга і протест на постанову по справі про адміністративне правопорушення розглядаються правомочними органами (посадовими особами) **в десятиденний строк з дня їх надходження**, якщо інше не встановлено законами України.

Відповідно до статті 293 КУпАП України, орган (посадова особа) при розгляді скарги або протесту на постанову по справі про адміністративне правопорушення перевіряє законність і обґрунтованість винесеної постанови і приймає одне з таких рішень:

- 1) залишає постанову без зміни, а скаргу або протест без задоволення;
- 2) скасовує постанову і надсилає справу на новий розгляд;
- 3) скасовує постанову і закриває справу;

4) змінює захід стягнення в межах, передбачених нормативним актом про відповідальність за адміністративне правопорушення, з тим, однак, щоб стягнення не було посилено.

Копія рішення по скарзі на постанову по справі про адміністративне правопорушення **протягом трьох днів** надсилається особі, щодо якої її винесено. В той же строк копія постанови надсилається потерпілому на його прохання;

4) виконання постанови про накладення адміністративного стягнення. Виконання постанов про накладення адміністративного стягнення є заключною стадією провадження у справі про адміністративне правопорушення. Від того, наскільки вчасно і повно виконуються постанови, значною мірою залежить дієвість провадження, впливовість інституту адміністративної відповідальності на врегулювання суспільних відносин.

Основні положення виконання постанов про накладення адміністративних стягнень викладені у розділі V КУпАП України. Постанова про накладення адміністративного стягнення є обов'язковою для виконання державними і громадськими органами, підприємствами, установами, організаціями, посадовими особами і громадянами. Необхідною умовою виконання постанови є набрання нею чинності. Це означає, що постанова набула юридичного значення і є обов'язковою до виконання згідно зі ст. 298 КУпАП України. У зв'язку з цим, дуже важливим є визначення моменту набрання постановою чинності, адже в законодавстві це питання не вирішено.

Постанова про накладення адміністративного стягнення виконується уповноваженим на те органом. Постанова про адміністративний арешт виконується органом поліції у порядку, встановленому законами України. У разі винесення кількох постанов про накладення адміністративних стягнень щодо однієї особи кожна постанова виконується окремо.

За наявності обставин, що ускладнюють виконання постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді адміністративного арешту чи виправних робіт або роблять її виконання неможливим, орган (посадова особа), який виніс постанову, може відстрочити її виконання *на строк до одного місяця*. Відстрочка виконання постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу (за винятком стягнення штрафу на місці вчинення адміністративного правопорушення) здійснюється в порядку, встановленому законом. Слід зазначити, що відстрочка виконання постанови — право, а не обов'язок, і застосовується лише у виняткових випадках (хвороба особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, складні сімейні обставини або інші поважні причини, які перешкоджають негайному виконанню постанови). Коло осіб, які мають право на клопотання про відстрочку виконання постанови, законодавством не визначено. Частіше за все це самі особи, які притягаються до адміністративної

відповідальності. Разом з тим, такі клопотання можуть приносити родичі, трудові колективи, громадські об'єднання, може також ініціювати орган (посадова особа), який виніс постанову. Статтею 247 КУпАП визначено обставини, що виключають провадження у справі про адміністративне правопорушення. Таких обставин може бути три:

– видання акта амністії, якщо він усуває застосування адміністративного стягнення;

– скасування акта, який встановлює адміністративну відповідальність;

– смерть особи, щодо якої було розпочато провадження в справі.

За наявності таких обставин орган (посадова особа), який виніс постанову, припиняє її виконання.

60. Обставини, за яких провадження в справі не може бути розпочато, а розпочате підлягає закриттю.

Перелік таких обставин вказаний у статті 247 КУпАП України. Провадження не може бути розпочато, а розпочате підлягає закриттю за умови наявності хоча б однієї з обставин:

1) відсутність події і складу адміністративного правопорушення;

2) недосягнення особою на момент вчинення адміністративного правопорушення шістнадцятирічного віку;

3) неосудність особи, яка вчинила протиправну дію чи бездіяльність;

4) вчинення дії особою в стані крайньої необхідності або необхідної оборони;

5) видання акта амністії, якщо він усуває застосування адміністративного стягнення;

6) скасування акта, який встановлює адміністративну відповідальність;

7) закінчення на момент розгляду справи про адміністративне правопорушення строків, передбачених статтею 38 КУпАП України;

8) наявність по тому самому факту щодо особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, постанови компетентного органу (посадової особи) про накладення адміністративного стягнення або нескасованої постанови про закриття справи про адміністративне правопорушення, а також порушення по даному факту кримінальної справи;

9) смерть особи, щодо якої було розпочато провадження в справі.

Якщо у процесі розгляду справи буде встановлено, що процесуальні документи оформлені із певними порушеннями, відсутні необхідні відомості для з'ясування обставин справи і потрібні додаткові дані, то матеріал може бути направлений на додаткове розслідування.

61. Докази в справі про адміністративні правопорушення.

Доказами в справі про адміністративне правопорушення є будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку посадова особа з'ясовує зазначені обставини. Ці дані встановлюються;

- протоколом про адміністративне правопорушення;
- поясненнями особи, яка притягається до відповідальності;
- поясненнями потерпілих;
- поясненнями свідків;
- висновком експерта;
- речовими доказами;
- показаннями технічних приладів, які використовуються при нагляді за виконанням правил дорожнього руху;
- протоколом про вилучення речей і документів;
- також іншими документами (наприклад, актами перевірок, різними довідками, характеристиками, протоколами про адміністративне затримання, особистий огляд чи огляд речей, тощо).

Посадова особа оцінює докази (тобто вирішує питання про їх достовірність) за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному і об'єктивному дослідженні всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом і правосвідомістю (ст.ст. 251–252 КУпАП).

Доказами в справі про адміністративне правопорушення є будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку орган (посадова особа) встановлює наявність чи відсутність адміністративного правопорушення, винність даної особи в його вчиненні та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи.

Суб'єкти адміністративної юрисдикції обов'язково проводять оцінку доказів у справі про адміністративне правопорушення. Ця оцінка є правовою і може даватися тільки суб'єктами, які уповноважені в цьому. Стаття 252 КУпАП визначає, що орган (посадова особа) оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному і об'єктивному дослідженні всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом і правосвідомістю.

Безпосереднім і єдиним засобом пізнання істини в адміністративно-юрисдикційній діяльності органів поліції у справах про адміністративні правопорушення є юридичні докази, що визначаються в юридичній літературі як фактичні дані, які використовуються для встановлення обставин справи відповідно до принципу об'єктивної істини.

62. Строки розгляду справ про адміністративні правопорушення .

Порядок обчислення строків розгляду справ регламентується ст. 277 КУпАП. Справа про адміністративне правопорушення розглядається у п'ятнадцятиденний строк з дня одержання органом (посадовою особою), правомочним розглядати справу, протоколу про адміністративне правопорушення та інших матеріалів справи.

Справи про адміністративні правопорушення, передбачені статтею 42-2, частиною першою статті 44, статтями 44-1, 106-1, 106-2, 162, 173, 173-1, 173-2, 178, 185, частиною першою статті 185-3, статтями 185-7, 185-10, 188-22, 203 – 206-1, розглядаються протягом доби, статтями 146, 160, 185-1, 212-7 – 212-20 – у триденний строк, статтями 461, 51, 166-9, 176 і 188-34 – у п'ятиденний строк, статтями 101–103 КУпАП – у семиденний строк. Законами України може бути передбачено й інші строки розгляду справ про адміністративні правопорушення.

Строк розгляду адміністративних справ про адміністративні корупційні правопорушення зупиняється судом у разі, якщо особа, щодо якої складено протокол про адміністративне корупційне правопорушення, умисно ухиляється від явки до суду або з поважних причин не може туди з'явитися (хвороба, перебування у відрядженні чи на лікуванні, у відпустці, тощо).

Осіб, які незаконно перетнули або зробили спробу незаконно перетнути державний кордон України, порушили порядок в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї, порушили прикордонний режим, режим в пунктах пропуску через державний кордон України або режимні правила у контрольних пунктах в'їзду виїзду, вчинили злісну непокору законному розпорядженню або вимозі військовослужбовця чи працівника Державної прикордонної служби України або члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, а також іноземців та осіб без громадянства, які порушили правила перебування в Україні або транзитного проїзду через територію України, може бути затримано на строк до трьох годин для складення протоколу, а в необхідних випадках для встановлення особи і з'ясування обставин правопорушення — до трьох діб з повідомленням про це письмово прокурора протягом двадцяти чотирьох годин з моменту затримання.

Осіб, які порушили правила обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, може бути затримано на строк до трьох годин для складення протоколу, а в необхідних випадках для встановлення особи, проведення медичного огляду, з'ясування обставин придбання вилучених наркотичних засобів і психотропних речовин та їх дослідження — до трьох діб з повідомленням про це письмово прокурора протягом двадцяти чотирьох годин з моменту затримання.

63. Заходи забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення.

У випадках, прямо передбачених законами України, з метою припинення адміністративних правопорушень, коли вичерпано інші заходи впливу, встановлення особи, складення протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості складення його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та виконання постанов по справах про адміністративні правопорушення допускаються адміністративне затримання особи, особистий огляд, огляд речей і вилучення речей та документів, у тому числі посвідчення водія, тимчасове затримання транспортного засобу, відсторонення водіїв від керування транспортними засобами, річковими і маломірними суднами та огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, а також щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

Порядок адміністративного затримання, особистого огляду, огляду речей і вилучення речей та документів, у тому числі посвідчення водія, тимчасового затримання транспортного засобу, відсторонення водіїв від керування транспортними засобами, річковими і маломірними суднами та огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, а також щодо вживання лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, передбачено статтями 260-266 КУпАП та іншими законами України.

Відшкодування шкоди, заподіяної громадянині незаконним застосуванням заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, проводиться в порядку, встановленому законом.

64. Строк накладання адміністративного стягнення.

У випадках, прямо передбачених законами України, з метою припинення адміністративних правопорушень, коли вичерпано інші заходи впливу, встановлення особи, складення протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості складення його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та виконання постанов по справах про адміністративні правопорушення допускаються адміністративне затримання особи, особистий огляд, огляд речей і вилучення речей та документів, у тому числі посвідчення водія, тимчасове затримання транспортного засобу, відсторонення водіїв від керування транспортними засобами, річковими і маломірними суднами та огляд на стан алкогольного,

наркотичного чи іншого сп'яніння, а також щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

Адміністративне стягнення може бути накладено не пізніш як через два місяці з дня вчинення правопорушення, а при триваючому правопорушенні — не пізніш як через два місяці з дня його виявлення, за винятком випадків, коли справи про адміністративні правопорушення відповідно до цього кодексу підвідомчі суду (судді).

Якщо справи про адміністративні правопорушення відповідно до КУпАП чи інших законів підвідомчі суду (судді), стягнення може бути накладено не пізніш як через три місяці з дня вчинення правопорушення, а при триваючому правопорушенні — не пізніш як через три місяці з дня його виявлення.

Адміністративне стягнення за вчинення корупційного правопорушення може бути накладено протягом трьох місяців з дня виявлення, але не пізніше одного року з дня його вчинення. Адміністративне стягнення за вчинення правопорушення, передбаченого статтею 164-14 КУпАП, може бути накладено протягом трьох місяців з дня виявлення, але не пізніше двох років з дня його вчинення.

У разі закриття кримінального провадження, але за наявності в діях порушника ознак адміністративного правопорушення, адміністративне стягнення може бути накладено не пізніш як через місяць з дня прийняття рішення про закриття кримінального провадження.

65. Види постанов, які можуть виноситись по справам про адміністративні правопорушення.

По справі про адміністративне правопорушення, орган (посадова особа) виносить одну з таких постанов:

- 1) про накладення адміністративного стягнення;
- 2) про застосування заходів впливу, передбачених статтею 241 КУпАП;
- 3) про закриття справи.

Постанова про закриття справи виноситья при оголошенні усного зауваження, передачі матеріалів на розгляд громадської організації чи трудового колективу або передачі їх прокурору, органу досудового розслідування, а також за наявності обставин, передбачених статтею 247 КУпАП України.

Постанова оголошується негайно після закінчення розгляду справи. Копія постанови протягом трьох днів вручається або висилається особі, щодо якої її винесено. Копія постанови в той же строк вручається або висилається потерпілому на його прохання. Копія постанови вручається під розписку. У разі, якщо копія постанови висилається, про це робиться відповідна відмітка у

справі. У випадках, передбачених статтею 258 КУпАП, копія постанови уповноваженої посадової особи у справі про адміністративне правопорушення вручається особі, щодо якої її винесено, на місці вчинення правопорушення.

По справах про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 174 і 191 КУпАП, щодо особи, якій вогнепальну зброю, а також бойові припаси ввірено у зв'язку з виконанням службових обов'язків або передано в тимчасове користування підприємством, установою, організацією, суд надсилає копію постанови, крім того, відповідному підприємству, установі або організації, для відома у Міністерство внутрішніх справ України для розгляду питання про заборону цій особі користуватися вогнепальною зброєю.

Постанова суду про накладення адміністративного стягнення за адміністративне корупційне правопорушення у триденний строк з дня набрання нею законної сили направляється відповідному органу державної влади, органу місцевого самоврядування, керівникові підприємства, установи чи організації, державному чи виборному органу, власнику юридичної особи або уповноваженому ним органу для вирішення питання про притягнення особи до дисциплінарної відповідальності, усунення її згідно із законодавством від виконання функцій держави, якщо інше не передбачено законом, а також усунення причин та умов, що сприяли вчиненню цього правопорушення.

66. Провадження зі звернень громадян в органах поліції.

За допомогою звернення до органів поліції громадяни можуть внести пропозиції про підвищення ефективності їх діяльності, виявляти недоліки в роботі, оскаржувати дії поліцейських, брати участь в управлінні державними і громадськими справами, впливати на якість роботи органів поліції для відстоювання своїх прав і законних інтересів та відновлення їх у разі порушення.

Під зверненнями громадян слід розуміти викладені в письмовій або усній формі пропозиції (зауваження), заяви (клопотання) і скарги.

До органів поліції громадяни найчастіше звертаються з метою:

а) відновлення своїх прав чи прав особи, яку вони представляють, які були порушені внаслідок дій чи бездіяльності працівників поліції;

б) повідомлення про факт порушення положень нормативно-правових актів працівниками поліції;

в) повідомлення про те, що поліцейські не відреагували належним чином на повідомлення про вчинене правопорушення чи таке, що готується.

Усі звернення можна поділити за наступними критеріями:

- за кількісним складом суб'єктів звернення (індивідуальні та колективні);
- залежно від форми звернення (письмові та усні);
- залежно від змісту звернення (пропозиції (зауваження), заяви (клопотання) та скарги).

Процедура щодо вирішення адміністративних справ за зверненнями громадян в органах поліції складається з наступних стадій:

- а) подання громадянином звернення та прийняття його до розгляду органом (службовою особою), що веде провадження;
- б) розгляд справи (встановлення та дослідження фактичних обставин);
- в) ухвалення рішення;
- г) перегляд рішення у зв'язку з його оскарженням або опротестуванням;
- д) виконання рішення.

67. Поняття та правове регулювання провадження із звернень громадян.

Провадження із звернень громадян — це урегульована адміністративно-правовими нормами діяльність уповноважених органів державної влади (їх посадових осіб), в процесі якої здійснюється низка послідовних дій, спрямованих на розгляд пропозицій, заяв та скарг громадян, в результаті чого реалізуються їх права, свободи та законні інтереси.

Насамперед, слід зазначити, що право на звернення є конституційним правом кожної особи. Відповідно до ст. 40 Конституції України, усі мають право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, що зобов'язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк.

Основним нормативно-правовим актом, який регулює провадження із звернень громадян, є *Закон України «Про звернення громадян» від 02.10.1996 р. № 393*, в якому розкривається зазначена вище конституційна норма. Ним регулюються питання, пов'язані з організаційними засадами звернень громадян не тільки до органів поліції, а й до інших органів державної влади та об'єднань громадян. Зокрема, зазначений закон встановлює, у якій формі може бути подано звернення та вимоги до кожного з його видів, порядок розгляду та строки звернення, випадки, коли звернення не підлягає розгляду, а також відповідальність за порушення законодавства про звернення громадян.

В *Указі Президента України «Про першочергові заходи щодо забезпечення реалізації та гарантування конституційного права на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування»*

від 07.02.2008 р. № 109 визначено основні заходи щодо забезпечення реалізації конституційних прав громадян на письмове звернення та особистий прийом, обов'язкове одержання обґрунтованої відповіді. Прикладом таких заходів можуть бути: недопущення надання неоднозначних, необґрунтованих або неповних відповідей за зверненнями громадян, із порушенням строків, установлених законодавством, безпідставної передачі розгляду звернень іншим органам, викоренення практики визнання заяв чи скарг необґрунтованими без роз'яснення заявникам порядку оскарження прийнятих за ними рішень або створення умов для участі заявників у перевірці поданих ними заяв чи скарг, надання можливості знайомитися з матеріалами перевірок відповідних звернень.

Серед нормативно-правових актів, що регулюють провадження із звернень громадян в органах поліції, необхідно також зазначити *Положення про порядок роботи зі зверненнями громадян і організації їх особистого прийому в системі Міністерства внутрішніх справ України, затверджене Наказом МВС України від 10.10.2004 р. № 1177*, яке встановлює єдиний порядок приймання, реєстрації, розгляду, узагальнення та аналізу звернень громадян в апараті МВС, закладах, установах і підприємствах, що належать до сфери управління МВС, а також визначає порядок контролю за його дотриманням.

З метою покращення стану взаємодії поліції з населенням у сфері протидії корупційним та іншим протиправним діям, забезпечення захисту прав і свобод громадян, суспільства і держави від протиправних посягань, охорони публічного порядку, а також зміцнення законності *Наказом МВС України було затверджено Положення про функціонування «телефонів довіри» в органах і підрозділах внутрішніх справ від 09.08.2010 р. № 372*.

Інструкція про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, затверджена Наказом МВС України від 06.11.2015 р. № 1377, визначає порядок прийняття та реєстрації тих заяв і повідомлень, що містять інформацію про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, а також порядок здійснення контролю за його дотриманням.

68. Види звернень: пропозиції (зауваження), заяви (клопотання), скарги.

Звернення громадян, залежно від змісту, поділяються на пропозиції (зауваження), заяви (клопотання) та скарги — саме такий поділ використовує й законодавець у Законі України «Про звернення громадян» від 02.10.1996 р. № 393.

Пропозиція (зауваження) — це звернення громадян, де висловлюються порада, рекомендація щодо діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, депутатів усіх рівнів, посадових осіб, а також висловлюються думки щодо врегулювання суспільних відносин та умов життя громадян, вдосконалення правової основи державного і громадського життя, соціально-культурної та інших сфер діяльності держави і суспільства.

Заяву можна визначити як звернення громадян із проханням про сприяння реалізації закріплених Конституцією та чинним законодавством їх прав та інтересів або повідомлення про порушення чинного законодавства чи недоліки в діяльності підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, народних депутатів України, депутатів місцевих рад, посадових осіб, а також висловлення думки щодо поліпшення їх діяльності.

Клопотання, на відміну від заяви, — це письмове звернення з проханням про визнання за особою відповідного статусу, прав чи свобод, тощо.

Під **скаргою** розуміється звернення з вимогою про поновлення прав і захист законних інтересів громадян, порушених діями (бездіяльністю), рішеннями державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, посадових осіб.

Скарги, які надходять до органів поліції, можна класифікувати за наступними критеріями:

- за кількістю суб'єктів, що подають скаргу: індивідуальні (зі скаргою звертається один суб'єкт) та колективні (зі скаргою звертається два чи більше суб'єктів);

- за формою скарги: усні (такі звернення зазвичай викладаються під час прийому громадян в органах поліції), письмові (письмова скарга підписується заявником або заявниками з зазначенням дати звернення) та електронні, проте, необхідно пам'ятати, що електронна скарга не є офіційним зверненням, а тому відповідь на неї не повинна бути надана протягом 30 днів. а інформація, яка в ній міститься, може бути прийнята до відома;

- за первинністю: первинні (інформація у скарзі викладається вперше) та повторні (наприклад, оскарження рішення, яке було прийняте за цією скаргою);

- за змістом: скарги на діяння працівників поліції, внаслідок яких були порушені права особи або її законні інтереси (наприклад, безпідставне застосування адміністративного затримання); скарги на дії (бездіяльність) працівників поліції, якими на громадянина були незаконно покладені ті чи інші обов'язки; скарги на діяння поліцейських, в результаті яких громадянина було незаконно притягнуто до відповідальності.

У свою чергу, скарги можна поділити на: **адміністративні скарги** та **позовні заяви**. Між собою вони відрізняються тим, що сама по собі подача

адміністративної скарги, на відміну від позовної заяви, не є приводом для розгляду даного конфлікту судом, вона розглядається у позасудовому порядку вищестоящими органами.

69. Вимоги, які висуваються до звернень громадян, і наслідки недотримання таких вимог.

Існує безліч підстав і форм звернення громадян в органи державної влади, в тому числі й в органи поліції, тому уніфікувати вимоги, згідно з якими повинно оформлюватися те чи інше звернення, практично неможливо. Натомість, у ст. 5 *Закону України «Про звернення громадян» від 02.10.1996 р. № 393* закріплені найзагальніші вимоги, які висуваються до звернення громадян в усній або письмовій формі.

Усне звернення викладається громадянином на особистому прийомі або за допомогою засобів телефонного зв'язку, через визначені контактні центри, телефонні «гарячі лінії» та реєструється посадовою особою.

Письмове звернення надсилається поштою або передається громадянином особисто чи через уповноважену ним особу, повноваження якої оформлені відповідно до законодавства. Письмове звернення також може бути надіслане з використанням мережі Інтернет, засобів електронного зв'язку (електронне звернення).

У зверненні має бути зазначено прізвище, ім'я, по батькові, місце проживання громадянина, викладено суть порушеного питання, зауваження, пропозиції, заяви чи скарги, прохання чи вимоги. Письмове звернення повинно бути підписано заявником або заявниками із зазначенням дати.

У випадку, якщо звернення оформлене без дотримання зазначених вимог, воно повертається заявнику з відповідними роз'ясненнями не пізніше як через десять днів від дня його надходження.

Особливою формою колективного звернення громадян до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, органу місцевого самоврядування є електронна петиція, яка подається через офіційний веб-сайт органу, якому вона адресована, або веб-сайт громадського об'єднання, яке здійснює збір підписів на підтримку електронної петиції.

В електронній петиції має бути викладено суть звернення, зазначено прізвище, ім'я, по батькові автора (ініціатора) електронної петиції, адресу електронної пошти. На веб-сайті відповідного органу або громадського об'єднання, що здійснює збір підписів, обов'язково зазначаються дата початку збору підписів та інформація щодо загальної кількості та переліку осіб, які підписали електронну петицію.

Електронна петиція не може містити заклики до повалення конституційного ладу, порушення територіальної цілісності України, пропаганду війни, насильства, жорстокості, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, заклики до вчинення терористичних актів, посягання на права і свободи людини.

Відповідальність за зміст електронної петиції несе автор (ініціатор) електронної петиції. У разі невідповідності електронної петиції встановленим вимогам оприлюднення такої петиції не здійснюється, про що повідомляється автору (ініціатору) не пізніше трьох робочих днів.

Громадяни мають право звертатися до органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, об'єднань громадян, посадових осіб українською чи іншою мовою, прийнятною для сторін.

Анонімними вважаються звернення, в яких не вказано місця проживання суб'єкта звернення, відсутній такий реквізит як підпис або зі змісту яких взагалі неможливо встановити авторство. Такі звернення не підлягають розгляду.

Не розглядаються також повторні звернення одним і тим же органом від одного і того ж громадянина з одного і того ж питання, якщо перше вирішено по суті, та звернення осіб, які визнані судом недієздатними.

70. Права громадянина, який подав звернення.

Згідно зі ст. 18 *Закону України «Про звернення громадян» від 02.10.1996 р. № 393*, особа, яка подала звернення у тому числі до органів поліції, має право:

- 1) особисто викласти аргументи особі, що перевіряла заяву чи скаргу, та брати участь у перевірці поданої скарги чи заяви;
- 2) знайомитися з матеріалами перевірки;
- 3) подавати додаткові матеріали або наполягати на їх запиті органом, який розглядає заяву чи скаргу;
- 4) бути присутньою при розгляді заяви чи скарги;
- 5) користуватися послугами адвоката або представника трудового колективу, організації, яка здійснює правозахисну функцію, оформивши це уповноваження у встановленому законом порядку;
- 6) одержати письмову відповідь про результати розгляду заяви чи скарги;
- 7) висловлювати усно або письмово вимогу щодо дотримання таємниці розгляду заяви чи скарги;

8) вимагати відшкодування збитків, якщо вони стали результатом порушень встановленого порядку розгляду звернень.

71. Обов'язки поліції щодо розгляду звернень громадян. Реєстрація звернень громадян в органах поліції.

Письмові звернення громадян, оформлені належним чином і подані в установленому порядку, підлягають обов'язковому прийняттю, реєстрації та первинному розгляду з метою визначення їх належності до компетенції апарату Міністерства внутрішніх справ, закладів, установ, підприємств, що належать до сфери управління міністерства, та призначення за ними конкретного виконавця.

Органи поліції відповідно до ст. 19 *Закону України «Про звернення громадян» від 02.10.1996 р. № 393* у випадках звернення до них громадян зобов'язані:

1) об'єктивно, всебічно і вчасно перевірити заяви чи скарги, які надійшли до органу поліції;

2) у разі прийняття рішення про обмеження доступу громадянина до відповідної інформації при розгляді заяви чи скарги скласти про це мотивовану постанову;

3) на прохання громадянина запросити його на засідання відповідного органу, що розглядає його заяву чи скаргу;

4) скасувати або змінити оскаржуване рішення у випадках, передбачених законодавством України, якщо воно не відповідає закону або іншим нормативним актам, невідкладно вжити заходів до припинення неправомірних дій, а також виявляти, усувати причини та умови, які сприяли порушенням;

5) забезпечити поновлення порушених прав, реальне виконання прийнятих у зв'язку із заявою чи скаргою рішень;

6) письмово повідомити громадянина про результати перевірки заяви чи скарги і суть прийнятого рішення;

7) вжити заходів щодо відшкодування у встановленому законом порядку матеріальних збитків, якщо їх було завдано громадянину в результаті ущемлення його прав чи законних інтересів, вирішувати питання про відповідальність осіб, з вини яких було допущено порушення, а також на прохання громадянина не пізніш як у місячний термін довести прийняте рішення до відома органу місцевого самоврядування, трудового колективу чи об'єднання громадян за місцем проживання громадянина;

8) у разі визнання заяви чи скарги необґрунтованою роз'яснити порядок оскарження прийнятого за нею рішення;

9) не допускати безпідставної передачі розгляду заяв чи скарг іншим органам;

10) особисто організувати та перевіряти стан розгляду заяв чи скарг громадян, вживати заходів до усунення причин, що їх породжують, систематично аналізувати та інформувати населення про хід цієї роботи.

Також органи поліції зобов'язані:

- уважно вникати в суть звернення з метою якісного та швидкого вирішення питань, які містяться у ньому;

- у разі необхідності вимагати матеріали перевірки у виконавців, яка проводилась за суттю звернення;

- направляти працівників апарату Міністерства внутрішніх справ, закладів, установ, підприємств, що належать до сфери управління міністерства, на місця для перевірки викладених у зверненнях фактів;

- вживати інших заходів для об'єктивного вирішення поставлених авторами звернень питань;

- з'ясовувати і усувати причини та умови, які спонукають громадян скаржитись, якщо це не суперечить чинному законодавству.

Забороняється відмовляти в прийнятті та розгляді звернень, посилаючись на політичні погляди, партійну належність, стать, вік, віросповідання, національність громадянина, незнання мови звернення.

Первинний розгляд письмових звернень громадян проводиться керівниками апарату Міністерства внутрішніх справ, закладів, установ, підприємств, що належать до сфери управління міністерства, або їх заступниками відповідно до їх повноважень згідно з вимогами п. 2.1 *«Положення про порядок роботи зі зверненнями громадян і організації їх особистого прийому в системі Міністерства внутрішніх справ України» від 10.10.2004 р. № 1177.*

Після первинного розгляду звернень громадян працівник підрозділу документального забезпечення органу поліції повинен внести до журналу або електронно-реєстраційної картки персонального комп'ютера резолюцію керівництва та встановлені терміни виконання доручень за зверненнями громадян.

У разі, якщо у зверненні, яке надійшло до поліції, міститься інформація про кримінальні правопорушення, що вчинені або готуються, таке звернення невідкладно надсилається за належністю до відповідного органу досудового розслідування для реєстрації, проведення досудового розслідування та прийняття рішення згідно з вимогами кримінального процесуального законодавства. Звернення громадян в обов'язковому порядку фіксується в журналі обліку звернень цього ж структурного підрозділу органу поліції.

Облік звернень громадян в органах поліції та доведення їх до безпосереднього виконавця здійснюються в день їх надходження (під підпис у журналі обліку).

Звернення громадян в усній формі можуть надходити через телефонні апарати «телефонів довіри», які встановлюються в структурних підрозділах органів поліції усіх рівнів, порядок приймання, реєстрації та розгляду інформації про протиправні дії, порушення прав і законних інтересів громадян, яка надійшла зазначеними телефонами, здійснюється відповідно до *Положення про функціонування «телефонів довіри» в органах і підрозділах внутрішніх справ, затвердженого Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 09.08.2010 р. № 372.*

Інформація, що надходить через такі телефонні апарати, фіксується за допомогою існуючих цифрових реєстраторів документування мовленнєвої інформації і використовується для подальшого зміцнення правопорядку й законності, удосконалення діяльності органів поліції. Термін її зберігання — 30 діб. Також отримана інформація фіксується в журнал обліку інформації «телефонів довіри», який є документом суворої звітності. Він повинен бути пронумерований, прошитий, опечатаний мастичною печаткою і зареєстрований у підрозділі документального забезпечення та режиму. Графи журналу заповнюються поліцейським, який прийняв звернення. У разі закінчення журналу обліку інформації «телефонів довіри» передається документального забезпечення та режиму для зберігання. Термін їх зберігання — 5 років.

Реквізити граф журналу обліку інформації «телефонів довіри» заповнюються черговими поліцейськими по «телефону довіри» структурних підрозділів органів Національної поліції. У структурних підрозділах, де встановлені «телефони довіри», наказами керівників цих підрозділів закріплюються три-чотири працівники, які безпосередньо повинні забезпечувати прийом відповідної інформації. Відповідальність за повноту та достовірність зареєстрованої інформації покладається на керівника структурного підрозділу, у якому встановлено «телефон довіри».

72. Порядок та строки розгляду звернень громадян.

Загальний порядок розгляду звернень громадян регламентовано *Законом України «Про звернення громадян» від 02.10.1996 р. № 393 і Положенням про порядок роботи зі зверненнями громадян і організації їх особистого прийому в системі Міністерства внутрішніх справ України, затвердженим Наказом Міністерства внутрішніх справ від 10.10.2004 р. № 1177.*

Органи Національної поліції зобов'язані розглянути **пропозиції (зауваження)** та повідомити громадянина про результати розгляду.

Скарга подається протягом одного року з моменту його прийняття, але не пізніше одного місяця з часу ознайомлення громадянина з прийнятим рішенням, у порядку підлеглих вищому органу поліції або посадовій особі, що не позбавляє громадянина права звернутися до суду. Скарги, подані з порушенням зазначеного терміну, не розглядаються, але пропущений з поважної причини термін може бути поновлений органом чи посадовою особою, що розглядає скаргу.

До скарги додаються наявні у громадянина рішення або копії рішень, які приймалися за його зверненням раніше, а також інші документи, необхідні для розгляду скарги, які після її розгляду повертаються громадянину.

Органи Національної поліції зобов'язані об'єктивно і вчасно розглядати **заяви (клопотання)**, перевірити викладені в них факти, приймати рішення відповідно до чинного законодавства і забезпечувати їх виконання, повідомляти громадян про наслідки розгляду заяв (клопотань).

Відповідь за результатами розгляду заяв (клопотань) в обов'язковому порядку дається тим органом, який отримав ці заяви і до компетенції якого входить вирішення порушених у заявах (клопотаннях) питань, за підписом керівника або особи, яка виконує його обов'язки.

Рішення про відмову в задоволенні вимог, викладених у заяві (клопотанні), доводиться до відома громадянина в письмовій формі з посиланням на відповідні норми законодавства і викладенням мотивів відмови, а також із роз'ясненням порядку оскарження прийнятого рішення.

Звернення розглядаються і вирішуються у термін не більше одного місяця від дня їх надходження, а ті, які не потребують додаткового вивчення, — невідкладно, але не пізніше 15 днів від дня їх отримання. У випадку, коли в місячний термін вирішити порушені у зверненні питання неможливо, керівник органу поліції або його заступник встановлюють необхідний термін для його розгляду, про що необхідно повідомити особі, яка подала звернення. Загальний термін вирішення питань, порушених у зверненні, не може перевищувати сорока п'яти днів. На обґрунтовану письмову вимогу громадянина термін розгляду може бути скорочено. Звернення громадян розглядаються безоплатно.

Іноді вирішити питання, порушені в зверненні, без проведення перевірки неможливо. За результатами такої перевірки звернення складається мотивований висновок про результати розгляду звернення громадян, який має містити в собі об'єктивний аналіз усіх зібраних матеріалів і повинен відповідати порядку його складання.

Рішення, які приймаються за зверненнями, повинні бути мотивованими та ґрунтуватися на нормах чинного законодавства. Посадова особа, визнавши

заяву такою, що підлягає задоволенню, зобов'язана забезпечити своєчасне і правильне виконання прийнятого рішення, а в разі визнання скарги обґрунтованою — негайно вжити заходів до поновлення порушених прав громадян. Звернення вважаються вирішеними, якщо розглянуто всі поставлені в них питання, вжиті необхідні заходи і заявникам дані вичерпні відповіді.

Відповідь за результатами розгляду звернення в обов'язковому порядку дається тим органом, який його отримав і до компетенції якого входить розв'язання порушених у зверненні питань, за підписом керівника або його заступника. Рішення про відмову в задоволенні вимог, викладених у зверненні, доводиться до відома громадянина в письмовій формі з посиланням на закон і викладенням мотивів відмови, а також із роз'ясненням порядку оскарження прийнятого рішення. При цьому, вказуються заходи, вжиті органами поліції у межах їх компетенції для захисту конституційних прав громадян.

Якщо давалася усна відповідь, то складається відповідна довідка, яка долучається до матеріалів перевірки звернення. У журналі реєстрації звернень громадян, що надійшли поштою, або журналі реєстрації звернень громадян, що надійшли під час особистого прийому, або на електронно-реєстраційних картках обліку звернень персональних комп'ютерів фіксується, що про наслідки перевірки автора повідомлено в усній формі під час особистої бесіди. Відповідь за результатами розгляду колективного звернення громадян (якщо звернення підписали двоє та більше громадян) направляється тому громадянину, який у зверненні підписався першим або адреса якого вказана. У тексті відповіді необхідно вказувати загальну кількість громадян, які звернулися до органів поліції.

73. Порядок особистого прийому громадян в органах поліції.

Порядок особистого прийому громадян органах поліції регламентовано розділом 8 *Положення про порядок роботи зі зверненнями громадян і організації їх особистого прийому в системі Міністерства внутрішніх справ України, затвердженого Наказом Міністерства внутрішніх справ від 10.10.2004 р. № 1177.*

Особистий прийом громадян або їх представників (повноваження яких оформлені в установленому законом порядку) в органах поліції проводиться згідно з графіком, який затверджується відповідними керівниками цих органів. Особистий прийом провадиться регулярно в установлені дні та години в зручний для громадян час за місцем їх роботи і проживання. При вирішенні питання про час прийому враховуються внутрішній трудовий розпорядок роботи органу поліції, а також інші місцеві умови й можливості його здійснення.

Графіки особистого прийому довідаються до відома громадян шляхом розміщення цих графіків у засобах масової інформації, на офіційних сайтах мережі Інтернет, тощо. Несвоєчасний початок прийому та припинення його раніше встановленого строку неприпустимі. З питань депутатської діяльності народні депутати України і депутати місцевих рад користуються правом особистого прийому невідкладно, поза графіком. На особистий прийом не допускаються особи:

1) які визнані судом у встановленому порядку недієздатними, якщо вони з'явилися на прийом без їх законних представників;

2) що перебули в стані сп'яніння або з явними ознаками психічного розладу, якщо їх поведінка створює небезпеку для оточуючих, вони на прийом не допускаються, для їх ізоляції викликаються спеціальні медичні служби.

Особі також може бути відмовлено в особистому прийомі, якщо вона не має при собі документа, що посвідчує особу.

Для особистого прийому громадян відводяться спеціальні кімнати (приймальні), які визначаються наказом керівника органу поліції та закріплюються за відповідним підрозділом, відповідальним за роботу зі зверненнями громадян, обладнуються належним інвентарем і забезпечуються юридичною літературою та нормативно-правовими актами. Вхід до приймальні повинен бути вільний, без оформлення перепусток. Біля входу до приймальні на вільному для огляду місці вивішується відповідна вивіска та інформаційні дошки, на яких розміщують графік особистого прийому громадян із зазначенням прізвищ посадових осіб, які повинні приймати відвідувачів, часу й місця приймання, витяги із *Закону України «Про звернення громадян» від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР, Указу Президента України «Про першочергові заходи щодо забезпечення реалізації та гарантування конституційного права на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування» від 07.02.2008 р. № 109/2008.*

Особистий прийом громадян за місцем їх роботи і проживання проводиться у приміщеннях, які надають керівники відповідних установ і організацій. За бажанням відвідувачів може провадитися попередній запис на прийом.

На особистий прийом до Міністра внутрішніх справ України, його перших заступників та заступників проведення попереднього запису є обов'язковим. Попередній запис громадян у апараті Міністерства внутрішніх справ України здійснюється посадовими особами відділу організації роботи зі зверненнями громадян Департаменту з питань режиму та службової діяльності і закінчується не пізніше ніж за 5 днів до календарної дати прийому.

Посадова особа, яка здійснює прийом, для забезпечення кваліфікованого вирішення поставлених відвідувачем питань може залучити до

їх розгляду працівників відповідних структурних підрозділів Національної поліції або одержати у цих працівників потрібну консультацію.

Особистий прийом громадян починається з пропозиції відвідувачеві назвати своє прізвище, ім'я та по батькові, місце проживання, роботи, а також викласти суть питання, з яким він звертається. У громадянина, що звернувся, посадовою особою в коректній формі можуть бути витребувані його документи, що засвідчують особу або наявність повноважень на представництво інтересів іншої особи. Відсутність документа може бути підставою для відмови в прийомі. Питання, з якими звертаються громадяни, за змогою розв'язуються під час прийому.

Особа, яка веде прийом, в межах своєї компетенції має право прийняти одне з таких рішень:

- задовольнити прохання чи вимогу й повідомити відвідувача про порядок і строк виконання прийнятого рішення.
- відмовити в задоволенні прохання чи вимоги, повідомивши заявника про мотиви відмови і порядок оскарження прийнятого рішення.
- прийняти письмову заяву або скаргу (коли питання потребують додаткового вивчення і перевірки) і пояснити відвідувачеві причини неможливості розв'язання питання під час особистого прийому, а також про порядок і строк розгляду його звернення.

Усі звернення громадян, подані на особистому прийомі, реєструються в загальному порядку. Якщо вирішити порушені в усному зверненні питання безпосередньо на особистому прийомі неможливо, вони розглядаються в тому самому порядку, що й письмові звернення. При цьому, про усне звернення посадовою особою, яка здійснює особистий прийом, складається відповідна довідка. Про результати розгляду громадянину повідомляється письмово або усно (за його бажанням).

74. Порядок прийняття, реєстрації та ведення єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події.

Такий порядок встановлений *Інструкцією про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, яка затверджена Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 06.11.2015 р. № 1377.*

Прийняття заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події незалежно від місця і часу їх учинення, повноти отриманих даних, особи заявника здійснюється цілодобово і невідкладно тим органом поліції, до

якого надійшла заява чи повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення та іншу подію.

При особистому зверненні заявника до органу поліції із заявою чи повідомленням про вчинене кримінальне правопорушення та іншу подію уповноважений працівник чергової частини або інша службова особа в кімнаті для приймання громадян цілодобово оформляють протоколи усних заяв і відразу реєструють заяви в журналі єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події. Так, особа, яка подає заяву чи повідомляє про кримінальне правопорушення, під підпис попереджається про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину, передбачене ст. 383 *Кримінального кодексу України від 05.04.2001 р. № 2341*.

Повідомлення про кримінальні правопорушення та інші події, отримані оператором телефонної лінії «102», вносяться до робочого зошита, в якому зазначаються відомості про дату та час надходження повідомлення, хто повідомив (П.І.Б., місце проживання чи місце знаходження, телефон), стислий зміст заяви, та відразу передаються до органів поліції для реагування, про що робиться відмітка в робочому зошиті (кому передано повідомлення, номер реєстрації в журналі єдиного обліку органу поліції).

Уповноважений працівник чергової частини органу поліції, отримавши заяву (повідомлення) про вчинене кримінальне правопорушення та іншу подію, відразу реєструє її (його) в журналі єдиного обліку та направляє на місце події слідчо-оперативну групу чи групу реагування.

Інформацію, яка надійшла до чергової частини органу поліції, про вчинене кримінальне правопорушення та іншу подію на території обслуговування іншого органу поліції уповноважений працівник чергової частини відразу реєструє в журналі єдиного обліку та невідкладно інформує про це той орган, на території оперативного обслуговування якого мала місце така подія. Матеріали про вчинення правопорушення, що містить ознаки кримінального, заборонено передавати до іншого органу поліції без реєстрації в журналі єдиного обліку та внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Журнали єдиного обліку заповнюються уповноваженими працівниками чергових частин органів поліції. Записи за кожною інформацією повинні містити стислі і вичерпні дані про те, коли надійшла заява чи повідомлення про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, хто, коли і в якій формі повідомив про вчинене кримінальне правопорушення та іншу подію, що і коли сталося, час та дату реєстрації, яких заходів ужито за заявою чи повідомленням про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, ким та кому доручено розгляд заяви чи повідомлення про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, час та дату отримання заяви чи повідомлення про вчинені

кримінальні правопорушення та інші події для внесення відповідних даних до Єдиного реєстру досудових розслідувань. У черговій частині органів поліції ведеться журнал єдиного обліку, який забороняється виносити з чергової частини. Закінчені журнали єдиного обліку та журнали видачі талонів разом з талонами-корінцями передаються до підрозділів документального забезпечення органів поліції.

Про заяви і повідомлення, які надійшли до чергової частини органу поліції і в яких відсутні відомості, які вказують на вчинення кримінального правопорушення, після їх реєстрації в журналі єдиного обліку доповідається уповноваженим працівником чергової частини начальникові органу поліції або особі, яка виконує його обов'язки, для розгляду та прийняття рішення згідно із *Законом України «Про звернення громадян» від 02.10.1996 р. № 393* або *Кодексом України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р.*

У разі встановлення начальником органу поліції в заяві (повідомленні) відомостей, які вказують на вчинення кримінального правопорушення, він за своєю резолюцією (не пізніше однієї доби з часу реєстрації заяви в журналі єдиного обліку) повертає її (його) до чергової частини для негайної передачі начальнику слідчого підрозділу.

Заяви і повідомлення про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, що надійшли до органу поліції поштою, телеграфом, факсимільним зв'язком або зв'язком іншого виду, реєструються в підрозділах документального забезпечення цих органів, про них доповідається начальникові органу поліції або особі, яка виконує його обов'язки. Останні, у свою чергу, накладають письмові резолюції щодо подальшого розгляду цих заяв і повідомлень.

При реєстрації заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, що надійшли в письмовій формі, уповноважений працівник чергової частини органу поліції на їх лицьовому боці проставляє спеціальний штамп реєстрації заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події.

Слідчий, який отримав у черговій частині для розгляду заяву або повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення, у журналі єдиного обліку ставить відмітку про час та дату її (його) отримання, зазначає посаду, прізвище та ставить підпис, а також невідкладно подає до чергової частини відомості в письмовому вигляді про реєстраційний номер журналу єдиного обліку, номер кримінального провадження, дату та час внесення відомостей про заяву чи повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Контроль за достовірністю внесених відомостей забезпечує працівник підрозділу інформаційно-аналітичного забезпечення.

Анонімні листи, що містять відомості про вчинені кримінальні правопорушення, реєструються лише в підрозділах документального забезпечення і передаються за резолюцією керівника органу поліції або особи, яка виконує його обов'язки, до структурних підрозділів для використання в розкритті злочинів.

75. Відповідальність за порушення законодавства про звернення громадян.

Чинним законодавством за порушення законодавства про звернення громадян передбачено адміністративну, кримінальну та цивільну відповідальність. Згідно з положеннями ст. 212-3 *Кодексу України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984*, адміністративна відповідальність, за яку передбачене адміністративне стягнення у вигляді штрафу, настає за наступні дії:

1) неоприлюднення інформації, обов'язкове оприлюднення якої передбачено *Законами України «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011р. № 2939-VI* та *«Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. № 1700*;

2) порушення *Закону України «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011 р. № 2939-VI*, а саме: необґрунтоване віднесення інформації до інформації з обмеженим доступом, ненадання відповіді на запит на інформацію, ненадання інформації, неправомірна відмова в наданні інформації, несвоєчасне або неповне надання інформації, надання недостовірної інформації;

3) обмеження доступу до інформації або віднесення інформації до інформації з обмеженим доступом, якщо це прямо заборонено законом;

4) неправомірна відмова в наданні інформації, несвоєчасне або неповне надання інформації, надання інформації, що не відповідає дійсності, у відповідь на адвокатський запит, запит кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, її палати або члена відповідно до *Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 р. № 5076*;

5) незаконна відмова у прийнятті та розгляді звернення;

6) інше порушення *Закону України «Про звернення громадян» від 02.10.1996 р. № 393*.

Повторне протягом року вчинення будь-якого з вказаних діянь, якщо особу було піддано адміністративному стягненню, тягне за собою адміністративне стягнення у вигляді штрафу або громадських робіт на строк від 20 до 30 годин.

Кримінальна відповідальність за порушення законодавства про звернення громадян передбачена ст. 364 (зловживання владою або службовим становищем), ст. 366 (службове підроблення), ст. 367 (службова недбалість) *Кримінального кодексу України від 05.04.2001 р.*

Згідно із нормами ч. 2 ст. 200 *Цивільного кодексу України від 16.01.2003 р.*, суб'єкт відносин у сфері інформації може вимагати усунення порушень його права та відшкодування майнової і моральної шкоди, завданої такими правопорушеннями, тобто цивільна відповідальність настає у випадку, якщо інформацією, яка була надана, як відповіддю на звернення особи, була завдана матеріальна чи моральна шкода. У такому випадку у першу чергу відшкодуванню підлягають витрати, які безпосередньо пов'язані із самим зверненням або його поданням (наприклад, під час відправлення звернення листом), а також ті реальні втрати, які особа понесла у зв'язку з неотриманням відповіді на своє звернення.

76. Дисциплінарне провадження в органах поліції.

За порушення службової дисципліни, тобто вчинення дисциплінарного проступку, поліцейські незалежно від займаної посади та спеціального звання несуть дисциплінарну відповідальність, що не виключає їх притягнення до адміністративної, кримінальної або цивільно-правової відповідальності.

Дисциплінарний проступок – це протиправна, винна дія чи бездіяльність поліцейського, що полягає у невиконанні чи неналежному виконанні ним обов'язків поліцейського або виходить за їх межі, порушенні обмежень та заборон, визначених законодавством для поліцейських, а також вчиненні дій, що підривають авторитет поліції. За вчинення дисциплінарного проступку накладається дисциплінарне стягнення, яке є засобом підтримання службової дисципліни з метою виховання поліцейського, який його вчинив, для безумовного дотримання службової дисципліни, а також з метою запобігання вчиненню нових дисциплінарних проступків.

До поліцейських можуть застосовуватися такі види дисциплінарних стягнень: зауваження; догана; сувора догана; попередження про неповну службу відповідність; пониження у спеціальному званні на один ступінь; звільнення з посади; звільнення із служби в поліції.

З метою своєчасного, повного і об'єктивного з'ясування всіх обставин вчинення поліцейським дисциплінарного проступку, установлення причин та умов його вчинення, вини, ступеня тяжкості дисциплінарного проступку та розміру заподіяної шкоди проводиться службове розслідування, яке призначається за письмовим наказом уповноваженого керівника. Службове розслідування повинно бути завершено протягом одного місяця з дня його

призначення. Дисциплінарне стягнення застосовується у строк до одного місяця від дня виявлення дисциплінарного проступку і 6 місяців від дня його вчинення шляхом видання дисциплінарного наказу. Заохочення та дисциплінарні стягнення, застосовані до поліцейських, підлягають обліку, а інформація про їх застосування – внесенню до особових справ.

77. Поняття та правове регулювання діяльності чергових частин органів поліції.

Чергові частини покликані безперервно слідкувати за оперативною обстановкою, що складається на території, що обслуговується поліцією, організувати термінове реагування на заяви і повідомлення про правопорушення, об'єктивно розібратися з доставленими в чергову частину громадянами, дотримуючись при цьому законності в діях, оперативно управляти силами і засобами поліції при виникненні надзвичайних ситуацій

Чергова частина — це підрозділ, який забезпечує оперативне управління силами і засобами органів і підрозділів поліції, цілодобово перебуває в постійній готовності для реагування на злочинні прояви, надзвичайні ситуації, інші події і є координуючим органом управління при встановленні осіб, які підозрюються у вчиненні кримінальних правопорушень (п. 1.1 Наказу МВС від 28.04.2009 р. № 181 «Про організацію діяльності чергових частин органів і підрозділів внутрішніх справ України, направленої на захист інтересів суспільства і держави від протиправних посягань»).

У своїй діяльності працівники чергових частин керуються Конституцією України, Законом України «Про Національну поліцію», міжнародними договорами України, принципами та нормами міжнародного права, нормативно-правовими актами МВС України та Інструкцією з організації діяльності чергових частин органів і підрозділів внутрішніх справ України, направленої на захист інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, затвердженою Наказом МВС України від 28.04.2009 р. № 181.

Слід наголосити на тому, що відповідно до Наказу Національної поліції України від 22.01.2016 р. № 53 впроваджуються нові форми роботи у відділах та відділеннях поліції ГУНП в Київській, Львівській, Харківській областях. Відповідно до даного наказу, чергові частини як самостійний підрозділ ліквідуються, а їх функціональні обов'язки переносяться на сектор реагування патрульної поліції.

78. Призначення та основні завдання чергової служби органів поліції.

Основними призначенням та завданнями чергових частин є:

1. Приймання, реєстрація заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, організація негайного реагування на них.

2. Забезпечення оперативного управління силами й засобами, що задіяні для охорони громадського порядку, попередження та виявлення кримінальних правопорушень на території обслуговування, взаємодія з іншими правоохоронними органами, черговою частиною вищого рівня та органами виконавчої влади.

3. Збір, опрацювання й доповідь керівництву органу Національної поліції відомостей про оперативну обстановку на території обслуговування, передача їх до чергових частин вищого рівня, оперативно-чергових служб військових частин національної гвардії, а також інших органів виконавчої влади, інформування керівників відповідних структурних підрозділів Національної поліції та МВС.

4. Забезпечення введення ступенів готовності та спеціальних оперативних планів.

5. Організація роботи з особами, доставленими до чергової частини, забезпечення їх конституційних прав і свобод.

6. Поміщення (звільнення) доставлених осіб у кімнати для затриманих та доставлених чергових частин, забезпечення нагляду за їх поведінкою.

7. Контроль за додержанням порядку тримання й конвоювання затриманих і взятих під варту осіб, поміщенням їх до ізоляторів тимчасового тримання.

8. Забезпечення збереження службової документації, зброї, спеціальних засобів, засобів індивідуального захисту, зв'язку, оперативної та криміналістичної техніки, іншого майна, що знаходиться на зберіганні в черговій частині.

9. Виконання довідкової роботи при зверненні громадян із питань роботи органу Національної поліції.

10. Контроль за станом охорони адміністративних будинків Національної поліції, ізоляторів тимчасового тримання та прилеглої до них території.

11. Підтримання правил внутрішнього розпорядку органу Національної поліції, у нічний час — контроль за дотриманням правил пожежної безпеки й санітарних норм і правил у будинку органу Національної поліції та на прилеглий до нього території.

12. Оповіщення населення про виникнення надзвичайних ситуацій у населених пунктах, де не здійснюється цілодобове чергування оперативно-

чергових (диспетчерських) служб органів управління єдиної державної системи запобігання і реагування на надзвичайні ситуації.

79. Система та структура чергових частин органів поліції.

Систему чергових частин органів поліції України складають:

а) центральні чергові частини: чергова частина МВС України; чергові частини ГУНП в областях, АРК, м. Києві та м. Севастополі;

б) місцеві (територіальні) чергові частини: чергові частини міських, районних відділів, відділень поліції, відділів та відділень спеціальної поліції;

в) спеціальні чергові частини: чергові частини, що функціонують при спеціальних установах Національної поліції та МВС (ІТТ, спеціальних приймальниках для адмінарештованих), в окремих підрозділах органів Національної поліції, у навчальних закладах зі специфічними умовами навчання.

Чергова частина МВС — орган управління, збору й обробки оперативної інформації МВС. В її оперативному підпорядкуванні перебувають чергові частини структурних підрозділів центрального апарату МВС, національної гвардії, навчальних закладів зі специфічними умовами навчання, а також чергові частини всіх органів Національної поліції.

Чергові частини (комендатури) вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання у своїй діяльності керуються нормативно-правовими актами, наказами МВС та Національної поліції і перебувають у прямому підпорядкуванні проректорів по службі.

Чергові частини стройових підрозділів та училищ професійної підготовки працівників поліції та інших навчальних закладів перебувають в оперативному підпорядкуванні ГУНП, на території обслуговування яких знаходяться.

До структури чергових частин органів поліції України входять:

а) чергова частина МВС;

б) чергові частини територіальних органів: головних управлінь; районних відділів, відділень поліції, відділів та відділень спеціальної поліції.

80. Принципи діяльності чергових частин органів поліції.

Основними принципами роботи чергових частин є: знання оперативної обстановки на території, що обслуговується, оперативність, постійна готовність, пильність, додержання законності, чітке виконання вимог

нормативно-правових актів, тактовне ставлення до осіб, збереження державної таємниці (пп. 4 п. 1.1 Наказу МВС від 28.04.2009 р. № 181 «Про організацію діяльності чергових частин органів і підрозділів внутрішніх справ України, направленої на захист інтересів суспільства і держави від протиправних посягань»).

81. Основні функції чергових частин органів поліції.

Для успішного вирішення завдань, які покладені на чергову частину, чергова частина здійснює низу наступних **функцій**:

1) *функція оперативного управління силами і засобами органів Національної поліції*. При здійсненні даної функції оперативний черговий зобов'язаний бути готовим до своєчасного сповіщення і збору особового складу органу Національної поліції по тривозі, уміти користуватись схемою виклику працівників поліції, знати місця збору особового складу по тривозі, порядок зв'язку з органами державної влади і управління, начальником гарнізону і начальником штабу МНС. Оперативний черговий бере участь у підготовці службових нарядів до розводу, перевіряє наявність особового складу. По закінченню несення служби нарядами черговий приймає від патрульних рапорти про виконання поставлених завдань, службові документи, озброєння, засоби зв'язку та ін., отримані при заступленні на службу, перевіряє їх комплектність і справність;

2) *інформаційно-аналітична функція чергової частини* передбачає безперервний збір, обробку, оцінку і видачу інформації керівництву МВС, ГУНП, ВВП, зацікавленим службам про стан оперативної обстановки в області, місті, районі, про міри реагування на її зміну. Реалізація цієї функції включає в себе також підготовку і передачу інформації іншим правоохоронним органам (прокуратурі), органам державної влади, МНС. В кінці зміни черговий наряд звітується перед керівництвом органу поліції про зареєстровані протягом доби заяви, повідомлення про злочини та пригоди;

3) *розгляд обставин щодо правопорушників, доставлених до чергової частини*. При доставленні правопорушника в чергову частину черговий повинен: а) вияснити підстави і законність доставлення, наявність даних про потерпілих, свідках, встановити особистість доставленого, його фізичний стан (оп'янілий, хвороба, наявність травм і т.п.), за наявності перевірити по облікам; б) отримати від працівника поліції, який доставив особу, письмовий рапорт, від громадян — заяву і пояснення з викладеними обставинами правопорушення, підставами доставлення; в) зареєструвати факт доставлення в книзі доставлених; г) за необхідності помістити особу в кімнату затриманих або ізолятор тимчасового тримання;

4) *реалізуючи функцію контролю* за діяльністю підрозділів і установ органів поліції, черговий наряд повинен добре знати оперативну обстановку на місцях, режим роботи особового складу органу поліції і його керівників, місце їх знаходження. З цією метою оперативний черговий контролює: надання повної, об'єктивної і своєчасної інформації про стан оперативної обстановки на території, що ним обслуговується; дотримання встановленого порядку і строків передачі відомостей, передбачених переліком оперативної інформації по надзвичайні ситуації і особливо тяжкі злочини; повноту і своєчасність обліку заяв і повідомлень про злочини, які поступають у чергову частину; своєчасність виїзду і повноту складу слідчо-оперативної групи (СОГ); забезпечення чергування штатними черговими, що підпорядковані йому; своєчасність доведення розпоряджень, які передані із МВС, ГУНП, до керівників органів поліції;

5) *забезпечення службової документації, оперативної й криміналістичної техніки, засобів зв'язку, захисту, іншого майна, закріпленого за черговою частиною* (ефективність і справність засобів зв'язку, транспорту, оперативної і криміналістичної техніки і т.д., які закріплені за черговою частиною);

6) *забезпечення збереження озброєння, боєприпасів та спеціальних засобів* (черговий відповідає за здійснення видачі, прийому, зберігання зброї, боєприпасів та спеціальних засобів).

82. Організація роботи чергової частини органу поліції.

Кількість працівників чергових частин визначається їх штатними розписами.

Роботу чергової частини ГУНП організовує начальник чергової частини. Лише він має право затверджувати графік несення служби і встановлювати порядок підміни осіб добового наряду.

Начальники чергових частин, їх заступники, помічники начальника чергової частини (відділу) — оперативні чергові, старші інспектори-чергові, інспектори-чергові, старші інженери-програмісти, інженери-програмісти, помічники оперативних чергових та помічники оперативних чергових з оброблення інформації на персональних електронно-обчислювальних машинах комплектуються з числа працівників, які мають вищу освіту, характеризуються з позитивного боку, здатні самостійно приймати управлінські рішення, мають стаж служби в органах поліції понад 5 років, досвід роботи на посадах, пов'язаних з охороною громадського порядку, оперативною або слідчою діяльністю, та пропрацювали в черговій частині не менше 3 років.

Робота працівників чергової частини організовується в чотири зміни тривалістю 24 години кожна. Особам добового наряду під час чергування надаються по черзі перерви для вживання їжі та короточасного відпочинку загальною тривалістю до 4 годин, у тому числі до двох годин у денний і двох годин у нічний час.

Після зміни штатним працівникам чергової частини надається відпочинок тривалістю 72 години, підмінним працівникам — 48 годин, а тим із числа підмінних, хто чергував два і більше разів підряд, — також 72 години. При тимчасовій неможливості забезпечити чотиризмінну роботу чергової частини (при некомплекті, у разі хвороб, відпусток чи з інших причин) штатним працівникам чергових частин, а також підмінним черговим може надаватися відпочинок тривалістю 48 годин.

Надурочні чергування не повинні перевищувати 120 годин на рік. Залучати штатних працівників чергової служби до виконання завдань, не передбачених їх функціональними обов'язками, категорично забороняється.

Вхід до зали оперативного управління чергових частин, двері якої повинні бути постійно замкненими, заборонено всім посадовим особам органу поліції та МВС, крім зазначених у відповідній інструкції.

Оперативний черговий є старшим добового наряду чергової частини і чергових частин, підпорядкованих ВП, та здійснює загальне керівництво роботою чергових нарядів. Склад добового наряду чергової частини встановлюється штатним розписом.

Працівники добового наряду чергової частини постійно знаходяться в приміщенні чергової частини і відлучаються лише за викликом до начальника ГУНП, ВВП, його заступників, начальника оперативного відділу (сектору), а також для вживання їжі та відпочинку (у межах адмінбудинку), перевірки приміщень ГУНП, ВВП та в інших випадках — із дозволу оперативного чергового. Залишати приміщення чергової частини на одного працівника добового наряду категорично забороняється.

До складу наряду, крім добового наряду чергової частини та СОГ, призначаються: оперативні групи реагування; черговий ізолятора тимчасового тримання; поліцейські з охорони затриманих; водії автомобілів чергової частини.

Для належного виконання завдань, покладених на чергову частину, її працівники забезпечуються зброєю, боеприпасами, спеціальними засобами та засобами зв'язку, оперативною й криміналістичною технікою, автотранспортом та іншим майном згідно з табельною належністю, службовою документацією.

Члени добового наряду несуть службу в єдиному форменому одязі встановленого зразка, а у святкові дні — у встановленій формі одягу.

Черговий, що заступає на чергування, зобов'язаний прийняти від чергового, що змінюється: табельну вогнепальну зброю, а також спортивну та

навчальну зброю, що знаходиться на тимчасовому зберіганні (крім вилученої, добровільно зданої та знайденої), боеприпаси, спеціальні засоби, оперативну, криміналістичну й організаційну техніку, засоби зв'язку, ключі від кімнат для затриманих і доставлених і кімнати зберігання зброї та спеціальних засобів, інше майно за описом; озброєння, спеціальні та технічні засоби, які перевіряються поштучно, звіряється номер, серія та рік випуску, звертається увага на їх комплектність; осіб, які утримуються в КЗД, вилучені в них речі відповідно до протоколу про адміністративне затримання, документи, гроші та цінності (повинні зберігатися в шафах або інших спеціально відведених місцях) із відміткою про прийняття в книзі прийому та здачі чергування; документацію й довідкові матеріали; засоби пожежогасіння, що знаходяться в черговій частині.

83. Обов'язки та права чергового чергової частини органів поліції.

Права чергового:

1. Віддавати необхідні й обов'язкові для виконання доручення підпорядкованим черговим частинам ВВП, контролювати своєчасність та повноту їх виконання.

2. При ускладненні оперативної обстановки звертатися до чергових частин вищого рівня та інших органів Національної поліції для отримання допомоги силами й засобами, а також отримання необхідної інформації.

3. Вводити в дію спеціальні оперативні плани, оголошувати збір усього особового складу або окремого підрозділу по тривозі.

4. Вимагати від особового складу органу поліції підтримання внутрішнього розпорядку, дисципліни, правил пожежної безпеки та санітарних норм.

5. Перевіряти у громадян, які підозрюються у вчиненні правопорушень, документи, що посвідчують їх особу.

6. Поміщати й утримувати в КЗД.

7. Проводити огляд особистий огляд, огляд речей у осіб, що знаходяться в КЗД, та ін.

Обов'язки чергового:

1. Забезпечити приймання та реєстрацію заяв і повідомлень про вчинені кримінальні, інші правопорушення та події відповідно до чинного законодавства (у журналі єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події).

2. Забезпечити вільний доступ осіб до книги скарг і пропозицій.

3. Забезпечити своєчасну реєстрацію телеграм, телефонограм, що надійшли, у книзі обліку вхідних телеграм і телефонограм, повідомити про їх зміст начальникові органу Національної поліції та зареєструвати їх.

4. Оперативне реагування на повідомлення про кримінальні правопорушення та інші події, а також інформування про них здійснюються відповідно до чинного законодавства.

5. Введення ступенів готовності та спеціальних оперативних планів.

6. Розгляд обставин щодо осіб, доставлених до органу внутрішніх справ.

7. При адміністративному затриманні черговий зобов'язаний: перевірити повноту і достовірність зібраних матеріалів та відповідно до вимог статті 261 КУпАП скласти протокол про адміністративне затримання (у випадку, якщо протокол про адміністративне затримання не був складений іншою посадовою особою); провести особистий огляд правопорушника з дотриманням вимог статей 264 та 265 КУпАП; контролювати додержання встановлених строків адміністративного затримання; про місцеперебування особи, затриманої за вчинення адміністративного правопорушення, негайно повідомити її родичів, а на її прохання також адміністрацію за місцем роботи чи навчання та ін.

84. Обов'язки чергового щодо прийняття та реєстрації заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події.

Уповноважений працівник чергової частини органу поліції, отримавши заяву (повідомлення) про вчинене кримінальне правопорушення та іншу подію, відразу реєструє її (його) в журналі Єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події (далі — журнал ЄО) та направляє на місце події слідчо-оперативну групу чи групу реагування.

Інформацію, яка надійшла до чергової частини органу поліції, про вчинене кримінальне правопорушення та іншу подію на території обслуговування іншого органу поліції уповноважений працівник чергової частини відразу реєструє в журналі ЄО та невідкладно інформує про це той орган, на території оперативного обслуговування якого мала місце така подія.

Заяви або повідомлення фізичних або юридичних осіб про вчинене кримінальне правопорушення та іншу подію можуть бути усними або письмовими. Усні заяви про вчинення кримінального правопорушення заносяться до протоколу прийняття заяви про вчинене кримінальне правопорушення або таке, що готується, який підписують заявник та посадова особа, яка прийняла заяву.

Заяви і повідомлення про вчинені кримінальні правопорушення та інші події реєструються цілодобово в чергових частинах органів поліції уповноваженими працівниками відразу після їх надходження, вносяться до журналу ЄО та інтегрованої інформаційно-пошукової системи з усіма відомостями з журналу ЄО. У черговій частині органів поліції ведеться журнал ЄО, який забороняється вносити з чергової частини.

Журнали ЄО заповнюються уповноваженими працівниками чергових частин органів поліції. Записи за кожною інформацією повинні містити стислі і вичерпні дані про те, коли надійшла заява чи повідомлення про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, хто, коли і в якій формі повідомив про вчинене кримінальне правопорушення та іншу подію, що і коли сталося, час та дату реєстрації, яких заходів ужито за заявою чи повідомленням про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, ким та кому доручено розгляд заяви чи повідомлення про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, час та дату отримання заяви чи повідомлення про вчинені кримінальні правопорушення та інші події для внесення відповідних даних до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Закінчені журнали ЄО та журнали видачі талонів разом з талонами-корінцями передаються до підрозділів документального забезпечення органів поліції.

Про наявність письмових заяв про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, що надійшли до чергової частини органу поліції, та повідомлень, що надійшли усно, в яких наявні відомості, що вказують на вчинення кримінального правопорушення, після реєстрації в журналі ЄО уповноважений працівник чергової частини доповідає начальникові слідчого підрозділу для внесення слідчими відповідних відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань та інформує начальника органу поліції.

Датою подання заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події до органів поліції вважається дата реєстрації такої заяви чи повідомлення в журналі ЄО органу поліції.

Анонімні листи, що містять відомості про вчинені кримінальні правопорушення, реєструються лише в підрозділах документального забезпечення і передаються за резолюцією керівника органу поліції або особи, яка виконує його обов'язки, до структурних підрозділів для використання в розкритті злочинів.

85. Обов'язки чергового щодо введення ступенів готовності та спеціальних оперативних планів.

Черговий зобов'язаний:

– постійно бути готовим до своєчасного оповіщення й збору особового складу, знати місця його збору, уміти користуватися схемами оповіщення працівників органів Національної поліції (схеми повинні передбачати варіанти оповіщення особового складу в робочий та неробочий час, за відсутності телефонного та радіозв'язку, транспорту — резервні місця збору працівників, тощо);

– знати порядок зв'язку з місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, черговими територіальних органів МНС та Національної поліції України, прокуратури, СБУ.

При одержанні з чергової частини вищого рівня будь-якого із сигналів про введення ступенів готовності, зазначених на пакетах, та пароля до них оперативний черговий повинен:

– зафіксувати в зошиті для записів чергових точний час отримання сигналу й пароля, посаду й прізвище особи, яка передала сигнал, підтвердити його отримання;

– розпечатати пакет із позначенням отриманого сигналу, звірити пароль, що міститься в пакеті, з отриманим;

– при відповідності прийнятого пароля, що міститься в пакеті, негайно доповісти начальникові органу поліції про отриманий сигнал і діяти відповідно до його розпоряджень та розробленої в органі поліції інструкції;

– у разі розбіжності отриманого пароля з паролем, що міститься в пакеті, негайно повідомити про це чергового чергової частини вищого рівня і діяти згідно з його розпорядженням;

– при отриманні сигналів оповіщення з територіального органу МНС, зафіксувавши сигнал, негайно доповісти начальникові органу поліції і діяти за його розпорядженнями та згідно з наявними інструкціями.

При отриманні від начальника органу поліції або з чергової частини вищого рівня розпорядження про введення в дію оперативних планів черговий забезпечує виконання заходів, передбачених відповідними планами.

Про введення в дію оперативного плану (проведення навчальних тренувань) черговий робить запис у журналі по організаційному забезпеченні спеціальних оперативних планів МВС.

За обставин, що потребують термінових дій, черговий має право самостійно вводити в дію оперативні плани оборони адміністративного будинку, банку та «Перехват» із подальшою доповіддю начальникові органу Національної поліції і черговій частині вищого рівня.

86. Обов'язки чергового щодо розгляду обставин стосовно осіб, доставлених до органу поліції.

При розгляді обставин щодо правопорушника черговий зобов'язаний:

- перевірити законність доставлення;
- установити особу доставленого та забезпечити його огляд (у разі необхідності із залученням медичного працівника);
 - вимагати від працівника поліції, який доставив правопорушника, скласти протокол про адміністративне правопорушення відповідно до статті 259 КУпАП;
 - зареєструвати доставлену особу в журналі обліку доставлених, відвідувачів та запрошених, обов'язково вказавши дату й точний час доставлення, та доповісти відповідальному по органу поліції;
 - перевірити, що працівником, яким здійснено затримання особи, повідомлено про затримання орган (установу), уповноважений законом на надання безоплатної правової допомоги. Якщо цього не було зроблено, черговий повинен самостійно повідомити відповідний орган (установу), зафіксувавши час повідомлення та дані посадової особи, яка його отримала, у журналі інформування центрів з надання безоплатної правової допомоги затриманим;
 - у разі необґрунтованого доставлення негайно звільнити доставлену особу, про що зробити відповідний запис у журналі обліку доставлених, відвідувачів та запрошених, й запропонувати посадовій особі, винній у необґрунтованому доставленні, вибачитися. Про необґрунтоване доставлення громадянина доповісти письмовим рапортом начальникові;
 - у разі встановлення, що в діях доставленого містяться ознаки кримінального правопорушення або він перебуває в розшуку, незаконно зберігав заборонені предмети та речі, має підроблені документи, доповісти начальникові та негайно повідомити про це керівника слідчого підрозділу;
 - забезпечити постійне спостереження за поведінкою осіб, доставлених до чергової частини, з метою попередження з їх боку нападу на працівників поліції, громадян, приховування предметів і речей, документів, що є знаряддям або безпосереднім об'єктом правопорушення, уникнення можливості втечі, самогубства або членушкодження;
 - у разі погіршення стану здоров'я доставленої особи негайно викликати швидку медичну допомогу, доповісти начальникові органу поліції та надати невідкладну медичну допомогу.

Доставленню й затриманню не підлягають: Президент України в період виконання повноважень; Уповноважений Верховної Ради України з прав людини; народні депутати України; судді всіх рівнів; працівники дипломатичних і консульських установ, представництв міжнародних організацій та члени їх

сімей, які мають відповідний імунітет. У випадках їх затримання черговий після встановлення їх особи повинен негайно звільнити доставлених і доповісти про подію рапортом начальникові, а також до чергової частини вищого рівня, поінформувати про доставляння цих осіб чергового прокуратури.

У випадках доставлення до чергової частини осіб, які вчинили адміністративні правопорушення, передбачені п. 1 ч. 2 ст. 262 КУпАП, черговий проводить адміністративне затримання особи, особистий огляд, огляд речей, вилучення речей та документів.

Про застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів черговий доповідає начальникові органу поліції рапортом. Про поранення або смерть, що сталися внаслідок застосування заходів фізичного впливу і спеціальних засобів, а також про всі випадки застосування зброї черговий зобов'язаний негайно письмово повідомити начальника органу поліції для інформування прокурора.

87. Дії оперативного чергового при масових заворушеннях (оперативний план «Хвиля»).

Оперативний черговий у разі виникнення масових заворушень (введення оперативного плану «Хвиля») має вчинити такі дії:

1. Уточнити:

- місце, час, причини та обставини виникнення масових заворушень;
- приблизну кількість учасників та їх озброєння;
- найменування, адресу, належність об'єкта злочинного посягання (підприємство, транспорт, зв'язок, тощо), наявність та вид охорони;
- кількість потерпілих (установчі дані, якщо відомі), їх стан та місцезнаходження, масштаби руйнувань, завданої шкоди (попередні або офіційні наслідки, хто їх повідомив);
- у разі затримання підозрюваних — їх установчі дані (прізвище, ім'я та по батькові, рік народження, місце проживання й роботи, посада, чи притягувались раніше до кримінальної відповідальності, за якими статтями Кримінального кодексу України, чи перебували вони на момент учинення кримінального правопорушення в стані алкогольного, наркотичного, психотропного або токсичного сп'яніння);

- установчі дані та місцезнаходження заявника.

2. Зареєструвати повідомлення в установленому порядку.

3. Доповісти:

- начальникові органу поліції або його заступникові;
- відповідальному по органу поліції;

– начальникові або заступникові начальника підрозділу боротьби з організованою злочинністю;

– черговому органу поліції вищого рівня.

4. Повідомити:

– черговому територіального органу СБУ;

– черговому прокуратури.

5. Направити на місце події групу документування, оснащену відеотехнікою і фотоапаратурою, а також групи працівників із метою блокування місця масових заворушень та недопущення в район заворушень транспорту. Оснастити ці групи зброєю, засобами індивідуального захисту та оборони.

6. За розпорядженням керівництва ввести в дію оперативний план «Хвиля», надалі діяти за розпорядженнями штабу з керування операцією і згідно з цим планом.

7. Через кожну годину доповідати в чергову частину вищого рівня про хід операції, а після її закінчення — направити детальну інформацію.

88. Дії оперативного чергового при нападі на орган поліції (оперативний план «Оборона адмінбудівлі»).

До першочергових дій оперативного чергового при нападі на орган поліції належать: уточнення причини й мети нападу, приблизної кількості учасників, їх озброєння, місця і часу збору; фіксація установчих даних та місцезнаходження заявника; реєстрація отриманої інформації в установленому порядку.

Також потрібно негайно доповісти про отриману інформацію начальникові органу поліції або його заступникові. Вжити заходів щодо залишення адмінбудинку органу поліції відвідувачами і запрошеними (при отриманні повідомлення в денний час). Закрити всі входи й виходи до адмінбудинку органу поліції. Повідомити: черговому прокуратури; черговому територіального органу СБУ. За вказівкою керівництва (у разі відсутності начальника органу поліції і відповідального та неможливості зв'язатися з ними — самостійно) ввести в дію оперативний план «Оборона адмінбудівлі».

У робочий час оголосити (згідно зі схемами оповіщення) збір особового складу органу поліції, який залучений відповідно до цього плану; видати йому зброю, спеціальні засоби індивідуального захисту та оборони, протигазу, радіостанції. Організувати евакуацію сторонніх осіб, які перебувають у приміщенні органу поліції (потерпілих, свідків), а за неможливості евакуації — забезпечити їх особисту безпеку.

У неробочий час екіпірувати й розставити згідно з відповідним розділом зазначеного оперативного плану наявний особовий склад (членів добового наряду чергової частини й СОГ, інших працівників) та оголосити збір усього особового складу. Посилити охорону приміщень органу поліції, а також заарештованих і затриманих в ІТТ. Блокувати вхідні двері та вікна першого поверху. У випадку нападу з метою звільнення заарештованих і затриманих осіб підготувати їх до етапування до слідчого ізолятора або ІТТ іншого органу. Призначити 2–3 працівників для безперервного нагляду за підходами до будинку органу поліції.

Залежно від ситуації, що склалася, та місцезнаходження натовпу визначити рубежі з його стримання й розпорощення та виставити необхідні пости й заслони.

Забезпечити збір та екіпірування членів спеціальних груп, що створюються відповідно до плану «Оборона адмінбудівлі». Вручити кожному працівникові чи старшому групи картки (виписки з оперативного плану), в яких зазначено місцезнаходження поста чи заслону, границі маршруту, склад і місце збору групи та порядок дій нарядів. Дати розпорядження працівникам органу поліції забезпечити схоронність таємних матеріалів, кримінальних проваджень, іншої службової документації та матеріальних цінностей. Попередити пожежну частину про приведення караулу в бойову готовність, а за необхідності викликати пожежні машини до будинку відділу й забезпечити їх охорону.

При наближенні натовпу, що безчинствує, до будинку органу поліції, використовуючи електромегафони та інші гучномовні установки, роз'яснити особам протиправність їх дій та запропонувати розійтись. Якщо дії натовпу будуть переростати у масові заворушення, за вказівкою начальника органу поліції увести в дію оперативний план «Хвиля».

У разі раптового нападу на приміщення органу поліції силами добового наряду відбити напад, використовуючи прийоми рукопашного бою, зброю, спеціальні засоби індивідуального захисту та оборони. Якщо не вдалося знешкодити нападників або витіснити їх із приміщення органу поліції, відвести черговий наряд у блок чергової частини, де за допомогою підручних засобів створити рубіж оборони. При неможливості екіпірувати особовий склад органу поліції унаслідок блокування нападниками приміщень чергової частини задіяти для звільнення адмінбудинку від нападників лише екіпірованих працівників поліції (членів СОГ, наряди патрульної поліції, поліції охорони).

89. Дії оперативного чергового при отриманні інформації про захоплення заручників (оперативний план «Заручник»).

До першочергових дій оперативного чергового при отриманні інформації про захоплення заручників відносяться: уточнити місцезнаходження захопленої особи (або осіб), її установчі дані (прізвище, ім'я та по батькові, рік народження, місце проживання й роботи, посада, належність до політичних чи громадських об'єднань, тощо); кількість підозрюваних, їх установчі дані, якщо відомі, наявність зброї, транспорту (належність, кількість, марка, номер), чи перебували підозрювані на момент учинення кримінального правопорушення в стані алкогольного, наркотичного, психотропного або токсичного сп'яніння; обставини отримання ультимативної вимоги та її зміст; установчі дані та місцезнаходження заявника.

Далі потрібно обговорити із заявником місце зашифрованої для оточуючих зустрічі з оперативним працівником. З'ясувати, скільки часу є у розпорядженні працівників поліції для визначення тактики дій, дати інструкції заявнику щодо його поведінки та збереження речових доказів і слідів. Зареєструвати повідомлення, заяву в установленому порядку.

Доповісти про подію: начальникові органу поліції або його заступникові; відповідальному; черговому органу поліції вищого рівня. Повідомити: черговому прокуратури; черговому територіального органу СБУ. Якщо потерпілий звернувся до органу поліції з усною заявою — скласти протокол усної заяви.

За розпорядженням начальника ввести в дію оперативний план «Заручник», надалі діяти за розпорядженнями штабу з керування операцією і згідно з цим планом. Через кожну годину доповідати в чергову частину органу поліції вищого рівня про хід операції, а після її закінчення — направити детальну інформацію.

90. Дії оперативного чергового при групових порушення громадського порядку або хуліганстві зі зброєю.

До першочергових дій оперативного чергового при групових порушення публічного порядку або хуліганстві зі зброєю належать:

- уточнити час, місце та обставини вчинення кримінального правопорушення;
- уточнити установчі дані затриманої особи або прикмети підозрюваного, шляхи можливого відходу або місце переховування, наявність у

нього зброї, транспорту (належність, кількість, марка, модель, номер), чи перебував він на момент учинення кримінального правопорушення в стані алкогольного, наркотичного, психотропного або токсичного сп'яніння;

– уточнити наявність потерпілих, їх стан здоров'я та місцезнаходження, установчі дані (прізвище, ім'я та по батькові, рік народження, місце проживання та роботи, посада, належність до політичних партій чи громадських об'єднань), а якщо про хуліганство повідомила інша особа — заявника;

– попросити заявника за допомогою осіб організувати (якщо є можливість) перекриття доступу до небезпечної зони інших осіб та спостереження за діями хуліганів до прибуття працівників поліції;

– у разі причетності до кримінального правопорушення іноземців уточнити, коли і з якою метою прибули в Україну (нелегально чи легально, на яких підставах);

– зареєструвати повідомлення в установленому порядку;

– орієнтувати всі наряди патрульної поліції, найближчі з них, а також дільничного офіцера поліції, на місце вчинення кримінального правопорушення для організації оточення небезпечної зони;

– звернути увагу на необхідність дотримання заходів особистої безпеки;

– доповісти про отримане повідомлення: начальникові органу поліції або його заступникові; відповідальному; черговому вищого рівня; повідомити черговому прокуратури;

– направити на місце події СОГ у складі: слідчого; оперуповноваженого карного розшуку; кінолога зі службово-розшуковим собакою; експерта-криміналіста. В екіпування групи захвату органу поліції (або посиленої СОГ) мають входити: пістолети, автомати, снайперська гвинтівка, ракетниця, спецзасоби індивідуального захисту та оборони, протигаз, мегафон, освітлювальні засоби, переносні радіостанції. Групи документування протиправних дій мають бути оснащені відеотехнікою та фотоапаратурою;

– за необхідності викликати на місце події швидку медичну допомогу;

– якщо групове хуліганство виникло в гуртожитку, на підприємстві, установі, в організації — забезпечити виклик на місце події представників адміністрації та громадських організацій;

– якщо підозрювані з місця події зникли — з'ясувати в потерпілих та очевидців їх прикмети і шляхи можливого відходу, після чого силами нарядів, направлених на місце події, організувати переслідування та затримання;

– за необхідності за розпорядженням начальника органу поліції, увести в дію один з оперативних планів: «Перехват» (коли підозрювані зникли на автомототранспорті та відомі прикмети транспорту); «Сирена» (за наявності

даних про осіб чи прикмети підозрюваних, які озброєні); «Грім» (коли встановлено місцезнаходження озброєних підозрюваних);

- надалі діяти за розпорядженнями штабу органу поліції з керування операцією і згідно з цими планами;
- направити до чергової частини органу поліції вищого рівня детальну інформацію про кримінальне правопорушення, вжиті заходи та їх результати.

91. Дії оперативного чергового при затриманні особи, яка чинить збройний опір (оперативний план «Грім»).

До першочергових дій оперативного чергового при затриманні особи, яка чинить збройний опір, належать:

- уточнити кількість підозрюваних; їх озброєння; характер об'єкта, звідки вони чинять збройний опір; наявність потерпілих, їх стан, де вони перебувають у даний час; особу, яка повідомила про факт збройного опору (прізвище, ім'я та по батькові, рік народження, місце проживання й роботи, посада);
- зареєструвати одержане повідомлення в установленому порядку;
- за необхідності викликати на місце події швидку медичну допомогу;
- негайно доповісти начальникові органу поліції, відповідальному, черговому вищого рівня;
- повідомити черговому територіального органу СБУ, черговому прокуратури;
- негайно направити на місце події оперативну групу (групу захвату) у кількості 4–6 чоловік, озброївши їх автоматами, снайперською гвинтівкою, шоломами, бронезилетами, спецзасобами, протигазами й переносними радіостанціями.

Оперативна група, прибувши на місце події, має здійснити розвідку району дій (уточнити в очевидців місцезнаходження підозрюваного, його стан, озброєння; з урахуванням планування приміщень визначити безпечні шляхи підходу до підозрюваного і можливі шляхи його відходу).

Силами патрульних нарядів необхідно організувати надійне оточення небезпечної зони, виведення з неї людей, відвід транспорту, виставлення постів блокування на випадок спроби підозрюваного вийти з укриття.

Працівники поліції повинні за допомогою родичів та знайомих підозрюваного зробити спробу умовити його припинити стрілянину і здати зброю. У разі відмови — попередити про застосування спеціальних засобів, зброї, але не поспішати їх застосовувати — враховувати психологічні фактори, стан підозрюваного (якщо його дії у цей час не становлять небезпеки).

Для забезпечення безпеки дій групи захоплення необхідно використовувати підручні засоби. За необхідності через чергового органу поліції вищого рівня або командирів військових частин викликати бронетранспортер. У будь-якому разі дії групи захвату забезпечувати постами прикриття, що ведуть вогонь на ураження при спробі підозрюваного стріляти у працівників поліції, інших осіб.

Після завершення операції необхідно поінформувати про її наслідки чергову частину органу поліції вищого рівня.

92. Поняття та основні завдання патрульної поліції.

Патрульна поліція — це структурний підрозділ Національної поліції України, який охороняє публічну безпеку і порядок, безпеку осіб, захищає їх права, свободи та законні інтереси, у тому числі шляхом запобігання, попередження, виявлення та припинення злочинів та адміністративних проступків, а також забезпечення безпеки дорожнього руху.

Завдання патрульної поліції можна поділити на загальні та спеціальні. Загальними для патрульної поліції є завдання, що покладені загалом на поліцію — передбачені ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію».

Спеціальні завдання патрульної поліції, як уявляється, знайшли своє відображення у розділі II Положення про патрульну службу МВС, затвердженого Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 02.07.2015 р. № 796, серед яких наступні:

- 1) забезпечення публічного порядку і публічної безпеки;
- 2) забезпечення безпеки осіб, захисту їх прав, свобод та законних інтересів;
- 3) створення стану захищеності життєво важливих інтересів суспільства, сконцентрованих у його матеріальних і духовних цінностях, нормальних умов життєдіяльності людини, діяльності підприємств, установ, організацій;
- 4) попередження, виявлення, припинення кримінальних, адміністративних правопорушень;
- 5) запобігання кримінальним та адміністративним правопорушенням, а також виявлення причин і умов, що сприяють їх учиненню;
- 6) взаємодія з суспільством на основі співпраці із населенням, громадськими організаціями, іншими підрозділами органів внутрішніх справ, органами публічної влади з метою запобігання правопорушенням, забезпечення безпеки, зниження рівня злочинності, а також установлення довірливих відносин між міліцією та населенням;

7) забезпечення безпеки дорожнього руху; організація контролю за додержанням законів, інших нормативно-правових актів з питань безпеки дорожнього руху;

8) здійснення в межах та в порядку, установлених законодавством України, заходів, спрямованих на розкриття злочинів по гарячих слідах, а також протидія злочинності.

93. Правові засади діяльності патрульної поліції.

У своїй діяльності патрульна поліція керується нормами Конституції України, насамперед ст. 3, відповідно до якої людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави, який остання реалізує у тому числі через органи Національної поліції та патрульну поліцію зокрема.

Кодекс України про адміністративні правопорушення визначає компетенцію органів Національної поліції, у тому числі патрульних поліцейських, щодо справ про адміністративні правопорушення, а також порядок розгляду ними таких справ.

Наступним нормативно-правовим актом є Закон України «Про Національну поліцію», який регламентує правові засади організації та діяльності Національної поліції взагалі та патрульної поліції зокрема, статус поліцейських, а також порядок проходження служби в поліції.

У порівнянні з вищезазначеним законом Положення про патрульну службу МВС, затверджене Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 02.07.2015 р. № 796, більш деталізоване та визначає завдання, основні напрями організації роботи, обов'язки і права саме працівників патрульної поліції.

Важливим нормативно-правовим актом є Положення про Департамент патрульної поліції, затверджене Наказом Національної поліції України від 18.11.2015 р. № 96, оскільки організовує та здійснює контроль за діяльністю патрульної поліції, надає їм організаційно-методичну і практичну допомогу та здійснює інформаційно-аналітичне забезпечення керівництва Міністерства внутрішніх справ і органів державної влади про стан вирішення питань, що належать до компетенції Департаменту патрульної поліції.

Низка нормативно-правових актів регламентують діяльність патрульної поліції щодо забезпечення безпеки дорожнього руху, а саме:

– Порядок тимчасового затримання та зберігання транспортних засобів на спеціальних майданчиках і стоянках, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 17.12.2008 р. № 1102;

– Порядок направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 17.12.2008 р. № 1103;

– Порядок тимчасового вилучення посвідчення водія на транспортний засіб та його повернення, затверджений постановою Кабінету міністрів України від 17.12.2008 р. № 1086;

– Інструкція з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі, затверджена Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 07.11.2015 р. № 1395;

– Інструкція з організації діяльності підрозділів Державтоінспекції МВС України щодо контролю за наявністю у водіїв полісів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів та страхових сертифікатів «Зелена картка» при нагляді за дорожнім рухом, затверджена Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 29.11.2007 р. № 451;

– Інструкція про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, затверджена Спільним наказом Міністерства внутрішніх справ України та Міністерства охорони здоров'я України від 09.11.2015 року №1452.

Не менш важливим нормативно-правовим документом є Інструкція з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції, затверджена Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 06.11.2015 р. № 1376, яка встановлює порядок оформлення в органах Національної поліції України, у тому числі в їх структурних підрозділах, матеріалів про адміністративні правопорушення, порядок розгляду справ про адміністративні правопорушення, а також визначає порядок контролю за дотриманням законодавства під час оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення, окрім правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

94. Принципи та функції діяльності патрульної поліції

Принципи діяльності патрульної поліції можна визначити як основні засади роботи співробітників патрульної поліції, на основі яких ними здійснюється виконання своїх службових обов'язків. Принципи роботи

Національній поліції умовно можна поділити на загальні та спеціальні: на основі загальних принципів здійснюється функціонування усіх структурних підрозділів Національної поліції, а спеціальні принципи діяльності властиві лише окремим з них.

Загальні принципи діяльності патрульної поліції визначені в розділі II Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 р. № 580-VIII, серед яких:

1) принцип верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави;

2) принцип дотримання прав і свобод людини під час виконання співробітниками патрульної поліції своїх службових обов'язків проявляється в безумовному дотриманні прав і свобод людини, а їх обмеження допускається тільки на підставах та в порядку, передбачених чинним законодавством, за нагальної необхідності і в обсязі, необхідному для виконання завдань поліції;

3) принцип законності означає те, що поліцейський патрульної поліції повинен діяти виключно на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені чинним законодавством України;

4) принцип відкритості та прозорості полягає в забезпеченні постійного інформування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також громадськості про свою діяльність у сфері охорони та захисту прав і свобод людини, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку;

5) принцип політичної нейтральності регламентує абсолютну незалежність поліцейського від рішень, заяв чи позицій політичних партій та громадських об'єднань, а також наголошує на необхідності забезпечення захисту прав та свобод людини незалежно від політичних переконань та партійної належності;

6) принцип взаємодії з населенням на засадах партнерства полягає у тому, що у своїй роботі поліцейські патрульної поліції повинні співпрацювати на засадах партнерства спрямовувати власну діяльність на задоволення населення, а також враховувати специфіку регіону та проблеми територіальних громад;

7) принцип безперервності розкривається через безперервне та цілодобове виконання своїх завдань, кожна особа має право в будь-який час звернутися за допомогою до поліцейського, а останній не має права відмовити в розгляді або відкласти розгляд звернень стосовно забезпечення прав і свобод людини, юридичних осіб, інтересів суспільства та держави від протиправних посягань з посиланням на вихідний, святковий чи неробочий день або закінчення робочого дня.

До спеціальних принципів слід віднести такі:

1) принцип гласності пов'язаний із загальним принципом відкритості та прозорості, він полягає в забезпеченні відкритості діяльності патрульної поліції, у тому числі під час її взаємодії з населенням;

2) принцип конфіденційності полягає у нерозголошенні відомостей, які можуть зашкодити виконанню завдань, поставлених перед поліцейськими, а також тієї інформації, яка не підлягає розголошенню відповідно до чинного законодавства;

3) принцип професіоналізму відображається у високій теоретичній та практичній підготовці працівників патрульної поліції;

4) принцип добровільності має місце при залученні громадян до співробітництва з працівниками патрульної поліції у межах і на основі законодавства, оскільки така взаємодія з боку громадян повинна бути добровільною;

5) принцип постійного врахування суспільної думки впливає з критеріїв оцінки ефективності діяльності патрульної поліції, основним з яких є рівень довіри населення до поліцейського, а також основним із завданням поліції є охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави.

Функції патрульної поліції впливають із покладених на неї завдань, до них слід віднести:

1) цілодобове патрулювання території обслуговування з метою забезпечення належної охорони громадського порядку, громадської безпеки та контролю за дотриманням правил дорожнього руху, забезпечення його безпеки. У разі необхідності здійснення регулювання дорожнього руху;

2) перше реагування на повідомлення про правопорушення, надання невідкладної допомоги; своєчасне реагування на повідомлення про вчинення правопорушень, а також з метою надання допомоги громадянам;

3) у разі необхідності надання невідкладної допомоги потерпілим від нещасних випадків, правопорушень, аварій, пожеж та інших надзвичайних ситуацій до прибуття на місце компетентних служб;

4) самостійне виявлення правопорушень під час патрулювання та в інших випадках, передбачених законодавством, звернення уваги на правопорушення з метою їх запобігання, припинення, документування і притягнення винних до відповідальності;

5) припинення виявлених кримінальних та адміністративних правопорушень;

6) розгляд справ про адміністративні правопорушення і застосування заходів адміністративного впливу, у тому числі поліцейських заходів до правопорушників;

7) затримання правопорушників та доставлення їх до органів (підрозділів) поліції;

8) охорону місця події;

9) співпрацю з іншими структурними підрозділами органів поліції;

10) постійну співпрацю з населенням та громадськими організаціями з метою підвищення рівня публічної безпеки, запобігання вчиненню правопорушень та встановлення довірливих відносин між поліцією та населенням;

11) виконання інших повноважень, передбачених нормативно-правовими актами Міністерствами внутрішніх справ України.

95. Правове регулювання діяльності служби дільничних офіцерів поліції.

Правове регулювання діяльності служби дільничних офіцерів поліції — це сукупність нормативно-правових актів, норм та принципів, які регламентують діяльність дільничних офіцерів поліції у сфері забезпечення публічного порядку та безпеки, попередження, виявлення та припинення правопорушень, а також притягнення винних до юридичної відповідальності й виявлення, усунення причин та умов, що сприяють вчиненню вказаних правопорушень.

Основним правовим нормативним документом, який закладає *засади* правого регулювання діяльності дільничних офіцерів поліції, є Основний Закон України. В Конституції вказано, що людина її життя та свободи є найвищою соціальною цінністю. Означене зумовлює діяльність усіх держаних органів загалом та Національної поліції зокрема. Принципи діяльності дільничного офіцера поліції передбачені у Законі України «Про Національну поліцію», а саме: верховенство права; дотримання прав і свобод людини; законність; відкритість та прозорість; політична нейтральність; взаємодія з населенням на засадах партнерства; безперервність.

Правове регулювання діяльності дільничних офіцерів поліції здійснено через ряд законодавчих актів, а саме: Закон України «Про попередження насильства в сім'ї»; Закон України «Про адміністративний нагляд за особами звільненими з місць позбавлення волі»; Закон України «Про доступ до публічної інформації»; Закон України «Про звернення громадян»; Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку та громадського кордону» та ін.

Норми ряду підзаконних нормативно-правових актів регламентують діяльність дільничного офіцера поліції, а саме: Постанова Кабінету Міністрів України № 877 від 28.10.2015 р. «Про затвердження Положення про Національну поліцію»; Указ Президента України від 07.02.2008 р. № 109 «Про першочергові заходи щодо забезпечення реалізації та гарантування конституційного права на звернення до органів державної влади та органів

місцевого самоврядування»; Наказ МВС України від 06.11.2015 р. № 1376 «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції»; Наказ МВС України від 06.11.2015 р. № 1377 «Про затвердження Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події»; Спільний наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту та МВС України від 07.09.2009 р. № 3131/386 «Про затвердження Інструкції щодо порядку щодо порядку взаємодії структурних підрозділів, відповідальних за реалізацію державної політики щодо попередження насильства в сім'ї, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї та ін.

Правове регулювання діяльності дільничного офіцера поліції здійснюється нормами ряду ратифікованих міжнародних договорів. Серед означених чільне місце займає Загальна декларація прав людини та ін. Слід пам'ятати, що у випадку розбіжностей правого регламентування одного й того ж питання нормами чинного національного документу та ратифікованого міжнародного договору дільничний офіцер поліції зобов'язаний керуватись нормами ратифікованого міжнародного договору.

96. Основні завдання та функції служби дільничних офіцерів поліції.

Відповідно до статті 2 Закону України «Про Національну поліцію», до основних завдань дільничного офіцера поліції слід віднести надання поліцейських послуг у сферах:

- 1) забезпечення публічної безпеки і порядку;
- 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;
- 3) протидії злочинності;
- 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Чинним законодавством до завдань дільничного офіцера поліції на поліцейській дільниці також віднесено: 1) проведення загальної та індивідуальної профілактичної роботи серед громадськості поліцейської дільниці; 2) охорону громадського порядку, забезпечення громадської безпеки на території поліцейської дільниці; 3) взаємодію з населенням та громадськими формуваннями на території обслуговування щодо профілактики правопорушень, охорони громадського порядку і громадської безпеки та

боротьби зі злочинністю; 4) взаємодію з іншими підрозділами поліції у виявленні, попередженні та припиненні адміністративних правопорушень та злочинів, а також участь у розкритті злочинів, що вчинені на території поліцейської дільниці

До основних *функцій* дільничного офіцера поліції на поліцейській дільниці відповідно до Наказу МВС № 550 від 11.10.2011 р. віднесено:

1) забезпечення прав і свобод людини, її безпеки та захист від протиправних посягань, надання у межах своїх повноважень правової, соціальної допомоги та інших послуг населенню;

2) налагодження співпраці з органами державної влади та органами місцевого самоврядування, населенням і громадськими формуваннями з охорони громадського порядку у зміцненні правопорядку та профілактиці правопорушень;

3) всебічне, повне й об'єктивне дослідження причин та умов, які призводять до вчинення правопорушень, унесення пропозицій щодо їх усунення, інформування населення з цих питань у своїх виступах перед жителями поліцейської дільниці, у ЗМІ;

4) формування позитивної громадської думки щодо стану правопорядку та діяльності дільничних офіцерів поліції, підвищення довіри населення до поліції.

97. Організація роботи старшого дільничного (дільничного) офіцера поліції на поліцейській дільниці.

Організація роботи дільничного офіцера поліції покладається на керівників органів поліції та відповідних заступників. Безпосереднє керівництво його роботою здійснює керівник сектору превенції.

Режим роботи дільничного офіцера визначається залежно від стану оперативної обстановки на дільниці. При цьому, робочий день встановлюється так, щоб основну частину службового часу він знаходився на поліцейській дільниці і займався безпосередньо виконанням покладених на нього обов'язків. Використання дільничного офіцера на роботі, яка не передбачена його службовими обов'язками, категорично забороняється. Тривалість робочого часу та відпочинку визначається Законом України «Про Національну поліцію».

Дільничний офіцер працює за особистим планом, складеним у *робочому зошиті* на кожен тиждень (затверджується керівником сектору превенції) з урахуванням оперативної обстановки та наявності на виконанні кореспонденції. **Робочий зошит** ведеться в довільній формі і реєструється в секретаріаті (канцелярії) відділу поліції. Аркуші робочого зошиту повинні бути

пронумеровані, прошиті і скріплені печаткою. У робочому зошиті обліковуються заходи, що плануються (з детальною конкретизацією часу проведення кожного з них, з вказівкою на конкретних осіб, щодо яких необхідно проводити попереджувальну роботу), а також результати роботи за день і місяць. В плані, як правило, визначаються основні заходи, рішення яких позитивно відбивається на всій організації роботи дільничного офіцера. В першу чергу, до них відносяться питання, пов'язані з попередженням правопорушень та злочинів, з індивідуальною та загальною профілактикою, заходами, спрямованими на розкриття злочинів вчинених на поліцейській дільниці. В цих планах повинні відображатися і заходи, пов'язані з періодичними доповідями дільничних перед населенням чи в трудових колективах, які знаходяться на дільницях обслуговування, а також перед керівництвом відділів поліції. До планів включаються і заходи, що мають проводитися разом з представниками громадськості та галузевими службами відділу поліції і ін. Крім цього, планами повинні передбачатись робота з перевірки скарг, заяв громадян та посадових осіб про порушення їх прав та свобод, про вчинення правопорушення та інші конкретні доручення, а також заходи з перевірки дотримання правил щодо об'єктів дозвільної системи, з боротьби з пияцтвом, проведення операцій, рейдів, тощо, реалізація яких позитивно відобразиться на стані оперативної обстановки на закріпленій дільниці.

Найважливішим організаційним засобом, який забезпечує одержання дільничними офіцерами інформації, є **Паспорт поліцейської дільниці**, який одночасно служить документом, де накопичується вся інформація про поліцейську дільницю. Кожний дільничний офіцер заводить у встановленому порядку Паспорт на дільницю, в якому фіксуються такі дані:

- схема розташування дільниці, соціально-економічні, демографічні та інші особливості дільниці,
- стан злочинності та громадського порядку;
- наявність патрульних нарядів, громадських формувань, які беруть участь в охороні громадського порядку, профілактиці правопорушень;
- кількість осіб, щодо яких здійснюється адміністративний нагляд;
- кількість осіб з якими здійснюється профілактична робота;
- кількість осіб, що перебувають на профілактичному обліку;
- інформація, щодо осіб, що перебувають на профілактичному обліку за вчинення насильства в сім'ї;
- інші відомості та інформація, необхідна для виконання покладених на дільничного обов'язків, тощо.

98. Порядок призначення на посаду старшого дільничного (дільничного) офіцера поліції.

Призначення на посаду дільничних здійснюється на підставі Закону України «Про Національну поліцію».

На посаду дільничного офіцера поліції може призначатись громадянин України, що прийняв Присягу поліцейського, своїми фізичними, розумовими та вольовими здібностями відповідає встановленим законодавством вимогам та пройшов (спеціальну) перевірку. З метою визначення стану здоров'я означених осіб вони зобов'язані пройти медичні обстеження, а також перевірку рівня фізичної підготовки, психофізіологічне обстеження, обстеження на предмет виявлення алкогольної, наркотичної та токсичної залежності в порядку, визначеному Міністерством внутрішніх справ України. Громадяни України, які виявили бажання вступити на службу в поліції, за їхньою згодою проходять тестування на поліграфі. Відповідно до порядку, встановленого законом, щодо осіб, які претендують на службу в поліції, проводиться спеціальна перевірка, порядок проведення якої визначається законом та іншими нормативно-правовими актами.

Поліцейський, що вперше призначений на посаду дільничного офіцера поліції, допускається до самостійної роботи після початкової підготовки. Поліцейський, призначений на означену посаду після закінчення навчального закладу зі специфічними умовами навчання, — після проходження 3-місячного стажування на закріпленій дільниці під керівництвом досвідченого дільничного офіцера поліції.

Старший дільничний офіцер поліції — це громадянин України, який прийняв Присягу, перебуває на відповідній посаді поліцейського та має спеціальне звання. Вимоги до кандидата на посаду старшого дільничного офіцера поліції:

- особа повинна мати вищу юридичну або іншу вищу освіту рівня бакалавр, спеціаліст;
- стаж роботи на посаді дільничного офіцера поліції не менше 3 років.

При визначенні питання про призначення старшого дільничного офіцера поліції, що буде обслуговувати територію з компактним проживання етнічних меншин, доцільно враховувати його приналежність до означених меншин.

99. Поняття насильства в сім'ї та його види.

Насильство в сім'ї не є явищем новим. Воно носить багатовіковий характер, його форми змінювались залежно від соціального та культурного

розвитку суспільства. Тлумачення його сутності також зазнало багато змін та трансформацій.

Сьогодні відповідно до положень Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» від 15.11.2001 р. № 2789 термін *насильство в сім'ї* розглядає як «будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї по відношенню до іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і наносять йому моральну шкоду, шкоду його фізичному чи психічному здоров'ю». Виділяють такі види насильства в сім'ї: фізичне, сексуальне, психологічне, економічне.

Фізичне насильство в сім'ї — це умисне завдання одним членом сім'ї іншому члену сім'ї будь-яких тілесних ушкоджень, що спричинило чи могло спричинити летальні наслідки для потерпілої особи, призвести до порушення її фізичного, психічного здоров'я та завдати шкоди її честі та гідності.

Сексуальне насильство в сім'ї — це незаконне посягання одного члена сім'ї на статеvu свободу та недоторканість іншого члена сім'ї, будь-які дії сексуального характеру, що вчиняються над неповнолітнім членом сім'ї.

Психологічне насильство в сім'ї — це вид насильства, що пов'язаний із дією одного члена сім'ї на психіку іншого члена сім'ї шляхом словесних образ чи погроз, переслідування, залякування, якими навмисно спричиняється емоційна невпевненість, нездатність потерпілого захистити себе, що спричиняє чи може спричинити шкоду психічному здоров'ю потерпілого.

Економічне насильство в сім'ї — це умисне позбавлення одним членом сім'ї іншого члена сім'ї житла, їжі, одягу та іншого майна чи коштів, на які постраждалий має передбачене законом право, що може призвести до його смерті, викликати порушення фізичного чи психічного здоров'я.

100. Особливості організації роботи дільничних офіцерів поліції в сільській місцевості.

З метою забезпечення належного публічного порядку, профілактики правопорушень у сільській місцевості дільничний офіцер вживає такі заходів:

- взаємодіє з головами сільських (селищних) рад, активом громадськості, керівниками сільськогосподарських підприємств, навчальних та культурних закладів з питань забезпечення правопорядку, профілактики правопорушень;

- за відсутності громадських формувань з охорони громадського порядку виходить з клопотаннями до виконавчих комітетів сільських (селищних) рад щодо їх створення;

– проводить за участю представників органів місцевого самоврядування, громадських помічників профілактично-роз'яснювальну роботу серед учнів загальноосвітніх навчальних закладів, населення, звітує на загальних зборах громад щодо стану правопорядку в населених пунктах з метою удосконалення організації профілактичної роботи, формування у свідомості людей, особливо молоді, правової культури, негативного ставлення до суспільно небезпечних явищ, підняття престижу служби дільничних офіцерів серед громадян;

– у взаємодії із сільськими (селищними) радами та громадськими організаціями попереджує правопорушення стосовно осіб, які потребують соціальної, правової та іншої допомоги. З цією метою налагоджує взаємодію з місцевими органами виконавчої влади, органами соціального забезпечення, опікунськими радами, благодійними організаціями з питань контролю за умовами утримання і виховання дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, вживає заходи в межах своєї компетенції з метою зміцнення їх соціальної, правової захищеності;

– вживає заходів щодо попередження розкрадання сільгосппродуктів, пально-мастильних матеріалів, домашніх тварин. До цієї роботи активно залучає сільський актив, громадських помічників та членів громадських формувань з охорони громадського порядку;

– разом з громадськими помічниками, членами громадських формувань з охорони громадського порядку та державного кордону систематично проводить відпрацювання території поліцейської дільниці з метою виявлення місць незаконного посіву снотворного маку чи конопель, місць зберігання і переробки врожаю цих культур, які містять наркотичні речовини;

– вживає заходів для попередження, виявлення фактів виготовлення або зберігання без мети збуту самогону чи інших міцних спиртних напоїв домашнього вироблення, виготовлення або зберігання без мети збуту апаратів для їх вироблення, реалізації самогону та інших міцних спиртних напоїв домашнього виробництва;

– вносить пропозиції головам сільських (селищних) рад щодо усунення причин та умов, які призводять до вчинення правопорушень.

На підставі Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» дільничні офіцери можуть залучати громадян та їх об'єднання (громадське формування з охорони громадського порядку та державного кордону) на добровільних засадах для надання допомоги Національній поліції у забезпеченні публічного порядку і безпеки, запобіганні адміністративним правопорушенням і злочинам.

101. Адміністративно-юрисдикційна діяльність дільничного офіцера поліції щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення.

Адміністративно-юрисдикційна діяльність дільничних офіцерів поліції — це урегульовану нормами адміністративного права специфічна форма їх адміністративної діяльності, пов'язаної з розглядом та вирішенням підвідомчих їм справ про адміністративні правопорушення, а також із здійсненням інших адміністративно-юрисдикційних дій забезпечуючого характеру.

Провадження у справах про адміністративні правопорушення — це сукупність здійснюваних дільничним офіцером поліції процесуальних дій, які полягають у виявленні правопорушення, застосуванні передбачених законом заходів забезпечення, розгляді справ про адміністративні правопорушення, винесенні щодо них постанов, вжитті заходів щодо виявлення та усунення причин та умов, які сприяють вчиненню правопорушень, а також їх попередження.

Виділяють такі стадії провадження: 1) порушення адміністративної справи, формування адміністративного матеріалу; 2) розгляд та прийняття рішення (підготовка справи до розгляду; розгляд; винесення рішення); 3) оскарження (факультативна); 4) виконання рішення.

Відповідно до ст. 245 Кодексу України про адміністративні правопорушення, *завданнями* провадження в справах про адміністративні правопорушення загалом та тих, що віднесені до компетенції поліції, зокрема є: своєчасне, всебічне, повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи; вирішення її в точній відповідності із законодавством; забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень; запобігання правопорушенням; виховання громадян у дусі додержання законів; зміцнення законності.

Підвідомчість справ про адміністративні правопорушення органам Національної поліції передбачена у ст. 222 Кодексу України про адміністративні правопорушення. В ст. 247 вказаного нормативно-правового акта наведено обставини, за яких адміністративна справа не порушується, а порушена справа підлягає закриттю.

Правове регулювання складення протоколу про адміністративне правопорушення, протоколу про адміністративне затримання, постанови по справі про адміністративне правопорушення й інших матеріалів у адміністративній справі, а також їх розгляд, прийняття рішення, оскарження та виконання рішення передбачено нормами Кодексу України про адміністративні правопорушення (розділ IV) та Наказу МВС України від 06.11.2015 р. № 1376

«Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції» та ін.

102. Поняття та правове регулювання дозвільної системи.

Постановою Кабінету Міністрів України від 12.10.1992 р. № 576 «Про затвердження Положення про дозвільну систему» визначено дозвільну систему як особливий порядок виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, обліку і використання спеціально визначених предметів, матеріалів і речовин, а також відкриття та функціонування окремих підприємств, майстерень і лабораторій з метою охорони інтересів держави та безпеки громадян.

Національною поліцією України з метою перевірки дотримання вимог дозвільної системи застосовуються норми, визначені Наказом Міністерства внутрішніх справ від 18.10.1993 р. № 642 «Про заходи щодо виконання постанови Кабінету Міністрів України, від 07.09.1993 р. № 706 «Про затвердження Положення про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивою та дратівної дії», зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 28.10.1993 р. за № 163, Наказом Міністерства внутрішніх справ від 21.08.1998 р. № 622 «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боеприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів», зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 07.10.1993 р. за № 637/3077, Наказом Міністерства внутрішніх справ від 31.05.1993 р. № 314 «Про затвердження Інструкції про порядок приймання, зберігання, обліку, знищення чи реалізації вилученої, добровільно зданої, знайденої зброї та боеприпасів до неї», зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 12.08.1993 р. за № 106, Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 29.12.2015 р. № 1644 «Про реалізацію повноважень Національної поліції України з видачі та анулювання дозволів», зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 31.12.2015 р. за № 1665/28110.

103. Поняття та види об'єктів дозвільної системи.

Дозвільна система — це особливий порядок виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, обліку і використання спеціально визначених предметів, матеріалів і речовин, а також відкриття та функціонування окремих підприємств, майстерень і лабораторій з метою охорони інтересів держави та безпеки громадян.

В постанові Кабінет Міністрів України від 12.10.1992 р. № 576 «Про затвердження Положення про дозвільну систему» закріплено, що до предметів, матеріалів і речовин, підприємств, майстерень і лабораторій, на які поширюється дозвільна система, належать: вогнепальна зброя (нарізна воєнних зразків, несучасна стрілецька, спортивна, навчальна, охолощена, мисливська нарізна і гладкоствольна), бойові припаси до неї, холодна зброя, (арбалети, мисливські ножі, тощо), пневматична зброя калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду, пристрої вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та зазначені патрони, вибухові матеріали і речовини, сильнотоксичні отруйні речовини I–II класу безпечності, збудники інфекційних захворювань I–II групи патогенності і токсини, сховища, склади і бази, де вони зберігаються, стрілецькі тири і стрільбища, мисливсько-спортивні стенди, а також підприємства і майстерні по виготовленню і ремонту вогнепальної та холодної зброї, піротехнічні майстерні, пункти вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування, магазини, в яких здійснюється продаж зброї та бойових припасів до неї, організації, що займаються збутом сильнотоксичних отруйних речовин, і лабораторії, що проводять аналізи цих засобів і речовин, працюють із збудниками інфекційних захворювань I–II групи патогенності і токсинами.

Дозвільна система, що здійснюється поліцією, поширюється на бойову нарізну військових зразків зброю або виготовлену за спеціальним замовленням, охолощену, нейтралізовану, несучасну, спортивну, мисливську вогнепальну зброю, бойові припаси до зброї, основні частини зброї, пневматичну, холодну зброю, пристрої та патрони до них, що належать підприємствам, установам, організаціям, суб'єктам господарювання та громадянам.

104. Порядок видачі дозволів на придбання, зберігання, перевезення, виготовлення та використання предметів, засобів, які підпадають під дозвільну систему, відкриття та функціонування об'єктів дозвільної системи.

Правом придбання мисливської гладкоствольної зброї та основних частин до неї користуються громадяни України, які досягли 21-річного віку, мисливської нарізної зброї та основних частин до неї — 25-річного віку, холодної, охолощеної та пневматичної зброї та основних частин до неї — 18-річного віку. Кількість зброї, яку може мати громадянин України, не обмежена, однак, власник зброї повинен забезпечити її безумовну схоронність.

Для одержання громадянами в органах поліції дозволу на придбання мисливської вогнепальної нарізної, гладкоствольної зброї, пневматичної зброї, холодної та охолощеної зброї громадянами подаються такі документи:

- заява щодо видачі дозволу на придбання зброї на ім'я керівника органу поліції за місцем проживання заявника;
- заповнена картка-заява;
- медична довідка (крім охолощеної зброї);
- довідка про вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування (крім охолощеної зброї);
- платіжний документ (платіжне доручення, квитанція) з відміткою банку, відділення поштового зв'язку або коду проведеної операції про внесення коштів за надання відповідної платної послуги;
- копії 1, 2 та 11 сторінок паспорта громадянина України.

Дозволи на придбання, зберігання та носіння зброї, пристроїв оформляються, переоформляються після проведення органами поліції у встановленому порядку перевірок, тривалість яких не повинна перевищувати один місяць.

Якщо громадянин, який звертається до органу поліції для оформлення дозволу на придбання зброї, пристрою, вже має у власності чи у користуванні зброю, пристрій, він надає копію дозволу на зберігання цієї зброї, пристрою, а документи (довідки), які були подані при отриманні дозволу на придбання, зберігання (перереєстрації), є дійсними, повторно не оформляються, власник подає їх копії.

Придбана мисливська вогнепальна нарізна, гладкоствольна зброя, основні частини зброї, охолощена, пневматична зброя, холодна зброя, пристрої протягом десяти днів з дня придбання мають бути зареєстровані в органах поліції за місцем проживання власника з одержанням дозволу на її зберігання та носіння.

Для одержання дозволу на зберігання колекційної холодної зброї її власник подає в орган поліції за місцем проживання: заяву щодо видачі дозволу на зберігання колекційної холодної зброї на ім'я керівника органу поліції; фотографії зброї розміром 15х15 см; платіжний документ (платіжне доручення, квитанція) з відміткою банку, відділення поштового зв'язку або коду проведеної операції про внесення коштів за надання відповідної платної послуги.

На підставі поданих документів орган поліції видає дозвіл на зберігання такої зброї. У дозволі ставиться штамп «колекція».

У разі потреби перевезення такої зброї органи поліції, у яких така зброя зареєстрована, видають дозволи на її перевезення в порядку, визначеному для надання дозволу на перевезення вогнепальної зброї.

Мисливські ножі придбаваються громадянами за наявності дозволу органу поліції на право зберігання та носіння мисливської вогнепальної зброї. При цьому, в дозволі на право зберігання та носіння такої зброї магазином робиться відмітка про реалізацію ножа.

Для перереєстрації зброї, пристроїв (продовження терміну дії дозволу на їх зберігання та носіння), які придбані відповідно до законодавства, до органів поліції власник подає: заяву про продовження терміну дії дозволу; медичну довідку; платіжний документ (платіжне доручення, квитанцію) з відміткою банку, відділення поштового зв'язку або коду проведеної операції про внесення коштів за надання відповідної платної послуги. Також власник зброї пред'являє договір страхування.

Власниками пристроїв до заяви додаються документи, які підтверджують статус особи щодо права їх придбання, зберігання і носіння.

Перереєстрація (продовження строку дії дозволу на зберігання та носіння) охолощеної зброї не проводиться.

Особам, які мають нагородну вогнепальну зброю, органами поліції видаються дозволи на її зберігання, носіння без зазначення строку їх дії з позначкою «Нагородна». Нагородною вважається зброя, одержана в порядку, встановленому законодавством України.

105. Діяльність органів поліції по забезпеченню дотримання правил дозвільної системи.

Національна поліція України організує діяльність з реалізації повноважень з видачі та анулювання дозволів на придбання, зберігання, носіння, перевезення і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, щодо зберігання і

використання яких встановлено спеціальні правила, порядок та на які поширюється дія дозвільної системи органів внутрішніх справ, а також на відкриття та функціонування об'єктів, де вони зберігаються чи використовуються, діяльність стрілецьких тирів, стрільбищ невійськового призначення та мисливських стендів, підприємств і майстерень з виготовлення та ремонту зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, магазинів, у яких здійснюється їх продаж, піротехнічних майстерень, пунктів вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, правил поводження з ними та їх застосування.

Діяльність органів поліції по забезпеченню дотримання правил дозвільної системи реалізується через:

- 1) Департамент превентивної діяльності Національної поліції України;
- 2) уповноважений підрозділ (управління, відділ, сектор) з контролю за обігом зброї у сфері дозвільної системи Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України;
- 3) відповідні підрозділи територіальних органів Національної поліції України в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві, районах, містах, районах у містах.

106. Особливості видачі дозволів підрозділами дозвільної системи на окремі види об'єктів дозвільної системи.

Підписання дозволів, що видаються, залежно від їх виду покладено відповідно на Голову Національної поліції України та його заступників, начальника Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України та його першого заступника, начальника спеціально уповноваженого підрозділу (управління, відділу, сектору) з контролю за обігом зброї у сфері дозвільної системи Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України, начальників головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві та їх заступників, відповідальних за забезпечення дозвільної системи, начальників управлінь превентивної діяльності головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві та начальників спеціально уповноваженого підрозділу (управління, відділу, сектору) з контролю за обігом зброї у сфері дозвільної системи управлінь превентивної діяльності головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві, а в територіальних органах Національної поліції в районах, містах, районах у містах — на начальників.

Підпис скріплюється печаткою підрозділу Національної поліції України, територіального органу Національної поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві, районах, містах, районах у містах.

Підписання дозволів на придбання, зберігання та носіння мисливської нарізної, нагородної вогнепальної зброї, боєприпасів до нагородної зброї громадянами покладено на Голову Національної поліції України та його заступників, начальника Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України та його першого заступника, а на начальника уповноваженого підрозділу (управління, відділу, сектору) з контролю за обігом зброї у сфері дозвільної системи Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України, начальників головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві та їх заступників, відповідальних за забезпечення дозвільної системи, — крім дозволів на нагородну зброю та боєприпасів до неї.

Підпис скріплюється печаткою підрозділу Національної поліції України, територіального органу Національної поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві.

Строк дії дозволів:

– на виготовлення, зберігання та використання предметів, матеріалів і речовин, відкриття та функціонування підприємств, майстерень і лабораторій, на які поширюється дозвільна система, які видаються на ім'я керівників підприємств, установ і організацій, а також громадянам, — 3 роки;

– на придбання та перевезення цих предметів, матеріалів і речовин — до 3 місяців;

– на придбання вибухових матеріалів — до 6 місяців.

Видача дозволів громадянам на придбання, зберігання та носіння зброї здійснюється після проведеного з ними вивчення матеріальної частини зброї, правил поводження з нею, її застосування та використання, що здійснюється у пунктах вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування, після здачі заліку та отримання довідки про вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування.

107. Облік об'єктів дозвільної системи. Контроль за об'єктами дозвільної системи.

Облік предметів, матеріалів і речовин, підприємств, майстерень і лабораторій, на які поширюється дозвільна система, здійснюється в книзі обліку об'єктів дозвільної системи, які перебувають під контролем.

На кожний об'єкт дозвільної системи заводиться облікова справа, якій присвоюється реєстраційний номер. Облікові справи на об'єкти, які знаходяться на одному підприємстві, в установі, організації, ведуться окремо.

Облікова справа на об'єкт дозвільної системи складається із двох розділів:

– у першому містяться матеріали, які стали підставою для відкриття об'єкта: листування, пов'язане з одержанням дозволів на виготовлення, ремонт, придбання, зберігання, перевезення, використання предметів, матеріалів і речовин, відкриття та функціонування підприємств, майстерень і лабораторій, на які поширюється дозвільна система, корінці цих дозволів, платіжний документ (платіжне доручення, квитанція) з відміткою банку, відділення поштового зв'язку або коду проведеної операції, копії актів перевірок або рапортів;

– у другому — списки особового складу охорони, дані про осіб, які виконують роботи, пов'язані з виготовленням, ремонтом, зберіганням, придбанням, обліком, охороною, перевезенням і використанням предметів, матеріалів і речовин, матеріали перевірки зазначених осіб, дислокації постів охорони, довідки про вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування, тощо.

Облікові справи постійно зберігаються у працівників дозвільної системи. У разі ліквідації об'єкта дозвільної системи облікова справа здається в архів, а при передачі цього об'єкта під контроль іншому органу поліції — пересилається останньому.

Уповноважений підрозділ (управління, відділ, сектор) з контролю за обігом зброї у сфері дозвільної системи Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України щодо кожного територіального відділу, відділення поліції ведуть контрольню-наглядові справи.

Контрольно-наглядові справи містять дані про працівників, які здійснюють дозвільну систему; списки об'єктів дозвільної системи із зазначенням їхньої належності, кількості в них зброї, бойових припасів до неї, звітні дані, доповідні записки про результати роботи відділу, відділення поліції щодо здійснення дозвільної системи; матеріали перевірок.

Облік власників мисливської вогнепальної нарізної, гладкоствольної, пневматичної, а також холодної зброї, пристроїв здійснюється в книзі обліку власників мисливської вогнепальної, пневматичної зброї, а також холодної зброї.

На кожну особу, яка володіє вогнепальною мисливською, а також холодною, нагородною, пневматичною зброєю (крім відомчої зброї), пристроями, заводиться особова справа. Особові справи власників нарізної, нагородної вогнепальної зброї та пристроїв ведуться в уповноважених підрозділах (управління, відділ, сектор) з контролю за обігом зброї у сфері

дозвільної системи Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України, а на власників мисливської гладкоствольної, пневматичної та холодної зброї — у територіальних відділах, відділеннях поліції.

Особова справа власника зброї містить такі документи:

— заяву про видачу дозволу на право придбання, зберігання та носіння на кожну одиницю зброї, основних частин зброї окремо;

— картку-заяву;

— корінець дозволу на придбання зброї, основних частин зброї або копії інших документів, що засвідчують реєстрацію зброї, основних частин зброї в органах поліції;

— матеріали перевірки власника зброї, рапорт, інформацію про відсутність або наявність судимості, медичні довідки (крім охолощеної зброї);

— платіжний документ (платіжне доручення, квитанція) з відміткою банку, відділення поштового зв'язку або коду проведеної операції про внесення коштів за надання відповідної платної послуги;

— довідку про вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування (крім охолощеної зброї);

— копію 1, 2 та 11 сторінок паспорта громадянина України.

Особові справи власників зброї зберігаються у працівника, який здійснює дозвільну систему, і для зручності користування розставляються в алфавітному порядку.

У чергових частинах територіальних відділів, відділеннях поліції працівником, який здійснює дозвільну систему, ведеться картотека, у якій містяться картки обліку власника мисливської вогнепальної, пневматичної зброї, а також холодної зброї, яка використовується для перевірки осіб, затриманих за правопорушення, а також для інформування нарядів міліції. Працівниками чергової частини ведеться комп'ютерний облік власників зброї, пристроїв.

У разі зміни місця проживання власник зброї, пристрою у десятиденний строк повинен звернутися із заявою в довільній формі про постановку на облік в територіальному відділі, відділенні поліції за новим місцем проживання.

Облікові справи на об'єкти дозвільної системи, контрольно-наглядові справи на територіальні відділи, відділення поліції, особові справи власників мисливської вогнепальної, пневматичної, холодної зброї, пристроїв, журнали обліку об'єктів дозвільної системи обліковуються і зберігаються в порядку, встановленому для документів службового користування.

Об'єкти дозвільної системи інспекторами дозвільної системи та дільничними офіцерами поліції обстежуються щокварталу, а об'єкти, де зберігається велика кількість зброї (20 чи більше одиниць), і базові склади вибухових матеріалів і речовин — щомісяця. При цьому, обстеження складів з вибуховими матеріалами і речовинами проводиться за участю посадових осіб

поліції охорони, вибухотехнічних підрозділів та органів державного пожежного нагляду (за згодою).

Керівники територіальних відділів, відділень поліції повинні не менше одного разу на рік особисто брати участь у перевірці об'єктів дозвільної системи.

На всіх об'єктах дозвільної системи обов'язково перевіряється організація внутрішнього контролю за схоронністю предметів, матеріалів і речовин, на які поширюється дозвільна система.

У разі виявлення під час обстеження об'єктів дозвільної системи порушень складаються відповідні акти, в яких докладно описується суть виявлених недоліків, указується строк їх усунення. Один примірник акта залишається на об'єкті дозвільної системи, а другий після доповіді керівнику територіального відділу, відділення поліції підшивається до облікової справи на цей об'єкт.

У разі виявлення під час перевірки порушень порядку виготовлення, ремонту, придбання, зберігання, обліку, охорони, перевезення і використання спеціально визначених предметів, матеріалів і речовин, відкриття та функціонування підприємств, майстерень і лабораторій, на які поширюється дозвільна система, особи, які допустили порушення, притягаються до відповідальності в порядку, встановленому законами України.

Якщо на об'єкті під час обстеження не виявлені порушення, складається рапорт на ім'я начальника керівника територіального відділу, відділення поліції, у якому вказуються дата перевірки, найменування об'єкта та результати перевірки.

Акти і рапорти про перевірки об'єктів дозвільної системи доповідаються керівнику територіального відділу, відділення поліції, який приймає відповідні рішення щодо проведеної перевірки, після чого вони підшиваються до облікових справ на ці об'єкти.

Контроль за зберіганням вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв, що належать громадянам, здійснюється територіальними відділами, відділеннями поліції відповідно до законодавства. Перевірка порядку зберігання зброї громадянами проводиться дільничними офіцером поліції не рідше одного разу на три роки. Про результати перевірки складається рапорт, який підшивається до особової справи власника зброї, пристрою. Вимоги поліцейських щодо забезпечення схоронності вогнепальної зброї та бойових припасів до неї, а також пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв, патронів до них є обов'язковими для її власників. При оформленні завдання дільничному офіцерові поліції допускається його заповнення як на кожного власника окремо, так і на групу власників за списком.

При зміні місця проживання, придбанні зброї та її перереєстрації громадяни обов'язково перевіряються за місцем проживання.

108. Відповідальність за порушення правил дозвільної системи.

Посадові особи та громадяни, які порушили порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, охорони, перевезення і використання предметів, матеріалів і речовин, відкриття і функціонування підприємств, майстерень і лабораторій, на які поширюється дозвільна система, несуть відповідальність згідно з чинним законодавством України.

Кодекс України про адміністративні правопорушення закріплює перелік адміністративних правопорушень, за які наступає адміністративна відповідальність:

– стаття 190 «Порушення громадянами порядку придбання, зберігання, передачі іншим особам або продажу вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї»;

– стаття 191 «Порушення громадянами правил зберігання, носіння або перевезення нагородної, вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів»;

– стаття 192 «Порушення громадянами строків реєстрації (перереєстрації) нагородної, вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і правил взяття її на облік»;

– стаття 193 «Ухилення від реалізації вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів»;

– стаття 194 «Порушення працівниками торговельних підприємств (організацій) порядку продажу вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів»;

– стаття 195 «Порушення працівниками підприємств, установ, організацій правил зберігання або перевезення вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів»;

– стаття 195-1 «Порушення порядку розробки, виготовлення, реалізації спеціальних засобів самооборони»;

– стаття 195-2 «Порушення порядку придбання, зберігання, реєстрації або обліку газових пістолетів і револьверів та патронів до них»;

– стаття 195-4 «Порушення порядку виробництва, придбання, зберігання чи продажу електрошокових пристроїв і спеціальних засобів, що застосовуються правоохоронними органами»;

– стаття 195-6 «Порушення порядку виробництва, зберігання, перевезення, торгівлі та використання піротехнічних засобів».

109. Правове регулювання та основні завдання органів поліції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Правове регулювання діяльності органів поліції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху здійснюється Конституцією України, Законом України «Про дорожній рух» та Законом України «Про Національну поліцію», в якому вказано, що основними завданнями поліції є забезпечення публічної безпеки; охорона прав і свобод людини, а також інтересів держави; протидія злочинності та надання послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Окрім цього, стаття 23 вказаного закону визначає повноваження поліції, які спрямовані на реалізацію її завдань. У сфері забезпечення безпеки дорожнього руху поліція регулює дорожній рух, здійснює контроль за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі; здійснює супроводження транспортних засобів у випадках, визначених законом; видає відповідно до закону дозволи на рух окремих категорій транспортних засобів; у випадках, визначених законом, видає та погоджує дозвільні документи у сфері безпеки дорожнього руху.

Контроль за дотриманням правил дорожнього руху та забезпеченням безпеки дорожнього руху здійснюється у двох формах: безпосередній контроль під час патрулювання поліцією, а також притягнення до відповідальності осіб, які вчинили порушення Правил дорожнього руху.

Притягнення до відповідальності осіб, які порушили Правила дорожнього руху, найчастіше здійснюється в рамках адміністративно-юрисдикційної діяльності. Оформлення матеріалів про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення дорожнього руху регламентується Інструкцією з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі, яка затверджена Наказом МВС від 07.11.2015 р. № 1395.

110. Основні напрямки діяльності органів поліції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Національна поліція, як орган виконавчої влади, відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» забезпечує публічну безпеку та порядок в Україні. Забезпечення безпеки дорожнього руху, яка є частиною публічної безпеки, є безпосереднім завданням підрозділів поліції.

Основні напрями діяльності підрозділів поліції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху можна розподілити в залежності від форм здійснення кожного з них.

1. Участь у формуванні державної політики:

– узагальнення практики застосування законодавства у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху;

– розробка пропозицій щодо закріплення у відповідних нормативно-правових актах та технічній документації (конструкторській, технологічній, програмній документації, технічних умовах, документах із стандартизації та сертифікації, інструкціях) обов'язкових умов в галузі технічного регулювання щодо продукції, яка необхідна для потреб органів поліції, а також організація проведення технічної експертизи та підготовка висновків щодо якості процесів проектування, виробництва, будівництва, монтажу, налагодження, експлуатації, зберігання, перевезення, реалізації та утилізації зазначеної продукції.

2. Превентивна діяльність:

– виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху;

– проведення агітаційної та роз'яснювальної роботи щодо забезпечення безпеки дорожнього руху.

3. Провадження у справах про адміністративні правопорушення:

– виявлення та припинення правопорушень, своєчасне реагування на заяви та повідомлення про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху;

– здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення дорожнього руху;

– прийняття рішень про накладання адміністративних стягнень за вищевказані правопорушення.

4. Охоронна діяльність:

– регулювання дорожнього руху;

– здійснення супроводження транспортних засобів.

5. Контрольна діяльність:

– контроль за дотриманням Правил дорожнього руху;

– видання дозволів на рух окремих категорій транспортних засобів;

– видання та погодження дозвільних документів у сфері безпеки дорожнього руху;

– вживання усіх можливих заходів для надання невідкладної допомоги у випадках, коли існує реальна необхідність у такому наданні;

– здійснення моніторингу оперативної обстановки у сфері забезпечення дорожнього руху.

Якщо розглядати адміністративну діяльність поліції у сфері забезпечення дорожнього руху, її напрями можна розмежувати на внутрішньоорганізаційні та зовнішньоорганізаційні.

111. Повноваження Міністерства внутрішніх справ України у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

До повноважень Міністерства внутрішніх справ України у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху відповідно до Закону України «Про дорожній рух» належать:

- участь у формуванні та реалізації в межах своїх повноважень державної політики щодо забезпечення безпеки дорожнього руху, підготовка проектів законів та інших нормативно-правових актів, у тому числі правил, норм та стандартів, державних і регіональних програм щодо забезпечення безпеки дорожнього руху та його учасників;

- здійснення у випадках, передбачених законом, державної реєстрації та обліку транспортних засобів, приймання іспитів для отримання права керування транспортними засобами і видача відповідних документів;

- погодження проектів конструкцій транспортних засобів у частині дотримання вимог щодо забезпечення безпеки дорожнього руху;

- ведення автоматизованого обліку, накопичення, оброблення та використання відомостей про транспортні засоби, що підлягають державній і відомчій реєстрації, та про їхніх власників;

- здійснення у випадках, передбачених законом, контролю за внесенням обов'язкових платежів власниками транспортних засобів;

- забезпечення організації та здійснення контролю за підготовкою, перепідготовкою та підвищенням кваліфікації водіїв транспортних засобів, обліком суб'єктів підприємницької діяльності всіх форм власності, що провадять таку діяльність, а також за прийманням іспитів з перевірки знань правил перевезення небезпечних вантажів автомобільним транспортом та видачею відповідних свідоцтв установленого зразка;

- ведення обліку торговельних організацій, підприємств-виробників та суб'єктів підприємницької діяльності всіх форм власності, що реалізують транспортні засоби або номерні складові частини до них, видача їм у встановленому порядку бланків довідок-рахунків, актів приймання-передавання транспортних засобів, а також номерних знаків для разових поїздок;

- ведення реєстру суб'єктів здійснення обов'язкового технічного контролю та державного контролю за додержанням такими суб'єктами вимог законодавства у цій сфері;
- ведення автоматизованого обліку адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху;
- формування в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, загальнодержавної бази даних про результати обов'язкового технічного контролю транспортних засобів на підставі інформації про результати перевірки технічного стану транспортного засобу, що надається суб'єктами проведення обов'язкового технічного контролю, та інформації про укладення договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, що підлягають обов'язковому технічному контролю, що надається страховиками.

112. Повноваження Національної поліції України у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

До повноважень Національної поліції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху відповідно до Закону України «Про дорожній рух» належать:

- участь у реалізації в межах своїх повноважень державної політики у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху;
- забезпечення безпеки дорожнього руху;
- організація супроводження і забезпечення безпечного руху транспортних засобів спеціального призначення;
- погодження відповідно до вимог Закону України «Про дорожній рух», інших законодавчих актів проєктів на будівництво, реконструкцію і ремонт автомобільних доріг, залізничних переїздів, комплексів дорожнього сервісу та інших споруд у межах відведення автомобільних доріг або червоних ліній міських вулиць і доріг;
- погодження поданих у встановленому порядку пропозицій стосовно обладнання засобами організації дорожнього руху місць виконання дорожніх робіт, проєктів та схем організації дорожнього руху, маршрутів руху пасажирського транспорту, маршрутів організованого руху громадян і місць їх збору, порядку проведення спортивних та інших масових заходів, які можуть створити перешкоди дорожньому руху;
- видача в установленому порядку у випадках, передбачених законом, дозволів на участь у дорожньому русі транспортних засобів, вагові або габаритні параметри яких перевищують нормативні;
- здійснення контролю за безпекою дорожнього руху під час надання послуг з перевезення пасажирів чи вантажів, у тому числі небезпечних,

додержанням законодавства у зазначеній сфері, розробленням і видачею в установленому порядку документів щодо погодження маршрутів руху транспортних засобів під час дорожнього перевезення небезпечних вантажів;

– інформування учасників дорожнього руху про фіксацію фактів правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі.

Національна поліція також здійснює контроль за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі, виконанням установлених Кабінетом Міністрів України правил паркування транспортних засобів у частині забезпечення безпеки дорожнього руху на майданчиках для паркування, а у випадках та порядку, визначених законом, тимчасово затримує і доставляє транспортний засіб, у тому числі з використанням спеціальних транспортних засобів (коли розміщення затриманого транспортного засобу суттєво перешкоджає дорожньому руху), на спеціальні майданчики чи стоянки для тимчасового зберігання, відповідно до закону тимчасово вилучає посвідчення водія.

113. Оформлення поліцейськими патрульної поліції матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі.

У разі виявлення правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, розгляд якого віднесено до компетенції органів поліції, поліцейський виносить постанову у справі про адміністративне правопорушення без складання відповідного протоколу.

У разі виявлення правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, якщо воно вчинене особами віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років або його розгляд не віднесено до компетенції органів поліції, поліцейський відповідно до статті 255 КУпАП складає протокол про адміністративне правопорушення.

Протоколи та постанови про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху складаються на бланках, регламентованих Наказом МВС від 07.11.2015 р. № 1395 «Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі».

До протоколу про адміністративне правопорушення долучаються: 1) письмові пояснення свідків правопорушення у разі їх наявності; 2) акт огляду та тимчасового затримання транспортного засобу у разі здійснення його затримання; 3) акт огляду на стан сп'яніння у разі проведення огляду на стан

сп'яніння; 4) інші документи та матеріали, які містять інформацію про правопорушення.

Протокол підписується особою, яка його склала, і особою, яка притягається до адміністративної відповідальності. За наявності свідків і потерпілих протокол про адміністративне правопорушення підписується також цими особами.

У разі відмови особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, від підписання протоколу про адміністративне правопорушення в ньому робиться відповідний запис, який засвідчується підписами двох свідків.

Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, має право подати пояснення і зауваження щодо змісту протоколу, а також викласти мотиви своєї відмови від його підписання, які долучаються до протоколу. Копія протоколу вручається особі, щодо якої його складено.

Під час підготовки до розгляду справи про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху поліцейський зобов'язаний з'ясувати: чи належить до її компетенції розгляд цієї справи; чи правильно складено протокол (якщо складання протоколу передбачено КУпАП) та інші матеріали справи про адміністративне правопорушення; чи повідомлено належним чином осіб, які беруть участь у розгляді справи, про час і місце її розгляду (якщо справа не розглядається на місці); чи витребувано необхідні додаткові матеріали, які потрібні для вирішення справи; чи підлягають задоволенню клопотання особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілого, їх законних представників і адвоката. Рішенням по справі про зазначені правопорушення є винесення постанови. Постанова складається у письмовій формі, із зазначенням відомостей, що відповідають пунктам постанови про накладення адміністративного стягнення по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване не в автоматичному режимі.

Постанова оголошується негайно після закінчення розгляду справи (стаття 285 КУпАП). Копія постанови протягом трьох днів вручається або висилається поштою рекомендованим листом особі, стосовно якої її винесено.

114. Реєстрація, перереєстрація та облік автотранспортних засобів, оформлення і видача реєстраційних документів, номерних знаків на них.

Реєстрація, перереєстрація та облік автотранспортних засобів, оформлення і видача реєстраційних документів, номерних знаків на них

регламентуються Інструкцією про порядок здійснення підрозділами Державтоінспекції МВС державної реєстрації, перереєстрації та обліку транспортних засобів, оформлення і видачі реєстраційних документів, номерних знаків на них, затвердженою Наказом МВС від 11.08.2010 р. № 379.

Реєстрація (перереєстрація), зняття з обліку транспортних засобів (далі — ТЗ), що належать фізичним особам, здійснюються за місцем звернення власника або його уповноваженої особи незалежно від місця реєстрації (проживання) власника Центрами надання послуг, пов'язаних з використанням автотранспортних засобів. При цьому, в реєстраційних документах зазначається місце реєстрації (проживання) особи, за якою реєструється ТЗ.

Облік зареєстрованих ТЗ проводиться з використанням автоматизованих інформаційних систем та книг обліку. Облік видачі свідоцтв про реєстрацію ТЗ та тимчасових реєстраційних талонів проводиться у книгах обліку за серіями та номерами в порядку їх зростання.

Матеріали, які стали підставою для проведення реєстраційних операцій, зберігаються протягом 5 років, а книги обліку зареєстрованих ТЗ (реєстри) — 60 років.

Реєстрація ТЗ здійснюється на підставі заяви власника, документа, що посвідчує його особу, правомірність придбання ТЗ, відповідність конструкції ТЗ встановленим вимогам безпеки дорожнього руху.

Після прийняття заяви посадовою особою Центру надання послуг, пов'язаних з використанням автотранспортних засобів, проводяться огляд ТЗ, перевірка документів та транспортного засобу за наявними базами даних та в разі прийняття рішення щодо реєстрації після сплати їх власниками передбачених законодавством податків і зборів (обов'язкових платежів), а також внесення в установленому порядку платежів за проведення огляду транспортних засобів, державну реєстрацію (перереєстрацію), зняття з обліку, відшкодування вартості бланків реєстраційних документів та номерних знаків.

Після цього проводиться перевірка документів, які подаються до Центру для проведення реєстрації ТЗ.

Крім того, з використанням Єдиного державного реєстру Державтоінспекції ТЗ перевіряється на предмет зняття його з обліку за місцем попередньої реєстрації.

Після проведення всіх перевірок у заяву про реєстрацію ТЗ уповноваженою посадовою особою Центру, яка приймає рішення, вноситься чіткий запис про прийняте щодо реєстрації ТЗ рішення, яке підтверджується підписом із зазначенням П.І.Б. та дати. Запис про відмову в реєстрації ТЗ із зазначенням мотивованих підстав відмови також вноситься в цю заяву, копія якої повертається власнику ТЗ або його представнику.

Під час проведення реєстрації відомості про ТЗ та його власника вносяться до свідоцтва про реєстрацію ТЗ (тимчасового реєстраційного талона) за допомогою засобів комп'ютерної техніки.

За бажанням та письмовою заявою власника ТЗ — фізичної особи, поданою ним особисто, про надання права керування ТЗ близьким родичам у графу «Особливі відмітки» свідоцтва про реєстрацію ТЗ вноситься запис «має право користування».

Вивільнені від використання номерні знаки для разових поїздок або номерні знаки держав, у яких ТЗ попередньо був зареєстрований (за винятком випадків, коли номерні знаки вилучені митними органами при ввезенні ТЗ на митну територію з-за кордону), вилучаються і знищуються способом, який виключає їх повторне використання, про що складається відповідний акт. Реєстраційні документи та номерні знаки іноземних держав, у яких зареєстровані ТЗ, тимчасово ввезені в Україну під зобов'язання про їх зворотне вивезення, зберігаються в Центрі протягом терміну, на який ввезений ТЗ.

На зареєстровані ТЗ Центром видаються реєстраційні документи, а також номерні знаки, що відповідають вимогам державного стандарту України.

На кожний зареєстрований ТЗ заповнюється електронна реєстраційна картка, у якій зазначаються всі необхідні реквізити щодо ТЗ та його власників.

Перереєстрація ТЗ у разі зміни їх власників проводиться на підставі документів, що підтверджують правомірність придбання ТЗ. Зняття з обліку таких ТЗ не проводиться. Попередньо видані свідоцтва про реєстрацію ТЗ (технічні паспорти) вилучаються та долучаються до матеріалів перереєстрації.

При знятті з обліку ТЗ (за винятком випадків зняття з обліку у зв'язку з вибракуванням або скасуванням реєстрації ТЗ) їх власникам або уповноваженим особам видаються в порядку зростання номерні знаки для разових поїздок строком на два місяці. Після закінчення вказаного строку термін його дії не продовжується.

115. Порядок допуску громадян до керування транспортними засобами та оформлення видачі посвідчень водія.

Доступ громадян до керування транспортним засобом здійснюється за наявності у особи посвідчення водія. Порядок оформлення та видачі посвідчень водія регламентовано Положенням про порядок видачі посвідчень водія та допуску громадян до керування транспортними засобами, затвердженим постановою КМУ від 20.08.2009 р. № 511, та Інструкцією про порядок приймання іспитів для отримання права керування транспортними

засобами та видачі посвідчень водія, яка затверджена Наказом МВС від 07.12.2009 р. № 515.

Для отримання (обміну) посвідчень водія особи подають до сервісних Центрив МВС:

- паспорт громадянина України або документ, що посвідчує особу та підтверджує її громадянство або спеціальний статус;
- копію довідки про реєстраційний номер облікової картки платника податків (у разі його відсутності у базах даних МВС) або серію та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків, повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку в паспорті);
- свідоцтво про закінчення закладу (у разі отримання посвідчення водія вперше або відкриття в посвідченні водія вищої категорії);
- оригінал та ксерокопію документів про зміну особистих даних особи (у разі зміни особою П.І.Б., року народження, місця народження, тощо);
- посвідчення водія (у разі наявності);
- документ, що підтверджує керування транспортним засобом (у разі потреби);
- медичну довідку встановленого зразка про придатність до керування транспортним засобом відповідної категорії;
- квитанції про сплату коштів за бланкову продукцію та послуги територіальних органів з надання сервісних послуг МВС.

До складання іспитів у сервісних Центрах МВС України для отримання посвідчення водія допускаються особи, які досягли віку:

- для отримання посвідчення водія категорій А1, А — 16 років;
- для отримання посвідчення водія категорій В1, В, С1, С — 18 років;
- для отримання посвідчення водія категорій ВЕ, С1Е, СЕ — 19 років;
- для отримання посвідчення водія категорій D1, D, D1Е, DE, Т — 21 року.

Рішення про видачу особам посвідчень водія приймають працівники сервісного Центру МВС України.

Після проведення перевірок поданих документів та внесення відомостей до заяв особам видаються екзаменаційні листи, з якими особи направляються на складання іспитів для отримання посвідчення водія. Паспорт, медична довідка, документи про зміну особистих даних повертаються власнику. Іспити проводять у сервісних Центрах МВС України у два етапи: перевірка навичок керування ТЗ відповідної категорії (на майданчику для навчання та за визначеним маршрутом в умовах дорожнього руху) та рівень знань Правил дорожнього руху.

Посвідчення водія на право керування ТЗ однієї з категорій видається особі, яка пройшла медичний огляд у порядку, встановленому МОЗ України, а також підготовку або перепідготовку відповідно до встановлених планів і програм та склала теоретичний і практичний іспити в сервісному Центрі МВС України. Посвідчення водія видається особисто під розписку після пред'явлення паспорта або іншого документа, що його замінює.

116. Облік та аналіз дорожньо-транспортних пригод (ДТП).

Облік і аналіз ДТП здійснюється з метою оцінки стану аварійності, виявлення причин і умов виникнення пригод та вжиття заходів до їх усунення. Облік та аналіз ДТП здійснюється Управліннями превентивної діяльності Національної поліції України та закладами охорони здоров'я МОЗ України. Окрім названих органів, облік ДТП здійснює Державне агентство автомобільних доріг, яке реалізовує свою діяльність у відповідності до одного із завдань, які передбачені Положенням про Державне агентство автомобільних доріг України, затвердженим постановою КМУ від 10.09.2014 р. № 439 «Про затвердження Положення про Державне агентство автомобільних доріг України», шляхом ведення відомчого обліку ДТП пригод та проведення аналізу причин їх виникнення. Такий облік ведеться з метою з'ясування причин та умов вчинення ДТП, визначення причетності Державного агентства автомобільних доріг до причин, що спричинили таку подію, та їх усунення.

Облік ДТП, що ведеться органами поліції та закладами охорони здоров'я, регламентовано Інструкцією про порядок обліку дорожньо-транспортних пригод і осіб, які в них постраждали, та обміну інформацією між закладами охорони здоров'я і органами внутрішніх справ, яка затверджена Спільним наказом МВС та МОЗ України від 25.06.2007 р. № 205/353. Органи Національної поліції здійснюють внесення відомостей про обставини пригоди, дані про ТЗ, загиблих і потерпілих.

Особливості здійснення обліку:

- повідомлення про пригоду та її наслідки, у тому числі про загиблих і травмованих, що надходять в усній чи письмовій формі, реєструються в чергових частинах органів поліції у встановленому МВС України порядку;
- первинний облік здійснюється підрозділом превентивної діяльності після надходження інформації про пригоду шляхом заповнення картки обліку ДТП в електронному вигляді на підставі зібраних і перевірених матеріалів у встановленому МВС України порядку;
- у разі надходження до підрозділу поліції, яким проведено первинний облік ДТП, додаткової інформації щодо її обставин і наслідків до заповненого

електронного варіанта картки обліку ДТП в єдиній централізованій базі даних вносяться відповідні зміни;

– опрацьовані в підрозділах поліції облікові дані щодня відправляються каналами електронного зв'язку до управлінь (відділів) превентивної діяльності Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя з подальшою щоденною передачею узагальненої інформації відомчою мережею до Департаменту Превентивної діяльності Національної поліції України. Департамент здійснює облік та систематизує такі дані і вносить їх до загальнодержавної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи обліку ДТП.

З метою забезпечення повноти і достовірності обліку ДТП посадові особи Департаменту превентивної діяльності один раз на місяць з 25 числа кожного місяця здійснюють звірку про ДТП з даними лікувально-профілактичних закладів, моргів та закладів, що проводять судово-медичну експертизу, які розташовані на території їх обслуговування.

У разі встановлення під час звірки із закладами (установами) охорони здоров'я даних про ДТП з потерпілими, скоєних поза межами території обслуговування підрозділу поліції, інформація про травмованих та загиблих негайно або в термін не більше однієї доби направляється до відповідного територіального підрозділу Національної поліції.

117. Відповідальність за порушення правил дорожнього руху, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху.

До відповідальності за порушення правил дорожнього руху, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, притягаються особи у рамках адміністративного та кримінального провадження. Крім цього, відповідальність за такі діяння передбачена і Цивільним кодексом України в частині відшкодування завданої шкоди діянням, відповідальність за яке настає в рамках адміністративного чи кримінального провадження.

У Кодексі України про адміністративні правопорушення главою 10 Загальної частини Розділу 2 передбачена група норм, що встановлюють відповідальність за порушення правил дорожнього руху. Відповідно до КУпАП, адміністративна відповідальність настає за наступні діяння:

- порушення водієм правил керування транспортним засобом, правил користування ременями безпеки або мотошоломами;
- експлуатація водіями транспортних засобів, ідентифікаційні номери складових частин яких не відповідають записам у реєстраційних документах;

- порушення правил перевезення пасажирів при наданні послуг з перевезення пасажирів;
- перевищення встановлених обмежень швидкості руху, проїзд на заборонний сигнал регулювання дорожнього руху та порушення інших правил дорожнього руху;
- невиконання водіями вимог про зупинку;
- залишення місця дорожньо-транспортної пригоди;
- порушення вимог законодавства щодо встановлення і використання спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв;
- порушення правил руху через залізничні переїзди;
- порушення правил дорожнього руху, що спричинило пошкодження транспортних засобів, вантажу, автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, дорожніх споруд чи іншого майна;
- ненадання транспортних засобів поліцейським та медичним працівникам, а також ненадання військових транспортних засобів посадовим особам Військової служби правопорядку у Збройних Силах України;
- керування транспортним засобом особою, яка не має відповідних документів на право керування таким транспортним засобом або не пред'явила їх для перевірки;
- порушення або невиконання правил, норм та стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху;
- керування транспортними засобами або суднами особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції;
- порушення правил дорожнього перевезення небезпечних вантажів та правил проїзду великогабаритних і великовагових транспортних засобів автомобільними дорогами, вулицями та залізничними переїздами;
- порушення правил перевезення небезпечних речовин і предметів на транспорті.

Кримінальна відповідальність за порушення правил дорожнього руху передбачена в нормах статей 286, 287, 288, 290 та 291 Кримінального кодексу України.

У разі порушення вимог норм статей Кодексу України про адміністративні правопорушення і якщо розгляд справи проводиться органами поліції, поліцейські складають постанову про накладення адміністративного стягнення по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. Якщо розгляд справи підвідомчий іншим органам — поліцейські складають протокол про адміністративне правопорушення у відповідності до Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі.

Окрім цього, у 2015 році у зв'язку із прийняттям Закону України «Про Національну поліцію» Кодекс України про адміністративні правопорушення було доповнено новим видом стягнень — штрафні бали, що планується застосовувати до порушників Правил дорожнього руху, правопорушення яких зафіксовані в автоматичному режимі. Це було зроблено для нормативного забезпечення майбутнього впровадження фіксації порушень Правил дорожнього руху в автоматичному режимі.

118. Взаємодія поліції з органами виконавчої влади.

Статтю 5 Закону України «Про Національну поліцію» передбачено, що поліція у процесі виконання покладених на неї завдань взаємодіє з органами правопорядку та іншими органами державної влади, а також органами місцевого самоврядування відповідно до закону та інших нормативно-правових актів.

Взаємодія поліції з органами виконавчої влади може здійснюватися у наступних організаційно-правових формах:

- підготовка та прийняття спільних відомчих нормативних актів з питань забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини та протидії злочинності;
- розробка та реалізація спільних планів щодо забезпечення публічної безпеки і порядку та протидії злочинності;
- проведення спільних засідань колегій, семінарів, конференцій, практичних занять щодо забезпечення публічної безпеки і порядку та протидії злочинності;
- розробка та застосування заходів превентивної та профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню адміністративних та кримінальних правопорушень;
- формування банку даних про правопорушників та його спільне використання у практичній діяльності;
- взаємне інформування про виявлені у процесі здійснення своїх повноважень причини та умови, що сприяють вчиненню правопорушень;
- розробка та подання до центральних органів державної влади спільних узгоджених пропозицій щодо внесення змін до стратегії боротьби зі злочинністю, а також змін та доповнень як до чинного законодавства, так і до підзаконних нормативно-правових актів;
- здійснення спільних цільових заходів з метою виявлення і припинення правопорушень (злочинів), а також усунення причин і умов, що сприяли їх вчиненню;

- вивчення і поширення позитивного досвіду, зокрема, зарубіжного, що призводить до правильного розуміння сутності взаємодії, поширення найбільш ефективних форм спільної діяльності, їх розвитку та вдосконалення;

- проведення масово-роз'яснювальної роботи з актуальних питань забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини та протидії злочинності, тощо.

Прикладами спільних нормативно-правових актів є:

- Спільний наказ Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства охорони здоров'я України від 09.11.2015 р. № 1452/735 «Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції»;

- Спільний наказ Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства охорони здоров'я України та Генеральної прокуратури України від 28.11.2012 р. № 1095/955/119 «Про затвердження Порядку взаємодії між органами внутрішніх справ, закладами охорони здоров'я та прокуратури України при встановленні факту смерті людини», тощо.

Взаємодія територіальних органів поліції з місцевими органами виконавчої влади здійснюється як на місцевому, так і на регіональному рівні.

На регіональному рівні обласні державні адміністрації, обласні ради з метою координації діяльності щодо забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави та протидії злочинності здійснюють управлінський вплив на органи поліції. Відносини обласних державних адміністрацій та Головних управлінь Національної поліції у областях будуються на підставі субординаційних зв'язків, коли «вищі органи управління визначають зміст та спрямованість діяльності підпорядкованих суб'єктів для досягнення єдиної мети».

Згідно з п. 2 ст. 119 Конституції України, місцеві державні адміністрації забезпечують на відповідній території законність і правопорядок та створюють умови для додержання прав і свобод громадян. Це завдання більш детально викладене у п. 11 ст. 16 та у ст. 25 Закону України «Про місцеві державні адміністрації». Місцеві державні адміністрації здійснюють на відповідних територіях державний контроль за додержанням громадського порядку, забезпечують здійснення заходів щодо охорони громадської безпеки, громадського порядку, боротьби зі злочинністю; здійснюють заходи щодо організації правового інформування і виховання населення.

Місце обласних державних адміністрацій як координаційного органу визначається статусом центру виконавчої влади на даній території. Статтею 31 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» визначено виключне право голів місцевих державних адміністрацій щодо координування діяльності територіальних органів міністерств та інших центральних органів виконавчої

влади та обов'язок сприяння їм у виконанні покладених на ці органи завдань. Також зазначено, що з питань здійснення повноважень місцевих державних адміністрацій керівники територіальних органів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади підзвітні і підконтрольні головам відповідних місцевих державних адміністрацій.

Координаційний вплив на поліцію місцеві державні адміністрації, зокрема, обласні, здійснюють за допомогою реалізації владних повноважень. При цьому, використовуються як правові заходи (видання нормативно-правових актів), так і організаційні (проведення координаційних нарад, створення різноманітних робочих груп та ін.).

Крім того, при обласних державних адміністраціях створюються координаційні органи (координаційні ради з питань дітей, координаційні штаби для боротьби з нелегальною міграцією, обласні комісії з питань дорожнього руху та інші), серед яких важливе значення у профілактиці адміністративних правопорушень мають обласні міжвідомчі координаційно-методичні ради з правової освіти населення.

Особливе значення також мають державні цільові програми, які розробляються спільно з органами державної влади. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про державні цільові програми» від 18.03.2004 р., державна цільова програма — це комплекс взаємопов'язаних завдань і заходів, які спрямовані на розв'язання найважливіших проблем розвитку держави, окремих галузей економіки або адміністративно-територіальних одиниць, здійснюються з використанням коштів Державного бюджету України та узгоджені за строками виконання, складом виконавців, ресурсним забезпеченням. У класифікації державних цільових програм вищезазначений закон окремо виділяє правоохоронні, які спрямовані на забезпечення правоохоронної діяльності, боротьби із злочинністю та державної безпеки.

119. Взаємодія поліції з органами місцевого самоврядування.

Забезпечення правопорядку на адміністративно-територіальній одиниці залежить від ефективності взаємодії органів поліції з органами місцевого самоврядування. Тому питання забезпечення взаємодії в умовах формування нових принципів управлінських відносин між поліцією та органами місцевого самоврядування можуть вважатися одними з найважливіших для побудови демократичні держави європейського зразку. Адже саме взаємодія органів поліції та органів місцевого самоврядування сприятиме ефективному вирішенню питань місцевого значення щодо забезпечення реалізації конституційних прав людини і громадянина, створення умов для забезпечення

життєво важливих потреб і законних інтересів населення і одночасно реалізації завдань державного рівня — забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини та інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, тощо.

Статтею 11 Закону України «Про Національну поліцію» сформований принцип «взаємодії з населенням на засадах партнерства», відповідно до якого діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства з метою визначення причин та/або умов учинення правопорушень, планування службової діяльності органів і підрозділів поліції здійснюється з урахуванням специфіки регіону та проблем територіальних громад.

Принципом відкритості та прозорості, що передбачений статтею 9 Закону України «Про Національну поліцію», закріплено обов'язок поліції забезпечувати постійне інформування органів місцевого самоврядування, а також громадськості про свою діяльність у сфері охорони та захисту прав і свобод людини, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку. Відповідно до ст. 41 Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Національну поліцію» від 28.10.2015 р., інформування поліцією органів місцевого самоврядування та громадськості про здійснення державної політики у сферах забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку також віднесено до обов'язків органів поліції.

У п.п. 1, 2 ст. 88 Закону України «Про Національну поліцію» визначено, що керівники територіальних органів поліції повинні систематично інформувати громадськість про стан правопорядку та заходи, які вживаються щодо попередження правопорушень, а також регулярно (не менше одного разу на два місяці) проводити відкриті зустрічі з представниками органів місцевого самоврядування на рівнях областей, районів, міст та сіл з метою налагодження ефективної співпраці між поліцією та органами місцевого самоврядування і населенням. Саме закріплення обов'язковості інформування органів місцевого самоврядування про діяльність поліції повинно сприяти підвищенню авторитету та довіри громадян до діяльності поліції.

Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Національну поліцію» від 28.10.2015 р. визначено завдання органів поліції, вирішення яких прямо передбачає взаємодію з органами місцевого самоврядування. Так, поліція наділяється правом:

- залучати в установленому порядку до виконання окремих робіт, участі у вивченні окремих питань учених і фахівців, працівників органів місцевого самоврядування (за погодженням з їх керівниками) для розгляду питань, що належать до компетенції Національної поліції;

– одержувати в установленому законодавством порядку від органів місцевого самоврядування документи і матеріали, необхідні для виконання покладених на неї завдань, та ін.

Обмін інформацією між органами поліції та органами місцевого самоврядування є однією з умов забезпечення виконання спільних завдань щодо забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини та інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, тощо. Адже своєчасне інформування суб'єктів взаємодії не тільки дозволить ефективно протидіяти злочинності та підтримувати публічну безпеку і порядок на адміністративно-територіальній одиниці, але і буде сприяти підвищенню ефективності профілактичної діяльності суб'єктів взаємодії. Інформаційна взаємодія не повинна обмежуватися простим інформуванням. Її результатом має бути прийняття конкретних заходів та їх спільна реалізація, конкретний характер і предметне втручання в перебіг процесів, що відбуваються.

Найбільш широко і повно взаємодія поліції та органів місцевого самоврядування розкривається в процесі розробки і реалізації спільних організаційних заходів. Першочергово це знаходить вираз у тому, що органи місцевого самоврядування спільно з органами поліції розробляють комплексні програми щодо забезпечення правопорядку на території відповідних адміністративно-територіальних одиниць.

120. Взаємодія поліції з громадськими формуваннями з охорони громадського порядку та державного кордону у сфері забезпечення публічної безпеки та правопорядку.

Обов'язковою умовою ефективної діяльності поліції у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави та протидії злочинності є організація взаємодії органів поліції з громадськими формуваннями та населенням.

Статус і роль громадських формувань, що виконують завдання у сфері охорони публічного порядку, механізм їх створення та реєстрації, форми і методи роботи визначає Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону». Норми цього закону регулюють питання набуття громадянами членства у громадських об'єднаннях, встановлюють їх права і обов'язки, а також визначають засади правових гарантій та соціального захисту осіб, залучених до охорони громадського порядку.

Відповідно до Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», громадські формування з

охорони громадського порядку можуть бути створені у вигляді: зведених загонів громадських формувань; спеціалізованих загонів (групи) сприяння Національній поліції та Державній прикордонній службі України; асоціації громадських формувань. Наведений перелік не є вичерпним, адже у окремих випадках можуть створюватися й інші типи громадських об'єднань з охорони громадського порядку.

Законом встановлені певні обмеження щодо членства у громадських формуваннях з охорони громадського порядку і державного кордону у сфері забезпечення публічної безпеки та правопорядку. Так, членами громадських формувань можуть бути лише громадяни України, які досягли 18-річного віку та виявляють бажання брати участь у зміцненні правопорядку і в охороні державного кордону. Члени громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону за своїми діловими, моральними якостями і станом здоров'я повинні бути здатними виконувати на добровільних засадах взяті на себе зобов'язання щодо охорони громадського порядку та державного кордону. Члени таких громадських формувань можуть брати участь у забезпеченні правопорядку лише після проходження відповідної правової та спеціальної підготовки і за умови одержання в органі місцевого самоврядування посвідчення члена громадського формування і нарукавної пов'язки. Здійснення такої діяльності можливе лише за місцем реєстрації громадського об'єднання.

Громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону створюються лише на добровільних засадах. Вони можуть бути створені за місцем роботи, навчання або проживання громадян за спільністю інтересів їх членів. Рішення про створення громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону приймається на зборах (конференціях) громадян.

Не можуть бути членами громадських формувань з охорони громадського порядку особи, які не досягли 18-річного віку, особи, які порушують публічний порядок, особи, судимість з яких не знята або не погашена у встановленому законом порядку, раніше засуджені за умисні злочини, хворі на хронічний алкоголізм і наркоманію, визнані в судовому порядку недієздатними чи обмежено дієздатними, та інші особи у випадках, передбачених законами України

Місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування координують діяльність громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону, водночас, повсякденна (оперативна) діяльність таких формувань організовується, спрямовується і контролюється відповідними органами поліції та підрозділами прикордонної служби.

Основними формами взаємодії органів поліції з громадськими формуваннями з охорони громадського порядку та державного кордону у сфері забезпечення публічної безпеки та правопорядку можна визначити такі:

- обмін інформацією про стан публічної безпеки та правопорядку;
- спільне планування та проведення заходів щодо забезпечення охорони публічної безпеки і правопорядку;
- надання громадськими формуваннями підтримки органам поліції у виконанні покладених на них завдань щодо забезпечення публічної безпеки та правопорядку;
- навчання працівниками органів поліції членів громадських формувань методам і формам профілактики правопорушень;
- проведення працівниками органів поліції роботи щодо правового навчання членів громадських формувань, надання їм методичної та іншої допомоги;
- направлення громадськими формуваннями матеріалів про правопорушення в органи поліції, якщо при розгляді справи про правопорушення громадське формування буде переконане у необхідності притягнення правопорушника до кримінальної або адміністративної відповідальності.

121. Взаємодія поліції з населенням території обслуговування.

Ефективне рішення і виконання численних і різноманітних завдань і обов'язків, покладених на територіальні органи поліції, в першу чергу залежить від вмiлої, раціональної організації їх роботи та ефективної взаємодії поліції з населенням території обслуговування.

Реалії сьогодення свідчать про те, що державні органи спроможні ефективно здійснювати свої функції та виконувати завдання лише за умови плідної співпраці з інститутами громадського суспільства. Саме тому у процесі реформування правоохоронних органів надзвичайно актуальним є питання забезпечення соціально-сервісної орієнтації діяльності правоохоронних органів, спрямування їх на забезпечення повної та безпосередньої реалізації прав і свобод людини і громадянина, розроблення нових форм та методів діяльності правоохоронних органів у сфері реалізації правоохоронної функції держави з урахуванням суспільних вимог та визнаних світових стандартів.

Серед важливих завдань реформування правоохоронних органів України пріоритетними виступають налагодження і підтримка стосунків між поліцією і населенням на принципах довіри, взаєморозуміння і добропорядності. У Концепції першочергових заходів реформування системи

Міністерства внутрішніх справ України вказано, що правоохоронні органи, виконуючи їх основне завдання з охорони правопорядку, повинні у своїй діяльності надавати перевагу роботі з населенням, підвищувати роль інститутів громадянського суспільства та органів місцевого самоврядування в забезпеченні прав і свобод людини і громадянина, налагоджувати ефективну співпрацю з населенням і місцевими громадами та підвищувати рівень довіри населення до органів внутрішніх справ і авторитет їх працівників, оскільки без активної та заінтересованої підтримки громадян розкриття і профілактика злочинів та інших правопорушень є малоефективними.

Законом України «Про Національну поліцію» серед основних принципів діяльності Національної поліції визначено принцип взаємодії з населенням на засадах партнерства. Зазначеним принципом передбачено, що діяльність органів поліції здійснюється у тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та інститутами громадянського суспільства на принципах партнерства і спрямована на вирішення їх потреб. У законі зазначено, що рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції.

Налагодження взаємодії поліції з населенням формується з двох основних складових: а) по-перше, співробітництва — співпраці заради досягнення спільних цілей щодо забезпечення правопорядку в країні; б) по-друге, консультацій — вивчення думки населення з метою подальшої оцінки ефективності поліцейської діяльності та обов'язкового урахування потреб територіальних громад. Важливим кроком у цьому напрямку є суб'єктивне усвідомлення поліцейськими необхідності налагодження взаємодії з населенням, адже саме ефективність діяльності органів поліції, рівень професійної компетентності поліцейських впливають на громадську думку про роботу поліції в цілому.

Формування партнерських відносин поліції з населенням вимагає створення цілісної системи взаємодії поліції і громадськості. Важлива роль у реалізації цього завдання належить службі дільничних офіцерів поліції. Це зумовлено тим, що у своїй повсякденній діяльності дільничний офіцер виконує свої службові обов'язки у постійній взаємодії з громадянами.

Згідно з проектом Наказу МВС «Про затвердження Положення про організацію діяльності дільничних офіцерів поліції в системі Національної поліції України», до головних завдань дільничного офіцера поліції належать:

- здійснення поліцейської діяльності, орієнтованої на громаду та впровадження механізмів «Community Policing»;

- взаємодія з органами державної влади та місцевого самоврядування, населенням і громадськими формуваннями з охорони публічного порядку виконання завдань, спрямованих на охорону прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;

– вжиття заходів щодо взяття на облік, наповнення та підтримання в актуальному стані інформаційних підсистем ЄІС МВС стосовно осіб, щодо яких здійснюється профілактична робота;

– здійснення заходів щодо перевірки дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб.

У напрямку реалізації «Community Policing» дільничний офіцер поліції співпрацює з активом громадськості, представниками об'єднаної територіальної громади, керівниками підприємств, навчальних та культурних закладів та населенням. В рамках реалізації «Community Policing» як методу взаємодії з населенням дільничний офіцер поліції організовує та здійснює діяльність щодо:

1) виявлення і вирішення місцевих проблем, залучення населення до охорони публічного порядку як умови протидії злочинності та профілактики правопорушень;

2) зосередження уваги на важливих в повсякденному житті людей аспектах, які посилюють почуття безпеки;

3) врахування думки і потреб громадськості при визначенні пріоритетних напрямків роботи та її оцінюванні.

Серед населення поліцейської дільниці дільничний офіцер поліції проводить також загальну та індивідуальну профілактичну роботу.

Загальна профілактика спрямована на формування у свідомості людей правової культури та негативного ставлення до суспільно небезпечних явищ та роз'яснення ефективних способів захисту і самооборони від злочинних посягань. Вона зосереджена, головним чином, на попередженні споживання алкогольних та наркотичних виробів, сімейного насильства, порушення правил дорожнього руху, тощо.

Під загальною профілактичною роботою необхідно розуміти сукупність заходів, спрямованих на виявлення причин та умов, які призводять до скоєння правопорушень, їх усунення в межах своєї компетенції, проведення профілактично-роз'яснювальної роботи серед громадян.

Методами здійснення загальної профілактичної роботи є виступи дільничного офіцера в трудових колективах, загальноосвітніх закладах, на зборах жителів з питань охорони публічного порядку; роз'яснення чинного законодавства (в тому числі і відповідальності за вчинення правопорушень); доведення до громадян причин і умов вчинення окремих правопорушень; надання допомоги громадянам: в отриманні посвідчення особи (паспорта) особам, які не мають місця проживання; в працевлаштуванні; в лікуванні від алкоголізму, наркоманії та ін.

Індивідуальна профілактична робота передбачає здійснення комплексу заходів щодо конкретних осіб, схильних до вчинення правопорушень, та осіб,

які перебувають на обліках, з метою попередження вчинення ними злочинів та інших правопорушень. Індивідуальна профілактична робота включає в себе своєчасне виявлення осіб, від яких можна очікувати вчинення злочинів, їх облік, систематичне спостереження за їх поведінкою і способом життя і прийняття необхідних заходів до недопущення з їх боку правопорушень. Індивідуально-профілактична робота, зокрема, здійснюється щодо осіб, звільнених з місць позбавлення волі; засуджених до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі; які зловживають спиртними напоями і допускають на цьому ґрунті порушення публічного порядку та ін. Одним з видів індивідуальної профілактичної роботи є взяття особи на профілактичний облік, який здійснюється у формі спостереження і проведення профілактичних бесід з ними за місцем їх проживання, бесіди з близькими, родичами, сусідами. Метою ж використання у службовій діяльності дільничного отриманої інформації є недопущення з боку контрольованої особи скоєння злочину або адміністративного правопорушення.

Також дільничний офіцер надає допомогу громадянам, службовим особам, підприємствам, установам, організаціям та громадським організаціям у здійсненні їх законної діяльності, якщо їм чиниться протидія або загрожує небезпека з боку правопорушників. Готує пропозиції до органів державної влади та місцевого самоврядування, об'єднаним територіальним громадам, громадським організаціям, керівникам підприємств, трудовим колективам і громадськості щодо:

- необхідності усунення виявлених причин та умов, які призводять або можуть призвести до вчинення правопорушень;
- необхідності вжиття заходів з метою попередження насильства в сім'ї, забезпечення необхідної соціальної допомоги сім'ям, що опинилися в складних життєвих обставинах;
- надання допомоги соціально незахищених верств населення;
- створення громадських формувань з охорони громадського порядку та державного кордону та/або призупинення (припинення) діяльності громадських формувань з охорони громадського порядку, які неналежним чином виконують свої обов'язки;
- надання особі з ознаками психічного розладу психіатричної допомоги, тощо.

Закон України «Про Національну поліцію» передбачає спільні проекти органів поліції з громадськістю та залучення громадськості до розгляду скарг на дії чи бездіяльність поліцейських. Таким чином, поліція взаємодіє з громадськістю шляхом підготовки та виконання спільних проектів, програм та заходів для задоволення потреб населення та покращення ефективності виконання поліцією покладених на неї завдань. Співпраця між поліцією та громадськістю перш за все спрямована на виявлення та усунення проблем,

пов'язаних із здійсненням поліцейської діяльності, і сприяння застосуванню сучасних методів для підвищення результативності та ефективності здійснення такої діяльності.

Список рекомендованих нормативно-правових актів

1. Конституція України : від 28.06.1996 // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
2. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_015
3. Декларація о ликвидации всех форм расовой дискриминации : Резолюция 1904 (XVIII) Генеральной Ассамблеи ООН от 20.11.1963 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_338
4. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_043
5. Декларація про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність видів покарання від 09.12.1975 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_084
6. Кодекс поведения должностных лиц по поддержанию правопорядка : Резолюция 34/169 Генеральной Ассамблеи ООН от 17.12.1979 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_282
7. Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку : Резолюція ООН від 07.09.1990 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_334
8. Европейский кодекс полицейской этики : Рекомендация Рес.(2001)10 Комитета министров Совета Европы от 19.09.2001 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://polis.osce.org/library/f/2687/1492/CoE>

9. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 № 8073-X // Відомості Верховної Ради Української РСР. — 1984. — Додаток до № 51. — Ст. 1122.

10. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 2013. — № 9–10, № 11–12, № 13. — Ст. 88.

11. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 2001. — № 25–26. — Ст. 131.

12. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2497-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 2002. — № 21–22. — Ст. 135.

13. Кодекс законів про працю України : Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/322-08>

14. Інструкція з діловодства в системі Міністерства внутрішніх справ України : Наказ МВС України 23.08.2012 № 747 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/rada/show/v0747320-12>.

15. Положення про дозвільну систему : Постанова Кабінету Міністрів України від 12.10.1992 № 576 // [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=576-92-%EF>

16. Положення про порядок роботи зі зверненнями громадян і організації їх особистого прийому в системі Міністерства внутрішніх справ України : Наказ МВС України від 10.10.2004 № 1177 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1361-04/paran19#n19>

17. Положення про порядок розгляду запитів та звернень народних депутатів України в Міністерстві внутрішніх справ України від 28.03.2012 № 254 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0513-12/paran14#n14>.

18. Положення про функціонування «телефонів довіри» в органах і підрозділах внутрішніх справ : Наказ МВС України від 09.08.2010 № 372 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/rada/show/v0372320-10>.

19. Порядок тимчасового затримання та зберігання транспортних засобів на спеціальних майданчиках і стоянках : Постанова Кабінету міністрів України від 17.12.2008 № 1102 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1102-2008-%D0%BF>.

20. Порядок направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду : Постанова Кабінету

міністрів України від 17.12.2008 № 1103 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1103-2008-%D0%BF>.

21. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI // Відомості Верховної Ради (ВВР). — 2013. — № 27. — Ст. 282.

22. Про адміністративний нагляд за особами звільненими з місць позбавлення волі : Закон України від 13 січня 2011 року № 2939-VI // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/264/94-%D0%B2%D1%80>

23. Про взаємодію місцевих органів виконавчої влади з питань здійснення контролю за умовами утримання і виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які виховуються в прийомних сім'ях та дитячих будинках сімейного типу, соціального супроводження прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу : Наказ Міністерства соціальної політики України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства освіти і науки, молоді і спорту України, Міністерства внутрішніх справ України від 01 липня 2012 року №329/409/652/502 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1007-12>

24. Про громадські об'єднання : Закон України від 22.03.2012 № 4572-VI // Відомості Верховної Ради України. — 2013. — № 1. — Ст. 1.

25. Про грошове забезпечення поліцейських, відряджених до державних органів, установ та організацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 04.11.2015 № 910 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/910-2015-%D0%BF> (дата звернення 27.01.2017)

26. Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами : Закон України від 19.06.2003 № 975-IV // Відомості Верховної Ради. — 2003. — № 46. — Ст. 366.

27. Про День Національної поліції України : Указ Президента України від 09.12.2015 № 693/2015 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/693/2015>

28. Про державну таємницю : Закон України від 21.01.1994 № 3855-XII // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 16. — Ст. 93.

29. Про Державну кримінально-виконавчу службу України : Закон України від 23.06.2005 № 2713-IV (станом на 6.12.20016) // Урядовий кур'єр від 20.07.2005. — 2005. — № 132.

30. Про деякі питання застосування судами України законодавства при дачі дозволів на тимчасове обмеження окремих конституційних прав і свобод людини і громадянина під час здійснення оперативно-розшукової діяльності,

дізнання і досудового слідства : Постанова Верховного суду України від 28.03.2008 № 2 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-08>

31. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності : Закон України від 06.09.2005 р. № 2806-IV // Відомості Верховної Ради — 2005. — № 48 — Ст. 483.

32. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 №2939-VI // Відомості Верховної Ради України. — 2011. — № 32. — С. 314.

33. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні : Закон України від 16.11.1992 №2782-XII // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 1. — Ст. 1.

34. Про екстрену медичну допомогу: Закон України від 05.07.2012 № 5081-VI // Відомості Верховної Ради (ВВР). — 2013. — № 30. — Ст. 340.

35. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 № 996 // Офіційний вісник України від 12.11.2010. — 2010. — № 84. — Стор. 36, стаття 2945.

36. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII // Відомості Верховної Ради України. — 2014. — № 49. — Ст. 2056.

37. Про запровадження нових форм і методів роботи територіальних підрозділів ГУНП у Київській, Львівській та Харківській областях : Наказ Національної поліції від 22.01.2016 № 53.

38. Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергових частин і підрозділів внутрішніх справ України, направленої на захист інтересів суспільства і держави від протиправних посягань : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 29.04.2009 № 181 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0786-09>

39. Про затвердження Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події : Наказ МВС України від 06.11.2015 № 1377 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1498-15>

40. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 06.11.2015 № 1376 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15>

41. Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі : Наказ Міністерства

внутрішніх справ України від 07.11.2015 № 1395 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1408-15>

42. Про затвердження Інструкції про порядок переведення органів Національної поліції України на посиленій варіант службової діяльності : Наказ МВС України від 10.12.2015 року № 1560 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0012-16>

43. Про затвердження Інструкції про порядок проведення атестування поліцейських : Наказ МВС України від 17.11.2015 року № 1465 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1445-15/paran15#n15>

44. Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції : Наказ Міністерства внутрішніх справ України та Міністерства охорони здоров'я України від 09.11.2015 № 1452/735 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1413-15>

45. Про затвердження Інструкції про порядок медичного обслуговування в закладах охорони здоров'я МВС : Наказ МВС України від 03.06.2016 року № 462 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0912-16>

46. Про затвердження Інструкції з організації діяльності підрозділів Державтоінспекції МВС України щодо контролю за наявністю у водіїв полісів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів та страхових сертифікатів «Зелена картка» при нагляді за дорожнім рухом : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 29.11.2007 № 451 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1339-07>.

47. Про затвердження Інструкції про розміри та умови виплати винагороди поліцейським в особливий період та під час проведення антитерористичних операцій : Наказ МВС України від 06.04.2016 року № 259 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0657-16>

48. Про затвердження Інструкції з організації контролю за виконанням документів у Національній поліції України : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 13.06.2016 № 503 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0944-16>

49. Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії структурних підрозділів, відповідальних за реалізацію державної політики щодо

попередження насильства в сім'ї, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї : Наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту та МВС України від 07 вересня 2009 року №3131/386 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0917-09>

50. Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю : Наказ МВС України від 17.02.2016 № 70 // Офіційний вісник України. — 2016. — № 19. — Стор. 30

51. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва та ремонту вогнепальної зброї невійськового призначення і боєприпасів до неї, холодної зброї, пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів на секунду, торгівлі вогнепальною зброєю невійськового призначення та боєприпасами до неї, холодною зброєю, пневматичною зброєю калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів на секунду; виробництва спеціальних засобів, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, індивідуального захисту, активної оборони та їх продажу : Постанова Кабінету Міністрів України від 02.12.2015 № 1000 // [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1000-2015-%D0%BF>

52. Про затвердження норм належності медичного забезпечення для підрозділів Національної поліції України : Наказ МВС України від 20.05.2016 року № 396 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.gbb.com.ua/regulations/1521/8462/8463/486735/>

53. Про затвердження Переліку посад поліцейських середнього та вищого складу, на яких, у разі переходу на службу до апарату Національної поліції України, до вислуги років для призначення пенсії зараховується час роботи в державних органах : Наказ МВС України від 18.02.2016 року № 112

54. Про затвердження Положення про Департамент карного розшуку Національної поліції України : Наказ Національної поліції України від 14.11.2015 № 90 // [Електронний ресурс] // Режим доступу : <https://www.npu.gov.ua/uk/publish/article>

55. Про затвердження Положення про Департамент патрульної поліції Національної поліції України : Наказ Національної поліції України від 18.11.2015 № 96 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://patrol.police.gov.ua/wp-content/uploads/2016/03/polozhennyyaproDPP-1.pdf>.

56. Про затвердження Положення про Національну поліцію : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 877 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF> (дата звернення 27.01.2017).

57. Про затвердження Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України : Наказ МВС України № 550 від 11 листопада 2010 року // [Електронний ресурс] Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1219-10>

58. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 878 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%BF>

59. Про затвердження Положення про Національну поліцію : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 877 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF>

60. Про затвердження Положення про порядок роботи зі зверненнями громадян і організації їх особистого прийому в системі Міністерства внутрішніх справ України : Наказ МВС України від 10.10.2004 №1177 // Офіційний вісник України від 12.11.2004. — 2004. — № 43. — Стор. 93, стаття 2853.

61. Про затвердження Положення про патрульну службу МВС : Наказ МВС України від 02.07.2015 № 796 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0777-15>

62. Про затвердження Положення про Департамент патрульної поліції : Наказ Національної поліції від 06.11.2015 № 73 (у редакції Наказу Національної поліції від 18.11.2015 № 96) // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://patrol.police.gov.ua/wp-content/uploads/2016/03/polozhennyaproDPP-1.pdf>

63. Про затвердження Положення з організації перевірки рівня фізичної підготовленості кандидатів до вступу на службу в Національну поліцію України : Наказ МВС України від 09.02.2016 року № 90

64. Про затвердження Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції : Наказ МВС України від 16.02.2016 року № 105

65. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : Наказ МВС України від 26.01.2016 № 50 // Офіційний вісник України. — 2016. — № 22. — Стор. 42.

66. Про затвердження Положення про Центральну житлову комісію Національної поліції України : Наказ МВС України від 05.04.2016 року № 250 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0603-16>

67. Про затвердження Порядку добору, направлення та зарахування кандидатів на навчання до вищих навчальних закладів із специфічними

умовами навчання, які здійснюють підготовку кадрів для Міністерства внутрішніх справ, поліцейських та військовослужбовців Національної гвардії України : Наказ МВС України від 15.04.2016 року № 315

68. Про затвердження Порядку пільгового реабілітаційного, санаторно-курортного лікування, оздоровлення та відпочинку в медичних реабілітаційних центрах, санаторіях, будинках відпочинку, пансіонатах та оздоровчих закладах Міністерства внутрішніх справ України поліцейських, деяких інших категорій осіб та членів їх сімей: Наказ МВС України від 14.12.2015 року № 1568 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0027-16>

69. Про затвердження Порядку присвоєння спеціальних звань поліції та позбавлення спеціальних звань : Наказ МВС України від 12.03.2016 року № 177 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0498-16>

70. Про затвердження Порядку проходження комплексного медичного огляду (диспансеризації) поліцейськими : Наказ МВС України від 10.12.2015 року № 1561 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1663-15>

71. Про затвердження Порядку психофізіологічного обстеження кандидатів на службу в поліції та Порядку обстеження на предмет виявлення алкогольної, наркотичної та токсичної залежності кандидатів на службу в поліції : Наказ МВС України від 17.12.2015 року № 1583

72. Про затвердження Порядку складання Присяги працівниками Національної поліції : Наказ МВС України від 09.11.2015 № 1453 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1487-15>

73. Про затвердження Порядку та умов виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського : Наказ МВС України від 11.01.2016 року № 4 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0163-16>

74. Про затвердження Порядку та умов виплати грошового забезпечення поліцейським Національної поліції та курсантам вищих навчальних закладів МВС із специфічними умовами навчання : Наказ МВС України від 06.04.2016 року № 260 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0669-16>

75. Про затвердження Порядку тимчасового вилучення посвідчення водія на транспортний засіб та його повернення : Постанова Кабінету міністрів України від 17.12.2008 № 1086 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1086-2008-%D0%BF>.

76. Про затвердження Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі МВС України : Наказ МВС України від 11.11.2010 № 550

(Зареєстровано в Мініюсті України 06.12.2010 р. за № 1219/18514) // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.

77. Про затвердження Порядку організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 10.08.2016 № 773 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1223-16>

78. Про затвердження Правил відбору та прийому на навчання до юридичного ліцею імені Ярослава Кондратьєва Національної академії внутрішніх справ : Наказ МВС України від 15.04.2016 року № 313

79. Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань : Наказ Міністерства юстиції України від 29.12.2014 № 2186/5 // Офіційний вісник України від 23.01.2015. — 2015. — № 4. — Стор. 209, стаття 88.

80. Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських : Наказ МВС України від 09.11.2016 № 1179 // Офіційний вісник України від 06.01.2017. — 2017. — № 2. — Стор. 522, стаття 55.

81. Про затвердження Правил застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку : Постанова Ради Міністрів УРСР від 27.02.1991 № 49 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/49-91-%D0%BF>

82. Про затвердження форми довідки про тимчасову неприцездатність поліцейського, військовослужбовця Національної гвардії України : Наказ МВС України від 23.03.2016 року № 201

83. Про заходи щодо виконання постанови Кабінету Міністрів України від 7 вересня 1993 р. № 706 «Про затвердження Положення про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами слезоточивої та дратівної дії» : Наказ МВС України від 18 жовтня 1993 року № 642 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/z0163-93>

84. Про звернення громадян : Закон України від 02.10.1996 № 393/96 // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 47. — Ст. 256.

85. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 48. — Ст. 650.

86. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27.02.2014 № 794-VII // Відомості Верховної Ради України. — 2014. — № 13. — Ст. 222.

87. Про комітети Верховної Ради України : Закон України від від 04.04.1995 № 116/95-ВР (станом на 21.12.2016) // Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 19. — Ст. 134.

88. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1997. — № 24. — Ст. 170.

89. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України. — 2015. — № 40–41. — Ст. 379.

90. Про однострій поліцейських : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2015 № 823 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/823-2015-%D0%BF>

91. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади : постанова Кабінету Міністрів України від 10.09.2014 № 442 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/442-2014-%D0%BF>

92. Про організацію діяльності чергових частин органів і підрозділів внутрішніх справ України, направленої на захист інтересів суспільства і держави від протиправних посягань : Наказ МВС України від 28.04.2009 р. № 181 // Офіційний вісник України. — 2009. — № 66. — Стор. 74, ст. 2303.

93. Про організацію добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських : Наказ МВС України від 25.12.2015 № 1631 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0049-16/paran15#n15>

94. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19.06.2003 № 964-IV // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

95. Про перелік, кількісний склад і предмети відання комітетів Верховної Ради України восьмого скликання від 04.12.2014 № 22-VIII : Постанова Верховної Ради України // Відомості Верховної Ради України. — 2015. — № 1. — Ст. 10.

96. Про перелік посад, які можуть бути заміщені поліцейськими в державних органах, установах та організаціях : Указ Президента України від 09.12.2015 № 691/2015 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/691/2015>

97. Про першочергові заходи щодо забезпечення реалізації та гарантування конституційного права на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування : Указ Президента України від 07.02.2008 № 109/2008 // Офіційний вісник Президента України. — 2008. — № 10. — С. 31, ст. 207.

98. Про попередження насильства в сім'ї : Закон України від 15 листопада 2001 року № 2789-III // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2789-14>

99. Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації : Закон України від 23.09.1997 № 539/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1997. — № 49. — Ст. 299.

100. Про Правила дорожнього руху : Постанова Кабінету Міністрів України від 10.10.2001 № 1306 // Офіційний вісник України. — 2001. — № 41. — С. 38, ст. 1852.

101. Про право власності на окремі види майна : Постанова Верховної Ради України від 17 червня 1992 р. № 2471-XII // Відомості Верховної Ради. — 1992. — № 35; Відомості Верховної Ради. — 1994. — № 34.

102. Про прийняття за основу проекту Закону України про Дисциплінарний статут Національної поліції України : Постанова Верховної Ради України від 15.11.2016 № 1739-VIII // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1739-19>

103. Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII // Відомості Верховної Ради (ВВР). — 2015. — № 2–3. — Ст. 12.

104. Про Раду національної безпеки і оборони України : Закон України від 05.03.1998 № 183/98-ВР // Відомості Верховної Ради. — 1998. — № 35. — Ст. 237.

105. Про Рахункову палату : Закон України від від 02.07.2015 № 576-VIII // Відомості Верховної Ради України. — 2015. — № 36.– Ст. 360.

106. Про реалізацію повноважень Національної поліції України з видачі та анулювання дозволів : Наказ МВС України від 29 грудня 2015 року № 1644 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1665-15>.

107. Про символіку Національної поліції України : Указ Президента України від 09.12.2015 № 692/2015 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. с: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/692/2015>

108. Про статус народного депутата України : Закон України від 17.11.1992 № 2790-XII (станом на 06.12.2016) // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 3. — Ст. 17.

109. Про судоустрій і статус суддів від 02.06.2016 № 1402-VIII // Відомості Верховної Ради. — 2016. — № 31. — Ст. 545.

110. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини : Закон України від 23.12.1997 № 776/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 20. — Ст. 99.

111. Про утворення територіальних органів Національної поліції та ліквідацію територіальних органів Міністерства внутрішніх справ : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.09.2015 № 730 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. с: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/730-2015-%D0%BF>

112. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону : Закон України від 22.06.2000 № 1835-III // Офіційний вісник України. — 2000. — № 30. — Ст. 1248.

113. Про центральні органи виконавчої влади : Закон України від 17.03.2011 № 3166-VI // Відомості Верховної Ради України. — 2011. — № 38. — Ст. 385

114. Регламент Верховної Ради України : Закон України від 10.02.2010 № 1861-VI // Відомості Верховної Ради України. — 2010. — № 14–15, № 16–17. — Ст. 133.

115. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 40–44. — Ст. 356.